

Versailles' rahuleping- 28.06.1919.a.

Versailles' rahu.

Lepingu ajalugu.

(Kirjutatud 1925.a.)

Versailles' rahuleping kujutab endast üht rahvusvaheliste suhete häbiväärsemat lehekülge. Selle teksti uurimine toob meile selgelt esile selle varjamatult vägivaldse iseloomu; selle ajalooa tutvudes toob välja selle erakordselt küünilise silmakirjalikkuse. Selle eksisteerimise lühikese aja jooksul jõudis ilmnedda selle jõuetus lahendada olulisi küsimusi (eriti „reparatsioonid“).

Rahulepingu suhtes tehtud salakokkulepped.

Versailles' rahulepingu iseloom ja sisu olid juba ammu kindlaks määratud nende võitja-riikide vallutuslike püüdlustega, milliseid plaanitati nende poolt juba aastakümne ja kes mitu korda rääkisid maailmakriisist mitte vähem, kui Saksamaa imperaatori Wilhelmi agressiivne poliitika. Sõja ajal said need püüdlused reaalsete programmide kehaks ja vereks ning terve võrgu salalepingute asjaks.

Üheks nõukogude valitsuse esimeseks aktiks peale võimule tulekut oli vene välisministeeriumi saladokumentide avaldamine. Nende dokumentide sisu sai korraga teatavaks kogu maailmale ja nagu välg, selgest taevast, hämmastas rahvaid ning valitsusi. Tasapisi koorus välja ka teiste salalepingute sisu.

Ilmnes, et juba 1915.a. Venemaa kauples omale välja õiguse vallutada Konstantinoopol ning Türgi väinad* (*Natuke enne esimest revolutsiooni 1917.a. ilmus sellest ametlik teadaanne), aga 11 märtsil 1917.a., juba üpris tsaarivalitsuse langemise eelõhtul, ta kauples endale välja Ida-Galiitsia ühendamise õiguse ning Poola küsimuse rahvusvahelisest käsitlemisest väljajätmise. Itaalia allkirjastas 26. aprillil 1915.a. salakokkuleppe Inglismaa, Venemaa ja Prantsusmaaga, millise alusel ta kohustus astuma temaga liidus olevate keskriikide vastu välja ja selle eest pidi saama *Italia irredenta* maad, osa Tiroolist, Vahemere idanurga saared, osa Balkanimaadest ja soliidseid

territoriaalsed kompensatsioonid Türgi ja Aafrika ümberjaotamistest. 18.augustil 1916.a. liitlased sõlmisid Serbia eest hoolikalt varatult kokkuleppe Rumeeniaga, lubades talle nende poolele asumise eest anda Transilvaania, osa Ungarist, Bukoviina ja Banati. Kaug-Idas leppisid Inglismaa ja Jaapan kokku Šhanduni ja Vaikses ookeanis, Põhja pool Ekvaatorit, Saksamaale kuuluvate saarte Jaapanile, aga Inglismaale sellest Lõuna poole jäävate saarte üleminekust. Teistelt liitlastelt kauples Inglismaa endale välja parimad Türgi jagamisest saadavad osad, muutes oma mõjupiirkonnaks, neutraaltsooniks Pärsia, Prantslastega jagati armsalt Kamerun ja Togo. Prantsusmaa kindlustas enesele, Venemaa nõusolekul, õiguse Elsass-Lotringi ja Reini vasaku kalda ühendamisele ja Prantsusmaa erihuvide tunnustamise Saari basseinis, aga samuti silmapaistva osaluse Türgi ning Aafrika jaotamisel. Sõjas osalemise eest lubati liitlastele Balkanil, nii Serbiale kui Kreekale ühtsama, aga nii, et kumbki riik ei teadnud, mida teisele lubati.

Ametlik üleliiduline rahuprogramm.

Esimesed liitlaste nõudmised Saksamaa üle võidu saavutamisel olid formuleeritud 14-17 juuni 1916.a. konverentsil Pariisis. See kord need puudutasid vaid majanduslikku külge. Edasi, kuni oma majandusliku võimsuse taastamiseni, otsustasid liitlased keskriike enamsoodustusrežiimi alla mitte võtta, ega ka lubada nende tooteid, erilise piiranguga sisse vedada, aga Saksamaa ja ta liitlaste kodanikel ei lubatud liitlasriikide territooriumil kindlaksmääratud äride ja käsitööga tegelda. Mis aga puudutab kogu pealesõjaaegset perioodi, siis selles leppisid liitlased kokku, et mitte lasta tekkida sõltuvust endistest vaenlastest nii nendelt saadava tooraine kui pooltoodete suhtes. Sellisel viisil olid 1919.a. Versailles' rahulepingu X osa kontuurid joonistunud piisavalt selgelt välja juba 1916.a. Pariisi majanduskonverentsil.

Täielikumalt ja selgemalt joonistusid liitlaste kavatsused Saksamaa suhtes välja selles kollektiivses noodis, millise nad saatsid 12. jaanuaril 1917.a. president Wilsoni ettepanekute suhtes, milliseid peeti poolte poolt tulevase rahu tingimustes soovitavaks (ameerika noot 18. dets. 1916.a.). Wilson ise soovitas selle rahu alusteks, milline tagaks õigused ja vabadused, ühesugused nii suurtele kui väikestele rahvastele, sõja kasutamise praktikast loobumine, Rahvasteliidu loomine, et lahendada rahvusvahelisi konflikte, et seada sisse kindel rahvusvaheline õiguslik kord. Liitlased nõustusid nii sundivat jõudu omava Rahvasteliidu loomisega kui ka „kõigi väikeste ja suurte rahvaste õiguste austamisega“. Kuid sellega koos nad nõudsid, et oleks tunnustatud Saksamaa vastutust sõja eest ja et ta hüvitaks kõik kulud.. Peale selle nad nõudsid: „Belgia, Serbia ja Tsernogooria... taastamist, Prantsusmaa, Venemaa ja Rumeenia... okupeeritud osade puhastamist, nende piirkondade tagastamist, mis olid liitlastelt elanike soovi vastaselt ära võetud, itaallaste, lõuna slaavlaste, rumeenlaste, tšehhide ja slovakkide välismaise ikke alt vabastamist, türklaste verise ikke alla olevate rahvaste vabastamist ja Otomani impeeriumi Euroopast välja-ajamist“. Lõpetuseks lisasid liitlased, et nende kavatsustesse kunagi ei kuulunud saksa rahva hävitamine või selle poliitiliselt areenilt kõrvaldamine.

President Wilsoni „neliteist punkti“.

Nende liitlaste ja Ameerika nõudmiste lõpetatud sünteesiks olid kuulsad rahutingimuste „14 punkti“, millised 8-1 jaanuaril 1918.a. (9 kuud peale USA sõtta astumist) Wilson oma läkituses kongressile sõnastas.

Vaat, lühidalt need punktid:

1. Saladiplomaatiast loobumine.
2. Meresõidu vabadus.
3. Kaubandusvabadus.
4. Relvastuse piiramine.
5. Ambitsioonide õiglane reguleerimine.
6. Hõivatud Venemaa piirkondade puhastamine ja kõigi Venemaad (revolutsioonilise) puudutavate küsimuste lahendamine.
7. Belgia puhastamine ja taastamine.
8. Hõivatud Prantsusmaa piirkondade puhastamine ja taastamine ning Prantsusmaale Elsas-Lotringi tagastamine.
9. Selgelt väljendatud rahvusliku tunnuse alusel Itaalia piiride parandamine.
10. Austria-Ungari rahvaste iseseisev areng.
11. Rumeenia, Serbia ja Tsernogooria puhastamine ja taastamine. Serbiale mere äärde vaba pääsu võimaldamine.
12. Türgi küsimuse reguleerimine. Türgis elavate mittetürklaste iseseisev areng. Dardanellide neutraalsuse tagamine.
13. Poola rahvast koosneva sõltumatu Poola loomine.
14. „Peab olema eriliste statuutide alusel asutatud rahvaste üldine ühendus, et luua nii väikeste kui suurte riikide poliitilise sõltumatuse ja territoriaalse terviklikkuse vastastikune garantii“.

Relvarahu läbirääkimised.

1918.a. oktoobriks sai Saksamaale lõplikult selgeks eduka sõja jätkamise võimatus. Öösel, 4. vastu 5. oktoobrit saatis saksa valitsus Wilsonile palve, et ta võtaks oma kätte rahu taastamise ja et ta teavitaks sellisest Saksamaa kavatsusest ülejäänud liitlasi ning nimetada eelläbirääkimisteks volinikud. Läbirääkimised pidanuks peetama nimetatud „14 punkti“ ja kõigi sellele järgnenud täienduste, mis veelgi demokratiseerisid Wilsoni nõudmisi, alusel: 4 punkti 11. II 1918.a. (Wilsoni kõne kongressis), 4 punkti 4. VII 1918.a. (kõne Maynt-Veronis) ja 5 punkti 27. IX 1918.a. (kõne New-Yorgis); kokku – 27 punkti.

Ennem, kui anda sakslastele lõplik vastus, otsustas ameerika valitsus hoolikalt asja kaaluda. 8. oktoobril ta telegrafeeris Berliini sellest, et jutt võib käia vaid wilsonlike punktide rakendamise „praktilistest detailidest“ ja nõudis sakslaste poolt hõivatud alade eelnevat puhastamist. Saksamaa valitsus nõustus selle noodi nõudmistega. 14. oktoobril saabus Berliini uus ameerika noot. Ameeriklased vajasisid veelgi suuremaid sakslaste

poolseid garantiisid: kõigil rinnetel pidi tagatama edasine liitlaste jõudude ülekaal; allveesõda tuli viivitamatult lõpetada. Sakslaste hulgas arusaamatuse ärahoidmiseks korrati uuesti Wilsoni sõnu (4.VII. 1918.a.) hädavajadusest, et „likvideeritaks igasugune omavoli ja võim, milline oma huvides ja salaja võivad rikkuda rahvaste rahu“. Saksamaa nõustus ka nende lisanõudmistega, vihjates ettevaatlikult ameeriklastele sellest, et neil on nüüd vastutustundlik valitsus. Ja sellegipoolest relvarahu ikka veel ei sõlmitud, ega sõlmitud. 23. oktoobri noodis nõudis USA relvarahu eelneva tingimusena, et liitlastele oleks tagatud võimalus sundida vaenlasel asuma võtma igasuguseid positsioone ja teha temale täiesti võimatuks sõjategevuse uuesti alustamisele tagasipöördumise võimalus. Samas noodis oli häbenemiseta öeldud, et Wilhelm II ei meeldi Ameerika valitsusele mitte üks põrm. Riigikantsler Zolf pööras uuesti riigisekretär Lantsingi tähelepanu „Saksamaa konstitutsioonilises elus kaugemale läinud muudatustele“, kuid asjatult: Hohenzollernite saatus oli Washingtonis juba ära otsustatud.

Selgitanud välja võidetud vastase nõrkuse ja alandlikkuse taseme, ameerika valitsus selgitas üheaegselt välja ka teiste liitlaste seisukohad. Nad olid nõus sõlmima Saksamaaga rahu Wilsoni 14. punkti alusel, kuid ilma merede vabaduse punktita ja sel tingimusel, et Saksamaa hüvitaks kõik liitlaste kodanikele ja nende varale (aga mitte liitlasriikidele!) maal ja merel ning õhus sõjategevusega tekitatud kahjud. Ja sellist mõtet kandev Saksamaale saadetakse noot koostati Ameeriklaste ja selle liitlaste poolt 5. novembril 1918.a., milline oli juriidilisest vaatevinklist kokkuleppivatele pooltele relvarahu ja sellele järgneva rahulepingu sõlmimisel rangelt kohustuslik.

Relvarahu sõlmimine.

Relvarahu leping, mis allkirjastati 11. novembril kell 5 hommikul Compiègnes, marssal Fosi vagunis, sisaldab 34 paragrahvi ja rea lisasid. Põhilises võis need võtta kokku järgmiste sõnadega:

A. Läänerinne.

B.

(§1). Vaenuliku tegevuse lõpetamine maal-, vees ja õhus

(§2) Belgia, Prantsusmaa, Luksemburgi ja Elsas-Lotringi 15 päeva jooksul puhastamine ((vägede lahkumine. K.L.)).

(§4) Sõjamaterjalide väljaandmine.

(§5) Kogu Reini vasaku kalda puhastamine ja selles juhtimine, okupatsioonivägede järelvalve all, kohalike võimude abil. Neutraalse tsooni loomine.

(§7) Vedurite, vagunite ja veoautode üleandmine. Elsas-Lotringi raudteede üleandmine.

(§9) Liitlaste õigus rekvireerimisele. Okupatsioonivägede ülalpidamine Saksamaa arvel.

(§10) Kõigi liitlaste sõjavangide tagastamine, ilma et samaaegselt saksa sõjaväelisi vabastataks.

B. Saksamaa Ida-piirid.

(§12) Saksa vägede Austria-Ungarist, Rumeeniast väljaviimine, ning liitlaste juhatuse järgi ka endistelt vene piirkondadest.

(§13) Venemaalt Saksa vägede viivitamatu väljaviimine.

(§14) Rumeenias ja Venemaal rekvireerimise jne. teostamise keeld.

(§15) Bucaresti ja Brest-Litovski rahulepingust loobumine.

(§16) Liitlaste takistusteta lubamine Saksamaa poolt Idas puhastatud piirkondadesse, „et kaitsta elanikkonda ja hoida korda“.

C. Ida Aafrika.

(§17) Saksa vägede väljaviimine.

D. Üldmäärused.

(§18) Kõigi liitlaste interneeritud tsiviilisikute tagasipöördumine (kuid mitte sakslaste).

Rahanduslikud määrused.

(§19) Sõltumatult liitlaste järgnevatest nõudmistest: kahjude hüvitamine, avalik-õiguslike väärtuste, millised võivad olla hüvituse garantiideks, äravõtu keeld, Belgia Riigipangale viivitamatu väärtuste ja igasuguste okupeeritud piirkondadesse puutuvate dokumentide, väärtpaberite ja raha tagastamine. Liitlastele vene ja rumeenia kulla väljaandmine.

E. Merd puudutavad määrused.

(§22) Allveelaevastiku liitlaste valve alla välja andmine.

(§23) Liitlaste poolt nimetatud neutraalsetes või liitlaste sadamates asuvate Saksa laevade interneerimine. Saksamaa sadamates asuvate laevade liitlaste kontrolli alla andmine.

(§25) Liitlaste laevadele Balti merre vaba pääs. Liitlaste poolne kõigis Balti merre viivates väinades asuvates saksa kindluste oma kontrolli alla võtmine.

(§26) Blokaadi säilitamine; avamerel asuvate saksa kaubalaevade ülevõtmine; liitlaste poolne relvarahu aegne Saksamaa toiduainetega varustamise lubadus.

(§27) Saksa lennuväe demobiliseerimine ja nende paigutamine liitlaste poolt määratud saksa baasidesse.

(§28) Kõigi Belgia kallastel asuvate sadamate varustuse, laevade jne. puutumatus säilitamine.

(§29) Musta mere sadamate puhastamine, sealt vallutatud vene laevade väljaandmine, neutraalsete kaubalaevade ja kõigi materjalide tagastamine.

(§30) Liitlaste kaubalaevade tagastamine.

(§33). Saksa kaubalaevade neutraalsete riikide lipu alla mineku keeld.

F. Relvarahu kestus:

(§34) 36 päeva, pikendamise õigusega, mis kehtestatud alalise rahvusvahelise vaherahu sõlmimise komisjoni poolt.

Lisad puudutasid: esiteks – hõivatud piirkondade evakueerimise ja sakslaste poolt sõjamaterjalide väljaandmise korda; teiseks – Reini vasakul ja paremal kaldal olevaid teid ja sidevahendeid, nende personali ja materjale aga eriti telegraafi ja telefoni sidet.

Relvarahu pikendamine ja üksikuid küsimusi käsitlevad konverentsid.

Relvarahu allakirjutamise päeval pidas Wilson kongressi ees kõne, millises teatas, et suurriigid asuvad rahu sõlmimise teel, milline on võimeline rahuldada „kogu maailma igatsust omakasupüüdmatu õigluse järgi“ ja tuua rahu, milline põhineb hulga kindlamatel alustel „kui tugevate riikide egoistlikud ja vastastikku-vasturääkivad huvid“. Vaheerahu oli pikendatud 13. detsembril kuni 17. jaanuarini 1919.a. 16 jaanuaril seda pikendati uuesti kuu võrra, seejärel veel ja veel, nõnda kuni 18. aprillilini, mil lõpuks kutsuti „rahuläbirääkimistele“ Versailles'i, kohale Saksa delegatsioon. Täiesti arusaadava pahameelega konstateerisid sakslased, et koos sellise relvarahu pikendamisega liitlased esitasid neile üha uusi ja uusi relvarahu tingimusi ja iga kord üha raskemaid ja raskemaid. Juba siis võis rääkida sellest, et liitlased ei pidanud oma lubadustest kinni ja et nad ei lase mööda ühtki juhust, et jõuetuks muudetud vaenlast jämedalt petta.

Terve rida saksa-liitlas konverentse tegeles sellel perioodil spetsiaalsete relvarahuga seotud (merd, rahalisi, majanduslikke, toiduaineid ja kindral Halleri vägede läbi Saksamaa territooriumi Poolasse läbisõitu) puudutavaid küsimuste lahendamisega.

Liitlaste ettevalmistamine rahukonverentsiks ja delegatsioonide koosseis.

13. detsembril 1918.a. saabus Wilson Ameerikast Pariisi ja nende ja ülejäänud liitlaste vahel algasid pikad, peaaegu viiele nädalale veninud, kulissidetagused kokkulepete sõlmimised. 18. jaanuaris 1919.a. algasid Pariisis rahukonverentsi istungid.

Sõja kestel ja kahe relvarahu kuu jooksul oli liitlastel piisavalt aega, et valmistuda selleks konverentsiks. On teada, et suured ettevalmistustööd olid juba ammu alanud mitte ainult Inglismaal, Prantsusmaal ja Ameerikas, vaid ka hulga väiksemate liitlaste juures. Prantsusmaal oli organiseeritud ajaloolaste ja politoloogide komiteed, aga iga valitsuse ametkond omalpoolt töötas ekspertide abil läbi selle kompetentsi kuuluvad ja sõjaga seotud küsimused. Inglismaal oli loodud tulevase rahu küsimuste läbitöötamiseks spetsiaalne väga suure kaastööliste arvuga asutus, milline andis välja terve raamatukogu täie monograafiaid, millised olid pühendatud kõigile riikidele ja nende üksikutele osadele, protektoriaatidele ja kolooniatele, nende geograafia, ajaloo ja majandusele aga samuti peamistele rahvusvaheliste suhete ajaloo küsimustele. Ameerika Ühendriikides algasid rahu sõlmimise ettevalmistustööd veel enne seda, kui nad sõtta astusid, kolonel Hausi üldise juhtimise all, kellest sai hiljem üks rahukonverentsi delegaat. Kohale olid sõitnud tuntud ameerika teadlased, ajakirjanikud, advokaadid ja

ärimehed, kes töötasid läbi Euroopa ja Kesk-Ida geograafiat, etnograafiat puudutavat statistikat.

Rahukonverentsi töö alguseks sõitsid Pariisi terved hulgad delegaate, eksperte, tehnilist personali, masinakirjutajaid ja stenograafide. Ainu-üksi Inglismaa delegatsiooni koosseisus oli üle kaheksa liikme, lisaks sama suur hulk abipersonali. Nad hõivasid viis suurt hotelli. Ameerika delegatsiooni kuulus ligikaudu samapalju inimesi ((Teistel andmetel u. 1300. - A.Tonska. Thomas Woodrow Wilson. „Rahvasteliidu isa“ lk. 101.K.L.)). Itaallasi oli mõnevõrra vähem. Väikesed riigid saatsid ligikaudu 50-60 inimest. Nii nagu sõja ajal aeti poliitikat sõja ja sõjaväega seotud ringkondade üpris suure surve all, siis need grupid ka olulisel määral määratlesid ära rahukonverentsi delegatsioonide koosseisu ja mängisid neis ka tihti otsustavat rolli. Mitte vähetähtsam ei olnud delegatsioonide territoriaalsete ja majandusküsimuste ekspertide roll. Kuid paljud neist olid, tõsi, eksperdid vaid nime poolest, olles vaid lihtsalt inimesed, kes olid ühe või teise tähtsa küsimusega vähem või rohkem tuttavad. (Nii, et konverentsi avamise hetkel selgus, et mitte ükski briti ekspert ei olnud viibinud kunagi selles riigis, millise eksperdina ta end esitles.) Väikeste riikide eksperdid aga esinesid kogu maailma tugevate ees tihti oma riikide poolametlike või erahuvide esindajatena. Üldiselt võib öelda, et Briti ja Ameerika delegatsioonid olid eriti tugevad majanduse ja rahanduse küsimustes, prantslased – territoriaalsetes, itaallased vaid vahetult Itaaliat puudutavates küsimustes.

Mis aga puutub otseselt konverentsil hääleõigust omavaid delegaate endid, siis nende suhtes oli riikide vahel kehtestatud terve järkude süsteem. Neli kõige suuremat riiki (Ameerika Ühendriigid, Prantsusmaa, Itaalia ja Jaapan) omasid igaüks 5 delegaati, Inglismaa, viitega oma dominjonide iseseisvale tähtsusele, tagas omale 17 delegaadi kohta. Rida väiksemaid riike said 3 kohta, veel väiksemad – 2 kohta ja pisemad 1 koha.

Konverentsi peategelased.

Kõige silmapaistvamaks figuuriks konverentsil oli Wilson, Lloyd George ja Clemenceau. Nende isikute klassikalise iseloomustuse andis G. Keynes oma suure tuntuse leidnud raamatus „Versailles´ rahulepingu majanduslikud tagajärjed.“ ((Дж. Кейнс «Экономические последствия Версальского мира»)). Keynsi, konverentsi tööst otseselt osavõtnud isiku, arvates oli Versailles´is kõige silmapaistvamaks tegelaseks Clemenceau. „Vaid temal oli teatud ideed ja ta hoomas neid kõige laiemalt ja koos kõigi nende tagajärgedega. Iga iseloom, mõistus, tema välimus andsid talle, selles ümbritsevas segaduses, kindlameelse isiku imago... Clemenceau tundis Prantsusmaa suhtes samasuguseid tundeid, mis Перикл Ateena vastu: kõik, millel on väärtus seisneb selles, kõik ülejäänud ei maksa midagi; kuid tema poliitika teooria oli seesama, mis Bismarckil“. Lloyd George aga oli teistsugune kuju. „Oleks tulnud näha inglise peaministrit, kes orienteerus kiiresti oma vestluskaaslaste mõtetes viie - kuue tavalisele inimesele kättesaamatu tunde abi, kaaludes oma vastuagentide iseloomu, kavatsusi ja alateadlikke impulsse“... Võrreldes nende kahe euroopa diplomaatia emahuntidega oli Ameerika president nagu mingi lõviks püगतud puudel. Muide, see ei olnud enam Keynes järgi öeldud. Keynes ütles: „president oli vaimulik-dissidendi sarnane... Tema viis mõelda ja

temperament oli enim teoloogilise, aga mitte intellektuaalse iseloomuga“. Lisaks – „tema mõistus oli aeglane ja sellel puudus kohandumise võime“.

Konverentsi üldine õhkkond.

Keynes kirjeldab konverentsi üldist õhkkonda kui täielikku kaost ja intriigide maailma, millises piasjad varjutasid olulist, kus tühjasjadest tõusis tuline sõnasõda, millises unustati ja heideti kõrvale juba varemastel istungitel saavutatud olulised tulemused. Väitlemist mittearmastav Temperlei, kes oli kolmeköitelise raamatu „Pariisi Rahukonverentsi ajalugu“ autor ja toimetaja, iseloomustab rahuläbirääkimistel valitsevat olukorda ligikaudu sellises vaimus. „Konverents, - räägib ta, - olles juhitud isikute poolt, keda sõjasündmused tegid hulga grandioossemate asjade, millised nad kunagi varem ei olnud teostanud, juhtideks. Kuid mitte keegi neist isikutest ei olnud inimene, kes oleks olnud võimeline alluma mingile süsteemile; igaüks kasutas oma materjale lennult ja kuidagi-viisi ja see muutis pidevalt, sõltuvalt hetke vajadustest ja olukorrast, konverentsi mehhanismi. Võimatu on kirjeldada konverentsi, kui miskit püsivat. Seda tuleb pigem vaadelda kui elavat organismi, mille rakud pidevalt muutuvad ja mis aegajalt võttis pealike tahteavalduse alusel ja omakorda ühiskondliku arvamuse suurele jõule alludes, erandlikult imelikud ja vördjalikud vormid“.

Konverentsi struktuur.

Ülalpool öeldut arvestades on võimatu täiesti täpselt konverentsi struktuuri kirjeldada. Selle tähtsamateks organiteks olid:

Presiidium Clemenceau selle esimeheks ja Lansing (Am. Ühendr.), Lloyd George (Suurbritannia), Orlando (Itaalia) ja markiis Saionzi (Jaapan), - kui esimehe kaaslased; Peasekretariaat eesotsas prantslaste Djutasti ja Mantu'ga ((Дютаста, Манту)); Volituste kontrolli komisjon:

Toimetav komisjon koosseisus: G. Braun, Skott (Am. Ühend.), Hearst (Suurbritannia), Fromago (Prantsusmaa), Ridge Bugatti (Itaalia) ja Nagaoka (Jaapan);

Konverentsi üldkogu sellise proportsionaalse delegaatide koosseisuga, milline oli ülevalpool mainitud.

„Viie nõukogu“ mis koosneb Suurbritannia, Itaalia, Ameerika Ühendriikide ja Prantsusmaa valitsusjuhtidest ja välisministritest ja kahest konverentsil viibivatest Jaapani delegatsiooni tähtsamast liikmest.

„Kümne nõukogu“ sekretariaat (eesotsas Djutast).

„Nelja nõukogu“ (Wilson, Clemenceau, Orlando, Lloyd George), mis tuli viimase jäikuse tõttu, „Kümne nõukogu“ asemele.

„Viie nõukogu“ „Nelja Nõukogu“ liikmete välisministritest ja Jaapani esindajast (kui „Suure Neliku“ abiorganina, vahest ka selle asemel).

Terve süsteem spetsiaalseid komisjone.

Risti-vastu variserlikele avaldustele suurte ja väikeste riikide võrdsusest ja saladiplomaatiast loobumisest, otsustati konverentsil peaaegu kõik kolme meile juba tuttava isiku poolt: Clemenceau, Lloyd George ja Wilsoni poolt. Tähendust omasid samuti Itaalia ja Jaapani esindajad. Ülejäänud riigid ja nende esindajad mängisid järelkiitjate või etturite rolliga, olid rõõmsad, kui otse nende riike puudutavataid küsimusi nende seljataga ära ei otsustatud. Avades 7. mail 1919.a. hotellis Trianon-Palac ajaloolise istungi, teatas Clemenceau ühes oma esimeses fraasi: „Minul on au anda härradele volitatud isikutele teada vastuvõetud arutelude kokukorra“. Kelle poolt ja kuna see oli vastu võetud – see jäi enamusele kokku tulnud delegaatide eest saladusse. Mõned väikeste riikide delegaadid püüdsid sarnase asjade käigu peale protesteerida. Brasiillane Calogeras teatas esimesena konverentsi istungil (2. port., 25.01.1919.a.), et ta „üpris suure üllatusena kuuleb alati: oli otsustatud see, oli otsustatud teine. Kes siis otsuse vastu võttis?... Meie normaalseks otsuste vastuvõtmise organiks on konverents ise“. Kanadalane Borden toetas ebaõnne kaaslast. Hiljem järgnesid neile Hiina, Belgia, Portugali, Tšehhoslovakkia, Rumeenia, Siiami ja Poola esindajad. Kuid Clemenceau teatas temale omase otsustavusega, et suured riigid „kutsusid“ ülejäänuid; et nad saatsid lahinguväljale 12 miljonit sõdurit, aga see ise on juba „alus“ (c' est un titre); et lõpuks, nad võisid mitte midagi ja mitte kellelki midagi küsida. Calogeras püüdis veel kergelt sõrgu vastu ajada, kuid jällegi edutult. Sellega see asi siis lõppeski.

Formaalselt oli viie suurriigi ülekaal täiesti algusest kindlustatud juba mainitud „Kümne Nõukogu“ loomise korraga, milline tegutses igasuguse avalikustamiseta, vältides protokolle ja kes esitasid ülejäänud konverentsi osalistele valmis otsuseid. Veel otsustavamalt ja veel varjatumalt tegutses Kümne Nõukogu asendanud „Suur Nelik“ – (Clemenceau, Lloyd George, Wilson ja Orlando). On piisav vihjata, et selle Neliku 24. märtsist kuni 19 aprillini toimunud tähtsamatest istungitest ei ole üldsegi mingeid märkmeid säilinud. Kui lisada, et Jaapan eemaldati Peanõukogust ja viidi üle teisejärguliste riikide hulka ja et kolm konverentsi pealikku püüdsid neljandat liiget (Orlando) petta ja lõppude-lõpuks ka petsid, nõnda, et tal tuli isegi protesti märgiks konverentsilt lahkuda, siis liitlastevaheliste südamlike suhete pilt võtab lõpetatud kuju.

Konverentsi tööde käik ja Saksamaa delegatsioon.

Konverentsi istungid algasid 18. jaanuaril 1919.a. Üle kolme kuu kestsid need igasuguse sakslaste osavõtuta. Vaid 18. aprillil 1919.a. kutsuti sakslased Versailles'sse, „et saada kätte liitlaste ja nendega ühinenud riikide poolt seal koostatud rahulepingu preliminaarne tekst“. 21. aprillil oli sakslaste delegatsioon koostatud. Selle juhiks oli nimetatud Saksamaa välisminister (praegu saadik Moskvas) krahv Brokkdorf-Rantsau, edasi aga järgnesid : ministrid Landsberg, Hizberts, Leinert, dr. Melhior ja prof. Zuking. ((Nimed kontrollimata. K.L.)). Saksamaa delegatsioon oli saabumisel Versailles'ssi 29. aprilli öösel täiesti rangelt isoleeritud ja nende esimene vahetu kontakt konverentsiga oli alles 7. mail ja seejuures see jäi neile, enne rahu allkirjastamist, ka esimeseks ja viimaseks. Andes sakslastele hotellis Trianon-Palac üle liitlaste rahulepingu tingimused,

Clemenceau selgitas vastastele juba ladusalt vastu võetud edasiste läbirääkimiste korda: sakslastele anti kõigi rahulepingu paragrahvide suhtes oma kirjalike märkuste tegemiseks kahenädalane tähtaeg, seejärel nad pidid ootama liitlaste vastust ja viimati mainitute poolt esitatud tähtjaks võtma rahulepingu tingimused lõplikult vastu. Saksamaa oli juba ette valmis kõige raskemateks tingimusteks, kuid selliseid, millised ta sai 7.-al mail Versailles ' , ta mitte kuidagi oodata ei osanud. Ta teatas asjatult oma 9. mai noodis, et rahulepingu põhilisi alused on liitlaste kavas täiesti muudetud ja sellise kava nõudmisi ei kannata välja ükski rahvas. Teisel päeval Clemenceau teatas Saksa delegatsioonile, et kõik, mis õigeks peetakse, on lepingu kavas järgitud ja et liitlased „ei saa oma rahulepingu aluseks olevate tingimuste suhtes lubada mitte mingeid diskussioone“.

Sellest päevast peale algas Saksamaa delegatsiooni ja rahukonverentsi vahel elav kirjavahetus. Kõik rahulepingu määrused reparatsioonidest põhinevad Saksamaa poolse sõja eest vastutuse enesele võtmise tunnistamisel. Veel 29. novembril 1918.a. saatis Saksa valitsus liitlastele noodid tegelike sõjasüüdlaste kindlakstegemiseks neutraalse komisjoni moodustamise ettepanekuga, et siis endised vastased esitaksid selle komisjoni käsutusse kogu hädavajaliku dokumentaalse materjali. Liitlased võtsid suu vett täis ja vaid 7. märtsil 1919.a. oli Briti valitsusel „au teavitada“ Berliini, et tema arvates on „kasutu anda mingit vastust saksa ettepanekule, kuna liitlaste valitsuste arvates on Saksamaa vastutus sõja eest on juba ammu vaieldamatult kindlaks tehtud“. 13. mail 1919.a. naases Saksamaa valitsus uuesti selle küsimuse juurde, vaidlustades keiserliku Saksamaa valitsuse ainuisikulist vastutust sõja eest. Samal 13. mail Saksamaa saatis noodid majanduslikes ja territoriaalsetes küsimustes: 16. mail järgnes ta noot Saarimaa küsimuses, 17. mail – saksa kristlike missioonide küsimuses, 22.-l sakslaste eravara kohta välismaal, 3. juunil – liitlaste poolse erilise Reini vabariigi loomise katse küsimuses; spetsiaalsed noodid olid saadetud Rahvasteliidu ja rahvusvahelise töökaitse küsimustes.

Saksamaa vastu-ettepanekud.

Hõivatud sellise juba ette edutu kirjavahetusega, lasksid sakslased mööda neile esitatud rahulepingu kava suhtes, oma üldiste, paragrahvide kaupa tehtud vastuväidete esitamiseks antud tähtaja. Nad olid 20. mail sunnitud ajapikendust paluma ja saidki uueks tähtjaks 29. mai. Selle uue tähtaja möödumise päevaks olid sakslaste liitlastele esitavad vastu-ettepanekud ja vastuväited valmis ja saadetud rahukonverentsile. Mahukas dokument oli jaotatud kahte ossa. Esimene osa sisaldas endas „üldisi märkusi“. Selles räägiti rahulepingu õiguslikest alustest, vasturääkivustest liitlaste kava ja poolte kokkulepete alusel loodud tulevase rahu printsiipide vahel ja seejärel tehti vastavad järeldused. Teine osa sisaldas sakslaste ettepanekuid, millised käisid ligikaudu sama programmi järgi, mis liitlaste kava, kuid, muidugi, selle iga määrus oli sellest sisuliselt täiesti erinev. Möödus 18 rusuvat päeva ja sakslased said mahuka „liitlaste ultimaatumiga“ koos Saksamaale tehtud rangeima noomitusega, et püüti võitjatele vastu väita, aga koos selle ultimaatumiga – mahukas memorandum, milline sisaldas endas, punkt, punkti haaval, vastuseid kõigile sakslaste vastuväidetele. Samal päeval Saksa delegatsioon lahkus Pariisist ja juba see ise iseloomustab mõningal määral 16. juuni dokumentide stiili ja sisu.

Rahuleping ja Saksa Rahvuskogu.

22. juunil arutas Saksa Rahvuskogu Weimaris liitlaste rahulepingu ettepanekute vastuvõtmise või tagasilükkamise küsimust. Poolthälteenamusega 237, vastu 138, viie erapooletu juures kogu nõustus Saksamaale pealesunnitud rahulepingu allkirjastamisega, kuid väljajätuga saksa rahva sõja puhkemises süüdi tunnistamise suhtes ja järelikult, võtta endapeale lepingu 227-230 määruste sätetest tulenevaid kohustusi. Peale selle, veel üks tingimus pidi „olulise koostisosana“ rahulepingu teksti sisse minema. Aga nimelt: „kahe aasta kestel, lugedes lepingu allkirjastamise päevast, liitlas- ja sellega ühinenud valitsused esitavad käesoleva lepingu, selle ümbervaatomise eesmärgiga, nii nagu see on Rahvasteliidu artikkel 4. määrustega kehtestatud, suurriikide Ülemnõukogule“.

Rahukonverents vastas kohe sellele Saksamaa katsele, kasvõi vähegi oma väärikust kaitsta, otsustava äraütlemisega ja nõudis kogu Versailles' rahulepingu teksti tingimusetult tervikuna tunnistamist. Järgmisel päeval, 23. juunil, toimus rahu küsimuses Saksa Rahvuskogu uus istung ja liitlaste poole pöördui lõpliku vastuse andmise tähtaja 48 tunni võrra edasilükkamise palvega. Ka see palve lükati tagasi. Peale seda Saksamaa Valitsus, seistes risti vastu kogu delegatsiooni üksmeelsele arvamusele, mis ka ei juhtuks, hädavajaduse vaatevinklist, rahulepingule allakirjutamise vajadusele, veenis lõpuks vastaseid andma oma nõusolek nendele rahutingimustele, „loobumata oma arvamusest rahulepingu tingimuste ennekuulmatu ebaõigluse kohta“ ja teadmises, et „vägivallaakt ei puuduta saksa rahva au“. Soovimata anda allkirja Saksamaad solvavale dokumendile, krahv Brokendorf-Rantsau esitas erumineku avalduse.

Lepingu allkirjastamine ja ratifitseerimine.

28.ajunil 1919.a. oli Versailles' rahuleping poolte poolt allkirjastatud. 9. juulil Saksa Rahvuskogu võttis vastu selle ratifitseerimise määruse, millega see rahuleping Saksamaa poolt ratifitseeriti. 15. juulil oli võetud vastu seadus rahulepingu määruste kuulutamisest Saksamaa territooriumil täitmiseks kohustuslikeks. 10. jaanuariks 1920.a. oli see ratifitseeritud peamiste liitlasriikide poolt ((Tähtsamad liit- ja sõprusriigid)) ja sellisel viisil (vaata Vr. lõpetavat osa) sai see rahvusvaheliselt kohustusliku jõu.

Kõik, mida Saksamaal rahuläbirääkimiste ajal saavutada, sai võtta kokku mõnede üksikute ja seejuures väga väikeste teksti parandustega. Suurem osa neist parandustest omas puhtalt statistilist iseloomu, kusjuures seegi tehti mingis üksikus tekstis, kas prantsuskeelses või ingliskeelses, kuid mitte mõlemates. Peamiseks parandusteks oma tähenduselt olid need, millised puudutasid Saari Basseini ja Ülem-Sileesiat. Esimesel juhul tuli prantslastel loobuda Basseini automaatse annekteerimise punktist, kui Saksamaa seal asuvaid maardlaid kindlaksmääratud tähtjaks välja ei osata., teisel juhul tuli liitlastel nõustuda pleibitsiidiga Ülem-Sileesias, selle asemel, et see läheks vahetult Poola võimu alla üle.

Ingliskeelne ja prantsuskeelne lepingu tekst.

See, et konverentsi asukohaks oli valitud Pariis ja et kogu konverentsi sekretariaat asus prantslaste käes, jättis kahtlematult oma jälje tööde käigule ja rahulepingu sõlmimisele.

Prantslased isegi püüdsid anda oma keelele ainsa ametliku keele tähenduse, kuid konverentsil viibiv tugev anglo-sakside arvuline ülekaal ja anglo-saksi riikide esmajärguline rahvusvaheline tähtsus sõja lõppemise hetkel kinnitasid konverentsil prantsuse ja inglise keelte võrdsuse. Samuti on rahulepingus endas prantsuskeelne ja ingliskeelne tekst kuulutatud ühtmoodi autentseteks. Kuid sellegi poolest need tekstid erinevad teineteisest niivõrd, et võrdlemisest tekib vahetevahel ümberjutustuse kui tõlke või tekstide kooskõlastatuse mulje. Piisav on viidata Artikkel 65-le., kus prantsuskeelses tekstis räägitakse „eraisikute õigustest ja omandist“ aga ingliskeelses – „igasugusest omandiõigusest“ mainimata eraisikuid. Määrustes „Tööst“ (XIII osa) on ingliskeelne termin *industry* võrdsustatud samakõlalise prantsuse terminiga *industrie*; kui ingliskeelne sõna haarab kõik tootva töö liigid, siis prantsuskeelne sõna puudutab vaid tööstusliku tööd, mille tõttu põllumajandustöölised oleksid äärepealt jäänud õigusest rahvusvahelise tähelepanule, eemale. Muide, tekstide kokkulangematus on Versailles' rahulepingu üldiselt lohaka toimetamise tulemus. Üks ja sama mõiste antakse tihti edasi täiesti erinevate terminitega. Kõige lihtsamatele määratlustele edasiandmise puhul võib tihti kohata keerukaid, segaseid fraase. Täiendavates lausetes kesksõna kasutamine on tihti selline, et raske on aru saada, millise juurde see kuulub. Teksti lohakas sõnastamine viis juba selleni, et juba tuli pöörduda vahekohtu poole ja koguda terve komisjoni juriste, ajaloolasi ja filolooge, et arutada mitu nädalat seda, millist mõtet omas üks väike „või“ Artiklis 260., millise Saksamaa ja liitlaste poolsest erinevast mõistmisest tulenesid täiesti erinevad tagajärjed.

Muideks, kõik need toimetamise puudused tekitavad lepingu tõlkimisel erakordseid raskusi. Selguse huvides tekib tahtmatult ingliskeelse ja prantsuskeelse teksti kombineerimise soov, kuid siis tekiks juba mingi kolmas iseseisev tekst, vaevalt, et kellelegi vajalik. Kuid pidades silmas prantsuskeelse ja ingliskeelse teksti ühesugust jõudu, võinuks võtta aluseks inglise keelse teksti, kui selgema. Kuid kõigi teiste rahulepingute, Versailles' rahulepinguga osalt kattuvate (Austriaga, Ungariga, Bulgaariaga ja Türgiga) tekstide (peale osade, millised puudutavad Rahvasteliitu ja Tööd) puhul, on vaidluste tekkimisel otsustavaks tunnustatud prantsuskeelne tekst. Vaat, seepärast allpool toodu Versailles' rahulepingu toimetamisel A. V. Sabanin ja mina tulid järeldusele, et hädavajalik on kinni pidada vaid prantsuskeelsest tekstist ja seda nii rangelt kui võimalik. Me teame, et tänu sellele saame kohmaka keele ja segasevõitu laused, kuid need on nimelt need kohmakused ja segased laused, millised on ka originaalis. Järelandmise tegime vaid „Rahvasteliidu“ nime puhul (Rahvaste Liidu asemel), kuna see on esimesel kujul juba meil juurdunud ((Eestis oli vastupidi. K.L.))

Rahvasteliit.

Versailles' rahulepingu üksikutest osadest on eriti suur rahvusvaheline tähendus vaid kahel: I osa, milline sõnastab Rahvasteliidu põhikirja ja XIII osa, milline toob ära „Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni“ alused. Rahulepingu koostajad ei rahuldunud sellega, et paigutades need statuudid ainult Saksamaaga sõlmitud Versailles' rahulepingusse, vaid lisasid need ka Austriaga, Ungariga, Bulgaariaga ja Türgiga sõlmitavatesse rahulepingutesse, ilmselge, et nende viiekordse allkirjastamisega nad soovisid ka viiekordselt suurendada nende reaalsel jõudu. Mõlemate mainitud statuutide saamislool on oma, küllalgi pikk ajalugu.

Esimesed Rahvasteliidu kavad.

((Siin ja üldse, on väljendil Rahvasteliit, Rahvaste Liit, Rahvaste Ühendus kattuv tähendus. Kuid paluks mitte mõelda selle all 1952.a. asutatud Briti Rahvaste Ühendust. K.L))

„Rahvaste liidu“ loomise hädavajaduse mõte on erakordselt vana. Esimesed sellise „ühenduse“ või „liidu“ loomise kavad kerkisid esile juba XIV saj. Eriti palavalt arutati üleüldise rahvusvahelise liidu probleeme alates XVII sajandist. XIX saj lõpus ja käesoleva sajandi alguses arutati küsimust edasi ning 1888.a. avati „Parlamentidevahelise Liidu“ ((Parlamentidevaheline Unioon)) kongressid, millised ühendasid erinevate maade parlamentide tegelasi, kes tunnistasid rahvusvahelise vahekohtu poolse rahvusvaheliste konfliktide asja lahendamise hädavajadust ja mis üldse seisid rahumeelsete rahvusvaheliste sidemete tugevdamise eest. 1891.a. kutsuti Bernis kokku „Rahvusvaheline Rahu Büroo“, milline oli rohkearvuliste rahvuslike „rahu ühingute“ siduvaks keskuseks. 1899.a. kogunes Venemaa initsiatiivil Haagis relvastuse piiramise ja rahvusvaheliste konfliktide rahumeelse lahendamise viiside väljatöötamise esimene rahukonverents. Haagi konverents mingit lahtirelvastamist ei vallandanud, kuid sellel kirjutasid suurriigid alla „Alalise Vahekohtu koja“ asutamise konventsioonile. Muide, sellel oli esmakordselt 26 riigi poolt ametlikult välja öeldud mõte „solidaarsusest, milline liidab tsiviliseeritud rahvaste ühenduse liikmeid“. Vormel „rahvaste ühendus“, - Société' des Nations, - prantsuskeelne nimetus ja praegusele Rahvasteliidule oli sellisel viisil antud. Esimesele Haagi konverentsile järgnes 1907.a. teine, millisel oli esindatud juba 44 riiki ja millisel oli otsustatud muuta sellised rahukonverentsid perioodilisteks. Sellel teisel konverentsil oli tehtud katse anda rahvusvahelisele vahekohtule „kohtuliku vahekohtu koja“ kuju, aga samuti töötati välja rahvusvahelise kohustusliku priisikohtu loomise kava. Kuid mingite hiilgavate tulemustega ei saa ka see konverents kiidelda.

Rahvaste liidu idee sõja ajal.

Vaevalt oli sõda alanud, kui ilmusid uued organisatsioonid, millised pühendasid end „kindla rahu“ jaluleseadmisele. Veel 1914.a. moodustus „Kindla rahu aluste

kehtestamise lepingu aluste tundmaõppimise Šveitsi komitee“, milline nõudis vastastikulisi riikide vahelisi puutumatusse garantiisid, rahvusvahelise vahenduse ja arbitraaži arengut, kohustusliku rahvusvahelise kohtu loomist, euroopa riikide konföderatsiooni loomist. 1914.a. septembris loodi Inglismaal „Demokraatliku Kontrolli Liit“, milline eksisteerib ka tänapäeval. Selle asutajateks olid kolm Alamkoja liiget Treviljan, R. Mackdonald, A. Ponsonby ja kaks publitsisti, E. Morel ja Norman Engel.. Selle liidu programmi kolmas punkt sõnas: „Suurbritannia välispoliitika ei hakka riikide vahelise tasakaalu saavutamiseks püüdlema liitude loomisele, vaid vastupidi, Euroopa kontserdi ((Euroopa k., suurriikide poliitiline koostöö pärast Viini kongressi 1815.a.Vs.)) ja rahvusvahelise nõukogu, millise otsused hakkavad olema avalikud, loomisele“. Hiljem, 1917.a., võttis Liit oma programmi uue (viies) punkti, millise järgi „euroopa konflikt peale sõjaliste operatsioonide lakkamist ei jätku majandusliku sõja kujul. Briti poliitika hakkab püüdlema rahvaste vahelise vabade kaubandussuhete laiendamise ja avatud uste printsiibi säilitamise ning edasiarendamise poole“. 1915.a. moodustati Londonis „Rahvaste Ühenduse Liit“ ((Palun ette vabandust suvalise tõlke eest. Kui leian mõne antud teemat käsitleva allika, kontrollin-parandan asutiste ja isikute nimed ära. K.L.)) . Liidu programmi esimene punkt nõudis, et „võimalikult kiiresti oleks sõlmitud leping, millise abil sellega liitumiseks valmis olevad riigid moodustaksid Liidu, kohustusega lahendada rahumeelsete meetoditega kõik riikide vahel tekkida võivad konfliktid“. Teine punkt tõi ära need meetodid, aga nende hulgas, esmajärjekorras – pöördumise Haagi Vahekohtu poole. Edasi soovitati, et riigid, Liidu liikmed, liituksid viivitamatult ühise sõjalise või muu väljaastumise eesmärgil, kui mingi neist Liidu lepingut rikub (p.3). Teiselt küljelt, Liidu liikmed peavad ühinema vastastikuseks kaitseks juhtumil, mil ühele neist tungib kallale riik, mis ei ole Liidu liige (p.4). 1918.a. „Rahvaste Ühenduse Liit“ liitus teise analoogilise inglise organisatsiooniga – „Rahvaste Vaba Ühinemise Liiduga“, tekkis „Rahvaste Liidu Liit“. Kahe viimati nimetatud organisatsiooni programm oli põhilises sama, milline oli ka „Rahvaste Ühenduse Liidul“.

Mõnevõrra teist teed läks oma tegevusel riikide ühtse liidu kasuks sotsialistlik Inglismaa Fabiaanlik Ühendus. Fabiaanlaste kava nägi ette kolme rahvusvahelise organismi loomise:

a)Kõrgem rahvusvaheline kohus,

b)rahvusvaheline nõukogu, et töötada välja rahvusvaheline seadusandlus ning et reguleerida rahvusvahelisi vaidlusi, millised ei vaja kohtulikku lahendamist, ja

c)rahvusvaheline sekretariaat.

Suurriigid võivad, igaüks, nimetada rahvusvahelisse nõukogusse viis delegaati, iga muu riik võib olla esindatud kahe delegaadiga. Selle Suure Nõukogu sees peab olema organiseeritud mõned väiksemad nõukogud: a)suurriigid; b) teisejärgulised riigid; c)Ameerika riigid; d)Euroopa riigid. Suures Nõukogus on kõikidel riikidel üks hääl.

Veel 1914.a. oktoobris oli Haagis asutatud „Sõja vastane Nõukogu“, milline püstitas oma eesmärgiks „kõigi patsifistide tugeva rahvusliku ja internatsionaalse organisatsiooni“ loomise. Selle organisatsiooni peamiseks asjaks oli Haagis 7. aprillil 1915.a. patsifistliku konverentsi kokkukutsumine ja millise tulemusena moodustus „Kindla Rahu tagamise Keskorganisatsioon“, milline töötas välja järgmise miinimumprogrammi:

1. Ei tohi olla anneksioone, ega territooriumite üleandmisi, millised on elanike huvide ja soovide vastased. Elanike nõusolek tuleb võimalustmööda hankida pleibitsiidi teel...

2. Riigid peavad nõustuma oma kolooniates, protektoraatides ja mõjusfäärides kaubandusvabaduse sisseviimisega, vähemalt kõikide rahvaste võrdsuse režiimi.

3. Rahukonverentside töö, milline on suunatud Rahvaste Ühenduse organisatsiooni rahumeelsele organiseerimisele, peab olema edasi arendatud. Rahukonverentsid peavad saama alalise organisatsiooni ja omama perioodilisi istungjärke. Riigid peavad nõustuma sellega, et nende vaidlused lahendataks rahumeelselt. Sel eesmärgil, kõrvuti Haagi vahekohtuga, peab olema loodud:

a) alaline rahvusvaheline kohtukoda;

b) rahvusvaheline uurimis- ja kooskõlastamisnõukogu. Riigid on kohustatud üheskoos võtma diplomaatilisi, majanduslikke ja sõjalisi meetmeid sel juhul kui neist üks pöördunuks sõjategevuse juurde, selle asemel, et anda vaidlus kohtule lahendada või pöörduda uurimis- ja kooskõlastamisnõukogu vahenduse poole.

4. Riigid peavad nõustuma oma relvastuse piiramisega. Selleks, et kergendada relvastuse piiramist tuleb tühistada vallutamise õigus ja merede vabadus peab olema tagatud.

5. Välispolitika peab olema allutatud parlamentide tegelikule kontrollile. Salalepingud jäetakse ilma igasugusest juriidilisest jõust“.

Organisatsioon tegi kongressi kokkukutsumise ettepaneku, millisele pidid erinevad liikmed esitama miinimumprogrammi erinevates punktide põhjal ettekandeid. Kongress jäi organiseerimisest sõltumatutel põhjustel ära, kuid 60 ettekannet olid juba valmis ja ära trükitud nelja köitelises kogumikus. Paljud neist ettekannetest kuulusid rahvusvahelise õiguse silmapaistvatele teadlastele või erinevate riikide riigi- ja poliitikategelastele.

Rahvasteliidu loomise idee leidis Ameerikas tugeva vastukaja. 1915.a. jooksul moodustati „Keskorganisatsiooni“ filiaal. Kuid suurema tähtsusega oli, siiski teine, puhtalt ameerika organisatsioon, milline oli moodustatud 1915.a. jaanuaris ja mis sai nimeks „Rahu saavutamise Liiga“ (The League to enforce Peace). Selle Liiga initsiaatoriks ja esimeheks oli Ameerika Ühendriikide endine president Taft. Selle liikmeteks olid paljud ameerika riigitegelased, advokaadid, õpetajad, rahandustegelased ja pastorid.

„On soovitatav, - räägitakse Liiga programmi sissejuhatuses, - et Ameerika Ühendriigid ühineksid Rahvasteliiduga“, aga edasi, loetleti neljas punktis tulevase Rahvasteliidu liikmete kohustused, millised olid esmajärjekorras kokkuvõetavad: riikidevaheliste erimeelsuste vahekohtute kaudu lahendamine, selliste erimeelsuste esitamine lahendamiseks kooskõlastusnõukogule, perioodiliste konverentside loomine, et töötada välja ja kodifitseerida rahvusvahelise õiguse normid. Programmi kolmandas punktis oli täheldatud: „allakirjutanud Suurriigid suunavad, üldisel heakskiidul, oma jõud, nii majanduslikud kui sõjalised nende vastu, kes pöördusid sõja teele või teostab teise allkirjastanud riigi vastu vaenulikke akte, enne, kui see erimeelsus on ülalpool sätestatud korras menetlusse antud“.

Uus Liiga alustas oma printsiipide kasuks Ameerikas energilist kampaaniat ning muretses endale isegi Wilsoni enda toetuse. Tõsi, Ameerikas tundus väga paljudele

„Rahu saavutamise Liiga“ programm liiga radikaalne ja siis loodi sellele vastukaaluks „Ülemaailmse kohtukoja toetamise Liiga“.

Üldisele liikumisele ei jäänud võõraks ka Prantsusmaa. 1915.a. suvest asusid prantsuse patsifistid arutama tulevase rahu küsimusi. Alguse pani sellele ühendus nimega „Rahu Õiguse kaudu“, sellele järgnes laialt tuntud „Inimese- ja kodanikuõiguste Liiga“. Ajakirja „Rahu Õiguse kaudu“ eelnimetatud organisatsiooni samanimeline häälekandja september/oktoober numbris me leiame tulevase rahu miinimumprogrammi, milline on väljendatud kolmes eeskujulikult lühikese punkti:

„1.Rahvusliku printsiibi kõige avaram tunnistamine ja rakendamine.

2.Rahukonverentside juriidilise asja lõpuleviimine.

3.Rahumeelsete rahvaste vaba ühenduse loomine, kes otsustasid eranditult kõik oma erimeelsused anda lahendada vahekohtule ja anda oma ühendatud jõud üldise rahu teenistusse“. 1917.a. jaanuaris esitas ühenduse komitee juba enam läbitöötatud programmi, millisesse läksid juba meile tuttavad salaläbirääkimiste praktikast loobumise-, parlamentide poolt lepingute heakskiitmise-, territooriumite üleminekul pleibitsiidi, „rahvaste seaduslike püüdluste rahuldamise ja vähemuste õiguste garantii-“, kaasaegsete ühiskondade demokraatlike vormide suunas üldise evolutsiooni- ja lõpuks Rahvasteliidu loomise -nõue.

„Inimese- ja kodanikuõiguste Liiga“ igaaastasel kongressil 1916.a. esines Sorbonni professor Gabriel Seai ettekandega kindla rahu tingimuste teemal. Peale ettekande ärakuulamist võtsid kongressi liikmed peaaegu ühehäälselt vastu otsuse, millises muuseas räägiti, et „kindel rahu on võimalik vaid Rahvaste ühenduse loomisega, milline kehtestab omavahel samasuguse režiimi, millist neist iga liige rakendab oma liikmete suhtes: vaidluste lahendamine õiguse, mitte jõu vahendusel“. Järgmisel, 1917.a. novembri kongressil võttis Õiguste Liiga oma päevakorda Rahvaste Ühenduse küsimuse. Seekord ta seadis sisse nõudmise sellest, et õiguslikul tasandil lahendataks samuti majanduslikud vaidlused ja et Rahvaste Ühendusel „oleks antud igasuguse ühiskonna kolm võimu: seadusandlik-, kohtu- ja täitevvõim“.

Tööraha initsiatiiv.

Rahvasteliidu idee oli valitsustele suurepäraseks ja täiesti odavaks nende poolt õudsesse sõtta tõmmatud rahvaste lohutamise vahendiks. Et nõuda üha uusi ja uusi ohvreid, siis miks mitte anda lubadusi, et see on viimane konflikt ja et tulevikus valitseb rahvaste vahel rikkumatu üksmeel, kas siis rahvad selle asjade uue korra nimel üksteist hävitavadki? Kõigest raskem oli valitsustel hoida oma haardes tööliste massi ja neile, võib-olla, just esmajärjekorras tuligi anda selliseid lubadusi. Peale esialgset erinevate maade tööliste elavnenuid „patriotismi“, mis viis mõnede töötajate liidrite valitsusse võtmisse, järgnesid üha enam sagedasemaks muutunud valitsuste ja proletariaadi vaheliste erimeelsuste perioodid. Itaalia proletariaat jäi oma enamuses alati sõjavaenulikuks, prantsuse proletariaat läks Clemenceau valitsuse ajal opositsiooni. 1915.a.oktoobris kogunes Zimmervaldis rahvusvaheline tööliste konverents, milline kuulutas välja rahu ilma anneksioonideta ja kontributsioonita ja rahvaste enesemääramise

printsipi alusel. 1916.a.aprilli lõpus Kintalis toimunud konverents kuulutas välja loosungi rahvaste võitlusest oma kodanlike valitsustega ja kapitalistliku omandi hävitamisest, kui tulevikus sõdade ärahoidmise vahendit.

1917.a. Venemaal toimunud märtsirevolutsiooni mõjutuse all, Hollandi sotsialistid võtsid enda kätte Stokholmis (Teise Internatsionaali peasekretäri Gjuismansi nõusolekul) Hollandi-Skandinaavia komitee kokkukutsumise initsiatiivi, millist juhatas Branting ja millise sekretäriks oli Gjuismans. Komitee töötas 1917.a. maist kuni 1918.a. jaanuarini ja sel ajal see kuulas ära erinevate maade sotsialistlike parteide esindajad, kellest paljud esitasid ka kirjalikud aruanded. Sotsialistlikku konverentsi organiseerimine, nii nagu seda soovisid kõigi maade töölisel, komiteel ei õnnestunud. Ta piirdus seepärast 1918.a. mahuka „üldise ettekande“ koostamise ja avaldamisega, milline lõppes „Manifestiga Internatsionaali Sotsialistlikele ja Töölisparteidele“, koos „seletavaid märkusi“ sisaldava lisaga. Rahuprogrammi sisaldav manifest kannab kuupäeva : 10. oktoober 1917.a. ja see koosneb kolmest osast: 1. Üldtingimused. 2. Eritingimused. 3. Pidulik deklaratsioon. See viimane kuulutab: „Et anda rahule kindel iseloom, kuulutatavad kokkuleppivad pooled oma valmisolekust luua kohustusliku vahekohtu ja üleüldise lahtirelvastumise ning igasuguste majanduslike sõdade tõkestamise ja välispoliitikale parlamentaarse kontrolli laiendamise eesmärgil Rahvaste Ühendus“. „Selgitavate märkustega“ lisa arendab Rahvaste Ühenduse ideid järgmisel viisil:

„Kokkuleppivate poolte pidulik deklaratsioon ... peab silmas rahvusvahelist lahtirelvastumist ja kõigi rahvusvaheliste konfliktide suhtes kohustusliku vahekohtu sisseseadmist. Need kaks nõudmist moodustavad Rahvaste Ühenduse olemuse, aluse millisel peab põhinema rahu. Rahvaste Ühenduse programm peab sisaldama, erinevate memorandumite alusel, järgmisi punkte:

a)Rahvusvaheliste konventsioonide ja organite loomine, et reguleerida sõbralikult maailmamajanduse küsimusi iga riigi vastastikuse arengu alusel ja üldiste rahvusvaheliste huvide raames. Tollitõkete süsteemi kõrvaldamine. Merede ja suurte ühenduste vabadus. Uste avamine kolooniates.

b)Saladiplomaatia kaotamine. Rahvaesindajate aktiivne välispoliitikas osalemine.

c)Rahvusvahelise õiguse uute määruste ja sanktsioonide sissetoomine. Selle funktsioneerimiseks alaliste organite loomine.

d)Relvastuse vähendamine maal-, merel sellise tasemeni ja sellistes tingimustel, millistel rahvusvaheliste konfliktide sõjaliste vahendite kasutusele võtmine on välistatud. Kõik riikidevahelised konfliktid peavad olema kohustuslikult antud rahvusvahelisse vahekohtusse“.

Samaaegselt Petrograadi Tööliste ja Talupoegade Saadikute Nõukogu Täitevkomitee, andes instruksiooni oma esindajale Pariisi kavandatavale üleliidulisele rahu küsimust käsitlevale konverentsile, nõudis omalt poolt: rahutingimuste väljatöötamist rahvaste eneste poolt valitud esindajate rahukongressil, salaläbirääkimiste kaotamist ja maal ning merel järkjärgulist relvastuse vähendamist. 8. novembril 1917.a., järgmisel päeval peale oma võimule tulekut, Oktoobri Revolutsiooni valitsus esines oma „Rahudeklaratsiooniga“, mis sisaldas sõja viivitamatult lõpetamise nõudmist ja rahvusvaheliste vaidlusküsimuste radikaalsemat lahendamist. Selle deklaratsiooni rahvaste eest varjamise katsed ei omanud edu ja selle jättis varsti kõikjale oma jälje.

Ametlik tee.

Sellistes tingimustes ei ole siis imekspandav, et erinevate maade riigitegelased püüdsid lennult Rahvasteliidu idee ja hakkasid sellel kiidulaule lõõritama, kuigi nad sellesse ei uskunud ja tegid kõikvõimaliku, et teravdada inimkonna erinevate osade vahelist võitlust. Wilsonist sai siin eestvedaja. „Rahu saavutamise Liiga“ ((League to enforce peace)) konverentsil, Washingtonis 1916.a. 27. mail esines Wilson esmakordselt Rahvasteliidu küsimuses. „Ma olen veendunud, - ütles ta, - et väljendan ameerika rahva arvamust ja soove, kui ütlen, et Ameerika Ühendriigid on valmis astuma ühendatud rahvaste liitu, mis on moodustatud rahvusvahelistel suhete kindlatele õiguslikele alustele seadmise eesmärgil. Sama aasta septembris toetas Wilsoni ideesid üldiselt ka Prantsuse valitsuse juht Aristid Briand (Аристид Бриан)((?)). Juba oktoobris rääkis Wilsoni häälega inglise välisminister lord Grey, kellele järgnes novembris saksa riigikantsler Bethmann-Hollweg. Peale Wilsoni 22. jaanuari 1917.a. kõnet senatis, muutusid ametlikud igatsused Rahvasteliidu järele juba üleüldiseks nähtuseks. Sellised, nagu Clemenceau Prantsusmaal, kes jätkas vana-viisi patsivistlikke sonimiste väljanaermist või Inglise valitsuse liige sõõr Edward Carson, - olid üksikud erandid. Ja nemadki, üldise meeleolu surve, pidid lõppude-lõpuks „selgitama“ oma avaldusi Wilsonismi suhtes heasoovlikus mõttes. Selle liikumise tipp-hetke me juba tunneme: need on 14-st ja neist Wilsoni „punktidest“ eriti viimane*, millised olid avaldatud 8. jaanuaril 1918.a. ((Vaata alljärgnevat Lisa. K.L.)) („Rahvaste üldine ühendamine peab olema teostatud üldiste lepingute alusel et luua vastastikused, nii väikeste kui suurte riikide, poliitilise sõltumatus ja territoriaalse puutumatus garantiid“). (*14. A general association of nations must be formed under specific covenants for the purpose of affording mutual guarantees of political independence and territorial integrity to great and small States alike)).

Tavaline mulje, et Wilson on Rahvasteliidu põhikirja, selle kaasaegsel kujul, peamine looja, ei ole päris täpne. Wilson tegi kõik temast sõltuva, et põhikiri oleks vastu võetud ja lülitatud üldisesse rahulepingusse selle lahutamatu koostisosana, kuid kava, milline võeti Pariisi rahukonverentsil arutluste aluseks ei olnud Wilsoni kava. Selles suhtes kuulus peaosalt inglastele. Veel 1916.a. lord Robert Cecil, Rahvasteliidu kavade loomise moega kaasa haaratuna, koostas Liidu organisatsiooni kava, aga hiljem, Lloyd George ülesandel, sai ta meile juba tuttava inglise välisministeeriumi vastava küsimuse uurimise komisjoni juhatajaks, milline valmistas juba 1917.a. ette tulevaste rahuläbirääkimiste materjale. Veel hiljem, loodi selle üldise komisjoni raames lord Fillimore juhtimisel spetsiaalne Rahvasteliidu küsimust käsitlev komisjon. 1918.a. märtsis see komisjon esitas Inglise valitsusele Liidu kava, milline sama aasta juunis saadeti Wilsonile. Wilson saatis omakorda selle kolonel Hausile (vt ülalpool) palvega, et ta seda tundma õpiks. Hause arutas seda kava üheskoos endise riigisekretäri Elias Rut'iiga ja juuli keskel tagastas selle presidendile koos oma Liidu plaaniga, milline oli sõnastatud 33. artiklis. Inglaste kavas oli riikide vastastikuse mittekallaletungi garantii printsiip öeldud välja vaid kaudselt, aga Liidu täitevorganina soovitati selle juures diplomaatiliselt konverentsi. Hause ja Rut'i kava aga nägi ette sekretariaadi ja alalise rahvusvahelise kohtukoja loomist. Riikide vastastikulise garantii printsiip oli siin väljendatud otse, kuigi

kohustamata tulevase Liidu liikmeid relvastatult astuma Liidu kokkulepete rikkujate vastu. Edaspidi avas see kava tee Liidu liikmesriikide territoriaalse koosseisu seaduslikule muutmisele ja näitas ära riikide järkjärgulise lahtirelvastamise korra. Wilson tegi Hause kavasse parandusi, lühendas selle kõigest 13 artiklini ja võttis selle Euroopasse sõidule kaasa. Nii vaadeldi seda kava tavaliselt, kui esmast kava.

Liidu kava läbitöötamine Pariisis.

Pariisi jõudes kohtus Wilson kohe lord Cecil'liga ja kindral Smutsiga, kes samuti olid huvitatud Rahvasteliidu küsimusest ja nende mõjutusel täiendas oma kava nelja uue artikliga ((punktiga)). Samas korras oli võetud neilt vastu mõte Rahvasteliidu Nõukogu kõrval olevast selle Üldkogust, nagu ka mõte mandaatide süsteemist, töö kaitsest ning rahvus-ja usuvähemuste kaitsest. Uue kuju saanud kava oli salaja trükitud ja saadetud ameerika delegaatidele ja mõnele inglasele. (Selle kava, muuseas öeldes, Bullit esitas Ameerikas Senati ees, ajal mil käisid debatid, mis tõid kaasa Ameerika poolse Versailles' rahulepingu ratifitseerimisest keeldumise).

Peale Inglise ja Ameerika valitsuste hakkasid Rahvasteliidu kavasid välja töötama ka teised valitsused. Nõnda, et juuni alguses valmis prantslaste kava, milline järgis Haagi rahukonverentside traditsioone ja meetodeid, mis nõudsid Liidu liikmete suveräänsuse säilitamist ja puutumatus ning milles ei soovinud Saksamaad ja tema liitlasi Liitu, teiste riikidega ühesugustel tingimustel, lubada. Oma Rahvasteliidu kavad koostasid ka Itaalia, Šveits, Skandinaavia maad ja Saksamaa. Šveitsi kava soovitas Rahvasteliidule rangelt läbitöötatud konstitutsiooni, mis muudaks selle tugevaks riikideüleseks organisatsiooniks. Taani-Norra-Rootsi kava nägi ette alalise konverentsi loomist, et süstemaatiliselt töötada välja rahvusvahelise õiguse normid. Saksamaa koostas kaks kava, millistest üks kuulus M.Erzbergerile, aga teine saksa Rahvusvahelise Õiguse Ühingule (arvestamata seda vastu-kava, millise esitas Brokkdorf Rentsau 9. mail rahukonverentsile). Kohe, kui Pariisis algasid Rahvasteliidu põhikirja väljatöötamise ametlikud tööd, samas ilmutas end ka erainitsiatiiv. Rida üksikuid organisatsioone ja ühinguid esitasid selles küsimuses oma otsused ja kavad. Konkreetsemalt, erinevate üleliiduliste ühingute kongress, milline pidas oma istungeid Pariisis 1919.a.jaanuari lõpus, esitas rahukonverentsi juhtivatele tegelastele oma ühisotsused.

Kuid sellegipoolest jäi peale ikkagi anglo-ameerika Rahvasteliidu kava, milline oli võetud rahukonverentsi spetsiaalsete komisjonide ja konverentsi üldkogu arutlusobjektiks. Asi oli selles, et Wilsoni poolt trükitud kava kutsus tema kaastööliste hulgas (kindral Bliss, Lansing ja prof. James Braun Skott) esile rea tõsisemaid vastuväiteid. Wilson parandas kava ja laskis selle uuesti trükkida. Sell ajal, aga nimelt, 19. jaanuaril 1919.a. esitasid inglased talle enda Rahvasteliidu kava, milline erines oluliselt Wilsoni kavast. Nii nagu nii üht kui teist kava ei saanud tagasi võtta, siis tuli nende vahel leida kesktee. Sama, 19. jaanuari õhtul, vestles Wilson kaua lord Robert Cecil'iga ja milline lõppes sellega, et kahele tuntud, vastavates delegatsioonides asuvatele, ameerika ja inglise juristile, David Henter Millerile (USA) ja Hurst'ile (Inglismaa) tehti vaid nende viimati nimetatud kavade alusel sõnastada lõplik tekst, et see esitada rahukonverentsi arutelule. Viimase ülesande nimetatud juristid täitsid ja Miller-Hurst'i kava laekus

Rahvasteliidu küsimust käsitleva konverentsi komisjoni täpselt selle tööde alguse päevaks, st. 3. veebruariks 1919.a.

Wilson oleks tahtnud, et Rahvasteliidu põhikiri oleks enne selle konverentsi üldkogule esitamist võetud vastu Kümne Nõukogus, milline oleks automaatselt taganud selle konverentsi poolse vastuvõtmise. Wilson soovis veel, et Liidu küsimus oleks konverentsil arutusele võetud esmajärjekorras. Kuid Lloyd George, ega ka Clemenceau kiirustasid sellegi poolest võimalikult kiiresti lahendada territoriaalsed, poliitilised ja majanduslikud küsimused ning Rahvasteliit huvitas neid vähem, kui miski muu. Mõlemate arvamuste vaheline kompromisse leiti selles, et küsimus anti viivitamatult üle spetsiaalsele komisjonile, aga et see komisjon ei mõtleks liialt kiiresti töötada, siis sellesse võeti kõikide väikeriikide esindajad, alguses vaid viie (Belgia, Brasiilia, Hiina, Portugal ja Serbia), hiljem veel neli (Kreeka, Poola, Rumeenia ja Tšehhoslovakkia). Wilson sai kavatsustest aru ja et seda pareerida, teatas, et ta hakkab ise Rahvasteliidu küsimust arutava komisjoni juhatajaks, milline, muidugi-mõista pidanuks selle tööd oluliselt kiirendama.

Sellisel viisil moodustus Rahvasteliidu küsimuses järgmise koosseisuga komisjon: Wilson ja kolonel Hause (USA); lord Robert Cecil ja kindral Smuts (Inglismaa); Leon Bourgeois ja prof. Larnaude (Prantsusmaa); Orlando ja sen. Šaloia(?) (Itaalia); parun Makino ja vikont Chinda (Jaapan), Hymans (Belgia); sen. E.Pessya (Brasiilia); Wellington Koo (Hiina); Batala Reis (Portugal); prof. Vesnitch (Serbia); Veniselos (Kreeka); Dmowski (Poola); Diamandi (Rumeenia); Kramar (Tšehhoslovakkia).

Komisjon toimetav komitee moodustati koosseisus: L. Burgeois, Larnaude, Veniselos, Hymans ja lord Robert Cecil'ist.

Rahvasteliidu komisjon kogunes esimene kord 3. veebruaril 1919.a. Crillon'i hotellis ja viimast korda 13. veebruaril. Selle perioodi jooksul peeti 10 istungit, millistest mõned toimusid öösel. Nii nagu kõik selle komisjoni järgnevad istungid leidsid aset Crillon'i hotellis, siis nii see ka läks ajalukku kui „Crillon'i hotelli komisjon“.

14. veebruaril konverentsi kolmandal üldistungil kuulati komisjoni kava ära ja võeti vastu. Nii nagu selleks ajaks Ameerikas kujunes välja järsk Wilsoni poliitika vastane opositsioon – aga esmajärjekorras Rahvasteliidu küsimuses, siis Wilsonil, äsja vastuvõetud Rahvasteliidu kava peos, tuli kiiresti sõita Ameerikasse sõita, et oma kohalolekuga olukorda parandada. Poolteise nädala kestel, mis ta Ameerikas viibis, 24. veebruarist kuni 4. märtsini, ta seda olukord mitte ainult ei parandanud, vaid pigem halvendas. Nii, istudes oma „George Washingtoni“ pardal, milline sõitis uuesti Euroopasse, ta tuli mõttele, et on tarvis minna järelandmiste teele ja teha väljatöötatud põhikirja mõningad muudatused. Tema Pariisist äraolekul halvenes märgatavalt, teiste konverentsi esinduste ringis, suhtumine Rahvasteliitu. Sellest siis uus seeria Crillon'i hotelli komisjoni istungeid (viis öist istungit 22. jaanuarist kuni 19. veebruarini). Sellel korral oli komisjoni ülesandeks „suurte paranduste“ tegemine. Siis puutusid peamiselt: prantslaste täiendus relvastuse üle kontrolli ja sõjaväe ühendamise teostamise küsimuses, jaapanlaste rasside võrdsuse ja ameeriklaste Monroe doktriini rakendamist puudutavad parandused. Jaapanlaste parandus, vaatamata jaapanlaste pingutustele, lükati tagasi, mainitud Monroe doktriini punkt leidis statuudis omale koha, põhikirja kavva võeti rida täiendusi ja parandusi, mõned küsimused jäid lahtiseks kuni üldkogu istungini. (Mainime neist viimastest Rahvasteliidu asupaika, selle ametlikku keelt, selle otsuste

vastuvõtmiseks vajalikust üksmeelest ja Rahvasteliidu Nõukogu liikmete arvu suurendamist puudutavaid küsimusi).

28.a aprillil toimunud konverentsi üldkogu istung, millisel pidi olema lõplikult otsustatud Rahvasteliidu põhikirja küsimus, risti vastu asjasse mittepühendatute arvamusele, möödus debattidesse laskumiseta. Sellele eelnevatel päevadel ja nädalatel olid kõik vaidlusalused küsimused juba kuluaarides reguleeritud ja mõnede saadikute avaldused selles küsimuses puudutasid puhtalt selgitavat iseloomu ja millistel oli omamoodi ametliku formaalse kirjavahetuse ilme.

III.

Töö.

Kui otsida Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni, millise põhikiri moodustab Saksamaaga sõlmitud Versailles' rahulepingu XIII osa ja millist korratakse sõna-sõnalt kõigis liitlaste-võitjate rahulepingutes Saksamaa liitlastega sõlmitavates rahulepingutes, vanu juuri, siis tuleb pöörduda esialgsete rahvusvahelise tööliste õiguste kavade juurde, millised olid formuleeritud möödunud sajandi 40-el aastatel Ellsassi töösturi Legrani poolt ja kuidas nad aste-astmelt arenesid pika rea töölis-, kutseühingute, heategevuslike, teadlaste ja valitsuste kongressidel ja konverentsidel või üksikute teadlaste antud küsimust puudutavates uurimustöödes. Lähemateks eelkäijateks olid juba sõja ajal aset leidnud kongressid ja konverentsid.

Rahvusvaheline töö kaitse küsimus sõja ajal.

Juba 1914.a. väljendas Ameerika Tööföderatsioon soovi, et üheaegselt rahukongressiga oleks loodud töliskongress. 1916.a.juuni alguses Leeds'is (Inglismaal), „Üleliidulise proletariaadi komitee“ initsiatiivil, kogunesid Belgia, Inglise, Itaalia ja Prantsusmaa töölisorganisatsioonide esindajad ja 5 juuli istungil võtsid vastu kõigi maade töölisklassi garantiide miinimumprogrammi, millist töölised peavad nõudma valitsustelt rahu sõlmimise hetkeks. Sellesse programmi läksid punktid liitude õigusest, liikumisvabadusest, sotsiaalkindlustusest, tööajast, hügieenist ja tööohutusest. 1917.a.märtsis kogunes Šveitsis Rahvusvaheline Ametühingute Föderatsiooni konverents, milline oli samuti pühendatud tulevasele rahulepingule rahvusvahelise töökaitse valdkonnas. Nende nõudmiste hulgas, millised hõlmasid küsimuse peamisi külgi, figureeris, muu-seas, ka nõudmine sellest, et 1901.a. eksisteeriv „Töötajate seadusandliku kaitse rahvusvaheline assotsiatsioon“ oleks tunnustatud rahvusvahelise tööseadusandluse arendamise organiks. Samuti nõuti, et Ametühingute Föderatsioon

oleks tööbüroos ja valitsuste perioodilistel tööd puudutavatel kongressidel töö küsimustes esindatud ja et nende kongresside otsustel oleks otseselt kohustuslik jõud. 8. juunil 1917.a. leidis Stokholmis aset Austria-Ungari, Bulgaaria, Saksamaa, Norra, Soome ja Šveitsi töölisühingute konverents. Viidates otse mõlematele ülalpool nimetatud konverentsidele, see uus konverents võttis samuti oma otsusesse punkti sellest, et „töölisklassi õiguste, tööliste sotsiaalkindlustuse garantii küsimused peavad olema peetud ühtedeks tähtsamateks tulevase rahulepingu tingimuste määrusteks“. Väga üksikasjaliku rahvusvahelise töölisseadusandluse programmiga esines Kesk-Euroopa ja neutraalsete riikide töölisliitude konverents, milline istus koos Bernis 1-4 oktoobrini 1917.a. millisel olid kümne riigi esindajad (lugedes Austria-Ungarit kaheks riigiks). 1918.a. jooksul toimus Londonis kaks üleliidulist tööliskonverentsi, veebruaris ja septembris. Põhiliselt toetasid mõlemad konverentsid samu otsuseid mis võeti vastu juba Leeds 'is. Peale relvarahu sõlmimist toimus Bernis 5-9. veebruarini 1919.a. enamiku tähtsamate tööstusriikide ametühingute kongress.

Valitsused ei saanud neid konverentse ja nende otsuste tähtsust tähelepanuta jätta. Nii ka Rahvasteliidu küsimuses erinevate sõdivate maade valitsused olid töölisküsimuses sunnitud sõja ajal end siduma paljude ja kaugale minevate lubadustega. Nii nagu Rahvasteliidu küsimuses, valitsuste lubadused, mis olid antud oma maa proletariaadile, millisele esmajärjekorras langes kogu verise võitluse raskus, olid neile töölismasside alluvuses hoidmise vahendiks. Sellised otsused, millised võeti vastu Leeds 'is või Bernis, olid selle arve alguseks, millist rahvusvaheline proletariaat valmistab esitama valitsustele ja varakatele klassidele. Sellesse arvesse ei saanud, sõja lõpus tugevnenud kõigi maade tööliste masside erakordselt suurenenud tähtsuse ja nende eredalt silmapaistva revolutsioonilise meelestatuse tõttu hoolimatult suhtuda. Siit saabki otsese alguse vajadus rahukonverentsil, kõrvuti Rahvasteliidu kava magusate billidega valmistada ka rahvusvahelises mastaabis, balsamina, „töö organiseerimise“ kava.

Gompersi komisjon.

31. jaanuaril 1919.a. rahukonverents otsustas luua enda juures rahvusvahelise tööseadusandluse kava väljatöötamise komisjoni, et töötada välja sellise organisatsiooni kava, milline peab tulevikus Rahvasteliidu ülemal juhtimisel juhtima rahvusvahelist töökaitset. Komisjoni koosseisu läks kaks esindajat peamiste liitlasriikide poolt ja viis liiget kogu väikeriikide vennaskonna poolt. Komisjoni koosseisu läksid: Ameerika Ühendriigid – Gompers, Ameerika Tööföderatsiooni esimees ja Harley; asetäitjad G. Robinson ja prof. Šotuel. Inglismaalt Barnes, koja ja sõjakabineti liige; asetäitjad Batler-tööministri asetäitja, ja söör Malcolm Delevin. Prantsusmaa poolt – Koljar, tööminister ja Lušše- taastamistöde minister; asetäitjad A. Fontan ja Zuo, Üleüldise Töökonföderatsiooni peasekretär. Itaalia poolt – Major de Planz, saadik, ja Kabrini – kõrgema Töölisnõukogu saadik ja asepresident; asetäitja Koletti. Jaapani poolt – Otšai, saadik ja Oka, maaviljeluse ja kaubandusministeeriumist. Belgia poolt – Vandervelde, justiitsminister, ja prof. Magaim; asetäitja senaator Le-Fonten. Kuuba poolt – prof. Bustamente; asetäitjad saadikud Ortitz ja Blanc. Poolast – Zolotovski; hiljem Patek;

asetäitja – Sokal tööministeeriumis peadirektor. Tšehhoslovakkiast – Benes, välisminister, hiljem Brotz.

Komisjoni juhatajaks oli valitud Gompers, asejuhatajad Barnes ja Koljar ((Кольяр)) ((А. Фонтен)). Komisjonil oli 35 istungit ja ta täitis neile antud ülesande ning jäi enesega üpris rahule. Kooskõlas selle aruandega, oli selle kava „kõige tähelepanelikuma asja tundmaõppimise ja arutelu vili“ ja see ei ole rakendatav mitte ainult kaasaegses ega ka ennesõjaaegses tegelikkuses, vaid peab olema lipukandjaks „uuele sotsiaalsele korrale ning olema uue tsivilisatsiooni sünni aluseks“. Kuid piisab kiirest pilgust selle komisjoni poolt väljatöötatud tekstile, siis võib veenduda, kuivõrd vähe oli selle liikmetel oma rahuloleku tundeks vaja. Oma „kõige tähelepanelikumas“ töös nad isegi ei pingutanud selleks, et panna oma loodud organisatsioonile nime ja selle liikmeid nimetasid lihtsalt „liikmeteks“, midagi seejuures lisamata. Kuid ärge te vaadeldge rahulepingu XIII osa tekstis kohatavaid väljendeid, kui meie tõlkeviigu, selliseid nagu „liikmed kohustuvad“, „liikmete ministeerium“, „liikmete kodanikele“; - vigase originaali täpne tõlge. Samuti kohtab nimisõna ja asesõna kokkusobimatust (Art.408). Samuti ei ole Versailles tööorganisatsiooni erilise tähelepanu kasuks selline asjaolu, et üpris varsti tuli hakata nende poolt väljatöötatud põhikirja ümber tegema. Juba 1922.a. Tööorganisatsiooni Üldisel Konverentsil muudeti radikaalselt Art.393., milline määratles Organisatsiooni Nõukogu Administratiivse Nõukogu koosseisu (vt. allpool). Mis aga puutub „paremat sotsiaalset korda ja uue tsivilisatsiooni algust“, siis avatav „Tööorganisatsiooni“ ja sisuliselt ka Gompersi komisjon oleksid peaaegu ise ka selles eksiteele sattunud. Vastavalt aruandele ei olnud paljud delegaadid rahul selle poolt vastuvõetud Organisatsiooni esindatusega, mille jõul valitsused said kaks häält pluss ettevõtjate hääl, aga töölised vaid ühe. Komisjoni enamus väitis aga variserlikult, et valitsused hakkavad tihti tööliste poolt hääletama, kui nende vastu, aga mis peamine, et Organisatsioon ei võta vastu lõplikke otsuseid ja ta peab vaid valmistama ette nende otsuste kavu. Sellega, muidugi, uut sotsiaalset korda ei loo. Esialgne mõte sellest, et Organisatsiooni 2/3 enamusega vastuvõetud otsused võib vaid ühe aasta kestel üksikute riikide seadusandlike organite poolt tagasi lükata (peale seda nad saavad automaatselt kohustusliku jõu), ei leidnud komisjonis poolehoidu. Veel vähem poolehoidu leidis ettepanek, millise kohaselt Organisatsiooni otsused pidid riikide suhtes saama kohustusliku jõu isegi parlamendi otsuse vastaselt, kui vaid asjast huvitatud riigi poolt Rahvasteliidu poole pöördumisel see viimane Organisatsiooni otsuse kinnitab. Sellisel asjade ringkäigul pidi komisjon ise lõppude-lõpuks nõustuma, et kogu rahvusvahelise töölisseadusandluse loomise plaan „kaotas kohe oma jõu“ ja et komisjoni ees seisis „tõsiselt ähvardav oht ... võimatus sellist seadusandlust luua“.

Saksamaa kava.

Versailles' 7. mai toimunud istungil, millisel liitlased andsid sakslastele üle oma rahulepingu tingimused, krahv Brokendorf-rantsau, vastukõnes Clemenceau'le, sõnas, muu seas, et Saksamaa „peamiseks ülesandeks“ on sõdinud rahvaste taastamine „kaitstes rahvusvaheliselt töötavate klasside elu, tervist ja vabadusi“. Selles mõttes olidki sakslaste koostatud Rahvasteliidu põhikirja kava Artiklid 55 ja 56. Sakslaste esitatud töökokkuleppe kava oli oma sisult üpris lähedane meile juba tuttavate 1919.a.veebruaris

toimunud Berni konverentsil ja Leed si vastuvõetud otsustega. Muuseas, sakslaste kavas oli ka spetsiaalse töölisküsimust puudutava tööliskonverentsi kokkukutsumise ettepanek, milline oleks pidanud istungeid üheaegselt Versailles´ üldise rahukonverentsiga. See, nähtavasti ärritas üpris kõvasti Clemenceau´d ja ta oma vastuses (14.mail) Hr. Brokddorf –Rentsau (10. mai) noodile ütles kategooriliselt tööliste Versailles´sse sõidust ära, viidates sellele, et nende osalusel toimub varsti konverents Washingtonis. Mitte vähem otsustavalt vastas ta ka kõigi teiste liitlaste Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni kava punkte Saksamaa noodis kritiseeritud punktide suhtes. Sakslased ei rahunenud ja saatsid töölisküsimuses 22. mail uue noodi, millistele nad said kuue päeva pärast Clemenceau´lt uue tavalises vaimus ja erakordselt mahuka vastuse. Järgmisel päeval (29. mail) Saksamaa delegatsioon, oma memorandumis, milline sisaldas liitlaste rahulepingu kriitikat, ütles viimast korda tööprobleemi suhtes võitjatele välja oma vaatepunkti. Tulemus ei andnud ka seekord mingit lootust: 16. juuni 1919.a.vastumemorandumis liitlased piirdusid lühikese formaalse kirjaga, millisega kinnitati lõplikult nende poolset sakslastele tööküsimustes vastutulekust äraütlemist. Kõik, mis sakslastel delegatsioonil õnnestus Versailles tööküsimuste vallas saavutada, võis kokku võtta vaid mõnede sõnastuslike parandustega, sedagi vaid prantsuskeelses tekstis, milles leiti terve rida grammatikavigu.

Versailles´rahulepingu juriidiline jõud.

Versailles´ rahuleping, milline on töötatud välja peamiselt Prantsusmaa survele, ja Prantsusmaale ta ongi enimsoodus selle šovinistlikke ja anneksiooniliste püüdluste rahuldamise mõttes. Seepärast räägitakse, igapool kus võimalik, Prantsusmaast rohkem, selle koletusliku dokumendi pühadusest ja kõigi sellele allkirja andnud riikide moraalsusest kohustuslikkusest ja jätab end eemale igasugustest kallaletungidest ja hoiab end täielikus puutumatuses. ((?)). Vastupidiselt Inglismaale, kus juba ammu kõlasid hääled Versailles´ rahulepingu ümbervaatamise hädavajadusest, arvestades nende määruste füüsilise täitmise võimatust ja seda õudset maailmarahu ähvardust, millist ta eneses kujutab. Inglismaa järel hakkasid samasugused hääled kostma ka Itaaliast. Ameerika Ühendriikides võttis asi üldse originaalse pöörde: kogu aeg paistis, et Versailles´ rahuleping on esimesest kuni viimase täheni nende poolt dikteeritud, kuid just nemad andsid sellele rahulepingule kõige raskema löögi, keeldudes selle ratifitseerimisest. Temale järgnesid Hedzas ja Ekvador, kuid Hiina mitte ainult ei ratifitseerinud Versailles´ rahulepingut vaid isegi ei allkirjastanud seda. Seepärast on täiesti loomulik, et Saksamaal suhtutakse sellesse, kui akti, millist kui olemuselt ilmselt vägivaldset tuleb täita vaid seni, kuni ei ole jõudu seda endalt lahti kiskuda. Seda on veel vähe. Tuntumad saksa õigusteadlased tegelevad aktiivselt küsimusega, kas selle rahulepingul üldse ongi mingit kohustuslikku juriidilist jõudu. Nende kõrval, kes loevad, et kui leping on juba allkirjastatud, siis selle-samaga see muutub juriidiliselt kohustuslikuks, kostavad paljud teiste hääled, kes tunnistavad igasugust lepingut kehtivaks vaid seni, kuni see vastab selle aluseks olnud tingimustele. Tuntud Wargurgi

professor Moirer kirjutas omal ajal Versailles´ rahulepingust: „Saksamaa osutus pettuse ohvriks... Siit peab tegema juriidilise järelduse“. Moirer formuleerib oma juriidilised järeldused järgmisel kujul: „Versailles´ rahuleping, millise sisu on eelnevale kohustuslikule kokkuleppele kõrvakiiluks, aga millise vastuvõtmine oli peale sunnitud vägivallaga, peab ja alati peab kohtama Saksamaal vastupanu ... Isegi kui me austusest meie allkirja vastu hakkame seda võimalikkuse piirides täitma, siis see üldse ei tähenda seda, et meie loobume sellele vastuhaku õigusest“. Teine sama kuulus rahvusvahelise õiguse spetsialist, prof. Ljaun ((Ляун)), väidab: „Rahulepingud on minu veendumuse kohaselt juriidiliselt kehtetud olulistes punktides faktiliste ja õiguslike eelduste mittekokkulangemise või puudumise tõttu, oluliste määruste, vastaspoole oluliste kohuste mittetäitmisel, täitmise võimatuse tagajärjel. Rahvusvaheliste õiguslike lepingute formaal-juriidiline kohustuslikus lõhutakse samuti moraalsete defektide jõul, samal määral, nagu tsiviilõiguses ei ole kehtivad nn. ebamoraalsed õiguslikud toimingud. Selles suhtes on eriti vaja võtta arvesse, et sunnitud seisund, millises Saksamaa asus rahulepingu allkirjastamisel, oli loodud vastase eelnevate lubaduste mittetäitmisega“. Versailles´ rahulepingu sunduslikku iseloomu tunnistasid mitmeid kordi ka selle loojad ja lepingus esineb sellele hulga viiteid. Sõnad sellest, et Saksamaale „pannakse“ ühed või teised kohustused, hakkavad selles lepingus tihti silma. Aga muuseas Prantslaste poolne sunnitud loobumine õigusest Elsas-Lotringile oli vaieldamatult prantslastele selle aluseks, et lugeda seda loobumist kehtetuks. Kuid mis oli prantslaste jaoks õige, ei saa, muidugi lakata olema õige ainult sellepärast, et prantslaste koha võtsid sakslased.

Lepingusse võetud parandused.

Üpris ruttu tuli ilmsiks mõnede Rahvasteliidu põhikirja artiklite teksti muutmise vajadus. Juba Rahvasteliidu teisel istungil 1921.a. tehti teatud muudatuste tegemise ettepanekuid. Esmajärjekorras nad puudutasid 10. Artiklit, üht olulisemat ja enim vaidlusi tekitavat. Uued katsed tehti järgmistel kolmel istungil, kuid senini ei ole suudetud 10. Artikli sõnastust kokku leppida. Rida riike (u. 30) ratifitseerisid (1924.a. kestel) 4. Artikli täienduse järgmises sõnastuses:

„Täiskogu määrab kahe kolmandiku häälteenamusega kindlaks nõukogu mitte-alaliste liikmete valimise kohta käivad reeglid ja eriti need, mis käsitavad volituste kestust ja uuesti-valimise õiguse tingimusi.“

Seoses Liidu ülalpidamiseks tehtavate kulutustega otsustati lisada põhikirja Lisasse järgmine nimekiri:

Lisa. III.

Rahvasteliidu kulude jaotamine.

Riigid	Tasutavad ühikud	Riigid	Tasutavad ühikud
Lõuna Aafrika	15	Itaalia	65
Albaania	2	Jaapan	65
Argentiina	35	Läti	5
Austraalia	15	Libeeria	2
Austria	2	Leedu	5
Belgia	15	Luksemburg	2
Boliivia	5	Nikaraagua	2
Brasiilia	35	Norra	10
Inglismaa	90	Uus-Meremaa	10
Bulgaaria	10	Panama	2
Kanada	35	Paraguai	2
Tšiili	15	Holland	15
Hiina	65	Peruu	10
Kolumbia	10	Pärsia	10
Kosta-Rica	2	Poola	15
Kuba	10	Portugal	10
Taani	10	Rumeenia	35
Hispaania	35	Salvador	2
Eesti	5	Serb-Hor-Slov	35
Soome	5	Siiam	10
Prantsusmaa	90	Rootsi	15
Kreeka	10	Šveits	10
Guatemala	2	Tšehhoslovakkia	35
Haiiti	5	Uruguai	10
Honduras	2	Venetsueela	5
India	65		

Kooskõlas sellega sai Rahvasteliidu põhikirja 6. artikkel järgmise formuleeringu: „Liidu kulud kantakse liidu liikmete poolt täiskogul määratud võõrrendis.“

Peale selle lisati sellele Artiklile uus lõpetav jagu.

„Liidu III Lisas figureerivate kulude jaotamist hakatakse rakendada 1. jaanuarist 1922.a. ja senini, kuni täiskogu poolt võetakse vastu uus korraldus“.

Seoses Liidu Artikkel 14 määrustega loodud Alalise Rahvusvahelise Kohtu moodustamisega, tehti muudatused Artikkel 12 ja 13 ning 15. määrustesse. Peale neis vahekohtus vaidluste lahendamist tehakse kohe lisa ja „nende kohtulikus lahendamises“. Artikkel 13 kolmas jagu on täiesti muudetud ja kõlab uues sõnastuses järgmiselt:

„Asi antakse Alalisse Rahvusvahelisse Kohtukotta või mingisse teise kohtusse, milline on näidatud ära poolte poolt või on ettenähtud nende endistes konventsioonides“.

Tõsised muudatused elas üle Artikkel 16. Uues sõnastuses kõlab see Artikkel järgmiselt:

„Kui keegi Liidu Liikmetest alustab sõda, vastuoksa Artiklite 12, 13 või 15 Artiklite määrustes sätestatud kohustusi, siis teda vaadeldakse *ipsi facto*, kui kõigi teiste Liidu Liikmete vastase sõjalise akti sooritanut. Viimased kohustuvad viivitamatult katkestama temaga igasugused kaubanduslikud või rahanduslikud suhted, keelama igasugused suhted oma territooriumil asuvate isikute ja põhikirja rikkuva riigi territooriumil elavate isikute vahel, katkestama igasugused rahanduslikud, kaubanduslikud või isiklikud suhted isikute vahel, kes elavad selle ((sõjateele astunud)) riigi territooriumil ja isikute vahel, kes elavad igasuguse teise riigi territooriumil, on see siis Liidu liige või ei ole.

Liidu ülesandeks on sel puhul avaldada arvamust selles, kas leidis aset põhikirja rikkumine või ei leidnud. Selle küsimuse täiskogus arutamise juures ei arvestata Liidu Liikme hääli, keda süüdistatakse sõjateele asumises ja ka Liikmete hääli, kelle vastu sõtta asuti.

Nõukogu peab teavitama kõiki Liidu liikmeid päevast, millest ta soovitab rakendada käesolevas artiklis sätestatud majandusliku surve meetodeid.

Siiski, kui Nõukogu leidis, et mõnede Liikmete suhtes mingite meetmete rakendamise edasilükkamine teatud ajaks annab parema võimaluse eelmises lõigus eesmärgi saavutamiseks, või on hädavajalik selleks, et viia miinimumini kaotused ja ebamugavused, milliseid nad võinuks neile tekitada, tal oleks õigus teha selline edasilükkamise otsus.

Selle Artikli üksikud jaod uuel kujul on ratifitseeritud 1924.a. keskel juba 18 või 19 riigi poolt.

Umbes 30 riiki võtsid vastu ja ratifitseerisid Rahvasteliidu põhikirja Artikkel 26 uue sõnastuse:

1. „Käesoleva põhikirja muutmised, mille tekst võetakse vastu täiskogu poolt kolme neljandiku häälteenamusega, ühes arvatud kõigi istungil viibivate nõukogu liikmete hääled, astuvad jõusse pärast nende ratifitseerimist liidu liikmete poolt, kelle esindajad moodustasid nõukogu hääletamise ajal ja nende liikmete enamuse poolt, kelle esindajad moodustasid täiskogu.
2. Kui kahekümne kahe kuu möödumisel täiskogu hääletamisest pole saadud nõutavat ratifikatsioonide arvu, jääb muutmise otsus mõjuta.
3. Peasekretär teatab liikmetele muudatuse jõusseastumisest.
4. Igale liidu liikmele, kes pole selleks tähtjaks muudatust ratifitseerinud, jääb vabadus aasta jooksul peasekretärile teatada, et ta keeldub seda vastu võtmast. Niisugusel juhusel jääb ta liidust välja“.

Silmas pidades seda, et Brasiilia ratifitseeris 13. augustil 1924.a. Artikkel 6. tehtud parandused, on need nüüd ratifitseeritud kõigi riikide, nii Nõukogu Liikmete ja ka enamiku ülejäänute poolt – tingimus, milline oli hädavajalik iga põhikirja paranduse

jõustumiseks – on 13. augustist 1924.a. Rahvasteliidu Artikkel 6 riikidele kohustuslik selle uues sõnastuses. Sama juhtus Artiklite 12., 13., 15., ja 26. kuna Hispaania ratifitseeris need 26. septembril 1924.a. Peale selle, kokkuvõttes Rahvasteliidu V üldkogu otsusega samal 1924.a. võeti ülalpool nimetatud põhikirja Artikkel 16. esimese jao parandus vastu.

Samuti tuleb märkida, et Rahvasteliidu 3- istungjärgul 1922.a. tehti muudatus põhikirja 4. Artiklisse, kuid selle sama Artikli alusel, Rahvasteliidu Nõukogu suurendati kuni 10 liikmeni; neist 4 alalist ja 6 ajutist, Nõukogu poolt valitud liiget.

Üpris olulisi parandusi Versailles' rahulepingu teksti tegi üleliiduline konverents, mis istus koos Londonis 16. juulist – 16 augustini 1924.a.. Konverentsi ülesandeks oli reparatsioonide plaani elluviimine, milline oli esitatud ekspertide komisjoni poolt, millise eesotsas oli ameerika kindral Daues ((Давэс)). Konverentsil olid esindatud: Belgia, Inglismaa koos dominioonidega ja India, Kreeka, Itaalia, Portugal, Prantsusmaa, Jugoslaavia ja Jaapan. Mõnevõrra erilisemas olukorras viibis Ameerika Ühendriikide esindaja. Konverentsi käigus kutsuti osalema ka Saksamaa esindajad. Poolte poolt saavutatud kokkulepped (16.augusti IV lõppprotokoll. Lisa. Artikkel 1), Versailles rahulepingu VIII Osa Lisa §§ 2 ja 16., milline trakteerib Reparatsioonide Komisjoni koosseisu, mis lisatud §2 ° ja §16 °, § 17 mõningane muudatus. Nimetatud uued §§ kõlavad järgmisel kujul:

§§2°:Kui Reparatsioonide Komisjon hakkab tegema ettekandesse puutuvat otsust, mis esitatud esimese ekspertide komitee poolt 9. aprillil 1924.a., Reparatsioonide Komisjonile, mis nimetatud selle poolt 30 novembril 1923.a., siis üks Ameerika Ühendriikide kodanik, kes nimetatud allpool kirjeldatud korras, hakkab osalema aruteludel ja hääletamistel, just nagu ta oleks nimetatud käesoleva Lisa §2 jõuga.

See ameerika kodanik nimetatakse 30- päevase tähtaja jooksul, peale Reparatsioonide Komisjoni poolt käesoleva paranduse üksmeelset vastuvõtmist.

Juhtumil, mil Reparatsioonide Komisjon üksmeelset otsust ei saavutanud, siis usaldatakse nimetamise tegemine Haagi Alalise Rahvusvahelise Kohtuja tegev-juhatajale.

See nimetamine tehakse viieks aastaks ja seda võib uuendada. Vakantsi esinemisel rakendatakse järeltulija nimetamiseks sama korda.

Kui Ameerika Ühendriigid nimetavad delegaadi, et olla Reparatsioonide Komisjonis ametlikult esindatud, siis eelnevates lõikudes sätestatud korras nimetatud ameerika kodaniku volitused lõpevad ja käesoleva lõigu määruste jõul ei asuta uue nimetamise juurde seni kuni Ameerika Ühendriigid on ametlikult esindatud.

§16°:Reparatsioonide Komisjonile on pandud kohustus võtta vastu otsuseid nõudmistel igasuguse Saksamaa poolse mingite kohustuste täitmisest, milline on nimetatud käesoleva lepingu käesolevas osas, nii nagu see jõustus 10 jaanuaril 1920.a. ja hiljem oli parandatud käesoleva Lisa §22 jõuga, või siis ekspertide kavast 9. aprillist 1924.a. kõrvalekaldumise konstateerimisel. Kui Reparatsioonide Komisjoni otsus, milline lükkas nõudmise tagasi või rahuldab selle, oli võetud vastu häälteenamusega, siis igasugune hääletamises osalenud Reparatsioonide Komisjoni liige, võib kaheksapäevase tähtaja jooksul nimetatud otsuse tegemisest apelleerida selle peale kolmest erapooletust ja sõltumatust isikust koosnevasse arbitraaži komisjoni, millise otsus on lõppliik. Arbitraaži komisjoni liikmed nimetatakse Reparatsioonide Komisjoni poolt, otsustava üksmeelega, viieks aastaks või sellise üksmeele puudumisel, Haagi Alalise Rahvusvahelise Kohtuja

tegev-juhataja poolt. Viieaastase perioodi lõppedes või vakantsi tekkimisel, täidetakse koht nagu oleks see esialgne määramine. Arbitraaži komisjoni esimeheks saab Ameerika Ühendriikide kodanik.

§17: Juhtumil, mil Saksamaa kaldub kõrvale, eelnevatel tingimustel konstateeringul, Komisjon teavitab sellest kõrvalekaldumisest iga asjast huvitatud riiki, lisades teatisele igasuguseid ettepanekuid, millised näivad sellele kohased meetmete suhtes, milliseid tuleks võtta sellise mittetäitmise puhul.

Kooskõlas Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni Üldise Konverentsi 4. istungjärk, mis leidis aset Genfis 18. oktoobril ja 3. novembril 1922.a., otsusega, siis Versailles' rahulepingu Artikkel 393 (ja sellele vastavad artiklid teistes rahulepingutes) sai järgmise uue sõnastuse:

„Rahvusvaheline Töübüroo pannakse 32 isikust koosneva Administratiivse Nõukogu juhtimise alla; 16 – valitsuste esindajat, 8-ettevõtjate esindajast, 8-töölise esindajast. 16 – valitsuste, esindajast, kes on sel eesmärgil nimetatud, nimetatakse 8 suure tööstusliku tähtsusega Liikmete poolt ja 8 nimetatakse Konverentsi poolt valitsuste poolt nimetatud delegaatide hulgast, erandiks juba ülalpool nimetatu Liikmete 8 delegaati. 16-st esindatud Liikmest peavad 6 olema väljaspool Euroopat asuvat riiki. Võimalikud vaidlused sellest, millised on sisult suurema tööstusliku tähtsusega Liikmed, otsustatakse Rahvasteliidu Nõukogu poolt. Ettevõtjaid esindavad isikud ja töölisi esindavad isikud valitakse vastavalt Konverentsi ettevõtjate ja tööliste delegaatide poolt. Kaks tööliste esindajat peavad kuuluma väljaspool Euroopat asuvale riikidele. Nõukogu uuendatakse iga 3 aasta möödudes. Vakantsete kohtade täitmise, asetäitjate nimetamise kord ja igasugused teise samalaadsed küsimused reguleeritakse Nõukogu poolt, tingimusel, et see Konverentsi poolt heaks kiidetakse. Administratiivne nõukogu valib oma liikmete keskelt esimehe ja töötab välja oma kodukorra. Ta hakkab kogunema enda poolt kindlaksmääratud tähtaegadel. Erakorraline istungjärk peab leidma iga kord aset, kui seda nõudvad vähemalt 12 Nõukogusse kuuluvat isikut selleks kirjaliku avalduse esitavad.

Rahulepingu vahetud tulemused.

Kahju millist Versailles' rahuleping Saksamaale tegi on võimatu täielikult kokku võtta. Kõige kergem on kokku lugeda elanike, territooriumi ja viimasega koos kaotatud loodusrikkusi. Saksamaa kahanes inimeste arvult peale Rahulepingu sõlmimist 1/12 elanikest e. 7 miljonist inimesest. Maast ta kaotas ligikaudu 1/8. Temast eraldati eluliselt tähtsas osad. Prantsusmaale Elsass-Lotringi loovutamine tõi kaasa ligikaudu 1,5 miljoni isiku kaotust, kes elasid 14,522 ruutkilomeetrisel alal ja mis tähendas samaaegselt ka Saksamaale 76% rauamaagist, 64% toomaslakkist, 26% kogu Saksamaal leiduvast kaaliumist ilmajäämist. Ülem-Sileesias korraldatud pleibitsiidi tulemusel läks Poolale umbes 2,800 ruutkilomeetrit territooriumi koos 400 000 elanikuga, kellest 256 000 olid sakslased. Majanduslikus mõttes tähendas selle Ülem-Sileesia osa sakslastele 95% sileesia söe lademetete kaotamine (113 miljardist tonnist jäi neile alles vaid 6), 25,000 (32,000) tonni selle igaaastasest toodangust, 53 (67.-st) söekaevandust, 49 ½ (61-st) antratsiidi kaevandustest, 12 (16-st) seatina maardlast. 23 (37-st) kõrgahjust. Enne sõda

andis Ülem-Sileesia Saksamaale 84% tsinki, 59% seatina ja 23% sütt. Peale Ülem-Sileesia läksid Poolale üle suured tükid Poznani piirkonnas, Lääne-Preisimaal, Pomerani ja Ida-Preisimaal, millistega koos oli elanikke, kui Sileesiat ei arvesta, 3 miljonit inimest. Ja neist 1,2 milj sakslast. Ida-Preisimaal eraldus Saksamaast väike tükk 487 ruutkilomeetrit 24,073 elanikuga, kuid oli tehtud katse (nagu ka Lääne –Preisimaal) haarata tükk maad ka pleibitsiidi abil. Ikkagi, risti-vastu hääletamise tulemusi, andis Antant Poolale Visla parema kalda 50 km laiuselt ja mõned külad. Saksamaa kaotas Saari piirkonna 15. aastaks, kusjuures lepingus on võetud kõik meetmed selleks, et Saksamaa selle ka alatiseks kaotaks. Koos selle piirkonnaga kaotab Saksamaa 675,000 – 800000 elanikku ja 11 miljardit tonni söevarusid. Koos mõlemate Morenede ja Eipeni ning Malmedi loovutamise jäi Saksamaa ilma u. 62. 000 elanikust, kellest 50.000 olid sakslased. Peale selle ainult Eipenis kaotas Saksamaa 75 miljoni marga eest metsa ja märkimisväärse hulga tsingimaaki. Danzing, saades vabalinnaks, jättis Saksamaa ilma 327,000 elanikust, kellest 98% olid sakslased. Meemeli piirkond 2.708 ruutkilomeetrit ja 140.000 elanikku eraldati Saksamaast, vaatamata sellele, et ta 1422.a. mitte kellelegi teisele ei kuulunud kui Preisimaale ja seal elas vaid 54.000 täiesti saksastunud leedulast. Luksemburg tema 265.000 elanikuga, mis oli Saksamaaga seotud 1919.a. tolliliiduga ja oma raudteede rendile andmisega, kaotas Versailles´ rahulepinguga oma sidemed Saksa keiserriigiga. Risti-vastu rahvusliku enesemääramise printsiibiga, milline oleks pidanud olema Versailles´ rahulepingu aluseks ja vastuoksa saksa ja austria elanike tahtele, rahulepingu Artikkel 80 määrustega välistatakse Austria ja Saksamaa ühinemise võimalus.

Koos kõigi loetletud territoriaalsete muutustega Euroopas, Saksamaa kaotas kõik oma kolooniad, millised oma territooriumilt ületasid Saksamaad 6 korda ((Inglismaa kolooniate territoorium ületas emamaad 100 korda!)) ja kus oli 13 milj elanikku. Peale selle, Versailles´ rahulepinguga võeti meetmeid selleks, et sakslastel oleks tee idamaadesse täiesti suletud: Hiinas, Egiptuses, Libeerias, Marokkos ja Siiamis pandi sakslased alandavasse õigusetusse olukorda.

Versailles´ rahulepingu sõjalised määrused jätsid Saksamaa maa-mere- ja õhuväest peaaegu ilma ja sellega ka enesekaitse õigusest; kindluste lõhkumine, Reini vasaku kalda neutraliseerimine 50 km laiuses alas ja liitlastele sõjavarustuse üleandmine viisid asja lõpule.

Lepingu majanduslikest määrustest olid kõige rängemad reparatsioonide määrused, millised, siiski, lepingu täiendamisega võtsid tasapisi üha uusi ja uusi vorme ja ka käesoleval ajal s.t. peale Deusi kava ja 16.augusti 1924.a. Londoni konverentsi määruste alusel kaotasid olulisel määral oma sideme 28. juuni 1919.a. Versailles´ rahulepingu esmase tekstiga. Sama koormavad oli Saksamaale ka määrused tähtsamate Saksa veeteede internatsionaliseerimise, saksa vara likvideerimise kohta endistes vaenulikes riikides, ühepoolse enamsoodustusrežiimi õiguse kohta Saksamaaga kauplemisel endiste vaenulike maade kodanikele, Saksamaal elavate välismaalaste võrdsustamisel saksa kodanikega. Raskelt parandatavat kahju kannab Saksamaa oma kaubalaevastiku kaotamisest, millisega muutus võimatuks odav tööstusele tooraine ja elanikele toiduainete sissevedu. Idaprovintside kaotus mõjutas tugevalt Saksamaa kodumaiste toiduainete tootmise võimet. Saksa vilja ja kartuli toodang vähenes 25%, kariloomi vähenes 10-12%. Kui võtta arvesse seda, et juba enne sõda kattis oma

toiduainete tööstus vaevu Saksamaa vajadust, siis nüüd kolooniate ja laevastiku kaotusega see 25% ja 12% kahanemine kujutab temale eriti suur ähvardavat ohtu.

Versailles' rahulepingu peamiseks ülesandeks oli ühtse Saksa vastase liitlasrinde loomine. See ülesanne osutus talle ülejõu käivaks. Ta ise seadis sisse range vahe tegemise „peamiste liitlas- ja ühinenud riikide“ ühelt poolt ja lihtsalt „liitlas- ja ühinenud riikide“ vahel – teiselt poolt. Esimestel oli võimalus saada saagist parimad tükid, teistele anti väikeste ülesannete püüdliku täitmise eest autasuks mingeid jääke. See avas otsese tee erinevate poliitiliste grupeeringute loomisele, millised üpris kiiresti lõhkusid soovitud ühisrinde, reaks mitteseotud aladeks. Ka peamiste Suurriikide hulgas ilmnis peagi lõhe. Järkjärgult eemaldusid Ameerika, Jaapan ja Itaalia, aga seejärel algas sõpradest, kahe viimase - Inglismaa ja Prantsusmaa vahel vihane rivaalitsemine. Paljude eemalekiskuvate jõudude surve all Versailles' rahulepingu arestandi kittel, milline varjas puhtalt ajutisi rahvusvaheliste jõudude kombinatsioone, rebenes õmblusi mööda ja nii keha kui asi laguneb nii ühes kui teises kohas.

Teiseks peamistest vaadeldava lepingu ülesannetest oli Saksamaalt eelmainitud reparatsioonide kättesaamine. Kuid tuli pidada pikk rida konverentse ja sõlmida uusi lepinguid, et leida Saksamaa rahakoti ja Saksamaa loodusrikkuste juurde kindel tee.

Versailles' rahuleping, mis püüdis paralüeerida tulevase rahvusvahelisi konflikte, sai tegelikkuses uute konfliktide allikaks. Ta viis kodanlike riikide maailma hirmsasse tupikusse, millisest, muidugi, varem või hiljem leitakse väljapääs, kuid mitte mööda Versailles' rahulepingu teed.

Ю. Ключников. ((1925.a.))

Liitlaste ja nendega Ühinenud riikide ja Saksamaa vahel
sõlmitud rahuleping ning Protokoll,

mis on allkirjastatud 28. juunil. 1919.a.

AMEERIKA ÜHENDRIIGID, BRITI KUNINGRIIK, PRANTSUSMAA,
ITAALIA JA JAAPAN,

Riigid, mis nimetatud käesolevas Lepingus, kui Peamised Liitlas- ja
nendega Ühinenud Riigid,

BELGIA, BOLIIVIA, BRASIILIA, HIINA, KUUBA, EKVADOR, KREEKA,
GUATEMAALA, HAITI, HEDŽAS, HONDURAS, LIBEERIA, POOLA,
PORTUGAL, RUMEENIA, SERBIA-HORVAATIA-SLOVEENIA RIIK, SIIAM,
TŠEHOSLOVAKKIA ja URUGUAY

Millised moodustavad koos ülalpool nimetatud Peamiste Riikidega – Liitlas- ja
nendega Ühinenud riigid,

ühelt poolt;

ja SAKSAMAA

teiselt poolt;

Võttes arvesse, et Keiserliku Saksamaa Valitsuse palvel oli esitatud Peamistele
Liitlas- ja nendega Ühinenud riikidele 11.novembril 1918.a. relvarahu ettepanek, et teha
võimalikuks temaga Rahulepingu sõlmimine;

Võttes arvesse, et Liitlas- ja nendega Ühinenud riigid ((Tähtsamad liit- ja
sõprusriigid)) ühtmoodi soovivad, et sõda, millisesse neist mõned olid järkjärgult
haaratud otse või kaudselt ja millise allikaks on Austria-Ungari poolt Serbiale sõja
kuulutamine 28. juulil 1914.a., Saksamaa poolt 1. augustil 1914.a. Venemaale, ja 3.
augustil 1914.a. Prantsusmaale sõja kuulutamise ja Belgiasse tungimine – loovutaks koha
kindlale, õiglasele ja kestvale rahule.

Sel eesmärgil KÕRGED LEPINGUPOOLED nimetasid oma volinikeks
alljärgnevalt toodud isikud, ja nimelt:

AMEERIKA ÜHENDRIIKIDE PRESIDENT:

Auväärt Woodrow Wilson, Ameerika Ühendriikide President, kes tegutses nii
enda nimel, kui oma ametikoha kaudu;

Auväärt Robert Lansing, riigisekretär,

Auväärt Henry White, endise Ameerika Ühendriikide erakorraline saadik ja
täisvolinik Roomas ning Pariisis;

Auväärt Edward M. House;

Kindral Tasker, H. Bliss, Ühendriikide sõjaväe esindaja Kõrgema Sõjanõukogu
juures;

Tema Majesteet Suurbritannia, Iiri- ja Briti Meretaguste maade
Kuningas, India Isevalitseja:

Kõrgeauline David Lloyd George, parlamendi liige, Riigikassa esimehe lord ja
Peaminister;

Kõrgeauline Andrew Bonar Law, M. P., parlamendi liige Lord Privy Seal;

Kõrgeauline Viscount Milner, G.C.B., G.C.M.G., ((Кавалером Большого Креста
Ордена Бани, Кавалером Большого Креста Ордена Михаила и Георгия)), kolooniate
riigisekretär;

Kõrgeauline Arthur James Balfour, O. M., M. P*., parlamendi liige, välisasjade
riigisekretär;

Kõrgeauline George Nicoll Barnes, M. P., parlamendi liige, portfelli minister;

Ja:

*((M.P. – Parlamendi liige.))

Kanada dominioonide poolt:

Auväärt Charles Joseph Doherty, justiitsminister;

Auväärt Arthur Lewis Sifton, tolliasjade minister;

Austraalia Vabariigi eest:

Auväärt William Morris Hughes, peaprokurör ja peaminister,

Auväärt sir Joseph Cook, G. C. M. G., mereminister;

Lõuna-Aafrika Liidu eest:

Auväärt kindral Louis Botha, pärismaalaste asjade minister ja peaminister,

Auväärt kindral-leitnant Jan Christian Smuts, K. C. kaitseminister;

Uus-Meremaa dominiooni eest:

Auväärt William Ferguson Massey, tööminister ja peaminister;

India eest:

Auväärt Edwin Samuel Montagu, M. P., riigisekretär India asjades,

Auväärt kindral-major Tema Kõrguse Maharaja Sir Ganga Singh Bahadur, Maharaja
Bikaner, G. C. S. I., G. C. I. E., G. C. V. O., G.C.B., A. D. C.; ((Ordenite nimetuste
lühendid))

Prantsuse Vabariigi President:

Auväärt Georges Clemenceau, Ministrite Nõukogu Esimees, Sõjaminister;
Auväärt Stephen Pichon, Välisminister;
Auväärt Louis-Luzien Klotz, Rahandusminister;
Auväärt André Tardieu, prantsuse-ameerika sõjaasjade Peakomissar;
Auväärt Jules Cambon, Prantsusmaa Suursaadik;

Tema Majesteet Itaalia kuningas;

Parun S. Sonnini, saadik,
Auväärt G. Imperiali, Senaator; Itaalia Kuninga saadik Londonis;
Auväärt S. Crespi, saadik,

Tema Majesteet Jaapani Keiser;

Markiis Saionzi, Endine Ministrite Nõukogu esimees,
Parun Makino, endine välisminister, Diplomaatilise Nõukogu liige,
Vikont Chinda, Tema Majesteedi Jaapani Keisri Erakorraline ja Täievoliline
saadik Londonis;
Auväärt K. Matsui, Tema Majesteedi Erakorraline ja Täievoliline Saadik Pariisis;
Auväärt H. Ijuin, Tema Majesteedi Jaapani Keisri Erakorraline ja Täievoliline
saadik Roomas;

Tema Majesteet Belglaste kuningas:

Auväärt Paul Hymans, välisminister, riigiminister,
Auväärt J. van den Heuvel, Erakorraline saadik ja Täievoliline Minister,
Riigiminister;
Auväärt Emile Vandervelde, justiitsminister, riigiminister;

Boliivia Vabariigi President:

Auväärt Ismael Montes, Boliivia Erakorraline Saadik ja Täievoliline Minister
Pariisis;

Brasiilia Vabariigi President:

Auväärt Joao Pandia Calogeras, saadik, endine rahandusminister;
Auväärt Raul Fernandes, saadik,
Auväärt Rodrigo Octavio de L Menezes, Rahvusvahelise õiguse professor Rio de
Janeiro;

Hiina Vabariigi President:

Auväärt Lou Tseng-Tsiang, välisminister

Auväärt Chengting Thomas Wang, endine maaviljeluse- ja kaubandusminister;

Kuuba Vabariigi President:

Auväärt Antonio Sanchez de Bustamante, Havanna Ülikooli Õiguse Õppetooli dekaan, Rahvusvahelise õiguse Ühingu esimees Kuubas,

Ecuadori Vabariigi President:

Auväärt Enrique Dorn y de Alsua, Ecuadori Erakorraline Saadik ja Täievoliline Minister Pariisis;

Tema Majesteet Ellenite kuningas:

Auväärt Eleftherios K. Veniselos, Ministrite Nõukogu Esimees;

Auväärt Nicolas Politis, Välisminister;

Guatemala Vabariigi President:

Auväärt Joaquin Mendez, endine ühiskondlike tööde ja rahvahariduse minister, Guatemala Erakorraline Saadik ja Täievoliline Minister Washingtonis, Spetsiaalse Missiooni Erakorraline Saadik ja Täievoliline Minister Pariisis;

Haiti Vabariigi President:

Auväärt Tertullien Guilbaud, Haiti Erakorraline Saadik ja Täievoliline Minister Pariisis;

Tema Majesteet Hedzasi kuningas:

Auväärt G. Rustem Haidar;

Auväärt Abdul Hadi Aouni;

Hondurase Vabariigi President:

Doktor Policarpo Bonilla, spetsiaalsel missioonil Washingtonis, endine Hondurase Vabariigi President, Erakorraline Saadik ja Täievoliline Minister;

Libeeria Vabariigi President:

Auväärt Charles Dunbar Burgess King, riigisekretär,

Nicaragua Vabariigi President:

Auväärt Salvador Chamorro, Saadikutekoja Esimees;

Panama Vabariigi President:

Auväärt Antonio Burgos, Panama Erakorraline Saadik ja Täievoliline Minister Madridis;

Peruu Vabariigi President:

Auväärt Carlos G. Candamo, Peruu Erakorraline Saadik ja Täievoliline Minister Pariisis,

Poola Vabariigi President:

Auväärt Ignace J. Paderewski, Ministrite Nõukogu Esimees, välisminister;
Auväärt Roman Domowski, Poola Rahvusliku Komitee Esimees;

Portugali Vabariigi President:

Auväärt Doktor Affonso Costa, Ministrite Nõukogu endine Esimees;
Auväärt Augusto Luiz Vieira Soares, endine välisminister;

Tema Majesteet Rumeenia kuningas:

Auväärt Ion I. C. Bratiano Viktor, Ministrite Nõukogu Esimees, välisminister;
Kindral Constantin Coanda, Armeekorpuse ülem, Kuninglik adjutant ((A.D. C.)),
endine Ministrite Nõukogu Esimees;

Tema Majesteet serblaste, horvaatide ja sloveenide Kuningas:

Auväärt Nicolas. P. Pachitch, endine Ministrite Nõukogu Esimees;

Auväärt Ante Trumbic, Välisminister;
Auväärt Milenko Vesnitch, S-H-S Kuninga Erakorraline Saadik ja Täievoliline
Minister Pariisis;

Tema Majesteet Siiami kuningas:

Tema Hiilgus Prints Charoon, Tema Majesteedi Siiami Erakorraline Saadik ja
Täievoliline Minister Pariisis;
Tema Kõrgus Prints Traidos Prabandhu, välisasjade riigisekretäri abi;

Tšehhoslovakkia Vabariigi President:

Auväärt Karel Kramar, Ministrite Nõukogu Esimees;
Auväärt Eduard Benes, välisminister;

Uruguay Vabariigi President:

Auväärt Juan Antonio Buero, välisminister, endine tööstusminister;

Saksamaa poolt:

Auväärt Hermann Müller, keiserriigi välisminister;
Dr. Bell, keiserriigi minister;

Kes tegutsesid Saksamaa keiserriigi ja kõigi seda moodustavate Riikide nimel ja igapähe
eest eraldi.

Kes, peale oma kindlaksmääratud viisil ja ettenähtud vormis õigeks tunnistatud
volikirjade vahetamist, nõustusid järgnevates määrustes:

Käesoleva Rahulepingu jõustumise päevast sõjaseisukord lõppeb.
Sellest hetkest, järgides käesoleva Rahulepingu määrusi, hakatakse teostama
Liidu ja sellega Ühinenud Riikide ja Saksamaa ja ühe või teise Saksa Riigiga ametlikke
suhteid.

Rahvasteliidu põhikiri.

Kõrged lepinguosalised

silmas pidades, et koostöö edendamiseks rahvaste vahel ja neile rahu ning julgeoleku kindlustamiseks on tarvis:
võtta vastu kohustusi sõda mitte alata, alal hoida avalikkusele, õiglusele ja aule rajatud rahvusvahelisi vahekordi,
pidada täpselt kinni rahvusvahelise õiguse ettekirjutustest, mis nüüdsest peale on võetud valitsuste tegevuse tunnustatud määrajaks;
maksma panna õiglust ja piinlikult respektierida organiseeritud rahvaste vastastikustes suhetes kõiki lepingute kohustusi,
võtavad vastu käesoleva põhikirja, millega asutatakse Rahvasteliit.

Artikkel 1.

1. Rahvasteliidu esialgsed liikmed on need allakirjutajad, kes on nimetatud käesoleva põhikirja lisa ja samuti need riigid, kes lisa on nimetatud ja kes kahe kuu kestusel pärast käesoleva põhikirja maksmahakkamist ühinevad ilma tingimusteta selle põhikirjaga deklaratsiooni läbi, mis deponeeritakse Liidu sekretariaati ja millest saadetakse teadaanne teistele Liidu liikmetele.

2. Iga riik, dominioon ehk asumaa, kes end ise vabalt valitseb ja kes pole lisa nimetatud, võib astuda Liidu liikmeks, kui tema vastuvõtmise poolt on kaks kolmandikku täiskogust, eeldades et see riik pakub mõjuvaid tagatisi oma tahtest pidada enda peale võetud rahvusvahelisi kohustusi ja võtab vastu Liidu poolt ettekirjutatud määrusi oma maa-, mere- ja õhujõudude ning relvastuse kohta.

3. Iga Liidu liige võib kaheaastase etteütleamise järele Liidust lahkuda tingimusel, et ta selleks ajaks on täitnud kõik oma rahvusvahelised kohustused ja ka need, mis on käesolevas põhikirjas ette nähtud.

Artikkel 2.

Liidu tegevus, nagu ta selles põhikirjas määratud, sünnib täiskogu ja nõukogu kaudu, kellele on abiks alaline sekretariaat.

Artikkel 3.

1. Täiskogu koosneb Liidu liikmete Esindajaist.
2. Täiskogu astub kokku Liidu asupaigas või mõnes teises selleks valitavas kohas kindlaksmääratud tähtaegadel ja igal muul ajal, siis kui olukord seda nõuab.
3. Täiskogu võib käsitada kõiki küsimusi, mis kuuluvad Liidu tegevuspiirkonda või puudutavad maailma rahu.
4. Igal Liidu Liikmel ei või täiskogus olla rohkem kui kolm Esindajat ja igal Liikmel on ainult üks hääl.

Artikkel 4.

1. Liidu nõukogu koosneb tähtsamate liit- ja sõprusriikide esindajaist*)

(*“Tähtsamad liit- ja sõprusriigid“ on järgmised: Ameerika Ühendriigid, Briti riik, Itaalia, Jaapan ja Prantsusmaa (v. Versailles’i rahulepingu sissejuhatus).

ja nelja teise Liidu liikme esindajaist. Need neli Liidu liiget valitakse täiskogu poolt vabalt ja tema enda määratavatel tähtaegadel. Kuni esimese valiku tegemiseni täiskogu poolt on nõukogu liikmeteks Belgia, Brasiilia, Hispaania ja Kreeka esindajad.

2. Täiskogu enamuse nõusolekul võib nõukogu valida täiendavaid Liidu liikmeid, kelle esindajad oleksid alaliselt nõukogu liikmed. Ka võib ta täiskogu nõusolekul suurendada Liidu liikmete arvu, kes võivad täiskogu valikul nõukogus esindatud olla.**)

(**29. juulil 1926. a. astus jõusse järgmine, täiskogu poolt 5. okt. 1921. a. vastu võetud ja riigikogu poolt 5. juulil 1923. a. kinnitatud lisandus:

„2. bis. Täiskogu määrab kahe kolmandiku häälteenamusega kindlaks Nõukogu mitte-alaliste liikmete valimise kohta käivad reeglid ja eriti need, mis käsivad volituste kestust ja uuesti-valimise õiguse tingimusi.“

3. Nõukogu astub kokku kas Liidu asupaigas või mõnes teises selleks määratavas kohas, nii sagedasti kui olukord seda nõuab, kuid vähemalt üks kord aastas.

4. Nõukogu käsitab kõiki küsimusi, mis kuuluvad Liidu tegevuspiirkonda või puudutavad maailma rahu.

5. Iga Liidu liige, kes nõukogus ei ole esindatud, saab kutse saata oma esindaja nõukogusse, kui seal arutatakse asju, mis eriti puudutavad selle Liidu liikme huvisid. Küsimuse arutamise ajal võtab niisuguse Liidu liikme esindaja Nõukogu koosolekust nõukogu liikmena osa.

6. Igal Liidu liikmel, kes on nõukogus esindatud, on ainult üks hääl ja ainult üks esindaja.

Artikkel 5.

1. Täiskogu ja nõukogu otsused tehakse kõigi koosolekul esindatud Liidu liikmete poolt ühehäälel, välja arvatud juhtumised, kus see põhikirja määrustes või käesoleva lepingu ettekirjutustes selge sõnaga teisiti on määratud.

2. Kõik asjaajamise korra küsimused, mis täiskogu ja nõukogu koosolekutel tekivad, ühes arvatud ka eriküsimuste uurimiseks määratud komisjonide nimetamine, lahendatakse täiskogu või nõukogu poolt ja võidakse otsustada koosolekul viibivate Liidu liikmete häälteenamusega.

3. Täiskogu ja Nõukogu esimene koosolek kutsutakse kokku Ameerika Ühendriikide presidendi poolt.

Artikkel 6.

1. Alaline sekretariaat seatakse sisse Liidu asupaigas. Sekretariaat koosneb ühest peasekretärist ja tarvilikust arvust sekretäridest ja personalist.

2. Esimene peasekretär on lisas nimetatud isik. Pärast nimetatakse peasekretär nõukogu poolt täiskogu enamuse heakskiitmisel.

3. Sekretariaadi sekretärid ja personal nimetatakse Peasekretäri poolt Nõukogu heakskiitmisel.

4. Liidu Peasekretär on õiguslikult ka täiskogu ja nõukogu peasekretär.

5. Sekretariaadi kulud kantakse Liidu liikmete poolt üleilmse postiliidu rahvusvahelise büroo kulude jaotuse võrreendis.*)

(*6. artikli 5. järk asendati Liidu täiskogu otsusega 5. okt. 1921.a., mis riigikogu poolt 5. juulil 1923.a. kinnitati, järgmise tekstiga:

„5. Liidu kulud kantakse Liidu liikmete poolt täiskogul määratud võrreendis“.

See muudatus astus jõusse 13. augustil 1924.a.)

Artikkel 7.

1. Liidu asupaik on Genfis.

2. Nõukogul on õigus seda asupaika igal ajal mõnda teise kohta üle viia.

3. Kõik Liidu ametid ja temaga seotud teenistuskohad, ühes arvatud ka sekretariaat, on ühtviisi kättesaadavad nii meestele kui naistele.

4. Liidu liikmete esindajad ja Liidu volinikud kasutavad oma ametikohuste täitmisel diplomaatlikke eesõigusi ja immunitete.

5. Kõik Liidu ja tema asutuste ning koosolekute all olevad hooned ja maalalad on puutumatud.

Artikkel 8.

1. Liidu liikmed tunnustavad, et rahu alalhoidmine nõuab riiklikkude relvastuse vähendamist kuni alamäärani, mis sobib riikliku julgeolekuga ja ühiste väljaastumistega rahvusvaheliste kohustuste täitmiseks.

2.Nõukogu, arvesse võttes iga riigi geograafilist asendit ja eritingimusi, valmistab niisuguse vähendamise kavad nende kaalumiseks ja otsustamiseks asjaomaste valitsuste poolt.

3.Need kavad tulevad vähemalt iga kümne aasta järele uuesti läbi vaadata ja tarbekorral revideerida.

4.Pärast nende kavade vastuvõtmist valitsuse poolt ei tohi sel teel kindlaksmääratud relvastuse piiridest ilma Nõukogu loata üle minna.

5.Tunnustades, et laskemoona ja sõjamaterjali valmistamine eratehastes tekitab kaaluvaid vastuväiteid, teevad Liidu liikmed nõukogule ülesandeks leida abinõusid sellest tekkivate pahede ärahoidmiseks, võttes arvesse nende Liidu liikmete tarbeid, kes ise endile ei suuda valmistada laskemoona ja sõjamaterjali niisugusel määral, kui seda nende julgeolekuks vaja.

6.Liidu liikmed kohustuvad üksteisele vastastikku avalikult ja täielikult andma igasuguseid teateid oma relvastuste määra, oma maa-, mere- ja õhujõudude programmi, kui ka nende tööstusharude seisukorra kohta, mida võidakas kasutada sõjalisteks otstarveteks.

Artikkel 9.

Asutatakse alaline komisjon, kelle ülesandeks on avaldada Nõukogule oma arvamust 1. ja 8. artiklis sisalduvate määruste täitmise kohta ja üldiselt maa-, mere- ja õhusõja küsimuste üle.

Artikkel 10.

Liidu liikmed kohustuvad austama igasugu välise kallaletungi eest hoidma kõigi Liidu liikmete maa-ala puutumatus ja maksvat poliitilist iseseisvust. Kallaletungi, kallaletungi ähvarduse või hädaohu korral otsustab Nõukogu abinõude üle, mille varal kindlustatakse selle kohustuse täitmine.

Artikkel 11.

1.Käesolevaga rõhutatakse, et iga sõda ehk hädaohu, ükskõik kas ta otsekoheselt puudutab mõnda Liidu liiget või mitte, on kogu Liidu asi ja Liit peab tarvitusele võtma kohaseid abinõusid rahvaste kaitsmiseks. Niisugusel juhusel kutsub Peasekretär mõne Liidu liikme sellekohasel nõudmisel viibimata kokku Rahvasteliidu Nõukogu.

2.Edasi rõhutatakse, et igal Liidu liikmel on õigus juhtida sõbralikult täiskogu ehk nõukogu tähelepanu igale rahvusvahelisi suhteid puudutavale asjaolule, mis ähvardab rikkuda rahvusvahelist rahu, või head arusaamist rahvaste vahel, millest rahu oleneb.

Artikkel 12*).

1. Liidu liikmed lepivad kokku, et kui nende vahel tekib tülküsimus, mis võib lõheni viia, esitavad liikmed asja kas vahekohtu või Nõukogu poolt toimetatavale uurimisele. Nad lepivad samuti kokku, et nad mingil juhusel ei alusta sõjategevust enne kui on möödunud kolm kuud pärast vahekohtu otsuse tegemist ehk Nõukogu aruande avaldamist.

2. Kõigil selles artiklis ettenähtud juhustel peab vahekohtu otsus tehtama võimalikult lühema aja möödumisel; nõukogu aruanne seatakse kokku kuue kuu kestusel arvates päevast, mil tülküsimus Nõukogule esitati.

Artikkel 13.**)

1. Liidu liikmed lepivad kokku, et kui nende vahel tekib tülküsimus, mida nende arvates on mõeldav likvideerida vahekohtu teel ja kui seda tüljasja ei või küllalt rahuldavalt õiendada diplomaatiliste läbirääkimiste varal, annavad nemad küsimuse täielikult vahekohtulikule lahendamisele.

2. Küsimusteks, mida võib eeskätt lahendada vahekohtu teel, tunnistatakse teiste hulgas kõik lahkuminekid mõne rahvusvahelise lepingu tõlgitsemise, mõne rahvusvahelisse õigusse puutuva küsimuse ja iga fakti tõelikkuse üle, mis kindlakstegemise korral tähendaks rahvusvahelise kohustuse rikkumist, ning kahjutasu ulatuse või iseloomu üle, milleks niisugune rikkumine kohustab.

3. Asi esitatakse kohtule, mis poolte kokkuleppel määratakse, või mis on ette nähtud nende varemalt sõlmitud konventsioonides.

4. Liidu liikmed kohustuvad tehtud otsuseid heas usus täitma ja ei ühegi Liidu liikme vastu sõjariistu tarvitusele võtma, kes end otsuse alla painutab. Kohtuotsuse mittetäitmise korral paneb Nõukogu ette abinõusid selle elluviimiseks.

**Artikkel 12.

„1. Liidu liikmed lepivad kokku, et kui nende vahel tekib tülküsimus, mis võib lõheni viia, esitavad liikmed asja kas vahekohtule, kohtulikule otsustamisele või Nõukogu poolt toimetatavale uurimisele. Nad lepivad samuti kokku, et nad mingil juhusel ei alusta sõjategevust enne kui on möödunud kolm kuud pärast vahekohtu ehk kohtu otsuse tegemist ehk nõukogu aruande avaldamist.

2. Kõigil selles artiklis ettenähtud juhustel peab vahekohtu ehk kohtu otsus tehtama võimalikult lühema aja möödumisel; nõukogu aruanne seatakse kokku kuue kuu kestusel arvates päevast, mil tülküsimus Nõukogule esitati.

Muudetud kujul astus 12. artikkel jõusse 26.sept. 1924.a.

***Artikkel 13.

(* See artikkel asendati Liidu täiskogul otsusega 5. okt. 1921.a., mis riigikogu poolt 5. juulil 1923.a. kinnitati järgmisega:

1.“Liidu liikmed lepivad kokku, et kui nende vahel tekib tüliküsimus, mida nende arvates on mõeldav likvideerida vahekohtu ehk kohtu teel ja kui seda tüliasja ei või küllalt rahuloldavalt õiendada diplomaatiliste läbirääkimiste varal, annavad nemad küsimuse täielikult vahekohtulikule või kohtulikule lahendamisele.

2.Küsimusteks, mida võib eeskätt lahendada vahekohtu või kohtu teel, tunnistatakse teiste hulgas kõik lahkuminekid mõne rahvusvahelise lepingu tõlgitsemise, mõne rahvusvahelisse õigusse puutuva küsimuse ja iga fakti tõelikkuse üle, mis kindlakstegemise korral tähendaks rahvusvahelise kohustuse rikkumist, ning kahjutasu ulatuse või iseloomu üle, milleks niisugune rikkumine kohustab.

3.Asi esitatakse alalisele rahvusvahelisele kohtukojale, ehk mõnele muule kohtuvõimule või kohtule, mis poolte kokkuleppel määratakse, või mis on ette nähtud nende varemalt sõlmitud konventsioonides.

4.Liidu liikmed kohustuvad tehtud otsuseid heas usus täitma ja ei ühegi Liidu liikme vastu sõjariistu tarvitusele võtma, kes end otsuse alla painutab. Kohtuotsuse mittetäitmise korral paneb nõukogu ette abinõusid selle elluviimiseks“.

Artikkel astus muudetud kujul jõusse 26. sept. 1924.a.

Artikkel 14.

Nõukogule tehakse kohuseks välja töötada alalise rahvusvahelise kohtukoja eelnõu ja selle Liidu liikmetele esitamine. Kohus võib arutada ja otsustada kõiki rahvusvahelisi tüliküsimusi, mis pooled temale esitavad. Tema avaldab ka oma nõuandvaid arvamisi iga tüli ehk küsimuse kohta, mis nõukogu ehk täiskogu temale ette panevad.

Artikkel 15.*

1.Kui Liidu liikmete vahel peaks tekkima tüliküsimus, mis võiks sünnitada lõhet ja kui seda ei esitada art. 13.-s ettenähtud vahekohtulikuks lahenduseks, lepivad Liidu liikmed kokku, et nad esitavad asja Nõukogule. Selleks jätkub, kui üks neist teeb asja teatavaks Peasekretärile, kes siis teeb kõik tarvilikud korraldused asja täielikuks uurimiseks ja läbiviimiseks.

2.Selleks peavad pooled Peasekretärile asja ühes kõigi tarvilike faktiliste andmete ja dokumentidega kiires korras esitama. Nõukogul on õigus neid andmeid ja dokumente viibimata avaldada.

3.Nõukogu püüab kindlustada tülüküsimuse lahendamist. Kui see õnnestub, avaldab nõukogu teadaande, mis sisaldab kõiki tõsiolusid ja seletusi tülüküsimuse ja tema lahennemistingimuste kohta, mida Nõukogu peab kohaseks avaldada.

4.Kui ei saadud tülüküsimust lahendada, seab Nõukogu kokku ja avaldab kas ühehäälel või enamusotsusel vastu võetud aruande teksti. Viimane sisaldab tülüküsimuse üksikasju ja lahendamise ettepanekuid, mida nõukogu peab õiglaseks ja kohaseks.

5.Iga Liidu liige, kes on Nõukogus esindatud, võib samuti avaldada seletuse tülüküsimuse üksikasjadest ja enda arvamistest viimaste üle.

6.Kui Nõukogu aruanne võetakse ühehäälel vastu nende tema liikmete poolt, kes pole ühe või teise tülitseva poole esindajad, siis kohustuvad Liidu liikmed poole vastu, kes aruande ettepanekutega ühineb, sõda mitte alata.

7.Kui Nõukogu aruannet ei võeta vastu kõigi tema liikmete poolt, kes pole ühe või teise tülitseva poole esindajad, jätvad Liidu liikmed endile õiguse nii talitada, nagu nad seda õigluse ja õiguse alalhoidmise huvides tarvilikuks peavad.

8.Kui üks pooltest tõendab ja Nõukogu seda tunnustab, et tüli puutub küsimusse, mis rahvusvahelise õiguse järele kuulub ainuüksi selle poole võimkonda, konstateerib Nõukogu seda oma aruandes ega esita mingisuguseid sooviavaldusi tülüküsimuse lahendamise kohta.

9.Nõukogu võib kõigis käesolevas artiklis ettenähtud juhustes tülüküsimust täiskogu ette tuua. Tülüküsimus tuleb täiskogu ette ühe poole nõudmisel, tingimusel et see nõudmine esitatakse kahe nädala kestusel sellest päevast arvates, mil tülüküsimus esitati Nõukogule.

10.Igas asjas, mis täiskogule esitatud, maksavad täiskogu tegevuse ja võimupiiride kohta käesoleva artikli ja 12. artikli määrused Nõukogu tegevusest ja võimupiiridest. Täiskogu aruandel, mis võeti vastu Nõukogus esindatud Liidu liikmete esindajate aj teiste Liidu liikmete enamuse heakskiitmisel, on sama mõju kui Nõukogu aruandel, mis on vastu võetud kõigi Nõukogu liikmete poolt peale ühe või teise tülitseva poole esindajate.

*)Liidu täiskogu otsusega 5. okt. 1921.a., mis riigikogu poolt kinnitati 5. juulil 1923.a., muudeti 15. artikli esimene järk järgmiselt:

1.“ Kui Liidu liikmete vahel peaks tekkima tülüküsimus, mis võiks sünnitada lõhet ja kui seda ei esitada art. 13.-s ettenähtud vahekohtulikuks ehk kohtulikuks lahenduseks, lepivad Liidu liikmed kokku, et nad esitavad asja Nõukogule. Selleks jätkub, kui üks neist teeb asja teatavaks Peasekretärile, kes siis teeb kõik tarvilikud korraldused asja täielikuks uurimiseks ja läbiviimiseks“.

Artikkel astus muudetud kujul jõusse 26. septembril 1924.a.

Artikkel 16.*).

1.Kui Liidu liige alustab sõda hoolimata 12., 13., ja 15. artikliga enda peale võetud kohustustest, on ta sellega *ipso facto* alustanud sõjategevust kõigi teiste Liidu liikmete vastu. Viimased kohustuvad temaga viibimata lõpetama kõiki kaubanduslikke ja

rahalisi suhteid, keelama oma kodanikkudele igasugust läbikäimist lepingumurdja riigi kodanikkudega ja takistama igasugust rahalist, kaubanduslikku või isiklikku läbikäimist lepingumurdja riigi kodanikkude ja kõigi teiste riigi kodanikkude vahel, ükskõik kas need riigid on Liidu liikmed või mitte.

2.Nõukogu kohuseks on niisugusel juhtumil teha asjaomastele valitsustele ettepanekuid maa-, mere- ja õhujõudude suuruse üle, mida Liidu liikmed annavad Liidu põhikirja kohustuste täitmiseks tarviliku sõjajõu moodustamise otstarbel.

3.Liidu liikmed lepivad täiendavalt kokku, et nad käesolevas artiklis ettenähtud rahaliste ja majanduslike abinõude tarvitusele võtmisel endid vastastikku toetavad, et võimalikult vähendada sellega seotud kaotusi ja kahjusid. Samuti toetavad nad endid vastastikku iga erilise abinõu vastu, mis võetakse lepingumurdja riigi poolt mõne Liidu liikme vastu tarvitusele. Nad teevad tarvilikke korraldusi, et hõlbustada Liidu põhikirja kohustuste täitmiseks kaasatõitava Liidu liikme sõjajõudude läbimineku enda maa-alast.

4.Iga Liidu liiget, kes mõnda põhikirja kohustust on rikkunud, võib Liidust välja heita. Väljaheitmise otsus tehakse kõigi teiste Nõukogus esindatud Liidu liikmete häältega.

*)Seni vastuvõetud muudatuste (1. järk muudeti liidu täiskogu otsusega 27. septembri. 1924.a., mis riigikogu poolt kinnitati 25. märtsil 1926.a.; uued 2., 3., ja 4. järk võeti vastu Liidu täiskogu poolt 5. okt. 1921.a. ja kinnitati riigikogu poolt 5. juulil 1923.a.; 5. järk (end. 2. järk) võeti Liidu täiskogu poolt muudetud kujul vastu 21. sept. 1925.a. ja kinnitati riigikogu poolt 15. dets. 1925.a.) jõusseastumisel oleks 16. artikli tekst järgmine:

Artikkel 16.

1.“ Kui Liidu liige alustab sõda hoolimata 12., 13., ja 15. artikliga enda peale võetud kohustustest, on ta sellega *ipso facto* alustanud sõjategevust kõigi teiste liikmete vastu. Viimased kohustuvad temaga viibimata lõpetama kõiki kaubanduslikke ja rahalisi suhteid, keelama igasugust läbikäimist vähemalt nende isikute, kes asuvad Liidu liikmete maa-alal ja lepingumurdja riigi maa-alal asuvate isikute vahel ja kui see näib otstarbekohane olevat, ka kõigi oma ja lepingumurdja riigi kodanikkude vahel ja takistama kõiki rahalisi, kaubanduslikku või isiklike suhteid lepingumurdja riigi maa-alal ja iga teise riigi maa-alal asuvate isikute vahel, ükskõik kas see riik on Liidu liige või mitte, samuti, kui see neile näib otstarbekohane olevat, ka lepingumurdja riigi kodanikkude ja iga teise riigi kodanikkude vahel, sellele vaatamata, kas see riik on Liidu liige või mitte.

2.Nõukogu peab avaldama oma arvamist selle kohta, kas põhikirja rikkumine on aset leidnud või mitte. Selle küsimuse arutamisel Nõukogus ei võeta arvesse nende Liidu liikmete häält, keda kahtlustatakse sõja alustamises, või kelle vastu sõda on alatud.

3. Nõukogu peab Liidu liikmetele teatavaks tegema tähtpäeva, mil ta soovitab maksuma panna käesolevas artiklis ettenähtud majanduslikud surveabinõud.

4.Sellest hoolimata võib Nõukogu üksikute liikmete suhtes nende abinõude maksimahakkamist teatavaks kindlaksmääratud ajaks edasi lükata, kui ta usub, et niisugune edasilükkamine võib hõlbustada eelmises järgus mainitud abinõude eesmärgi saavutamist, ehk kui seda on vaja, et vähendada alamäärani niisugustel liikmetel sünnitatavaid kaotusi ja raskusi.

5.Nõukogu kohuseks on teha asjaomastele valitsustele ettepanekuid maa-, mere- ja õhujõudude suuruse üle, mida Liidu liikmed annavad Liidu põhikirja kohustuste täitmiseks tarviliku sõjajõu moodustamise otstarbel.

6.Liidu liikmed lepivad täiendavalt kokku, et nad käesolevas artiklis ettenähtud rahaliste ja majanduslikkude abinõude tarvitusele võtmisel endid vastastikku toetavad, et võimalikult vähendada sellega seotud kaotusi ja kahjusid. Samuti toetavad nad endid, vastastikku iga erilise abinõu vastu, mis võetakse lepingumurdja riigi poolt mõne Liidu liikme vastu tarvitusele. Nad teevad tarvilikke korraldusi, et hõlbustada Liidu põhikirja kohustuste täitmiseks kaasatõitava Liidu liikme sõjajõudude läbimineku endi maa-alast.

7.Iga Liidu liiget, kes mõnda põhikirja kohustust on rikkunud, võib Liidust välja heita. Väljaheitmise otsus tehakse kõigi teiste Nõukogus esindatud Liidu liikmete häältega“.

Artikkel 17.

1.Tüli korral kahe riigi vahel, kellest üks või kumbki pole Liidu liige, tehakse riigile või riikidele, kes pole Liidu liikmed, ettepanek oma peale võtta neid Liidu liikmete kohustusi, mis tarvilikud niisuguse tüliküsimuse lahendamiseks. See sünnib Nõukogu poolt õiglaselt tunnustatud tingimustel. Ettepaneku vastuvõtmise korral astuvad jõusse 12.- 16. artikli määrused (mõlemad nimetatud artiklid kaasa arvatud) Nõukogu poolt tarvilikuks peetud reservatsioonidega.

2.Ühel ajal selle ettepaneku tegemisega alustab Nõukogu tüliküsimuse asjaolude uurimist ja soovib samme, mis sel erijuhusel näivad olevat kõige paremad ja mõjuvamad.

3.Kui riik, kellele ettepanek on tehtud, pole nõus enda peale võtma Liidu liikme kohustusi niisuguse tüliküsimuse lahendamiseks ja alustab sõda Liidu liikme vastu, astuvad tema kohta jõusse 16. artikli määrused.

4.Kui mõlemad tülitsevad pooled keelduvad tüliküsimuse lahendamiseks Liidu liikme kohustusi endi peale võtmast, võib Nõukogu tarvitusele võtta kõiki kohaseid abinõusid ja teha kõiki ettepanekuid, mis võivad sõjategevust ära hoida ja tüliküsimuse lahendamisele viia.

Artikkel 18.

Iga leping või rahvusvaheline kohustus, mida mõni Liidu liige tulevikus sõlmib või enda peale võtab, registreeritakse viibimata sekretariaadis, kes selle võimalikult pea avaldab. Ükski rahvusvaheline leping ega kohustus pole kohustav enne, kui ta on niiviisi registreeritud.

Artikkel 19.

Täiskogu võib Liidu liikmeid aeg-ajalt kutsuda iganenud lepingute revideerimisele ja niisuguste rahvusvaheliste olukordade kaalumisele, mis võiks edasikestmisel olla kardetavad maailma rahule.

Artikkel 20.

1.Liidu liikmed tunnustavad, igaüks selles asjas mis temasse puutub, et käesolev põhikiri tühistab kõik nende kohustused ja omavahelised kokkupõrked, mis ei sobi käesoleva põhikirja määrustega ja kohustuvad pühalikult edaspidi hoiduma põhikirjaga mittesobivaid lepinguid sõlmimast.

2.Kui liige, enne Liitu astumist, on enda peale võtnud kohustusi, mis ei sobi põhikirja määrustega, peab ta viibimata astuma samme enda vabastamiseks niisugustest kohustustest.

Artikkel 21.

Rahvusvahelisi kohustusi, nagu vahekohtu konventsioone ja regionaalseid kokkuleppeid, nagu Monroe doktriini, mis kindlustavad rahu alalhoidmist, ei või pidada käesoleva põhikirja määrustele vastukäivaks.

Artikkel 22.

1.Allpool järgnevad põhimõtted on maksivad asumaade ja maa-alade kohta, mis sõja järeldusel on vabanenud neid valitsenud riikide ülemvõimu alt ja kus elavad rahvad, kes kaasaegse maailma erakordselt rasketes tingimustes end ise veel valitseda ei suuda. Nende rahvaste heakäekäik ja arenemine on tsivilisatsiooni pühaks ülesandeks ja käesolevasse põhikirja on kohane võtta tagatise selle ülesande täitmiseks.

2.Kõige parem viis seda põhimõtet praktiliselt teostada on neid rahvaid anda arenenud rahvaste eestkostmise alla, kes oma varaallikate, oma kogemuste ja geograafilise asendi järeldusel võivad paremate lootustega seda vastutust enda peale võtta ja kes on selle vastuvõtmisega nõus; nemad oleksid eestkostjateks Liidu volinikkudena ja selle nimel.

3.Mandaadi iseloom erineb vastavalt rahva arenemisastmetele, maa-ala geograafilisele asendile, tema majanduslikkudele tingimustele ja teistele sarnastele asjaoludele.

4.Mõned ühiskonnad, mis varemalt kuulusid Otomani riigile, jõudsid niisuguse arenemisastmeni, et provisoorselt võib tunnustada nende iseseisvust, tingimusel et nende valitsemisel oleksid abiks eestkostja nõuanded ning toetus, kuni nad suudavad ise endid valitseda. Eestkostja valikul tuleb peaasjalikult tähele panna nende ühiskondade endi soove.

5.Teiste, eriti Kesk-Aafrikas asuvate rahvaste arenemisaste nõuab, et eestkostja võtaks oma peale vastutuse maa-ala valitsemise eest tingimustel, mis kindlustaksid

südametunnistuse- ja usuvabadust nende kitsendustega, mida nõuab avaliku korra ja heade kommete alalhoidmine ja kõrvaldaksid kuritarvitusi, nagu orjakauplemist ja kauplemist sõjariistadega ning alkoholiga, keelaksid kindlustuste ja maa- ning mereväe toetuspunktide ehitamist ja sõjalise hariduse andmist maa päriselanikkudele rohkemal määral, kui seda on vaja politseiteenistuseks või maa kaitseks. Samad tingimused peavad kõigile liidu liikmetele kindlustama ühesuguseid õigusi saaduste vahetamise ja kauplemise alal.

6. On maid, nagu Edela-aafrika ja Vaikse ookeani lõunapoolsed saared, mida elanikkude hõreduse, väikese pindala, tsivilisatsiooni keskkohadest eemalolemise või mandaataari geograafilise läheduse pärast võib kõige paremini valitseda mandaataari seadustega kui tema maa-ala lahutamatu osa maa pärisrahva huvides ülal ettenähtud kindlustuste eeldusel.

7. Igal juhtumisel peab mandaatar nõukogule esitama aastaaruande tema hoole alla usaldatud maade kohta.

8. Mandaataari võimuulatuse, kontrolli ja valitsemise piirid, kui neid pole varemalt määratud Liidu liikmete vahelises kokkuleppes, määrab kindlaks nõukogu.

9. Seatakse sisse alaline komisjon, kelle ülesandeks on mandaatriikide aastaaruannete vastuvõtmine ja läbivaatamine ning arvamiste avaldamine nõukogule kõigis küsimustes, mis on ühenduses mandaadi teostamisega.

Artikkel 23.

Tähele pannes praegu maksvate või tulevikus sõlmitavate rahvusvaheliste konventsioonide määrusi ja kooskõlas nendega, Liidu liikmed:

a) püüavad kindlustada ja alal hoida meeste, naiste ja laste õiglasi ja inimlikke töötingimusi nii nende endi maades kui kõigis teistes maades, kellega neil on kaubanduslikud ja tööstuslikud suhtes ja asutavad ning peavad üleval seks otstarbeks tarvilikke rahvusvahelisi organisatsioone;

b) kohustuvad kindlustama õiglast ümberkäimist pärisrahvastega oma valitsuse alla kuuluvatel maadel;

c) usaldavad Liidule üldise järelevalve teostamise lepingute täitmise üle, mis puudutavad naiste ja lastega, kui ka oopiumiga ja teiste hädaohtlike uimastavate ainetega kauplemise;

d) usaldavad liidule üldise järelevalve teostamise sõjariistadega ja laskemoonaga kauplemise üle maadega, milles niisugune järelevalve on üldsuse huvides tarvilik;

e) teevad tarvilikke korraldusi ühendusteede ja transiidi vabaduse kindlustamiseks ja alalhoidmiseks ning kõigi Liidu liikmete kaubanduse õiglaseks käsitamiseks.

Ühenduses sellega peab meeles pidama 1914-1918. a. sõja läbi laastatud piirkondade erilisi tarbeid;

f) püüavad teha rahvusvahelisi korraldusi haiguste ärahoidmiseks ja nende vastu võitlemiseks.

Artikkel 24.

1.Kõik kollektiivlepingute põhjal varemalt loodud rahvusvahelised ametkonnad seatakse Liidu juhatuse alla, kui lepinguosalisel avaldavad selleks nõusolekut. Kõik edaspidi loodavad rahvusvahelised ametkonnad ja rahvusvahelistes huvides töötavad komisjonid seatakse Liidu juhatuse alla.

2.Kui lepinguosalisel seda nõuavad ja kui Rahvasteliidu Nõukogu on sellega nõus, on Liidu sekretariaat kohustatud koguma ja levitama andmeid kõigi küsimuste kohta, millel on rahvusvaheline tähtsus ja mis on korraldatud üldiste lepingutega, kuid pole seatud rahvusvaheliste komisjonide ega ametkondade kontrolli alla; samuti on sekretariaat kohustatud andma kõike muud tarvilikku ehk soovitatavat toetust.

3.Nõukogu võib sekretariaadi kulude hulka võtta ka iga Liidu juhatuse alla seatud rahvusvahelise ametkonna või komisjoni kulud.

Artikkel 25.

Liidu liikmed kohustuvad toetama ning soodustama seaduslikus korras lubatud Punase Risti vabatahtlike rahvusvaheliste organisatsioonide loomist ning koostöötamist tervishoiu olude parandamise, haiguste ärahoidmise ja kannatuste pehmendamise alal kogu maailmas.

Artikkel 26.*)

1.Käesoleva põhikirja muutused astuvad jõusse, kui nad on ratifitseeritud Nõukogus esindatud Liidu liikmete poolt ja täiskogus esindatud Liidu liikmete enamuse poolt.

2.Igal Liidu liikmel on vabadus põhikirja muutusi tagasi lükata, kuid niisugusel korral ei arvata teda enam liikmete hulka.

*) Seni vastuvõetud muudatuste (art. 26 muudeti Liidu täiskogu otsusega 5. okt. 1921.a., mis riigikogu poolt kinnitati 5. juulil 1923.a.) jõusseastumisel oleks 26. artikli tekst järgmine:

*)Artikkel 26.

1.“Käesoleva põhikirja muutmised, mille tekst võetakse vastu täiskogu poolt kolme neljandiku hääleteenamusega, ühes arvatud kõigi istungil viibivate Nõukogu liikmete hääled, astuvad jõusse pärast nende ratifitseerimist Liidu liikmete poolt, kelle esindajad moodustasid Nõukogu hääletamise ajal ja nende liikmete enamuse poolt, kelle esindajad moodustasid täiskogu.

2.Kui kahekümne kahe kuu möödumisel täiskogu hääletamisest pole saadud nõutavat ratifikatsioonide arvu, jääb muutmise otsus mõjuta.

3. Peasekretär teatab liikmetele muudatuse jõusseastumisest.

4. Igale Liidu liikmele, kes pole selleks tähtjaks muudatust ratifitseerinud, jääb vabadus aasta jooksul Peasekretärile teatada, et ta keeldub seda vastu võtmast. Niisugusel juhusel jääb ta Liidust välja“.

1. Rahvasteliidu algliikmed rahulepingule allakirjutajad.

Ameerika Ühendriigid	Ekvador
Belgia	Kreeka
Brasiilia	Haiti
Briti riik	Hedshas
Austraalia	Hiina
India	HONDURAS
Kanada	Itaalia
Lõuna-Aafrika	Jaapan
Uus-Meremaa	Kuuba
Libeeria	Rumeenia
Nikaraagua	Serbia-Kroaatia-Sloveenia kuningriik
Panama	Siiam
Peruu	Tšehhoslovakkia
Poola	Uruguay
Portugal	
Prantsusmaa	

Põhikirjaga ühinema kutsutud riigid.

Argentiina	Paraguay
Taani	Persia
Helveetsia	Rootsi
Hispaania	Salvador
Holland	Tšiili
Kolumbia	Venetsueela
Norra	

2. Rahvasteliidu esimene peasekretär.

Auvääriline sir James Eric Drummond,

G.C.M.G., C. B.

Lisa. III.

Rahvasteliidu kulude jaotamine.*

Riigid	Tasutavad ühikud	Riigid	Tasutavad ühikud
Lõuna Aafrika	15	Itaalia	65
Albaania	2	Jaapan	65
Argentiina	35	Läti	5
Austraalia	15	Libeeria	2
Austria	2	Leedu	5
Belgia	15	Luksemburg	2
Boliivia	5	Nikaraagua	2
Brasiilia	35	Norra	10
Inglismaa	90	Uus-Meremaa	10
Bulgaaria	10	Panama	2
Kanada	35	Paraguai	2
Tšiili	15	Holland	15
Hiina	65	Peruu	10
Kolumbia	10	Pärsia	10
Kosta-Rica	2	Poola	15
Kuba	10	Portugal	10
Taani	10	Rumeenia	35
Hispaania	35	Salvador	2
Eesti	5	Serb-Hor-Slov	35
Soome	5	Siiam	10
Prantsusmaa	90	Rootsi	15
Kreeka	10	Šveits	10
Guatemala	2	Tšehhoslovakkia	35
Haiiti	5	Uruguai	10
HONDURAS	2	Venetsueela	5
India	65		

((*NB. Seda Lisa III Versailles' rahulepingus ei ole. See lisati hiljem Rahvasteliidu põhikirja juurde. Selles lisas sätestatud ühikuid rakendatakse 1. jaanuarist 1922.a. Seda lisa on hiljem muudetud K.L.))

II Osa.

Saksamaa piirid.

Artikkel 27.

Saksamaa piirid määratletakse järgmisel viisil:

1°Belgiaga:

Belgia, Hollandi ja Saksa piiri ühisest punktist Lõunasse:

Endise neutraalse Moresnel* (*Kuna Ingliskeelses tekstis kasutati kohalikus keeles antud kohanimedid, siis on need ka enamvähem (ilma erimärkideta) nii toodud K.L.)) territooriumi Loode piir, siis Eupeni ringkonna Ida piir, siis Belgia ja Montjoie ringkonna vaheline piir, siis Malmedy ringkonna Loode ja Idapiir, kuni selle kohtumiseni Luksemburgi piiriga.

2°Luksemburgiga:

3.augustil 1914.a. piir kuni selle kohtumiseni 18. juuli 1870.a. Prantsusmaaga kehtinud piiriga.

3° Prantsusmaaga:

Piir, mis kehtis 18. juulil 1870.a. Luksemburgist kuni Šveitsini, järgides käesoleva Lepingu III Osa. IV Jao (Saari Bassein) Artikkel 48. määrusi.

4° Šveitsiga:

Käesoleval ajal eksisteeriv piir.

5° Austriaga:

3.augusti 1914.a. piir Šveitsist kuni Tšehhoslovakkiani, mille määratletakse alljärgnevalt.

6°Tšehhoslovakkiaga:

3.augusti 1914.a. Saksamaa ja Austria vaheline piir, alates endisest administratiivse piiri kohtumispunktist, milline eraldas Bohemia Ülem-Austria provintsist, kuni endise Austria Sileesia provintsi Põhjatipuni, milline asetseb Neustadt´ist umbes 8 km Idas.

7°Poolaga:

Ülalpool määratletud punktist kuni kohapeal määratletava punktini, mis asub Lorzendorfist ligikaudu 2 km kaugusel Idas:

edasi, piir, nii nagu see määratletakse kooskõlas käesoleva Lepingu Artikkel 88 määrustega;

sealt Põhja ja kuni punktini, kus Posnania administratiivne piir ületab Bartsch jõe;

edasi liin, milline määratletakse kohapeal ja mis jätab Poolale järgmised kohad: Skorischau, Reichthal, Trembatschau, Kunzendorf, Scleise, Gross Kosel, Schreibersdorf, Rippin, Fürstlich-Niefken, Pawelau, Tscheschen, Konradau, Johannisdorf, Modzenowe, Bogdaj ja Saksamaale: Lorzendorf, Kaulwitz, Glausche, Dalbersdorf, Reesewitz, Stradam, Gross Wartenberg, Kraschen, Neu Mittelwalde, Domaslawitz, Wedelsdorf, Tscheschen Hammer;

sealt mööda Posnania administratiivset piiri pidi Loodesse kuni punktini, kus see ületab Rawitsch-Herrnstadt raudtee;

sealt punktini, kus Posnania administratiivne piir ületab Reisen-Tschirnau tee;

edasi kohapeal kindlaksmääratav liin, mis möödub Triebuschist ja Gabelist Lääne poolt ja Saborwitzist Idapoolt;

sealt mööda Posnania administratiivset piiri kuni see kohtub Fraustadti Kreisi (maakonna) administratiivset idapiiriga;

sealt Loodesse ja kuni punktini, milline peab olema valitud Unruhstadt´i ja Kopnitz´i vahelisel teel;

edasi kohapeal kindlaksmääratav liin ja mis jookseb Geyersdorf´ist, Brennost, Fehlenist, Altklosterist, Klebelist mööda Lääne poolt ja Ulbersdorfist, Buchwaldist, Ilgenist, Weiness, Lupitzest, Schwentenist Idast;

sealt Põhja ja kuni Chlopi järve kõige põhjapoolsema punktini;

edasi kohapeal kindlaksmääratav liin, mis jookseb järvede keskelt; kuid Bentschen linn ja jaam (kaasa-arvatud Schwiebus-Bentschen ja Züllichau-Bentschen liinide pökke koht) jäävad Poola territooriumile;

sealt Loodesse ja kuni Schwerini, Birnbaumi ja Meseritzi Kreiside (maakondade) piiride kohtumispunktini;

edasi kohapeal kindlaksmääratav liin, milline jookseb Betschest Ida poolt mööda;

sealt Põhja piir, milline eraldab Schwerini ja Birnbaumi maakonnad, seejärel Itta Posnania põhja piir kuni punktini, kus see piir ületab Netze jõe;

sealt voolupidi üles, kuni see liitub Küddowiga;

edasi Netze voolu suunas;

sealt üles kuni punktini, milline peab olema valitud Schneidemühlist ligikaudu 6 km Kagus;

edasi Küddowi voolu suunas;

sealt Loodesse ja kuni kiire, mis moodustub Posnania põhjapiiri poolt umbes 5 km põhjapoolt Stahreni, kõige lõunapoolsem tipp;

edasi kohapeal kindlaksmääratav liin, mis jätab selles rajoonis Schneidemühl-Konitzi raudteeliini täielikult Saksamaa territooriumile;

edasi Posnania piir Loodesse kuni väljaulatuse tipuni, millise piir moodustab Flatowist ligikaudu 15 km Idas;

sealt Loodesse ja kuni punktini, kus Kamionka jõgi kohtub Konitzi maakonna Lõunapiiriga ja asub Grunaust ligikaudu 3 km Loodes;

edasi kohapeal kindlaksmääratav liin ja milline jätab Poolale järgmised kohad: Jasdrowo, Gr. Lutau, Kl. Lutau, Wittkau ja Saksamaale: Gr. Butzig, Cziskowo, Battrow, Böck, Grunau;

sealt piki Konitzi ja Schlochau maakonna vahelist piiri Põhja kuni punktini, kus piir ületab Brahe jõe;

sealt Pomerania piiril asuva punktini, mis asub Rummelsburgist 15 km Idapool;

edasi kohapeal kindlaksmääratav liin ja milline jätab Poolale järgmised kohad: Konarzin, Kelpin, Adl. Briesen ja Saksamaale: Sampohl, Neuguth, Steinfort, Gr. Peterkau;

sealt mööda Pomerania piiri Itta, kuni selle kohtumiseni Konitzi ja Schlochau vahelise maakonnapiiriga;

sealt Põhja, mööda Pomerania ja Lääne Preisimaa vahelist piiri kuni Rheda jõel asuva punktini, (mis asub umbes 3 km Gohra'st Loodes), kus sellesse jõkke suubub Loodesse kulgev harujõgi;

sealt punktini, milline peab olema valitud Piasnitzi jõe pöördekohal, Warschkaust umbes 1½ km Loodes;

edasi kohapeal kindlaksmääratavat liini pidi;

sealt mööda Piasnitzi voolu pidi alla, siis Zarnowitzi järve keskelt jooksvat liini pidi ja lõpuks, mööda endist Lääne Preisimaa piiri kuni Balti mereni.

8°Taaniga:

Piir, milline määratletakse käesoleva Lepingu III Osa XII Jao (Schleswig) Artiklite 109-111. määrustega.

Artikkel 28.

Ida-Preisimaa piirid määratletakse nõnda, nagu see on allpool sätestatud, pidades kinni III Osa IX Jao (Ida-Preisimaa) määrustest:

Balti mere kaldal asuvast punktist, mis asub Pröbbernu küla kirikust ligikaudu 1½ km põhjapool ja ligikaudu suunas 159° (lugedes Põhjast Ida suunas):

edasi kohapeal kindlasmääratav 2 km pikkune liin;

sealt otse Elbingi jõe sängi pöördel asuva majaka suunas, ligikaudu punkti - 54°19½ Põhja-laiust ja 19°26'Ida-pikkust, Greenwichi järgi;

sealt kuni Nogati jõe kõige idapoolsema suudmeni, ligikaudu suunas 209° (Lugedes Põhjast Ida poole);

sealt Nogati jõe voolu pidi üles, kuni punktini, kus see jõgi eemaldub Visula'st (Weichel);

sealt mööda Vistula jõe peamist laevateed mööda voolu üles, seejärel Marienwerderi maakonna lõunapiir, seejärel Rosenbergi maakonna piiri pidi Itta kuni see kohtub Ida-Preisimaa endise piiriga;

sealt mööda endist Lääne-Preisimaa ja Ida-Preisimaa vahelist piiri, seejärel mööda Osterode ja Neidenburgi vahelist maakonna piiri, seejärel mööda Skottau voolu pidi alla,

seejärel Neide voolu pidi üles kuni punktini, mis asub Bialuttenist umbes 5 km Läänes ja asub võimalikult endise Venemaa piiri lähedal;

sealt Itta ja kuni punktini mis asub Neidenburg-Mlava tee ja endise Venemaa piiri ristumise punktist vahetult Lõunas;

sealt mööda kohapeal määratletavat liini, mis jookseb Bialuttenist Põhjapoolt mööda;

sealt mööda endist Venemaa piiri kuni Schmallengenist Itta jääva punktini;

seejärel mööda Niemen (Memel) jõe peamist laevatatavat voolusängi alla, seejärel deltas mööda Skierwieth haru kuni Kurisches Haffi;

sealt otsejoones kuni Kurische Nehrung Ida kaldal administratiivpiiriga kohtumise punktini, ligikaudu 4 km Niddenist Edelas;

sealt mööda seda administratiivpiiri kuni Kurische Nehrungi Lääne-kaldani.

Artikkel 29.

Piirid, millised on vahetult ülalpool kirjeldatud, on kantud punasega kaardile maastaabiga 1 ühele miljonile, mis lisatud käesoleva Lepingu Nr.1 all.

Lepingu teksti ja lisatud kaardil, või mingi teise lisatud kardil kujutatu kokkusobimatusel, loetakse õigemaks teksti.

Artikkel 30.

Kuivõrd see puudutab mööda veeteid määratletud piire, mõisted „vool või jõesäng“, milliseid kasutatakse käesoleva Lepingu kirjeldustes, tähendavad: ühelt poolt, mittelaevatatavate jõgede puhul veete keskel või selle peaharu mööda kulgevat joont ja teiselt poolt, laevatatavate jõgede puhul – piki peamise laevatee sängi keskohta jooksvat joont. Kuid, käesoleva Lepinguga ettenähtud Piirikomisjonidele antakse õigus määratleda see, et kas piir hakkab jooksva mööda voolu või jõesängi, milline võib ka muutuda või siis see määratletakse lõplikul viisil piki voolu või jõesängi, milline see oli käesoleva Lepingu jõustumise hetkel.

III Osa.

Euroopat puudutavad poliitilised määrused.

I Jagu.

Belgia.

Artikkel 31.

Saksamaa, tunnistades, et 19.aprillil 1839.a. sõlmitud lepingud, millised kehtestasid enne sõda Belgia korra, ei ole enam oluliseks määrajaks, nõustub nende lepingute tühistamisega ja kohustub nüüdsest tunnistama ja kinni pidama kõigest, millised need kokkulepped ka ei oleks, milliseid, võivad sõlmida Liitlas- ja nendega Ühinenud Riigid või neist mõned, Belgia või Hollandi Valitsusega, et asendada juba eelpool nimetatud 1839.a. lepinguid. Kui aga on tarvis, et nende konventsioonide või neist mõnede määruste põhjal on nõutav formaalne ühinemine, siis nüüdsest peale on Saksamaa kohustatud nendega liituma.

Artikkel 32.

Saksamaa tunnistab täielikult Belgia suveräänsust kogu vaieldava Moresnet (mida kutsutakse Moresnet neutre) territooriumi üle.

Artikkel 33.

Saksamaa loobub Belgia kasuks kõigist õigustest ja õiguslikest alustest Preisi Moresnet territooriumi üle, milline asub Liege – Aix-la Chapelle teest Läänes, selle territooriumiga piirnev tee osa hakkab kuuluma Belgiale.

Artikkel 34.

Saksamaa loobub, peale selle, Belgia kasuks kõigist õigustest ja õiguslikest alustest Eupeni ja Malmedy maakondi tervikuna moodustavale territooriumile.

Kuue kuu kestel, millised järgnevad käesoleva Lepingu jõustumisele, avavad Belgia võimud Eupenis ja Malmedys nimekirjad ja nimetatud territooriumite elanikud saavad õiguse avaldada kirjalikult oma arvamust sellest, kas nad soovivad näha neid territooriume tervikuna või osaliselt Saksamaa suveräänsuse all.

Belgia Valitsus peab selle rahvaküsitleuse tulemustest teavitama Rahvasteliitu, millise otsust Belgia kohustub täitma.

Artikkel 35.

Viieteistkümne päeva jooksul, peale käesoleva rahulepingu sõlmimist, moodustatakse Belgia ja Saksamaa vahelise majandlikku olukorda ja ühendusteid arvestava piiri määramise Komisjon, mis koosneb seitsmest liikmest, kellest viis nimetatakse Peamiste liitlasriikide ja nendega Ühinenud Riikide poolt ja üks Saksamaa ning üks Belgia poolt.

Otsused võetakse vastu hääلteenamusega ja need on asjast huvitatud pooltele kohustuslikud.

Artikkel 36.

Peale seda, kui suveräänsus ülalpool nimetatud territooriumite üle on tunnistatud lõplikuks, siis omandatakse õiguse järgi Belgia kodakondsus, välistades sellel territooriumil elavate isikute Saksa kodakondsuse.

Siiski, Saksamaa kodanikud, kes elavad neil territooriumitel alates 1. augustist 1914.a., võivad Belgia kodakondsuse soetada vaid Belgia Valitsuse loal.

Artikkel 37.

Kahe aasta kestel, millised järgnevad käesoleva Rahulepingu alusel Belgiale üle läinud territooriumite üle suveräänsuse lõplikule üleminekule, neil territooriumitel elavad üle 18. aastased saksa kodanikud saavad Saksa kodakondsusse opteerumise õiguse.

Mehe opteerumine toob kaasa naise opteerumise, aga vanemate opteerumine toob kaasa alla 18. aastaste laste optsiooni. Isikud, kes teostavad ülalpool ettenähtud opteerumise õigust, peavad järgneva kaheteistkümne kuu jooksul kolima alaliselt Saksamaale.

Neil on õigus säilitada oma kinnisvara, millist nad valdavad Belgia poolt soetatud territooriumitel. Nad võivad viia välja oma igasuguse vallasvara. Sellele ja sellega seoses ei panda mingeid - ei väljaveo ega ka sisseveo tolle.

Artikkel 38.

Saksamaa Valitsus annab Belgia Valitsusele viivitamatult üle arhiivid, reestrid, plaanid, õiguslikud alused ja igasugused Belgia suveräänsuse alla läinud territooriumite tsiviil-, militaar-, rahanduslikku-, kohtulikku-või muude administratsioonide dokumendid.

Saksamaa Valitsus tagastab täpselt samamoodi Belgia Valitsusele arhiivid ja igasugused sõja ajal saksa võimude poolt Belgia administratiivasutustest äravõetud dokumendid ja eriti, need mis on võetud ära Brüsselis asuvast Välisministeeriumist.

Artikkel 39.

Saksamaa ja Preisimaa rahaliste kohustuste osa ja olemus, milliseid Belgia peab kandma seoses temale loovutatud territooriumitega, määratletakse kooskõlas käesoleva Lepingu IX Osa (Rahanduslikud määrused) Artiklite 254 ja 256 määrustega.

II Jagu.

Luksemburg.

Artikkel 40.

Saksamaa loobub, kuivõrd see puudutab Luksemburgi Suurhertsogiriigi asju, igasugustest 8. veebruari 1842.a., 2. aprilli 1847.a., 20-25. oktoobri 1865.a., 18. augusti 1966.a., 21. veebruari ja 11. mai 1867 a., 10. mai 1871.a., 11. juuni 1872.a., 11. novembri 1902.a., aga samuti kõikide igasuguste Konventsioonide alusel, millised järgnevad nimetatud Lepingutele, määruste alusel tema kasuks tulenevatest kasudest.

Saksamaa tunnistab, et Luksemburgi Suurhertsogiriik lakkas 1. jaanuarist 1919.a. kuulumast Saksa Tolliliitu, et loobub igasugusest raudteede eksploateerimise õigustest, et ühineb Suurhertsogiriigi neutraliteedi režiimi tühistamisega ja et võtab juba ette vastu igasugused rahvusvahelised kokkulepped, millised sõlmitakse Liitlas- ning nendega Ühinenud Riikide poolt Suurhertsogiriigi suhtes.

Artikkel 41.

Saksamaa kohustub andma Luksemburgi Suurhertsogiriigile, nõudmisel, millisega tema poole sel põhjusel pöörduetakse Peamist Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide poolt, samasugused soodustused ja õigused, millised on kehtestatud käesoleva Lepinguga nimetatud Suurriikide ja nende kodanike kasuks majanduse-, transpordi- ja õhuliikluse -vallas.

III Jagu.

Reini vasak kallas.

Artikkel 42.

Saksamaa ei tohi Reini vasakul kaldal, aga samuti Reini paremal kaldal, jõest kuni 50 km Ida poole asuva jooneni, pidada ja rajada sinna kindlustusi.

Artikkel 43.

Sarnaselt on Artiklis 42 määratud tsoonis keelatud sõjaväe pidamine või selle sinna koondamine, nii alaliselt kui ajutiselt, aga ka igasugused sõjaväe manöövrid, millised need ka ei oleks, ega tohi hoida seal mingeid mobilisatsiooni teostamiseks vajaminevaid materiaalseid vahendeid.

Artikkel 44.

Juhtumil, kui Saksamaa mingil viisil rikuks Artiklite 42 ja 43 määrusi, siis teda vaadeldakse kui üleüldist rahu kõigutada püüdvat ja käesolevale Lepingule allakirjutanud Riikide vastu vaenuliku akti sooritanut.

IV Jagu.

Saari Bassein.

Artikkel 45.

Prantsusmaa põhjaosas lõhutud söekaevanduste kahjude hüvitamiseks ja sõjaliste kahjude arvel Saksamaa loovutab Prantsusmaa täielikku omandisse, ilma mingi tasuta ja täieliku ekspluateerimise õigusega kõik Saari basseini söekaevandused, millised on vabastatud igasugustest kohustustest ja koormistest, sellistes piirides, millised on toodud ära Artiklis 48.

Artikkel 46.

Selleks, et tagada elanike heaolu ja garanteerida Prantsusmaale täieliku kaevanduste ekspluateerimise vabadus, võtab täitmisele alljärgneva Lisa I ja II Peatükis toodud määrused.

Artikkel 47.

Selleks, et anda ettenähtud ajal Saari Basseinile lõplik staatus, arvestades elanike soove, Prantsusmaa ja Saksamaa võtavad täitmiseks alljärgneva Lisa III Peatüki määrused.

Artikkel 48.

Saari Basseini territooriumi piirid – käesolevate määruste asi, seatakse sisse järgmisel viisil:

Lõunas ja Edelas: mööda Prantsusmaa piiri, sellisel kujul, nagu see on käesoleva Lepinguga kehtestatud.

Loodes ja Põhjas: mööda liini, milline kulgeb Merzigi maakonna administratiivpiiri pidi punktist, kus ta eraldub Prantsusmaa piirist ja kuni punktini, kus ta ületab Saarhölzbachi ja Britteni kogukonda eraldava administratiivpiiri; kulgedes edasi mööda seda kogukonna piiri Lõunasse, haarates Merzigi kantoni administratiivpiiri selleks, et võtta Saari Basseini territooriumi hulka Mettlachi kanton, jättes välja Britteni kogukonna; kulgedes mööda Merzigi ja Haustadt kantonite, mis võetud Saari Basseini territooriumi hulka, administratiivset põhjapiiri, seejärel järjepidevalt mööda piki Sarrelouis, Ottweileri ja Saint-Wendeli maakondi - Merzig, Treves (Trier) maakonnast ja Birkenfeldi vürstiriigist eraldavat administratiivpiiri kuni Furschweileri külast ligikaudu 500 m Põhjas asuva punktini (Metzelbergi kõrgeim punkt).

Kirdes ja Idas: ülalpool viimati nimetatud punktist, kuni punktini, mis asub Saint-Wendelist ligikaudu 3½ km Kirdes:

liin, milline määratletakse kohapeal ja mis kulgeb Furschweilerist Ida poolt ja Roschbergist Lääne poolt, Ida poolt kõrgusest 418, 329 (Roschbergist Lõunas), Leitersweierist lääne poolt, kõrgusest 464 Kirde poolt, seejärel kulgeb piki mäetippe Lõunasse kuni Kuseli maakonna administratiivpiiriga kohtumispunktini;

sealt Lõunasse mööda Kuseli maakonna piiri, siis Homburgi maakonna piiri mööda Kagusse kuni punktini, milline asub Dunzweilerist ligikaudu 1000 m Lääne poolt; sealt punktini, mis asetseb Hornbachist ligikaudu 1 km Lõuna poolt:

liin, mis määratletakse kohapeal ja mis jookseb mööda kõrgust 424 (Dunzweilerist ligikaudu 1 km Kagus), piki kõrguseid 363 (Fuchs-Berg), 322 (Waldhmohrist Edelas), seejärel Jägersburgist ja Erbachist Ida poolt, seejärel haarab Homburgi ja jookseb mööda kõrgusi 361 (linnast Kirde poolt ligikaudu 2 ½ km kauguselt mööda), tipust 342 (linnast Kagu poolt ligikaudu 2 km mööda), tipust 357 (Schreiners-Berg), tipust 356 ja 350 (Schwarzenbachist mööda Kagu poolt ligikaudu 1½ km), seejärel kulgeb Einödist Ida poolt, siis tippudest 322 ja 333 Kagu poolt, Webenheimist mööda ligikaudu 2 km Ida poolt, Mimbachist 2 km Ida poolt, pöörates Itta platoole, millist

mööda kulgeb Mimbach-Böckweileri tee, nii et see tee haarata Saari territooriumi hulka, kulgedes teede hargnemise kohalt, mis kulgevad Böckweilerist ja Altheimist, vahetult Põhja punkti mis asub Altheimist ligikaudu 2 km Põhja pool, seejärel möödudes Lõunast Ringweilerhofist, selle välja jättes ja Hornbachist umbes 1 km Lõuna poolt möödudes kaart tehes haarab sisse tipu 322, milline puutub kokku Prantsusmaa piiriga (vt.käesolevale Lepingule lisatud kaarti 1:100 000 Nr.2).

Viiest liikmest koosnev Komisjon, kellest üks nimetatakse Prantsusmaa, üks Saksamaa ja kolm Rahvasteliidu Nõukogu poolt, kes valib teiste Riikide kodanike hulgast, moodustatakse viieteistkümne päeva jooksul, peale käesoleva Lepingu jõustumist, et ülalpool kirjeldatud piirikirjelduse järgi see piir kohapeal maha märkida.

Neis eelpool kirjeldatu osades, kus tõmmatud joon ei kattu administratiivsete piiridega, püüab Komisjon jälgida etteantud kirjeldust, arvestades võimalust-mööda kohalikke majanduslikke huvisid ja kogukondade eksisteerivaid piire.

Selle Komisjoni otsused võetakse vastu häälteenamusega ja on asjast huvitatud pooltele kohustuslikud.

Artikkel 49.

Saksamaa loobub, siin vaadeldava viimase tahteavaldusena, Rahvasteliidu kasuks ülalpool vaadeldud territooriumite juhtimisest.

Käesoleva Lepingu jõustumisest viieteistkümne aasta möödudes kutsutakse nimetatud territooriumi elanikkond avaldama arvamust selle kohta, kelle suveräänsuse all ta tahaks edasi olla.

Artikkel 50.

Määrused, millistega kooskõlas teostatakse Saari Basseini kaevanduste loovutamine, aga samuti meetmed, millised peavad tagama nii elanike õiguste austamise ja heaolu, aga ka territooriumi juhtimise ja tingimused, millistel hakkab aset leidma ülalpool nimetatud rahvaküsitlus, on sätestatud alljärgnevas Lisas, millist vaadeldakse kui käesoleva Lepingu lahutamatu osa ja milliste vastuvõtmisest Saksamaa teatab.

Lisa.

Kooskõlas käesoleva Lepingu Artiklites 45 -50 sätestatud määrustega, määrused, millise alusel teostatakse Saksamaa poolt Saari Basseini kaevanduste Prantsusmaale loovutamine, aga samuti meetmed, mis on ette nähtud nii elanike õiguste austamiseks ja heaolu tagamiseks, aga ka territooriumi juhtimisest ja tingimused, millistel see elanikkond kutsutakse avaldamast oma arvamust suveräänsuse suhtes, millise alla nad tahaksid end painutada, on kehtestatud järgmisel moel:

I. Peatükk.

Mäetööstuse omandi loovutamine ja selle ekspuaterimine.

§1.

Käesoleva Lepingu jõustumise päevast saab Prantsuse riik oma täielikku omandisse kõik Saari Basseini piires, nii nagu need on nimetatud Lepingu Artikkel 48 määrustes sätestatud, asuvad söelademed.

Prantsuse Riik saab õiguse nimetatud kaevanduste ekspuaterimise õiguse, aga võib ka neid mitte ekspuaterida, või anda selle õiguse üle kolmandatele isikutele, ega vaja nende saamisel mitte mingit eelnevat luba või mingite formaalsuste täitmist.

Prantsuse Riik võib alati nõuda oma õiguste kindlaksmääramiseks nõuda allpool sätestatud Saksa mäenduse seaduste ja eeskirjade rakendamist.

§2.

Prantsuse Riigi omandiõigus laieneb vabadele ja veel väljarentimata söelademetele, aga ka välja renditud söelademetele, kes ka ei oleks käesoleval ajal nende omanikuks ja sõltumata sellest, kas need kuuluvad Preisi Riigile, Bavaaria Riigile, teistele Riikidele või kollektiividele, kompaniidele või eraisikutele, sõltumata sellest, kas neid ekspuateritakse või ei ekspuaterita ja kas on tunnistatud ekspuaterimise õigust või ei ole, erinevalt maapinna omaniku õigustest.

§3.

Kuivõrd see puutub kaevanduste ekspuaterimisse, siis omandi üleminek Prantsuse Riigile laieneb igasugustele nimetatud kaevanduste juurde kuuluvatele abivahenditele, täpsemalt: nende sisseseadele ja ekspuaterimise vahenditele nii maapeal- kui maa all, nii kaevandamisvahendid, elektrienergia tootmisvahendid, koks ja tootmissaadused, töökojad, ühendusteel, elektrijuhtmed, vee kogumise ja jaotamise seadmed, maatükid ja ehitused, nagu kontorid, direktorite, teenistujate ja tööliste majad, koolid, haiglad, dispanserid, igasugused laod ja varud, arhiividele ja plaanidele ja üldse kõigele, mida omanikud või kaevanduste ekspuaterivad valdavad või kasutavad kaevanduste ning selle juurdekuuluva ekspuaterimise eesmärgil.

Üleminek laieneb samamoodi ka võlakohustustele toodete eest, millised on hangitud enne Prantsuse Riigi valdusse asumisse ja peale käesoleva Lepingu allkirjastamist, aga samuti klientide kautsjonile, milliste õigus garanteeritakse Prantsuse Riigi poolt.

§4.

Prantsusmaa Riik soetab omandi vabana ja puhtana igasugustest võlgadest ja koormistest. Kuid, ei tekitata mingit kahju vanaduse- või invaliidsuspensiooni saamise õigusele, milline on saadud või saadakse käesoleva Lepingu jõustumise hetkel, kaevanduse ja selle juurdekuuluvate ettevõtete personali poolt.

Saksamaa peab Prantsuse Riigile andma vastutasuks fondide täpse summa, millisele on saanud õiguse ülalpool mainitud personal.

§5.

Prantsuse Riigile nii-viisi loovutatud omandi maksumus määratletakse käesoleva Lepingu VIII Osa (Reparatsioonid) Artikkel 233. määruste alusel loodud Reparatsioonide Komisjoni poolt.

See maksumus kantakse Saksamaa reparaatsioonide krediidi arvele.

Saksamaa peab omanikele või asjast huvitatud isikutele, kes nad ka ei oleks, hüvitust maksuma.

§6.

Saksamaa raudteedel ja kanalitel ei tohi sisse seada mingeid tariife, millised võiksid kaudselt või otseselt kahjustada kaevanduse personali või produkte või selle tarvikuid või nende ekspluateerimiseks hädavajalikke materjale. Need veod hakkavad kasutama igasuguseid õigusi ja privileege, milliseid rahvusvahelised raudteed puudutavad kokkulepped võinuks sarnastele prantsuse päritolu kaupadele anda.

§7.

Materjalid ja personal, milline on vajalik kaevanduste toodangu ja nende tarvikute välja- ja edasiveoks, aga samuti tööliste ja teenistujate veoks, antakse Basseini raudteede juhatuse poolt.

§8.

Mitte mingeid tõkkes ei tohi seada raud- ja veeteedel lisatööde tegemisse, milliseid Prantsuse Riik loeb hädavajalikuks, et tagada kaevanduste toodangu ja nende abivahendite väljavedu ja transport, selliseid nagu teise rööpapaari mahapanek, jaamade laiendamine, laevatehaseid ja selle juurde kuuluvaid rajatisi. Kulude jaotamisel erimeelsuste tekkimisel antakse asi vahekohtule lahendamiseks.

Prantsuse Riik võib samuti rajada igasuguseid uusi raudteid, aga ka teid, elektriline ja telefonivõrku, millist ta peab kaevanduste ekspluateerimisel vajalikeks.

Ta võib vabalt, takistusteta, ekspuaterida ühendusteid, milliste omanikuks ta saab, ja täpsemalt, neid, millised ühendavad kaevandusi ja selle juurde kuuluvat ja mis ühendavad neid Prantsusmaa territooriumil asuvate ühendusteedega.

§9.

Prantsuse Riik võib alati nõuda Saksa mäeseaduste ja eeskirjade rakendamist, millised kehtisid 11. novembril 1918.a. (peale määruste, millised on antud välja eranditult sõjaseisukorda silmas pidades), et soetada maatükke, milliseid ta peab kaevanduste ja selle juurdekuuluva ekspuaterimiseks hädavajalikeks.

Kahjude, mis on tekitatud kinnisvarale nimetatud kaevanduste ja selle juurdekuuluva ekspuaterimisega, hüvitamine reguleeritakse kooskõlas ülalpool nimetatud Saksa mäeseaduste ja eeskirjadega.

§10.

Igasugune isik, kelle Prantsuse Riik paneb enda asemele kas kõigis või osas kaevanduste ja selle juurde kuuluva ekspuaterimise õigustes, hakkab kasutama käesolevas Lisas sätestatud eeliseid.

§11.

Kaevandused ja muud kinnisvarad, millised saavad Prantsuse Riigi omandiks ei saa kunagi olla sundusliku müügi või krediitorite huvide rahuldamise, väljaostmise, ekspropeerimise või rekvireerimise, ega mingi teise omandiõigust rikkuva meetme objektiks.

Nende kaevanduste ja selle lisade ekspuaterimiseks ettenähtud personal ja materjalid, aga ka kaevandustest saadud toore või selle ettevõtete toodang ei saa kunagi olla rekvireerimise meetmete asjaks.

§12.

Kaevanduste ja selle juurdekuuluva ekspuaterimine, millise saab omandisse Prantsuse Riik, jääb endiselt allutatuks allpool järgnevast §23 määrustest kinni pidades, Saksa seaduste ja eeskirjadega kehtestatud režiimile, millised kehtisid 11. novembril 1918.a. (peale määrusi, millised on antud eranditult välja sõjaseisukorda silmas pidades).

Samamoodi säilivad tööliste õigused sellisel kujul, millised need olid 11. novembril 1918.a., ülalpool nimetatud Saksa seaduste ja eeskirjade alusel, järgides alljärgnevalt toodud §23 määrusi.

Mitte mingeid takistusi ei tohi teha Basseini kaevandustes ja selle ettevõtetes välismaalastest tööjõu kasutamisel.

Prantsuse kodanikest töölised ja teenistujad võivad kuuluda prantsuse ametühingutesse.

§13.

Kaevanduste ja selle ettevõtete osalemine kohalikus Saari Basseini territooriumi eelarves või selle kogukonna fondides, määratletakse kaevanduste maksumuse ja Basseinis tervikuna maksustamisele kuuluvate väärtuste õiglasest suhetes.

§14.

Prantsuse Riik võib alati asutada ja ülal pidada, kui kaevanduste juurde kuuluvaid asutusi, alg- ja tehnikakoole personalile ja nende lastele ning anda õpetust prantsuse keeles kooskõlas oma programmidega ja oma valitud õpetajate abil. Ta võib samuti asutada ja ülal pidada haiglaid, dispansereid, tööliste maju ja aedu ja teisi heategevuslikke ja sotsiaalseid asutusi.

§15.

Prantsuse Riik saab täieliku vabaduse kaevanduste ja selle abiettevõtete toodangu jaotamiseks, ärasaatmiseks ja kehtestada nende saaduste müügihindu.

Kuid, milline ka ei oleks kaevanduste tootlikkus, Prantsuse Riik kohustub tagama kohaliku tööstuse ja elanikkonna koduse vajaduse rahuldamise sellises suhtes, milline eksisteeris 1913.a.kohaliku tarbimise ja Saari Basseini üldise tootlikkuse vahel.

II Peatükk.

Saari Basseini territooriumi juhtimine.

§16.

Saari Basseini territooriumi juhtimine usaldatakse Rahvasteliitu esindavale Komisjonile. See Komisjon hakkab asuma Saari Basseini territooriumil.

§17.

Valitsev Komisjon, milline on nähtud ette §16 määrustega, hakkab koosnema viiest Rahvasteliidu Nõukogu poolt nimetatud liikmest ja hakkab koosnema ühest prantslasest ja ühest mitteprantslasest liikmest, kes on pärit ja elab Saari Basseini territooriumil ja kolmest teiste riikide kodanikust., kes ei ole prantsuse- ega saksa -kodanikud.

Valitseva Komisjoni liikmed nimetatakse üheks aastaks ja nende mandaati võib uuendada. Nad võivad olla Rahvasteliidu Nõukogu poolt tagasi kutsutud ja selle poolt asendatud.

Valitseva Komisjoni liikmed saavad õiguse töötasule, milline kehtestatakse Rahvasteliidu Nõukogu poolt ja makstakse välja territooriumi tuludest.

§18.

Valitseva Komisjoni Esimees nimetatakse Rahvasteliidu Nõukogu poolt Komisjoni liikmete hulgast üheks aastaks; tema volitused võivad olla uuendatud. Esimees hakkab tegutsema Komisjoni täitev-agendina.

§19.

Valitsev Komisjon saab Saari Basseini territooriumil kogu valitsusvõimu, milline varem kuulus Saksamaa Keiserriiigile, Preisimaale ja Bavaariale, kaasa arvatud ametnike ametisse nimetamise ning vallandamise võimu ja samuti administratiiv- ja esindusorganite, milliseid ta hädavajalikeks peab, asutamise õiguse.

Ta saab raudteede, kanalite ja teiste avalik-õiguslike teenistuste juhtimise ja eksploateerimise volitused.

Ta otsused hakatakse võtma vastu häälteenamusega.

§20.

Saksamaa annab Saari Basseini Valitsuse käsutusse kõik Saksamaa, mõne Saksa Riigi või mingi kohaliku võimu valduses olevad ametlikud dokumendid ja arhiivid ja mis puutuvad Saari Basseini territooriumisse või selle elanike õigustesse.

§21.

Valitseval Komisjonil hakkab olema kohustus tagada nende vahenditega neil tingimustel, milliseid ta sobivaks peab, Saari Basseini territooriumi elanike huvide kaitse välismaal.

§22.

Valitsev Komisjon saab õiguse igasuguse teise avalik-õigusliku või riigi, peale kaevanduse omade, kasutamiseks, millised kuuluvad Saari Basseini territooriumile kui Saksamaa Keisririigi Valitsuse või mingi teise Saksamaa Riigi Valitsuse vara.

Kuivõrd see puudutab raudteesid, siis rongide liikuvkoosseisude õiglane jaotamine teostatakse Sega-komisjoni poolt, millises on esindatud Saari Basseini Valitsev Komisjon ja Saksamaa raudteed.

Saari Basseinist lähtuvad või sinna suunduvad isikud, kaubad, laevad, vagunid, vankrid ja posti veo vahendid hakkavad kasutama kõiki transiiti ja kaubavedu puudutavaid õigusi ja soodustusi, millise on sätestatud käesoleva Lepingu XII Osa (Sadamad. Vee- ja Raudteed) määrustes.

§23.

Seadused ja eeskirjad, millised kehtisid Saari Basseini territooriumil 11. novembril 1918.a. (peale määruste, millised anti välja sõjaseisukorda silmas pidades) jäävad ka edaspidi kehtima.

Kui üldise korra ja nende seaduste ja põhikirjade määruste käesoleva Lepinguga kooskõlastamise eesmärgil osutub hädavajalikuks neisse muudatuste tegemine, siis sellised muudatused võetakse vastu ja viiakse ellu, peale elanike valitud esindajate arvamuse ärakuulamist sellises korras, nagu Komisjon otsustab, Valitseva Komisjoni poolt.

Mitte mingit mudatust ei saa teha ekspluateerimise seaduslikku režiimi, milline on nähtud ette §12 määrustega, ilma et eelnevalt peetaks nõu Prantsuse Riigiga, kui ainult selline muudatus ei ole Rahvasteliidu poolt vastu võetud töö üldiseks reglementeerimise tagajärjeks.

Meestele, naistele ja lastele töö tingimuste ja -tundide kehtestamisel peab Valitsev Komisjon arvestama kohalike tööorganisatsioonide väljendatud soove, aga samuti Rahvasteliiga poolt vastuvõetud printsiipe.

§24.

Pidades kinni §4 sätestatud määrustest, Saari Basseini elanike õigusi kindlustuse ja pensionide valdkonnas, on siis need õigused juba soetatud või veel soetatakse käesoleva Lepingu jõustumise päevaks või millised puudutavad mingit kindlustamise süsteemi Saksamaal või igasuguseid pensione, ei puudutata mitte ühegi käesoleva Lepingu määrusega.

Saksamaa ja Saari Basseini Valitsus hakkavad kõiki neid ülalpool nimetatud õigusi hoidma ning kaitsma.

§25.

Saari Basseini territooriumil eksisteerivad tsiviil- ja kriminaalkohtud säilitatakse.

Valitseva Komisjoni poolt asutatakse tsiviil- ja kriminaalkojad, et lahendada ülalpool nimetatud kohtute poolt vastu võetud otsuseid apellatsiooni korras nende kohtualluvusse mittekuuluvate asjade lahendamisel.

Valitsev Komisjon peab hoolitsema nimetatud koja organisatsiooni ja kompetentsi määratlemise eest.

Õigusmõistmist teostatakse Valitseva Komisjoni nimel.

§26.

Vaid Valitseval Komisjonil üksi on Saari Basseini territooriumi piirides õigus võtta makse ja koormisi.

Koormiseid ja makse hakatakse kasutama eranditult territooriumi vajadusteks.

Rahasüsteem, milline eksisteeris 11. novembril 1918.a., säilitatakse, kui võrd asjaolud seda lubavad ja mitte mingeid makse, peale tollimaksude, ei või sisse seada ilma, et eelnevalt peetaks nõu elanike poolt valitud esindajatega.

§27.

Käesolevad määrused ei riku milleski Saari Basseini territooriumi elanike eksisteerivat kodakondsust.

Mitte mingeid takistusi ei tehta neile, kes sooviksid soetada teist kodakondsust, kusjuures on tingimuseks, et sarnasel juhul tema uus kodakondsus välistab igasuguse teise.

§28.

Elanikud säilitavad, Valitseva Komisjoni kontrolli all, oma kohalikud kogud, oma usuvabadused, oma koolid ja oma keele.

Hääletamise õigust ei saa teostada mingites teistes kogudes kui vaid kohalikes ja see kuulub igale, üle 20 aasta vanusele, soost vahet tegemata, elanikule.

§29.

Need Saari Basseini elanikud, kes sooviksid sellelt territooriumilt lahkuda, saavad täieliku õiguse seal asuv kinnisvara säilitamiseks või müüa selle õiglase hinnaga ja viia oma vallasvara, milline on vabastatud igasugustest maksudest, vabalt välja.

§30.

Saari Basseini territooriumil ei hakka olema mingit sõjaväeteenistust, ei vabatahtlikku ega sunniviisilist, samuti ei tohi seal kindlustusi rajada.

Seal organiseeritakse korra hoidmiseks vaid kohalik žandarmeeria.

Valitsev Komisjon peab kaitsma kõigil asjaoludel Saari Basseini territooriumil isikuid ja nende varasid.

§31.

Saari Basseini territoorium, piirides, milline on näidatud ära käesoleva Lepingu Artikkel 48 määrustega, hakkab alluma Prantsusmaa tollirežiimile. Kaupadelt võetud tollimaksudest saadud tulud, millest võetakse maha nende korjamise kulud, võetakse nimetatud territooriumi eelarvesse ja on see on nähtud ette kohalikuks tarbimiseks.

Mitte mingeid väljaveo tolle ei panda metallurgiatööstuse toodetele ega söele, milliseid veetakse nimetatud territooriumilt Saksamaale, või Saksamaalt sisseveetavale Saari Basseini tööstusele ettenähtud kaupadele.

Saari Basseinis toodetavad põllumajandus- ja tööstussaadused on transiitveol Saksamaa territooriumist läbi vabastatud igasugustest tollimaksudest. Seesama puudutab ka Basseini territooriumist läbiveetavaid Saksamaa tooteid.

Viie aasta kestel, lugedes käesoleva Lepingu jõustumise päevast, on Basseinist toodetavad või pärit produktid vabastatud Saksamaale veol tollimaksudest ja sama aja kestel on ka Saksamaalt Basseini territooriumile veetavad, kohalikuks tarbimiseks mõeldud produktid tollimaksudest samuti vabastatud.

Nende viie aasta kestel, igasuguse Basseinist pärit kauba suhtes, arvestades siia Saksamaalt saabunud tooraine ja poolfabrikaadid tollivabad, Prantsusmaa Valitsus jätab endale õiguse piirata koguseid, milliseid Prantsusmaale lubatakse viia, Elsas-Lotringist Prantsusmaale 1911-1913.a. väljaveo keskmise aastaväljaveoga, sel kujul kuidas see määratletakse kõigi käepäraste ametlike ja statistiliste andmete abil.

§32.

Saari Basseini territooriumil ei tohi prantsuse rahatahtede käibes olekule seada mingeid keelde ega piiranguid.

Prantsuse Riik saab prantsuse rahade kasutamise õiguse kõigil tema poolt tehtavate ostude või lepingujärgsete väljamaksete tegemisel, millised puudutavad kaevanduste ja selle abiettevtete ekspluateerimisse.

§33.

Valitsev Komisjon saab igasuguste küsimuste, millised võivad üles kerkida eelnevate määruste tõlgendamisel, lahendamise õiguse.

Prantsusmaa ja Saksamaa tunnistavad, et igasugune vaidlus, milline sisaldab nimetatud määruste erinevaid tõlgendami, esitatakse samamoodi Valitsevale Komisjonile, millise otsused, mis on võetud vastu häälteenamusega, saavad mõlema riigi jaoks kohustuslikuks.

III Peatükk

Rahvaküsitlus.

§34.

Viieteistkümne aastase tähtaja möödumisel, lugedes käesoleva Lepingu jõustumise päevast, Saari Basseini territooriumi elanikud kutsutakse järgmisel viisil oma tahet avaldama:

Hääletamine leiab aset kogukondade või ringkondade kaupa ja hakkab puudutama kolme järgnevat alternatiivi: a) käesoleva Lepinguga ja Lisaga kehtestatud korra säilitamine. b) ühendamine Prantsusmaaga. c) ühendamine Saksamaaga.

Hääleõigus hakkab kuuluma, olenevalt soost, igasugusel isikul, kes on hääletamise päevaks üle 20 aasta vana ja elas sellel territooriumil enne Lepingu allkirjastamise päeva.

Teised eeskirjad, hääletamise viis ja päev kehtestatakse Rahvasteliidu Nõukogu poolt sellisel viisil, et tagada hääletamise vabadus, saladus ja siirus.

§35.

Rahvasteliit otsustab suveräänsuse suhtes, millise all territoorium pannakse, arvestades elanike soovi, milline on hääletamise teel väljendatud:

a) Juhtumil, kui kogu või territooriumi osa suhtes Rahvasteliit otsustab käesoleva Lepingu ja Lisa määruste alusel režiimi säilitada, siis sellest ajast peale Saksamaa kohustub oma suveräänsusest loobuma Rahvasteliidu kasuks nii nagu Rahvasteliit seda hädavajalikuks peab ja viimase kohustuseks saab vastavate meetmete võtmine et ühistel huvidel kohandada kinnistunud režiimi territooriumi alalistele huvilistele.

b) Juhtumil, kui kogu territooriumi või selle osa suhtes Rahvasteliit otsustab selle Prantsusmaaga ühenda, siis Saksamaa loobub sellest ajast peale Prantsusmaa kasuks, Rahvasteliidu vastavat otsust täites, kõik oma õigused ja õiguslikud alused territooriumi suhtes, millise määrab kindlaks Rahvasteliit.

c) Juhtumil, mil kogu või territooriumi osa suhtes Rahvasteliit otsustab selle Saksamaaga ühendada, siis Rahvasteliit peab hoolitsema, et Saksamaa saaks territooriumi üle, millise määratleb Rahvasteliit, oma juhtimise taastada.

§36.

Juhtumil, kui Rahvasteliit otsustab Saari Basseini territooriumi osa või selle tervikuna Saksamaaga ühendada, siis Prantsusmaa omandiõigus selle territooriumi osas asuvatele kaevandustele ostetakse tervikuna Saksamaa poolt välja hinnaga, milline on välja makstud kullas. See hind määratakse kindlaks kolme eksperdi poolt, kes otsustavad häälteenamusega, üks neist ekspertidest nimetatakse Saksamaa, üks Prantsusmaa ja üks Rahvasteliidu poolt, kusjuures see viimane ei tohi olla prantslane ega ka sakslane.

Selline Saksamaa poolne väljaostmise kohustus võetakse arvesse Reparatsioonide Komisjoni poolt, millisel eesmärgil Saksamaa võib avada esimese arve oma kapitalile või tuludele igal moel, milliseid võetakse vastu Reparatsioonide Komisjoni poolt.

Kui, sellegi poolest, Saksamaa, tähtajast, millisele peab järgnema makse, aasta möödudes sellist ei tee, siis Reparatsioonide Komisjon hoolitseb selle eest, kooskõlas instruksioonidega, millised võivad olla temale antud Rahvasteliidu poolt, likvideerides, kui see osutub hädavajalikuks, osa kaevandusi, millistest jutt käib.

§37.

Kui § 36 määrustega sätestatud väljaostmise tagajärjel omandiõigus kaevandustele või nende osale antakse Saksamaale üle, siis Prantsuse Riik ja prantsuse kodanikud saavad õiguse osta Basseinist sellise koguse sütt, milline on enne sellist päeva õigustatud nende tööstuse- ja koduste vajadustega. Õiglase kokkuleppega, milline on ettenähtud ajal Rahvasteliidu Nõukogu poolt kehtestatud, määratletakse kindlaks söe kogus, lepingu tähtaeg aga ka hind.

§38.

On kehtestatud, et Prantsusmaa ja Saksamaa võivad eriliste kokkulepete teel, mis sõlmitud enne kaevanduste väljaostu eest maksmise tähtaja lõppu, taganeda §36 ja §37 määruste täitmisest.

§39.

Rahvasteliidu Nõukogu teeb korraldused, millised on hädavajalikud režiimi kehtestamiseks, milline peab olema sisse viidud §35 määrustes sätestatud Rahvasteliidu otsuste jõustumisel. Kui need määrused hakkavad sisaldama igasuguste Saari Basseini Valitsusel lasuvate kohuste, millised on Komisjoni poolt laenude võtmisega ja igasuguse muu meetmega tehtud, õiglast jaotamist.

Uue režiini jõustumisega Valitseva Komisjoni volitused lõppevad, peale §35 a) määrustes ettenähtud juhtumi.

§40.

Käesolevas lisas ettenähtud küsimuste suhtes võetakse Rahvasteliidu Nõukogu otsused vastu häälteenamusega.

V. Jagu.

Elsas- Lotring ((Alsace-Lorraine.))

Kõrged Lepingupooled, tunnistades Saksamaa poolt 1871.a. Prantsusmaa õiguse suhtes, ebaõigluse parandamise moraalset kohustust, aga samuti ka Elsas-Lotringi elanike tahet, kes on oma isamaast eemale kistud, vastu tema Bordeaux'is toimunud Kogu esindajate pühalikule protestile.

Nõustusid alljärgnevates Artiklites, selles, et:

§51.

Saksamaale Esialgse Rahu jõuga, mis allkirjastatud Versaille's 26 veebruaril 1871.a. ja Frankfurdi Rahulepinguga 10 mail 1871.a., loovutatud territoorium tagastatakse prantsuse suveräänsuse alla Relvarahu päevast 11 novembrist 1918.a.

1871.a. Lepingute määrused, millised kirjeldavad piire, jõustuvad uuesti.

§52.

Saksamaa Valitsus tagastab Prantsusmaa Valitsusele igasugused arhiivid, reestrid, plaanid, õiguslikud alused ja dokumendid, millised puudutavad kodakondsust, territooriumi sõjalist, rahanduslikku, kohtu-või muud prantsuse suveräänsuse alla tagasi mineva territooriumi juhtimist.

Kui mõned neist dokumentidest, arhiividest, reestritest, õiguslikest alustest või plaanidest olid veetud teise kohta, siis nad peavad Prantsusmaa Valitsuse nõudmise alusel olema Saksamaa Valitsuse poolt tagasi toodud.

§53.

Prantsusmaa ja Saksamaa vahel sõlmitakse eraldi konventsioonid, et reguleerida Artikkel 51 nimetatud territooriumite elanike huve, eriti selles, mis puudutab nende kodanikuõigusi, nende kaubandust ja kutsealaga tegelemist, kusjuures on seatud tingimuseks, et Saksamaa kohustub nüüdsest tunnistama ja vastu võtma eeskirju, millised on kehtestatud käsitletava osa juures olevas Lisas ja millised puudutavad elanike kodakondsust või nimetatud territooriumitel sündinud isikuid, ega nõua endale, milline ka ei oleks aeg ja koht, saksa kodanikena neid, kes mingil õiguslikul alusel kuulutatakse prantslasteks, võtma ülejäänud oma territooriumile ja kooskõlastama oma tegevust

Artikkel 51 nimetatud territooriumitel saksa kodanike varade suhtes, käesoleva Lepingu X Osa (Majanduslikud määrused) IV Jao Lisa ja Artikkel 297 määrustega.

Need saksa kodanikud, kes omandamata prantsuse kodakondsust, saavad Prantsuse Valitsuselt nimetatud territooriumitel elamise loa, ei painutata nimetatud Artikli määruste alla.

§54.

Elsas-Lotringlasteks loetakse, käesoleva Jao määruste täitmisel, isikuid, kes said prantsuse kodakondsuse tagasi allpool toodud Lisa §1 määruste jõuga.

Isikud, kes on näidatud nimetatud Lisa §2 määrustes, hakkavad päevast, millisel nad endale prantsuse kodakondsuse taotlevad, olema Elsas-Lotringlased, tagasiulatuva jõuga, 11. novembrist 1918.a. Nende suhtes, kelle palve tagasi lükatakse, see soodustus lakkab äraütlemise päevast.

Samamoodi loetakse Elsas-Lotringlasteks need juriidilised isikud, keda peeti sellisteks Prantsuse administratiivvõimude poolt või siis kohtuotsuse alusel.

§55.

Artikkel 51. nimetatud territoorium naaseb Prantsusmaale vabana ja puhtana igasugustest avalik-õiguslikest võlgadest, tingimustel, milline on nähtud ette käesoleva Lepingu IX Osa (Rahanduslikud määrused) Artikkel 255 määrustega.

§56.

Kooskõlas käesoleva Lepingu IX Osa (Rahanduslikud määrused) Artikkel 256. määrustega, Prantsusmaa saab oma valdusse igasugused Saksa Keiserrigi või Saksa Riikide varad ja omandid, millised asuvad Artikkel 51 nimetatud territooriumitel, ilma, et selle eest mingitele loovutavatele Riikidele tasutaks või neid krediteeritakse.

See määrus peab silmas kõike vallas ja kinnisvara, milline kujutab endast avalik-õiguslikku- või eravara, koos igasuguste õigustega, millised kuulusid Saksamaa Keiserrigile või Saksa Riikidele või nende administratiivsetele ringkondadele.

Endise Keisri Krooni ja endiste saksa suveräänide varad ja eravara võrdsustatakse avalik-õiguslike varadega.

§57.

Saksamaa ei tohi võtta vastu mitte mingeid otsuseid, millised kalduvad tembeldamise või igasuguste teiste seadusandlike või administratiivsete meetmete võtmise teel, milliseid ei rakendata selle ülejäänud territooriumil, mis kahjustavad saksa

maksevahendite või raha, mis on seaduslikult käigus käesoleva Lepingu sõlmimise päeval ja mis asub nimetatud päeval Prantsuse Valitsuse valduses, seaduslikku maksumust .

§58.

Spetsiaalne Komisjon kehtestab erakordsete sõjaliste kulude, avanseeritud sõja kestel Elsas-Lotringi või Elsas-Lotringi avalik-õiguslike kollektiivide poolt Keisririigi arvelt, kooskõlas saksa seadusandlusega väljamaksmist markades, selliseid, nagu: mobiliseeritute perekondade toetuseks, rekvireerimiste eest, sõjaväe majutamiseks, evakueeritute abistamiseks.

Nende summade suuruse kindlaksmääramiseks, kantakse Saksamaa krediidi arvele see osa, millises Elsas-Lotring peaks osalema Keisririigi kulude suhtes, millised tekkisid sellistest väljamaksetest, arvestades sellise osaluse proportsionaalselt kooskõlas Keisririigi tulude osaga, milline laekus Elsas-Lotringi poolt 1913.a.

§59.

Prantsuse Riik hakkab võtma oma kasuks igasuguseid keiserlikke makse, lõive, takse, milliseid tuleb maksta Artikkel §51 määrustes nimetatud territooriumitel ja milliseid ei ole Relvarahu kuupäevaks, 11 novembriks 1918.a. ära makstud.

§60.

Saksa Valitsus taastab viivitamatult Elsas-Lotringlaste (füüsiliste ja juriidiliste isikute ning avalik-õiguslike asutuste) igasuguste varade, õiguste ja huvide õigused, millised kuulusid neile enne 11. novembril 1918.a., kuivõrd need asuvad Saksamaa territooriumil.

§61.

Saksa Valitsus kohustub viivitamatult jätkama ja lõpetama erinevates Relvarahu konventsioonides ettenähtud Elsas-Lotringi puudutavate rahanduslike määruste täitmise .

§62.

Saksamaa Valitsus kohustub tegema kulutusi igasuguste tsiviil ja sõjaväeliste pensionite puhul, milliste õigus on soetatud Elsas-Lotringis 11. novembriks 1918.a., milliste väljamaksmine langes Saksamaa Keisririigi eelarvele.

Saksa Valitsus esitab igal aastal hädavajalikud fondid frankides, aasta keskmise kursi alusel, neist summadest, millistele Elsas-Lotringis elavad isikud õigust omasid markades, kui Elsas-Lotring jäänuks Saksamaa õiguspädevusse.

§63.

Kohustuste suhtes, millised on Saksamaa poolt enda peale võetud käesoleva Lepingu VIII Osa (Reparatsioonid) määruste jõuga, kompenseerida Liidu ja sellega Ühinenud Riikide tsiviilelanikele ja elanikele kes elavad Artikkel 51 määratletud territooriumitel, võrdsustatakse eelpool nimetatud elanikega, tekitatud väljaminekuid trahvide kujul.

§64.

Reini ja Mozeli režiimi puudutavad eeskirjad on kehtestatud käesoleva Lepingu XII Osa (Sadamad, Veeteed ja Raudteed) määrustes.

§65.

Kolmenädalase tähtaja jooksul, peale käesoleva ((Rahulepingu)) Lepingu jõustumist Strasbourgi ja Kehl sadamad moodustavad seitsme aastase perioodi kestel, ekspluateerimise vaatepunktist, ühtse terviku.

Selle ühtse terviku juhtimist hakatakse teostama Direktori poolt kes on nimetatud ametisse Reini Keskkomisjoni poolt, millisel on ka tema tagasikutsumise õigus.

See Direktor peab olema Prantsusmaa kodanik.

Ta hakkab asuma Strasbourgis ning on allutatud Reini Keskkomisjoni kontrollile.

Mõlemates sadamates luuakse, kooskõlas käesoleva Lepingu XII Osa (Sadamad, Veeteed ja Raudteed) määruste alusel, vabad tsoonid.

Spetsiaalse Prantsusmaa ja Saksamaa vahel sõlmitud konventsiooniga, milline peab olema sõlmitud ja antud heakskiidu saamiseks üle Reini Keskkomisjonile, määratleb selle organisatsiooni üksikasjad, eriti rahanduslikust vaatepunktist lähtudes.

On määratletud, et käesoleva Artikli määruste jõuga kujutab Kehli sadam endast kogu pinda, milline on sadama liikluseks ja seda teenindavatele rongidele hädavajalik, kaasaarvatud basseini, kaldapealsed raudteed ja platvormid, kraanad, aidad ja laod, viljahoidlad, elevaatorid ja hüdro-elektrilised seadmed, millised moodustavad sadama sisseseade.

Saksamaa Valitsus kohustub võtma igasuguseid meetmeid, millised on vajalikud võtta selleks, et igasugune Kehli saabuvate või sealt lahkuvate rongide koostamine ja manööverdamine nii Reini paremal kui vasakul kaldal toimuks võimalikult heades tingimustes.

Kõigi eraisikute õigused ja varad on kaitstud. Täpsemalt, sadamate administratsioon peab hoiduma igasugustest meetmetest, millised võivad kahjustada prantsuse või baadeni raudteede omandiõigusi.

Kaubanduse režiimi suhtes peab olema tagatud võrdsus mõlemates sadamates kodanikele, laevadele ja kõigi maade kaupadele.

Juhtumil, kui kuue aasta möödudes Prantsusmaa loeb, et Strasbourgi sadama parandamise tööde seis teeb hädavajalikuks selle üleminekurežiimi pikendamise, siis tal on õigus Reini Keskkomisjonilt paluda selle üleminekuperioodi pikendamist, kes võib seda lubada kuni kolme aasta pikkuseks perioodiks.

Selle pikendamise perioodi kestel säilivad kõik ülalpool ettenähtud vabad tsoonid.

Enne Reini Keskkomisjoni esimese Direktori nimetamist võib Peamiste Liidu ja sellega Ühinenud Riikide poolt olla nimetatud ajutine Direktor, kes peab olema Prantsusmaa kodanik.

Kõigis käesoleva Artikli suhtes üleskerkivates küsimustes hakkab Reini Keskkomisjon otsustama häälteenamusega.

§66.

Raudteede ja teised sillad, millised eksisteerivad tänapäeval Elsas-Lotringi piires Reinil, hakkavad, kõigis oma osades ja pikkuses olema Prantsuse Riigi omanduses, milline tagab nende ülalpidamise.

§67.

Prantsuse Valitsus loovutab Saksamaa Keiserrigile kõik õigused keiserrigi raudteeadministratsiooni poolt juhitud ekspluateeritavatele või ehitatavatele raudteeliinidele.

Seesama puutub Keiserrigi õiguste suhtes raud- ja trammiteede kontsessioonidele, millised asuvad Artikkel 51 nimetatud territooriumitel.

See loobumine ei koorma Prantsuse Riiki mitte mingite maksetega.

Piirijaamad seatakse sisse järgneva kokkuleppe alusel, kusjuures juba eelnevalt kokku leppides, et Reini piiril nad hakkavad asuma paremal kaldal.

§68.

Kooskõlas käesoleva Lepingu X Osa (Majanduslikud määrused), I Jao, Artikkel 268 määrustega, viieaastase perioodi kestel, käesoleva Lepingu jõustumise päevast, on põllu- või tööstustoodang, milline on pärit ja lähtub Artikkel 51 määrustega sätestatud territooriumitelt, hakkavad Saksa tolli-territooriumi tsooni veol olema vabastatud igasugustest tollimaksudest.

Prantsuse Valitsus säilitab endale igal aastal spetsiaalse, kehtestatava õiguse, teavitada dekreediga Saksamaa Valitsust toodete liigi ja hulga suhtes, millised hakkavad kasutama seda vabadust.

Iga toote hulk, millist igal aastal saab sellisel viisil Saksamaale saata, ei hakka ületama keskmist aastakogust, millised olid saadetud 1911-1913.a. kestel.

Peale selle ja ülalpool nimetatud viieaastase perioodi kestel, on Saksamaa Valitsusel kohustus lubada Saksamaale ja sealt tagasi igasugustest maksudest ja teistest koormistest, kaasa-arvatud siseriiklikud maksud, vabu – niite, kangaid ja teisi tekstiilmaterjale või igasuguseid tooteid igasuguses seisundis, millised saabuvad Saksamaalt Artikkel 51 sätestatud territooriumitele, et saada seal mingi lõppviimistlus, nagu: valgendamine, värvimine, vanutamine, mustrite trükkimine, merseriseerimine, gassing ?, korrutamine või apreterimine.

§69.

Kümne-aastase perioodi kestel, arvates käesoleva Lepingu jõustumise päevast, Saksamaal asuvad elektrienergia keskjaamad, millised ka varem varustasid elektrienergiaga Artikkel 51 määrustes sätestatud territooriumeid või igasugused seadeldised, milliste ekspluateerimine läheb lõplikult või ajutiselt Saksamaalt Prantsusmaale üle, on kohustatud jätkama seda tarnimist kuni sellise tarbimise suuruseni, milline vastab 11. novembril 1918.a. eksisteerinud kokkulepetele ja lepingutele.

See tarne viiakse lõpuni kooskõlas kehtivate lepingutega ja tariifi järgi, milline ei ületa seda tariifi, millise järgi Saksamaa kodanikud nimetatud jaamadele maksavad.

§70.

I

On iseenesest mõistetav, et Prantsuse Valitsus säilitab enesele õiguse keelata tulevikus Artikkel 51 nimetatud territooriumitel igasugune Saksamaa uus osalus:

1° juhtimises või avalik-õigusliku vara ning avalik-õiguslike teenistuste kasutamises, nagu: raudteed, laevateed, veevarustust, gaasivabrikud, elektri jaamad või muu;

2° eriti igasuguste kaevanduste ja kivimurdude ning nendega seotud ettevõtete omandamisel;

3° lõpuks, metallurgiaettevõtetes, isegi kui nende ekspluateerimine ei olnud seotud mingite kaevanduste ekspluateerimisega.

Artikkel. 71.

Kuivõrd see puudutab Artikkel 51 nimetatud territooriume, Saksamaa loobub ise ja oma kodanike eest 11. novembrist 1918.a. kõigest 25. mai 1910.a. seadusega ja üldse saksa organisatsioonide osalust ettenäevate määruste alusel saadud kaalisoolade lademete ekspluateerimise ja potasega kauplemise õigustest. Ta loobub samamoodi ise ja

oma kodanike eest kõigist lepingute, määruste või seaduste järgsetest õigustest, millised võivad ta kasuks eksisteerida teiste nimetatud territooriumite toodete suhtes.

Artikkel 72.

Saksamaa Keisririigi ja Saksa Riikide vahel või nende kodanike poolt, kes elavad Saksamaal, ühelt poolt ja Elsass-Lotringis elavate Elsass-Lotringlaste poolt teiselt poolt enne 11. novembrit 1918.a. tehtud võlgu puudutavate küsimuste reguleerimine, leiab aset kooskõlas käesoleva Lepingu X Osa (Majanduslikud Määrused), III Jao määrustega, seejuures on seatud tingimuseks, et väljend „enne sõda“ peab olema asendatud väljendiga „enne 11. novembrit 1918.a.“. Sellise reguleerimise puhul rakendatakse kurssi, milleks saab 11. novembrile 1918.a. eelneval kuul kehtinud Genfi Börsi keskmine kurss.

Artikkel 51 nimetatud territooriumitel võib nimetatud võlgade reguleerimiseks olla moodustatud käesoleva Lepingu X Osa (Majanduslikud Määrused) III jao määrustes sätestatud tingimustel, spetsiaalne Kontrolli ja kompensatsiooni Büroo, kusjuures on seatud tingimuseks, et nimetatud Bürood vaadeldakse, nimetatud Jao Lisa §1 määruste mõttes kui „Keskbürood“.

Artikkel 73.

Elsass-Lotringlaste eravarad, õigused ja huvid Saksamaal määratletakse käesoleva Lepingu X Osa (Majanduslikud Määrused) IV Jao määrustega.

Artikkel 74.

Prantsuse Valitsus säilitab Artikkel 51. määrustega sätestatud territooriumitel õiguse pidada kinni ja likvideerida kõik varad, õigused ja huvid, milliseid omasid Saksamaa poolt kontrollitavad Saksamaa kodanikud või ühingud, tingimustel, millised on sätestatud ülalpool ja Artikkel 53 viimases jaos.

Saksamaa hüvitab vahetult, nimetatud likvideerimiste tagajärjel, ära võetud varad oma kodanikele.

Nendest likvideerimistest saadud tulem reguleeritakse kooskõlas käesoleva Lepingu X Osa (Majanduslikud Määrused) III ja IV Jao määruste sätetega.

Artikkel 75.

Käesoleva Lepingu X Osa (Majanduslikud Määrused) V Jaos sätestatud määrustest taganedes, igasugused lepingud, mis sõlmitud enne Elsass-Lotringis Prantsuse 30 novembri 1918.a. dekreediga avaldamise päeva, Elsass-Lotringlaste (füüsiliste ja juriidiliste isikute poolt) või teiste Elsass-Lotringise elavate isikute poolt ühelt- ja Saksa

Keisririigi või Saksamaa Riikide või nende Saksamaal elavate kodanike vahel, teiselt – poolt ja milliste täitmine oli Relvarahuga või sellele järgneva prantsuse seadusandlusega peatatud, jäävad alles.

Kuid annulleeritakse kõik lepingud, millistest üldistes huvides Prantsusmaa Valitsus teavitab Saksamaad kuue kuu jooksul, arvestades käesoleva Lepingu jõustumise päevast, erandiks võlad ja teised rahalised kohustused, millised tulenevad enne 11. novembrist 1918.a. sõlmitud aktide määruste täitmisest või nende lepingutega ette nähtud maksed. Kui selline annulleerimine toob ühele pooltest kaasa märkimisväärse kahju, siis kahju kannatanud poolele makstakse õiglane hüvitus, milline arvestatakse välja eranditult paigutatud kapitalilt, kuid saamata tulu arvesse ei võeta.

Elsass-Lotringis hakatakse aegumis- ja hagide esitamise tähtaegade ning vara sunniviisilist krediteerijate huvide rahuldamise suhtes rakendama määruseid, millised on sätestatud X Osa (Majanduslikud Määrused) V Jao Artikkel 300. ja 301., kusjuures on seatud tingimuseks, et väljend „sõja algus“ peab olema asendatud väljendiga „11 novembrist 1918.a.“, aga väljend „sõja jooksul“ peab olema asendatud väljendiga „perioodil 11. novembrist 1918.a. kuni käesoleva Lepingu jõustumise päevani“.

Artikkel 76.

Küsimused, millised puudutavad Elsass-Lotringlaste tööstuslikku-, kirjanduslikku- või kunstiomandit, reguleeritakse kooskõlas käesoleva Lepingu X Osa (Majanduslikud Määrused) VII Jao üldiste määruste sätetega, kusjuures seatakse tingimuseks, et neid õigusi valdavad Elsass-Lotringlased, kooskõlas saksa seadusandlusega, säilitavad Saksamaa territooriumil nende õiguste täieliku ja erandliku kasutamise õiguse.

Artikkel 77.

Saksa Riik kohustub invaliidsus- ja vanaduskindlustuse funktsioneerimise tagamiseks andma Prantsusmaa Riigile üle selle rahaliste varude osa, milline on Keisririigi poolt kogutud või seotud selles avalik-õiguslike või era-organisatsioonidega, millise saaks kanda Strasbourgi invaliidsus- ja vanaduspensioniga kindlustamise Kassasse.

See-sama puudutab kapitale ja rahareserve, millised on Saksamaal kogutud ja seaduslikult antud üle teistele sotsiaalkindlustuse kassadele, mäetööstuse pensionikassale, Elsass-Lotringi raudteede kassale, teistele Elsass-Lotringis tegutsevatele avalik-õiguslike juhtimisasutuste personali huvides asutatud pensioni organisatsioonidele, aga samuti kapitale ja rahareserve, milliseid kantakse erajuhtude kindlustamise Berliini Kassale kohustuste jõul, mis sõlmitud selle kategooria kindlustatute kasuks, kes elavad Elsass-Lotringis.

Nende üleandmiste tingimused ja kord määratakse kindlaks spetsiaalse Konventsiooniga.

Artikkel 78.

Kohtuotsuste täitmise suhtes, edasikaebuste ja kohtuliku jälitamise suhtes hakatakse rakendama järgmisi eeskirju:

1° Igasugused otsused, mis tehtud 3-st augustist 1914.a. Elsass-Lotringis kohtute poolt tsiviil või kaubanduslikes asjades Elsass-Lotringlaste vahel või Elsass-Lotringlaste ja välismaalaste või välismaalaste vahel ja mis said seadusliku otsuse jõu enne 11. novembrit 1918.a., vaadeldakse kui lõplikke ja otse täitmisele kuuluvaid.

Kui otsused tehakse Elsass-Lotringlaste ja Sakslaste vahelistes asjades või Elsass-Lotringlaste ja Saksamaa Riikide liitlaste alamate vahel, siis see otsus tuleb täita vaid peale seda, kui uus tagastatud territooriumi vastav kohus, millist on mainitud Artikkel 51, annab selle täitmiseks loa.

2° Igasugused enne 3. augustit 1914.a. saksa kohtuasutuste poolt Elsass-Lotringlaste vastu poliitiliste kuritegude ja süütegude suhtes tehtud otsused loetakse kehtetuks.

3° Igasuguseid peale 11. novembrit 1918.a. Leipzigi asuva Keisririigi Kohtu poolt, Elsass-Lotringi kohtuasutuste otsuste edasikaevamise tagajärjel välja kuulutatud kohtuotsuseid vaadeldakse kui kehtetuid ja olematuid ning need peavad olema sellisteks kuulutatud. Sellistes asjades otsuste tegemisse puudutavad materjalid tagastatakse Elsass-Lotringi Asjast huvitatud kohtuasutustele.

4° Igasugused Elsass-Lotringi kohtute otsuste edasikaebuste suhtes Keisririigi Kohtu poolt tehtud otsused peatatakse. Asjad tagastatakse ülalpool sätestatud korras viivitamatuks üleandmiseks Prantsusmaa Kassatsioonikohtu Kojale, millise kompetentsi hakkab antud asjade lahendamine kuuluma.

4° Igasugused kohtulikud hagemised Elsass-Lotringis, millised on teostatud perioodil 11. novembrit 1918.a. kuni käesoleva Lepingu jõustumiseni, teostatakse kooskõlas saksa seadustega, kui võrd viimased ei ole prantsuse võimude poolt kohapeal ettenähtud korras avalikuks tehtud aktide alusel muudetud või asendatud.

5° Igasugused teised kohtualluvust, kohtumenetlust või kohtukorraldust puutuvad küsimused reguleeritakse spetsiaalse Prantsusmaa ja Saksamaa vahel sõlmitava Konventsiooniga.

Artikkel 79.

Allpool toodud kodakondsust puudutavad lisamääruseid hakatakse vaatlema kui samasugust tähendust ja sama jõudu omavaiks nagu käesoleva Jao määrusedki.

Igasugused teised Elsass-Lotringi puutuvad küsimused, millised ei olnud reguleeritud käesoleva Jao või selle Lisa määrustega ega ka käesoleva Lepingu üldiste määrustega, moodustavad Prantsusmaa ja Saksamaa vaheliste edasiste kokkulepete asja.

Lisa.

§1

11. novembrist 1918.a. taastatakse prantsuse kodakondsus järgmistel isikutel:
1° Isikud, kes kaotasid prantsuse kodakondsuse 10. mai 1871.a. franko-saksa Lepingu rakendamise alusel ja kes sellest ajast peale ei ole omandanud, peale saksa kodakondsuse, mingit teist kodakondsust;
2° Eelmises paragrahvis nimetatud isikute seaduslikud või abieluvälised järeltulijad, erandiks need, kes oma eelkäia, kes on peale 15 juulit 1870.a. Elsass-Lottringi immigrereerunud isapoolse liini kaudu on sakslased;
3° Igasugune Elsass-Lottringis sündinud, tundmatuks jäänud või kelle kodakondsus pole teada, vanematest sündinud isik.

§2.

Aasta kestel, milline järgneb käesoleva Lepingu jõustumisele, võivad alljärgnevalt loetletud kategooriatesse kuuluvad isikud esitada prantsuse kodakondsuse taotlemise avalduse:

1° Igasugune isik, kellele ei ole tagastatud §1 määruste alusel ja kes omab esivanemate hulgas Prantslast või Prantslannat, kes kaotasid prantsuse kodakondsuse nimetatud paragrahvis nimetatud tingimustes.

2° Igasugune välismaalane, kes ei ole mitte ühegi Saksa Riigi kodanikuks ja kes soetasid Elsass-Lottringis pärismaisuse enne 3. augustit 1914.a;

3° Igasugune Sakslane, kellel on Elsass-Lottringis alaline elukoht, kui ta omas seal seda alalist elukohta enne 15 juulit 1870.a. või kui üks tema esivanematest omas sel ajal Elsass-Lottringis alalist elukohta.

4° Igasugune Sakslane, kes sündis või omas alalist elukohta Elsass-Lottringis, kes teenis praeguse sõja ajal liitlas- või sellega ühinenud riikide armees, aga samuti ta järglased;

5° Igasugune Elsass-Lottringis enne 10 maid 1871.a. välismaalastest vanematest sündinud isik, aga samuti ta järglased;

6° Igasuguse isiku abikaasa või naine, kelle Prantsuse kodakondsus taastati esimese paragrahvi määruste või avalduse alusel või kes soetasid Prantsuse kodakondsus eelnevate määruste alusel.

Alaealise seaduslik esindaja teostab selle alaealise nimel tema prantsuse kodakondsuse taotlemise avalduse esitamise õiguse, aga kui seda õigust ei kasutatud, siis alaealine saab selle õiguse teostamise võimaluse aasta kestel, peale täisealiseks saamist,

Kodakondsuse taotlemise avaldus võib olla prantsuse võimude poolese, individuaalse lahendamise korras, tagasi lükkamise objektiks, peale käesoleva paragrahvi 6. punkti määrustes sätestatud juhtude.

§3.

Pidades kinni §2. määrustest, on Elsass-Lottringis sündinud või seal alalist elukohta omavad Sakslased, isegi kui neil on Elsass-Lottringi pärismaisuus, nad ei saa Elsass-Lottringi Prantsusmaale tagastamise tagajärjel omale prantsuse kodakondsust.

Nad võivad kodakondsuse soetada vaid naturaliseerimise teel ja tingimusel, et neil oli Elsass-Lottringis enne 3. augustit 1914.a. alaline elukoht ja et nad tõestavad oma katkematut elamist tagastatud territooriumil kolme aasta kestel, lugedes 11. novembrist 1918.a.

Vaid Prantsusmaa võtab, alates nende poolt Prantsuse kodakondsuse taotlemise avalduse esitamise hetkest, endapeale nende diplomaatilise- ja konsulaarkaitse.

§4.

Prantsuse Valitsus määrab kindlaks korra, millise järgi konstateeritakse õiguse järgi Prantsuse kodakondsuse tagasi andmine ja tingimused, milliste alusel hakatakse tegema kodakondsuse taotluse avalduste suhtes ja viimaste järgi, käesoleva Lisa põhjal, tehtavaid naturaliseerimise otsuseid.

VI Jagu.

Austria

Artikkel 80.

Saksamaa tunnistas ja hakkab rangelt austama Austria sõltumatust neis piirides, millised sätestatakse nende Riikide ja Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide vahel sõlmitud Lepinguga; ta tunnistas, et see sõltumatus on tulevikus võõrandamatu, kui, siis vaid Rahvasteliidu nõusoleku järel.

VII Jagu.

Tšehhoslovakkia Riik.

Artikkel 81.

Saksamaa tunnistas, nii nagu seda tegid Liitlas- ja nendega Ühinenud Riigid, Tšehhoslovakkia Riigi täielikku sõltumatuset tunnistamist, milline haarab enesesse autonoomse territooriumi Ruthenias, Karpaatides Lõunas. Ta teatab selle riigi piiridega, millistena need on Peamiste Suurriikide ja nendega Ühinenud Riikide ja teiste asjast huvitatud Riikide poolt määratletud, nõustumisest.

Artikkel 82.

Saksamaa ja Tšehhoslovakkia Riigi vaheliseks piiriks kehtestatakse Austria-Ungari ja Saksa Keisririigi vaheline endine piir, millisena see eksisteeris 3. augustil 1914. aastal.

Artikkel 83.

Saksamaa loobub Tšehhoslovakkia Riigi kasuks kõigist oma õigustest ja õiguslikest alustest Sileesia territooriumi osale, milline on määratletud alljärgnevalt: alustades punktist, milline asub ligilähedaselt 2 km Katscherist Kagus Leobschützi ja Ratibori maakondade vahelisel piiril: siis piki mõlemate maakondade piiri; seejärel mööda endise Austria-Ungari ja Saksamaa vahelist piiri kuni punktini, mis asub Ratibor-Oderbergi raudteest vahetult Lõunas asuval Oderil; sealt Loodesse ja kuni punktini, mis asub Katscherist ligikaudu 2 km Kagus; sealt edasi mööda kohapeal kindlaksmääratlevat joont, mis möödub Kranowitzi Läänest.

Seitsmest liikmest moodustatav Komisjon, kellest viis nimetatakse Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide poolt ja üks Poola ja üks Tšehhoslovakkia Riigi poolt, moodustatakse viieteistkümne päeva jooksul peale käesoleva Lepingu jõustumise päeva, et kohapeal määratleda Poola ja Tšehhoslovakkia Riigi vaheline piir.

Selle Komisjoni otsused võetakse vastu häälteenamusega ja need saavad asjast huvitatud pooltele kohustuslikeks.

Nüüdsest teatab Saksamaa kõigist oma õigustest ja õiguslikest alustest loobumisest Tšehhoslovakkia Riigi kasuks, Leobschützi maakonna osale, milline on määratletud allpool sätestatud piirides, seda juhtumil, kui Saksamaa ja Poola vahelise piiri kehtestamisel nimetatud maakonna nimetatud osa osutub Saksamaast äralõigatuks;

Alates endise Austria piiri kagutipust, milline asub ligikaudu 5 km Leobschützi Läänes, kulgeb Lõunase ja kuni Leobschützi ja Ratibori maakondade vahelise piiri kohtumispunktini:

edasi mööda endist Saksamaa ja Austria-Ungari piiri; seejärel mööda Leobschützi ja Ratibori maakondade piiri Põhja kuni punktini, milline asub Katscherist ligikaudu 2 km Kagus; sealt Loodesse ja kuni selle määratlemise alguspunktini:

joon, milline määratletakse kohapeal ja mis möödub Katscherist Idast.

Artikkel 84.

Tšehhoslovakkia kodakondsus antakse õiguse järgi, erandiks saksa kodakondsus, saksa kodanikele, kes asustavad mingeid Tšehhoslovakkia Riigi osadeks tunnistatud territooriume.

Artikkel 85.

Kaheaastase tähtaja jooksul, käesoleva Lepingu jõustumise päevast, Saksamaa üle 18 a. vanused kodanikud ja kes asustavad mingeid Tšehhoslovakkia Riigile üeläinud territooriumeid, saavad Saksa kodakondsusesse opteerimise õiguse. Tšehhoslovakkid, Saksamaa kodanikud, kes asustavad Saksamaad, saavad samuti Tšehhoslovakkia kodakondsusse opteerumise õiguse.

Mehe opteerimine toob kaasa naise opteerumise, aga vanemate opteerumine toob kaasa alla 18.aastaste laste opteerumise. Isikud, kes on teostanud ülalpool ettenähtud opteerumise õiguse, peavad kaheteistkümne järgneva kuu jooksul kolima alaliselt elama sellesse riiki, mille kasuks nad opteerusid.

Neil on õigus säilitada oma kinnisvara, milline asub teise riigi territooriumil ja millisel neil oli enne opteerumist nende alaline elukoht. Nad võivad viia kaasa igasuguse oma vallasvara. Viimasega seoses ei või neile panna mingeid makse ega välja- ja sisseveolõive

Sama tähtaja kestel Tšehhoslovakkias, Saksa kodanikud, asudes võõral maal, saavad õiguse, kui selle suhtes ei ole vastupidist väitvaid välismaa seadusi ja kui nad ei soetanud välismaist kodakondsust, soetada Tšehhoslovakkia kodakondsus, välistades Saksa kodakondsuse ja arvestades Tšehhoslovakkia Riigi poolt välja antavaid ettekirjutusi.

§86.

Tšehhoslovakkia Riik võtab täitmiseks, nõustudes neid võtma Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikidega sõlmitud Lepingusse, määrused, milliseid need Riigid loevad hädavajalikuks Tšehhoslovakkia elanike, kes erinevad elanike enamusest rassi, keele või usutunnistusest, huvides vastu võtta.

Tšehhoslovakkia Riik nõustub samamoodi Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide sõlmitud Lepingusse määruste võtmisega, milliseid need Riigid loevad hädavajalikuks transiidivabaduse ja teiste rahvaste kaubavahetuse tagamise õiglase režiimi kaitseks vastu võtta.

Saksamaa ja Preisimaa rahaliste kohustuste osa ja olemus, milliseid Tšehhoslovakkia Riik peab kandma hakkama tema suveräänsuse alla antud Sileesia

territooriumi eest, määratletakse kooskõlas käesoleva Lepingu IX Osa (Rahanduslikud Määrused) Artikkel 254 määrustega.

Järgnevad kokkulepped reguleerivad kõik küsimused, millised ei olnud käesoleva Lepinguga reguleeritud ja milliseid võinuks sünnitada nimetatud territooriumite loovutamise.

VIII Jagu.

Poola.

Artikkel 87.

Saksamaa tunnistas, nii nagu seda juba tegid Liitlas- ja sellega Ühinenud Riigid, Poola täielikku sõltumatust ja loobuvad Poola kasuks igasugustest õigustest ja õiguslikest alustest Balti merega, Saksamaa idapiiriga piirnevale territooriumile, milline on määratletud nõnda, nagu öeldud käesoleva Lepingu II Osa (Saksamaa piirid) Artikkel 27 määrustes, kuni punktini, mis asub Lorzendorfst ligikaudu 2 km Ida pool, seejärel joon, mis jookseb kuni terava nurgani, milline moodustab Ülem-Sileesia põhjapiiri, ligikaudselt 3 km Simmenaust Loodes, siis mööda Ülem-sileesia piiri, kuni endise Saksa-Vene piiri kohtumispunktini, siis seda piiri mööda edasi, kuni see ületab Niemeni, siis seejärel mööda Ida-Preisimaa põhjapiiri, nagu see on määratletud ülalpool nimetatud II Osa Artikkel 27 määrustes.

Kuid käesolev artikli tingimusi ei rakendata Ida-Preisimaa ja Danzing Vabalinna territooriumite suhtes, kuna nende piirid on määratletud nimetatud II Osa (Saksamaa piirid) Artikkel 28. ja käesoleva Osa XI Jao (Danzing) Artikkel 100. määrustega.

Poola piirid, millised ei ole käesoleva Lepinguga määratletud, seatakse Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide poolt sisse edaspidi.

Seitsmest liikmest moodustatud Komisjon, kellest viis nimetatakse Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide, üks Saksamaa ja üks Poola poolt, moodustatakse viieteistkümne päeva jooksul peale käesoleva Lepingu jõustumise päeva, et Poola ja Saksamaa vaheline piirijoon määratleda kohapeal.

Selle Komisjoni otsused võetakse vastu häälteenamusega ja need saavad asjast huvitatud pooltele kohustuslikuks.

Artikkel 88.

Ülem-Sileesia osas, milline on võetud allpool kirjeldatud piiri kirjeldusse, kutsutakse elanikud rahvahääletuse teel arvamust avaldama selles, kas nad soovivad olla liidetud Saksamaaga või Poolaga:

Alustades Austria Sileesia provintsi põhjatipust, milline asub Neustadtist ligikaudu 8 km Idas, jookseb piir mööda endist Saksamaa ja Austria vahelist piiri kuni selle kohtumiseni Leobschützi ja Ratibori maakonna vahelise piiriga;
 sealt Põhja ja kuni punktini, milline asub Katscherist ligikaudu kaks km Kagus: edasi mööda Leobschützi ja Ratibori maakonna vahelist piiri;
 sealt Kagusse ja kuni punktini, milline asub Oderi voolusängi keskel Raitbor-Oderbergi raudteest vahetult Lõunas;
 joon, milline määratletakse kohapeal ja mis jookseb Kranowitzist Lõuna poolt mööda;
 sealt mööda endist Saksamaa ja Austria piiri, siis mööda endist Saksamaa ja Venemaa vahelist piiri kuni selle kohtumispunktini Posnania ja Ülem-Sileesia vahelise administratiivpiiriga;
 sealt mööda seda administratiivpiiri kuni Ülem- ja Kesk-Sileesia piiriga kohtumispunktini;
 sealt Läände ja kuni punktini, kus administratiivpiir pöördub järsu nurga all Kagusse ligikaudu kolm km Simmenaust Loodes:
 edasi mööda Ülem- ja Kesk-Sileesia piiri;
 sealt Läände ja kuni kohapeal kindlaksmääratava punktini, milline asub ligikaudu 2 km Lorenzendorfst Idas:
 edasi kohapeal kindlaksmääratav joon ja mis jookseb Klein Hennersdorfist Põhja poolt mööda;
 sealt Lõunasse ja kuni punktini, kus Ülem- ja Kesk-Sileesia piir ületab Städtel-Karlsruhe tee:
 edasi kohapeal kindlaksmääratav joon ja mis jookseb Hennersdorfist, Polkowitzist, Noldaust, Steinersdorfist ja Dammerist Lääne poolt ja Strehlitzist, Nassadelist, Eckersdorfist, Scwirzist ja Städtelist Ida poolt mööda:
 sealt mööda Ülem- ja Kesk-Sileesia piiri kuni selle kohtumiseni Falkenbergi maakonna Idapiiriga;
 sealt edasi mööda Falkenbergi maakonna idapiiri kuni kõrgendiku punktini, mis asub Puschinist ligikaudu 3 km Idas;
 sealt kuni endise Austria Sileesia provintsi põhjatipuni, milline asub Neustadtist ligikaudu kaheksa km Idas;
 edasi kohapeal kindlaksmääratav joon, mis jookseb Zültzist Ida poolt mööda.
 Rahvahääletuse läbiviimise kord moodustab alljärgnevalt toodu Lisa asja.
 Poola ja Saksa Valitsused kohustuvad nüüdsest, kumbki sedavõrd, kuivõrd see teda puudutab, mitte teostama mitte mingis oma territooriumi osas mingeid juurdlusi ega võtma mingeid erandlikke meetmeid mingite poliitiliste tegevust eest, mis toimuvad Ülem-Sileesias režiimi perioodil, milline on nähtud ette allpool toodud Lisa määrustes ja kuni selle maa lõpliku korra sisseseadmiseni.
 Saksamaa kulutab tänasest Poola kasuks loobumisest ja igasugustest õigustest ja õiguslikest alustest Ülem-Sileesia sellele osale, milline asub selle piirijoone taga, milline on kehtestatud Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide poolt korraldatud rahvahääletuse tulemuste alusel.

Lisa.

§1.

Käesoleva Lepingu jõustumisel ja tähtaja jooksul, milline ei tohi ületada viieteist päeva, saksa väeosad ja võimud, millised võivad olla ära näidatud §2 ettenähtud Komisjonide poolt, peavad evakueeruma pleibitsiidile allutatud tsoonist. Nad peavad kuni täieliku evakueerumiseni hoiduma igasugustest rekvireerimistest, nii rahalistest kui naturaalistest ja igasugustest maa materiaalseid huve kahjustavatest meetmetest.

Sama tähtaja jooksul tuleb laiali saata selles tsoonis loodud Tööliste ja Sõdurite Nõukogud. Need nende liikmetest, kes on teise rajooni elanikud ja täidavad oma kohustusi käesoleva Lepingu jõustumise päeval või lakkasid neid täitmast peale 1. märtsi 1919.a., evakueeritakse samuti.

Kõik sõjaväelised ja pool-sõjaväelised ühendused, millised on formeeritud ülalpool nimetatud tsooni elanike poolt, saadetakse viivitamatult laiali. Nende ühenduste need liikmed, kellel nimetatud tsoonis alalist elukohta ei ole, tulevad sellest evakueerida.

§ 2.

Pleibitsiidi tsoon tuleb viivitamatult panna neljast liikmest, kes on nimetatud Ameerika Ühendriikide, Prantsusmaa, Briti Keisririigi ja Itaalia poolt, koosneva Rahvusvahelise Komisjoni võimu alla. See okupeeritakse Liidu ja sellega Ühinenud Riikide vägede poolt. Saksa Valitsus kohustub võimaldama nende väeüksuste Ülem-Sileesiasse veo.

§3.

Komisjonile antakse kõik Saksa Valitsuse või Preisimaa Valitsuse volitused, erandiks seadusandluse ja maksude valdkond. Ta saab, peale selle, provintsi või ringkonna (Regierungsbezirk) valitsusvõimu.

Komisjoni kompetentsi hakkavad kuuluma tema poolsed nende volituste, millised on talle antud käesolevate määrustega, tõlgendamised ja selle määratlemine, millisel määral ta hakkab neid volitusi teostama ja millisel määral neid viimased jäetakse täita eksisteerivate võimude kätte.

Eksisteerivate seaduste ja maksude muutmised võivad jõustuda vaid Komisjoni nõusolekul.

Korda hakatakse Komisjoni poolt hoidma väeüksuste, millised hakkavad olema tema käsutuses sel määral, mil see seda hädavajalikuks peab ja maa põliselanike hulgast valitava politsei abil.

Komisjon peab koheselt hoolitsema evakueeritud Saksa võimude asendamise eest, aga vajadusel andma ise sellise evakueerimise korralduse ning asuma vastavaid kohalike võimude asendama.

Ta võtab kõik meetmed, et tagada hääletamise vabadus, tegelikkus ja saladus. Ta võib, spetsiaalselt, teha igasuguse isiku, kes mingil viisil püüab äraostmise ja hirmutamise meetodil võltsida pleibitsiidi tulemust, väljasaatmise korralduse.

Komisjonile antakse kõikide küsimuste, millised võivad üles kerkida käesoleva määruste täitmisel, lahendamise volitused. Ta võtab tehniliste nõunikena appi kohalike elanike hulgast valitud isikuid.

Komisjoni otsused võetakse vastu häälteenamusega.

§4.

Hääletamine toimub tähtaja möödudes, milline määratletakse Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide poolt, kuid mis ei saa toimuda enne kuut kuud ega peale kaheksateistkümne kuu möödumist peale seda, kui ülalpool nimetatud Komisjon on asunud tsoonis oma ülesannete täitmisele.

Hääletamise õigus antakse kõigile isikutele, olenemata nende soost, kes rahuldavad järgmisi tingimusi:

a) Nad on saanud selle aasta 1. jaanuariks, millisel leiab aset pleibitsiit, kahekümne aastaseks;

b) Sündis pleibitsiidile allutatud tsoonis, või omab seal alalist elukohta päevast, milline tuleb Komisjonil määratleda, kuid mitte hiljem kui 1. jaanuar 1919.a. või olid sealt Saksa võimude poolt välja saadetud, säilitamata seal oma alalist elukohta.

Isikud, kes on mõistetud süüdi poliitiliste kuritegude eest, peavad saama oma hääleõiguse teostamise võimaluse.

Igaüks hakkab hääletama selles kogukonnas, milles ta alaliselt elab või selles, millises ta sündis, kui tal tsooni territooriumil ei ole alalist elukohta.

Hääletamise tulemusi arvestatakse kogukondade kaudu, kooskõlas igas kogukonnas saadud häälteenamusega.

§5.

Hääletamise lõppemisel teatatakse häälte arvust Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide Komisjonile, koos täieliku ettekandega hääletamise käigust ja selle joone määratlemise ettepanekust, milline tuleks võtta Saksamaa piiriks Ülem-Sileesias, arvestades elanike poolt väljendatud soovi, aga samuti paikkonna geograafilist ja majanduslikku asendit.

§6.

Kohe kui piirijoon on Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide poolt kindlaks määratud, teavitab Komisjon Saksa võimudele, et neil tuleb uuesti asuda

Saksamaale jääva territooriumi juhtimisele; nimetatud võimud peavad seda tegema kuu jooksul, milline järgneb teavitamisele ja Komisjoni poolt ettekirjutatud korras.

Sama tähtaja jooksul ja korras, milline on Komisjoni poolt määratletud, peab Poola Valitsus asuma tema territooriumiks kuulutatud ala juhtimisele.

Peale seda, kui sellisel viisil saab maa üle, vastavalt Saksa või Poola võimude juhtimine sisse seatud, Komisjoni volitused lõppevad.

Okupatsiooniar mee väljaminekud ja Komisjoni kulud, nii selle funktsioneerimise, kui tsooni juhtimisel, kaetakse kohalikest tuludest.

Artikkel 89.

Poola kohustub tagama transiidivabaduse isikutele, kaupadele, laevadele, alustele, veokitele, vagunitele ja postiveo vahenditele, millised liiguvad transiidi korras Ida-Preisimaa ja ülejäänud Saksamaa vahel, läbi Poola territooriumi, kaasaarvatud selle territoriaalveed ja suhtuda sellesse selles, mis puudutab soodustusi, piiranguid ja igasugustel teistel juhtudel, vähemalt, sama soodsalt, nagu isikute, kaupade, laevade, aluste, veokite, vagunite ja postiveo vahendite suhtes, millised päritolumaalt, päritolult, sisseveolt, omandiõigustelt või lähtekoha poolest on kas poolamaised, või siis omavad veelgi soodsamat režiimi, millist poolakate eneste suhtes rakendatakse.

Transiitkaubad vabastatakse igasugustest tollimaksudest või muudest analoogilistest lõivudest.

Transiidivabadus laieneb telegraafi ja telefoniteenistusele kokkulepetega kindlaksmääratud tingimustel, millised on nähtud ette Artikkel 98.

Artikkel 90.

Poola kohustub lubama viieteistaastase perioodi kestel, igasugusest Ülem-Sileesia osast, mis on käesoleva Lepingu jõuga Poolale üleantud, kaevanduste toodete Saksamaale sisseveo.

Need tooted vabastatakse igasugustest väljaveo tollidest või muudest nende väljaveole pandavatest kohustustest või piirangustest.

Poola kohustub samamoodi võtta kõik meetmed, millised võiksid osutada hädavajalikeks selleks, et nende kaevanduste olemasolevate toodete müük ostjatele Saksamaal toimuks sama soodsates tingimustes, nagu sarnaste toodete müük analoogilistel juhtudel ostjatele Poolas või mingis teises riigis.

Artikkel 91.

Poola kodakondsust soetatakse õiguse järgi, välistades Saksa kodakondsuse, saksa kodanikel, kellel on alaline elukoht territooriumitel, millised on tunnistatud lõplikult Poola koosseisu läinuks.

Kuid saksa kodanikud või nende järglased, kes seadsid nendel territooriumitel oma alalise elukoha sisse peale 1. jaanuari 1908.a., võivad poola kodakondsuse soetada vaid Poola Riigi spetsiaalse loa alusel.

Kaheaastase tähtaja kestel, lugedes käesoleva Lepingu jõustumise päevast, saksa kodanikud, kes on üle 18 aasta vanad ja kes omavad neist ühel territooriumil, mis tunnistatud kui Poola koosseisu kuuluv, alalist elukohta, saavad saksa kodakondsusse opteerumise õiguse.

Poolakad, saksa kodanikud, üle 18.aastased ja kes omavad alalist elukohta Saksamaal, saavad samuti Poola kodakondsusse opteerumise õiguse.

Mehe opteerumine toob kaasa naise opteerumise, aga vanemate opteerumine toob kaasa alla 18.aastaste laste optiooni.

Kõik isikud, kes teostavad ülalpool ettenähtud opteerumise õigust, saavad võimaluse järgneva kaheteistkümneme kuu jooksul tuua oma alaline elukoht üle sellesse Riiki, millise kasuks nad opteerusid.

Neile antakse kinnisvara säilitamise õigus, millist nad valdavad teise Riigi territooriumil ja millisel enne opteerumist oli nende alaline elukoht.

Nad võivad oma igasugust vallasvara maksuvabalt viia riiki, millise kasuks nad opteerusid ja nad vabastatakse igasugustest välja- ja sisseveo tollidest või lõivudest, kui sellised on olemas.

Sellesama tähtaja jooksul Poolakad, saksamaa kodanikud, kes asuvad võõral maal, saavad õiguse, välismaise seaduse vastupidist väitvate määruste puudumisel ja kui nad ei soetanud välismaist kodakondsust, soetada poola kodakondsuse, välistades saksamaa kodakondsuse, toimides vastavalt määrustele, milliseid selles suhtes Poola Riik hakkab vastu võtma.

Ülem-Sileesia osas, mis on allutatud pleibitsiidile, jõustuvad käesoleva artikli määrused vaid peale selle territooriumi lõplikku ühendamist.

Artikkel 92.

Saksamaa ja Preisimaa rahaliste kohustuste osa ja olemus, milliseid Poola peab kandma, määratletakse kindlaks kooskõlas käesoleva Lepingu IX Osa (Rahanduslikud määrused) Artikkel 254 määrustega.

Kohustuste osa, milline on kooskõlas Reparatsioonide Komisjoni otsusega ettenähtud nimetatud artiklis, milline on seotud Saksa ja Preisimaa Valitsuste poolt võetud Poola sakslastega asustamise meetmetega, jäetakse viimasele esitatava arve osa arvestamisel välja.

Määratledes käesoleva Lepingu Artikkel 256 määruste täitmiseks kindlaks Saksa Keisririigi või Saksa Riikide nende varade ja omandi maksumust, millised lähevad Poolale üle üheaegselt temale üleantavate maaaladega, peab Reparatsioonide Komisjon jätma sellel juhul hindamise alt välja ehitused, metsad ja muu riigivara, millised kuuluvad

endisele Poola Kuningriigile. Need lähevad Poolale üle tasuta ja igasugustest maksudest vabastatult.

Kõigil Saksamaa territooriumitel, mis antud käesoleva Lepingu jõuga üle ja tunnistatud lõplikult Poola koosseisu ülelainuks, võivad saksa kodanike varad, õigused ja huvid olla Poola Valitsuse poolt likvideeritud Artikkel 297. määruste rakendamise korras, vaid kooskõlas alljärgnevate määrustega:

1° Likvideerimisest saadud raha peab olema makstud vahetult omanikule;

2° Juhtumil, kui viimane tõestas käesoleva Lepingu X Osa (Majanduslikud määrused), VI Jao määrustega ettenähtud Sega-Vahekohtu või selle kohtu poolt nimetatud vahekohtunike ees, et müügi tingimused või meetmed, mis Poola Valitsuse poolt võetud väljaspool selle üldist seadusandlust, tekitasid ebaõiglaselt hinnale kahju, siis Kohul või vahekohtunikul on õigus mõista omanikule õiglane hüvitus, milline peab olema välja makstud Poola Valitsuse poolt.

Järgnevad kokkulepped reguleerivad kõik küsimused, millised ei olnud käesoleva Lepinguga reguleeritud ja milline võinuks tuua kaasa nimetatud territooriumite loovutamist.

Artikkel 93.

Poola võtab vastu, nõustudes võtma neid Lepingusse Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikidega, määrusi, milliseid need Riigid loevad Poolas elanike enamusest rassi, keele või usutunnistuse poolest erinevate elanike huvide kaitseks hädavajalikuks võtta.

Poola nõustub samamoodi võtma Lepingusse Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikidega määrusi, milliseid need Riigid loevad transiidivabaduse kaitseks ja teiste riikidega õiglase kaubandusrežiimi tagamiseks hädavajalikeks.

IX Jagu.

Ida-Preisimaa.

Artikkel 94.

Piirkonnas, milline on Ida-Preisimaa Lõunapiiri vahel, nii nagu selle piir on määratletud käesoleva Lepingu II Osa (Saksamaa piirid) Artikkel 28 määrustega ja kirjeldatud allpool kirjeldatud joonega, elanikud kutsutakse oma arvamust avaldama hääletamise teel, Riigi suhtes, millega nad soovivad olla ühendatud:

Allensteini ringkonna (Regierungsbezirk) Lääne- ja Põhjapiir kuni selle kohtumiseni Oletsko ja Angerburgi maakonna vahelise piiriga, sealt mööda Oletsko maakonna põhjapiiri kuni selle kohtumiseni Ida-Preisimaa endise piiriga.

Artikkel 95.

Tähtaja jooksul, milline ei ületa viieteist päeva, lugedes käesoleva Lepingu jõustumise päevast, peavad Saksamaa väeüksused ja võimud ülevalpool kirjeldatud piirkonnast lahkuma. Seni kuni evakueerumine ei ole lõpetatud, nad hoiduvad igasugustest rekvireerimistest, nii rahalistest kui natuuras võetavast ja igasugustest meetmetest, millised võivad maa materiaalseid huviseid kahjustada.

Ülalpool nimetatud perioodi lõppemisel, asetatakse nimetatud piirkond viiest liikmest koosneva Rahvusvahelise Komisjoni, mis nimetatud Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide poolt, võimu alla. See Komisjon saab üldise administratiivvõimu ja täpsemalt, temale tehakse ülesandeks hääletamise organiseerimine ja kõigi meetmete võtmine, milliseid ta loeb selle vabaduse, siiruse ja saladuse tagamiseks hädavajalikuks võtta. Komisjon saab samuti volitused kõigi küsimuste lahendamiseks, millised võivad käesolevate määruste täitmisel üles kerkida. Komisjon võtab kõik vajalikud meetmed, et oma funktsioonide täitmisel oleks kaastegevad kohalike elanike hulgast valitud teenistujad. Tema otsused võetakse vastu häälteenamusega.

Hääletamise õigus antakse igasugusele isikule, sõltumata soost, kes rahuldab järgmisi tingimusi:

a) On saanud käesoleva Lepingu jõustumise päevaks 20 aastaseks;

b) on sündinud pleibitsiidile allutatud piirkonnas, või omab seal alalist elukohta või oma tavalist asupaika päevast, milline määratakse kindlaks Komisjoni poolt.

Igaüks hakkab hääletama selles kogukonnas, millises ta alaliselt elab, või selles, milles ta sündis, kui tal nimetatud piirkonnas ei ole alalist elukohta või asupaika.

Hääletamise tulemus määratletakse kogukondade (Gemeinde) kaupa, vastavalt igas kogukonnas saadud häälteenamusele.

Hääletamise lõppemisel teavitatakse igas kogukonnas saadud hääletustulemustest Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide Komisjonile, esitades samaaegselt üksikasjaliku aruande hääletamise käigust ja selle joone ettepanekute suhtes, millist tuleks võtta Ida-Preisimaa piirina selles rajoonis, arvestades elanike soove, mis väljendatud hääletamisel, aga samuti paikonna geograafilist ja majanduslikku asendit. Peale seda Peamised Liitlas- ja nendega Ühinenud Riigid määratlevad piiri Ida-Preisimaa ja Poola vahelises piirkonnas.

Kui Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide poolt kindlaksmääratud piir tuleb selline, et eemaldab Ida-Preisimaast mingi maaala, millise piirid on määratletud Artikkel 94. määrustega, siis Saksamaa poolne oma õigustest Poola kasuks loobumine, nii nagu see nähakse ette ülevalpool Artikkel 87. määrustes, laieneb samuti sellisel viisil välja jäetud territooriumite suhtes.

Kui vaid Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide poolt on see joon kindlaks määratud, Rahvusvaheline Komisjon teavitab Ida-Preisimaa administratiivvõime sellest, et neil tuleb uuesti asuda sellisel viisil kindlaksmääratud liinist Põhja poole jäävat territooriumi juhtima ja et nad peavad seda tegema ühe kuu jooksul, milline teavitamisele järgneb ja Komisjoni poolt ettekirjutatud korras. Sama, Komisjoni poolt ettekirjutatud tähtaja jooksul ja korras, peab Poola Valitsus asuma kindlaksmääratud joonest Lõuna poole jääva territooriumi juhtimisele. Peale seda, kui maa juhtimine on sellisel viisil

tagatud vastavalt Ida-Preisi ja Poola võimude poolt, Rahvusvahelise Komisjoni volitused lõppevad.

Komisjoni kulutused nii selle funktsioneerimiseks, kui ka piirkonna juhtimisel kaetakse kohalikest tuludest; puudujääk kaetakse Ida-Preisimaa poolt sellises osas, milline määratletakse Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide poolt.

Artikkel 96.

Piirkonnas, milline haarab Stuhm ja Rosenbergi maakondi (Kreise) ja Marienburgi maakonna osa, milline asub Nogat'ist Idas ja osa Marienweder'i maakonnast, milline asub Vistula'st Idas, kutsutakse elanikud hääletamise teel, milliseid viiakse läbi igas kogukonnas (Gemeinde), oma arvamust avaldama sellest, kas nad soovivad, et selles piirkonnas paiknevad erinevad kogukonnad kuuluksid Poolale või Ida-Preisimaale.

Artikkel 97.

Tähtaja jooksul, milline ei ületa viieteist päeva, lugedes käesoleva Lepingu jõustumise päevast, peavad Saksamaa väeüksused ja võimud Artikkel 96. kirjeldatud piirkonnast lahkuma. Seni kuni evakueerumine ei ole lõpetatud, nad hoiduvad igasugustest rekvireerimistest, nii rahalistest kui natuuras võetavast ja igasugustest meetmetest, millised võivad maa materiaalseid huvisid kahjustada.

Ülalpool nimetatud perioodi lõppemisel, asetatakse nimetatud piirkond viiest liikmest koosneva Rahvusvahelise Komisjoni, mis nimetatud Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide poolt, võimu alla. See Komisjon, keda saadavad, vajadusel, hädavajalikud jõud, saab üldise administratiivvõimu ja täpsemalt, temale tehakse ülesandeks hääletamise organiseerimine ja kõigi meetmete võtmine, milliseid ta loeb selle vabaduse, siiruse ja saladuse tagamiseks hädavajalikuks võtta. Komisjon hakkab arvestama, võimalust mööda, käesoleva Lepingu määrustega, millised puudutavad Allensteini piirkonnas läbiviidavat pleibitsiiti; tema otsused võetakse vastu häälteenamusega.

Komisjoni kulud, nii selle funktsioneerimise, kui ka piirkonna juhtimisel kaetakse kohalikest tuludest.

Hääletamise lõppemisel teavitatakse Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide Komisjoni igas kogukonnas antud häälest, üheaegselt üksikasjaliku ettekandega hääletamise käigust ja selle joone ettepanekutest, millist tuleks võtta Ida-Preisimaa piirina selles piirkonnas, arvestades elanike soovi, mis on hääletamisel väljendatud aga samuti paikkonna geograafilist ning majanduslikku asendit. Peamised Liitlas- ja nendega Ühinenud Riigid määratlevad selles rajoonis Ida-Preisimaa ja Poola vahelise piiri, jättes Poolale, vähimal määral Vistula'ga kokku puutuva piiri ala ja piiramatu kontrolli jõe üle, kaasaarvatud selle Ida-kallas sellise maani, milline on hädavajalik selle reguleerimiseks ja parandamiseks. Saksamaa kohustub veel selles, et ei raja nimetatud territooriumi mingil Saksamaale jääval osal mingeid kindlustustusi.

Peamised Liitlas- ja nendega Ühinenud Riigid koostavad samal ajal eeskirjad, millised tagavad Ida-Preisimaa elanikele õiglastel tingimustel pääsu Vistula äärde ja võimaluse selle kasutamisele, nii nende kaupadele või tema laevadele, võttes täielikult arvesse selle elanikkonna vajadusi.

Kehtestatud piirid ja ülalpool ettenähtud eeskirjad saavad kõigile asjast huvitatud pooltele kohustuslikuks.

Peale seda kui maa juhtimine saab sellisel viisil tagatud, vastavalt Ida-Preisimaa ja Poola poolt, Komisjoni volitused lõppevad.

Artikkel 98.

Saksamaa ja Poola sõlmivad aasta jooksul, milline järgneb käesoleva Lepingu jõustumisele, Konventsiooni, millise sisu, vaidluse puhul, määratletakse Rahvasteliidu Nõukogu poolt ja millise eesmärgiks saab ühelt poolt, Saksamaale täielike ja ettenähtud mugavuste tagamine ülejäänud Saksamaa ja Ida-Preisimaa vahelise raudteeliikluse, telegraafi ja telefoniside tagamine läbi Poola territooriumi ja teiselt poolt, Poolale samade mugavuste tagamine suhtlemisel Danzigi Vabalinnaga läbi Saksamaa territooriumi, milline võib osutada Vistula paremal kaldal Poola ja Danzigi Vabalinna ((Free City of Danzig)) vahel.

X Jagu.

Memel.

Artikkel 99.

Saksamaa loobub Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikidele igasugustest õigustest ja õiguslikest alustest territooriumitele, millised asuvad Balti mere ja Ida-Preisimaa Loodepiiri vahel, milline on kirjeldatud käesoleva Lepingu II Osa (Saksamaa piirid) Artikkel 28. määrustes ja Saksamaa ja Venemaa endiste piiride vahel.

Saksamaa kohustub tunnistama määrusi, milliseid Peamised Liitlas- ja nendega Ühinenud Riigid nende territooriumite suhtes vastu võtavad ja eriti neid, millised puudutavad elanike kodakondsust.

XI Jagu.

Danzigi Vabalinna.

Artikkel 100.

Saksamaa loobub Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide kasuks kõigist õigustest ja õiguslikest alustest territooriumile, milline on võetud järgmistesse piiridesse:

Balti merest Lõunasse ja kuni Nogat'i ja Vistula (Weichsel) jõesängide peamiste laevateede kohtumispunktini;

sealt edasi Ida-Preisimaa piir, nii nagu see on määratletud käesoleva Lepingu II Osa (Saksamaa piirid) Artikkel 28. määrustega;

sealt mööda Vistula peamist laevatatavat jõesängi allavoolu ja kuni punktini, milline asub Dirschau sillast umbes 6½ km Põhjas;

sealt edasi Loodesse kuni 5. kõrguspunktini, milline asetseb Gütlandi kirikust 1½ Kagus;

edasi mööda kohapeal määratletavat joont;

sealt Läände ja kuni Brenti maakonna piiri poolt Schönekist 8½ km Loodes moodustatud väljaulatuva osani;

edasi mööda kohapeal määratletavat joont ja milline jookseb Mühlbanzist Lõuna poolt ja Rambelstschist Põhja poolt mööda;

sealt Läände mööda Brent'i maakonnapiiri kuni järsu käänakuni, millise ta moodustab Schönekist 6 km Loodes;

sealt edasi punktini, milline asub Lonkeneri järve keskjoonel;

edasi mööda kohapeal määratletavat joont, milline jookseb Neu Fietz'ist ja Schatarpist Põhja ja Berenhütte 'st ja Lonken'ist Lõuna poolt mööda;

sealt jookseb joon mööda Lonkeneri järve keskpaika kuni selle Põhjatipuni;

sealt Pollenzineri järve Lõunatipuni;

sealt mööda kohapeal määratletavat joont;

edasi mööda Pollenzineri järve keskelge kuni selle Põhjatipuni;

sealt Loodesse ja kuni Koliebkeni kirikust ligikaudu 1 km Lõunas asuva punktini, kus Danzig-Neustadt raudtee ületab oja;

sealt mööda kohapeal määratletavat joont ja mis jookseb Kamehlenist, Krissanist, Fidlinist, Sulminist(Richthof), Matternist, Schäferleist mööda Kagust ja Neuendorfist, Marschaust, Czapielkenist, Hoch- ja Klein-Kelpinist, Pulvermühlist, Rennebergist ja Oliva ja Zoppoti linnast Loodest;

sealt mööda ülalpool nimetatud oja kuni Balti mereni.

Ülalpool kirjeldatud piirid on kantud Saksamaa kaardile mastaabis 1/100 000, mis on lisatud Nr.3. all allakäesolevale Lepingule.

Artikkel 101.

Kolmest liikmest koosnev Komisjon, kelle hulgas hakkab olema Ülemkomissar selle esimehena, kes on nimetatud Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide poolt, ühest Saksamaa poolt nimetatud liikmest ja ühest Poola poolt nimetatud liikmest, moodustatakse viieteistkümne päeva jooksul, millised järgnevad käesoleva Lepingu jõustumisele, et kohapeal määratleda ülalpool nimetatud territooriumi piirijoon, arvestades, kuivõrd see on võimalik, kogukondade eksisteerivaid piire.

Artikkel 102.

Peamised Liitlas- ja nendega Ühinenud Riigid kohustuvad Artikkel 100 määratletud Danzigi linna territooriumist, Danzigi Vabalinna. See asetatakse Rahvasteliidu kaitse alla.

Artikkel 103.

Danzigi Vabalinna konstitutsioon töötatakse välja Rahvasteliidu Ülemkomissari nõusolekul, Danzigi Vabalinna õigel viisil nimetatud esindajate poolt. Konstitutsioon pannakse Rahvasteliidu kaitse alla.

Ülemkomissar hakkab hakkab omama esimese instantsina volitusi kõikides Poola ja Danzigi Vabalinna vahel käesoleva Lepingu või lisakokkulepete ning tingimuste suhtes tekkida võivates vaidlustes.

Ülemkomissar hakkab elama Danzigis.

Artikkel 104.

Konventsioon, millise sisu Peamised Liitlas- ja nendega Ühinenud Riigid kohustuvad välja töötama ja milline jõustub üheaegselt Danzigi Vabalinna moodustamisega, sõlmitakse Poola Valitsuse ja nimetatud Danzigi Vabalinna vahel, et:

1° Võtta Danzigi Vabalinn Poola tollipiiri sisse ja et võtta meetmeid, et seada sadamas sisse vaba tsoon;

2° Tagada Poolale igasuguste piiranguteta kõigi Danzigi Vabalinna veeteede, dokkide, basseinide, kaldapealsete ja teiste rajatiste, millised on hädavajalikud Poolast välja- ja sisseveoks, vaba kasutamise ja töö;

3° Tagada Poolale Vistula ja kogu Danzigi Vabalinna piires asuva raudteevõrgu suhtes juhtimise ning kontrolli, peale trammide ja teiste relssidest teede suhtes, millised teenivad peamiselt Danzigi Vabalinna vajadusi, aga samuti Poola ja Danzigi sadama vahelise posti, telegraafi ja telefonide kontroll ning juhtimine;

4° Tagada Poolale õigus veeteede, dokkide, basseinide, kaldapealsete raudteede ja muude rajatiste ja ülalpool nimetatud sidevahendite arendamiseks ja parandamiseks ning anda nendel eesmärkidel hädavajalike maatükkide ja muu omandi rentimise või sobivatel tingimustel ostmise õiguse;

5° Jälgida selle üle, et Danzigi Vabalinnas ei teostataks Poola kodanike ja teiste isikute, päritolult poolakate või keele põhjal, kahjuks mitte mingite õiguste vähendamist;

6°Tagada Poola Valitsuse kaudu Danzigi Vabalinna välissuhete ajamine, aga samuti nende kodanike kaitse välisriikides.

Artikkel 105.

Käesoleva Lepingu jõustumisel Saksamaa kodanikud, kellel on Artikkel 100. määrustes kirjeldatud territooriumil alaline elukoht, kaotavad *ipso facto* Saksamaa kodakondsuse, et saada Danzigi Vabalinna kodanikeks.

Artikkel 106.

Kahe aasta jooksul, millised järgnevad käesoleva Lepingu jõustumisele, Saksamaa kodanikud, kes on üle 18. aastased ja kes omavad alalist elukohta Artikkel 100. määrustes kirjeldatud territooriumil, saavad Saksamaa kodakondsusesse opteerumise õiguse.

Mehe opteerumine toob kaasa naise opteerumise, aga vanemate opteerumine toob kaasa alla 18.aastaste laste opteerumise.

Isikud, kes teostavad ülalpool ettenähtud opteerumise õiguse, peavad kaheteistkümne järgneva kuu jooksul viima oma alalise elukohta Saksamaale üle.

Neil on õigus säilitada oma Danzigi Vabalinna territooriumil olev kinnisvara. Nad võivad viia kaasa oma igasuguse vallasvara. Viimasega seoses neid ei maksustata mitte mingite välja- ega sisseveo tollidega.

Artikkel 107.

Kõik Saksa Keisririigile või Saksa Riikidele kuuluvad varad mis asuvad Danzigi Vabalinna territooriumil antakse üle Peamistele Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikidele, et need antaks edasi kas Danzigi Vabalinna või Poola Riigile, vastavalt sellele, mida nad õiglasemaks peavad.

Artikkel 108.

Saksamaa ja Preisimaa rahaliste kohustuste osa ja olemus, millist Danzigi Vabalinna peab kandma hakkama, määratletakse kooskõlas käesoleva Lepingu IX Osa (Rahanduslikud määrused) Artikli 254. määrustega. Hilisemate määrustega määratletakse kõik teised küsimused, millised võivad üles kerkida Artikkel 100. määratletud territooriumite loovutamise tagajärjel.

XII Jagu.

Schleswig.

Artikkel 109.

Saksamaa ja Taani vaheline piir seatakse sisse kooskõlas elanikkonna soovidega. Sel eesmärgil elanikkond, kes elab endise Saksamaa Keisririigi territooriumitel, millised asuvad põhjapool Läänest Itta tõmmatud joont (milline on tähistatud käesoleva Lepingu juurde lisatud 4. kaardil pruuni joonega):

alustades Balti merest ligikaudu 13 km Flensburgist Kirdes, suundudes

Edelasse, sealt möödudes Sygumist, Ringsbergist, Munkbrarupist, Adelbist, Tastruoist, Jarplundist, Overseest Kagusse ja Langballigholzist, Langballigist, Bönstrupist, Rüllschaust, Wesebyst, Kleinwolstrupist ning Gross-Soltist Loodesse. seejärel Läände, möödudes Lõuna poolt Frörupist ja Põhjapoolt Wanderupist; siis Edelasse, möödudes Kagu poolt Oxlundist, Stieglundist ja Ostenaust ja Loode poolt Wanderup-Kollundi tee äärsetest küladest;

seejärel Loodesse, möödudes Edelapoolt Löwenstedtist, Joldelundist, Goldclundist ja Kirdest Kolkerheidest ja Högelist kuni Soholmer Au lookeni, ligikaudu 1 km Soholmist Idas, kus see kohtub Tonderni (Kreis) maakonna lõunapiiriga, seejärel jookseb mööda eelmainitud piiri kuni Põhjamereni, möödudes Fohr ja Amrumi saartest Lõuna ja Olndi ja Langenessi saartest Põhja poolt;

hakatakse oma arvamust avaldama hääletamise teel, millist hakatakse teostama järgmistes tingimustes:

1° Käesoleva Lepingu jõustumisega ja tähtaja jooksul, milline ei hakka ületama kümnet päeva, Saksamaa väed ja võimud (kaasaarvatud Oberprasidenten, Regierungspräsidenten, Landräthe, Amtsvorsteher, Oberbürgermeister) peavad hakkama ülalpool kehtestatud joonest põhjapoolle jäävat tsooni evakueerima.

Sama tähtaja jooksul Tööliste ja Sõdurite Nõukogud, millised on selles tsoonis moodustatud, peavad olema laiali saadetud; nende liikmed, kes on teisest rajoonist pärit ja kes täitsid oma kohustusi käesoleva Lepingu jõustumise päeval või kes lakkasid neid täitmast peale 1. märtsi 1919.a., peavad samamoodi olema evakueeritud.

Nimetatud tsoon peab olema antud viiest liikmest koosneva Rahvusvahelise Komisjoni võimu alla, kellest kolm valitakse Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide poolt; Norra Valitsuse ja Rootsi Valitsuse poole esitatakse palve, et kumbki nimetaks ühe liikme; juhtumil, mil nad seda ei tee, valitakse need kaks liiget Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud riikide poolt.

Komisjon, omades igaks juhuks abiks hädavajalikke jõude, hakkab omama üldist juhtimisvõimu. Konkreetsemalt ta peab hakkama otsekohe hoolitsema evakueeritud

saksa võimude asendamise eest, aga vajadusel, andma ise evakueerimise käsu ja asuma asendama vastavaid kohalikke võime. Ta võtab kõik meetmed, milliseid ta loeb sobivateks, et tagada vabad, siirad ja salajased hääletamised. Ta võtab omale appi tehnilisi nõunikke, sakslasi ja taanlasi, kes on valitud kohalike elanike hulgast. Tema otsused võetakse vastu häälteenamusega.

Poole Komisjoni ülalpidamiskuludest ja pleibitsiidiga seotud kuludest maksab Saksamaa.

2°Hääleõigus antakse kõikidele isikutele, olenemata soost, kes rahuldavad järgmisi tingimusi:

a)On saanud käesoleva Lepingu jõustumise päevaks kahekümne aastaseks;

b)Sündisid pleibitsiidile allutatud tsoonis või omavad seal alalist elukohta enne 1. jaanuari 1900.a., või olid seal saksa võimude poolt välja saadetud ja ei säilitanud seal oma alalist elukohta;

Igaüks hakkab hääletama selles kogukonnas, millises tal on alaline elukoht või millise põliselanik ta on.

Saksa sõjaväe sõjaväelased, ohvitserid, all-ohvitserid ja sõdurid, kes on Schlesiigi pleibitsiidile allutatud tsooni põliselanikud, peavad saama sõita sinna, millest nad on pärit, et seal hääletamisest osa võtta.

3°Evakueeritud rajooni lõigus, milline asub Idast-Läände tõmmatud joonest (mis on märgitud käesoleva Lepingu juurde lisatud kaardil nr. 4 punase joonega) põhjapool: milline jookseb Alseni saarest Lõuna poolt ja kulgeb mööda Flensburgi fjord keskpaika;

mis eemaldub fjordist punktis, milline asub Flensburgist ligikaudu 6 km põhjapool ja mis jookseb mööda oja voolu suunas, läbides Kupfermühle kuni Niehuusist põhjapool asuva punktini;

joostes Pattburgist ja Ellundist Põhja poolt ja Frösleest Lõuna poolt, et kohtuda Tonderni (Kreis) maakonna idapiiriga selle endiste Slogs ja Kjaer (Slogs Herred and Kjaer Herred) kohturingkondade kohtumispunktis.

joostes mööda eelmainitud piiri kuni Scheidebekini;

kulgedes sealt edasi mööda Scheidebeki (Alte Au) voolu alla, seejärel Süder Au ja Wied Au kuni viimase pöördumisest Põhja punktini, milline asub Ruttebüllist 1500 m Läänes;

sealt suundub Loodesse, et jõuda Sieltoftist Põhja poolt Põhjamere äärde;

sealt jookseb Sylti saarest Põhja poolt mööda;

et asutakse ülalpool ettenähtud hääletamise juurde, peale maalt Saksa sõjaväe ja võimude evakueerimist, hiljemalt kolme nädala pärast.

Hääletamise tulemus määratletakse kogu selles piirkonnas antud häälteenamusega. Selle tulemusest teavitatakse viivitamatult Komisjoni poolt Peamisi Liitlas- ja nendega Ühinenud Riike ja kuulutatakse välja.

Kui hääletamine hakkab olema selle territooriumi Taani Kuningriigile tagastamise kasuks, siis Taani Valitsus, Komisjoni nõusolekul, saab, viivitamatult peale sellist väljakuulutamist, õiguse selle ala hõivamiseks oma sõjaväe- ning administratiivvõimude poolt.

Evakueeritud tsooni lõigus, milline asub ülalpool mainitud rajoonist Lõunas ja Põhja pool joont, milline jookseb Balti merest, 13 km Flensburgist, joostes Põhja poolt

Olandi ja Langeness saarteni, viiakse hääletamine hiljemalt viie nädala jooksul, peale seda, kui esimeses lõigus on pleibitsiit ära toimunud.

Hääletamise tulemus määratletakse seal kogukondade (Gemeinde) kaupa, vastavalt igas kogukonnas antud häälteenamusele.

Artikkel 110.

Enne, kui piir kohapeal tähistatakse, määratletakse see Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide poolt vastavalt määratlusele, milline põhineb rahvahääletuste tulemustel ja on esitatud Rahvusvahelise Komisjoni poolt ning arvestades kohapealseid erilisi geograafilisi ja majanduslikke iseärasusi.

Sellest hetkest võib Taani Valitsus okupeerida need territooriumid Taani tsiviil- ja sõjaväevõimude poolt ning Saksamaa Valitsus võib uuesti tuua kuni nimetatud piirijooneni Saksa tsiviil- ja sõjaväevõimud, millised ta evakueeris.

Saksamaa kuulutab lõplikult Peamistele Liitlas- ja nendega Ühinenud riikide kasuks igasuguse suveräänsuse õigusest Schleswigi territooriumite üle, millised asuvad, nii nagu ülalpool viidatud piirijoonest Põhja pool. Peamised Liitlas- ja nendega Ühinenud Riigid annavad nimetatud territooriumid üle Taanile.

Artikkel 111.

Seitsmest liikmest koostatud Komisjon, kellest viis nimetatakse Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide poolt, üks Taani ja üks Saksamaa poolt, moodustatakse viieteistkümne päeva jooksu, peale hääletustulemuste lõpliku tulemuse väljaselgitamist, et piirijoon määratleda kohapeal.

Komisjoni otsused võetakse vastu häälteenamusega ja need saavad asjast huvitatud pooltele kohustuslikuks.

Artikkel 112.

Taani indigenaat (kodakondsus) saadakse õigusega ((ipso facto)), kõigil Taanile tagastatud territooriumite elanikel ja välistades nende Saksa kodakondsuse.

Kuid isikud, kes on asustanud need territooriumid peale 1. oktoobrit 1918.a., võivad soetada Taani kodakondsuse vaid Taani Valitsuse loal.

Artikkel 113.

Kaheaastase tähtaja jooksul, päevast, mil suveräänsus kõikide pleibitsiidile allutatud territooriumite üle, või nende osa üle, läheb Taanile üle:

Igasugune üle 18.a. vanune isik, kes on sündinud Taanile tagastatud territooriumitel, kellel ei ole selles rajoonis alalist elukohta ja kellel on Saksa kodakondsus, saab Taani kasuks opteerumise õiguse;

Igasugune üle 18.a. vanune isik, kellel on alaline elukoht Taanile tagastatud territooriumitel, saab Saksamaa kasuks opteerumise õiguse.

Mehe opteerumine toob kaasa naise opteerumise, aga vanemata opteerumine alla 18.aastaste laste opteerumise.

Isikud, kes teostavad ülalpool ettenähtud opteerumise õigust, peavad kaheteistkümnepäevase järelevalve kuu jooksul viima oma alalise elukoha sellesse Riiki, millise kasuks nad opteerusid.

Neil jääb alles kinnisvara, millist nad valdavad teise riigi territooriumil, millel nad enne opteerumist omasid alalist elukohta, säilitamise õigus. Nad võivad viia välja igasuguse oma vallasvara. Selle suhtes ega ka sellega seoses ei või panna peale mingeid eksport- ega importmaksu.

Artikkel 114.

Saksamaa või Preisimaa rahanduslike või muude koormiste osa ja olemus, millist Taani peab kandma, määratletakse kooskõlas käesoleva Lepingu IX Osa (Rahanduslikud määrused) Artikkel 254. alusel.

Spetsiaalsete määrustega otsustatakse kõik teised küsimused, millised kerkivad üles Taanile kõigi või sellest osade territooriumite üleandmisega seoses, milliste suhtes ta oli ära öelnud 30. oktoobri 1864.a. Lepinguga.

XIII Jagu.

Heligoland.

Artikkel 115.

Heligolandi ja Dune saarte kindlustused, sõjaväe asutused, sadamad lammutatakse Peamiste Liitlasriikide Valitsuste kontrolli all, Saksamaa Valitsuse korraldamisel ja arvel ja nimetatud Valitsuste poolt nimetatud tähtjaks.

Väljendi „sadamate“ all hakatakse võtma Loode-muuli, Lääne-tammi, välis- ja sise-lainemurdjaid, maatükke, milliseid on lainemurdjate vahele mere poolt tekitatud, aga samuti igasuguseid mere- ja sõjalisi rajatisi, kindlustusi ja ehitisi, juba valmis olevaid või

alles ehitatavaid, millised asuvad allpool kirjeldatud positsiooni tähistatavaid punkte ühendava joone sees, milline on kantud Briti Admiraliteedi kaardile Nr: 126 19. aprillil 1918.a.:

a)Põhja laiust.	54° 10' 49";	Ida pikkust	7° 53' 39" ;
b)	- 54° 10' 35";	-	7° 54' 18";
c)	- 54° 10' 14";	-	7° 54' 00";
d)	- 54° 10' 17";	-	7° 53' 37";
e)	- 54° 10' 44",	-	7° 53' 26".

Saksamaa ei tohi tulevikus neid kindlustusi, ega neid sõjalisi asutusi, ega neid sadamaid ega mingeid teisi analoogilisi rajatisi taastada.

XIV Jagu.

Venemaa ja Vene Riigid.

Artikkel 116.

Saksamaa kohustub austama nii alalist kui võõrandamatut nende territooriumite sõltumatust, millised kuulusid Vene Keisririigi koosseisu enne 1. augustit 1914.a.

Kooskõlas määrustega, millised on võetud käesoleva Lepingu X Osa (Majanduslikud määrused) Artikkel 259. ja IX Osa (Rahanduslikud määrused) Artikkel 292., Saksamaa tunnustab Brest-Litovski rahulepingu, nagu ka kõigi teiste lepingute ja kokkulepete lõpplikku tühistamist, millised ta sõlmis Maksimalistliku Valitsusega Venemaal.

Liitlas- ja nendega Ühinenud Riigid lepivad formaalselt kokku Venemaa õiguses saada Saksamaalt igasuguseid käesoleva Rahulepingu printsiipidel põhinevaid taastamistasusid ja sõjakahjude hüvitisi.

Artikkel 117.

Saksamaa kohustub tunnustama täies jõus olevaiks kõiki Lepinguid või kokkuleppeid, millised Liitlas- ja Ühinenud riigid sõlmisid Riikidega, millised moodustusid või moodustuvad endises Vene Keisririigis, millisena see eksisteeris enne 1. augustit 1914.a., või selle osades ja tunnustada nende Riikide piire, nii nagu need on sellele vastavalt kehtestatud.

IV Osa.

Saksamaa õigused ja huvid, millised asuvad väljaspool Saksamaad.

Artikkel 118.

Väljaspool oma piire Euroopas, nii nagu need on kehtestatud käesoleva Lepinguga, Saksamaa loobub kõigist igasugustest õigustest, õiguslikest alustest või privileegidest kõigile territooriumitele, millised kuuluvad temale või ta liitlastele või millised puudutavad neid territooriume, aga samuti igasugustest õigustest, õiguslikest alustest ja privileegidest, milliseid võisid talle kuuluda, mingi õigusliku alusega Liidu ja sellega Ühinenud Riikide suhtes.

Tänasest kohustub Saksamaa tunnistama ja vastu võtma kõiki korraldusi, millised on Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide poolt üksmeelselt tehtud või tehakse, aga vajadusel, koos kolmandate Riikidega, pidades silmas ülalpool toodud määruste tagajärgede reguleerimist.

Saksamaa teatab iseäralikult, et ta võtab vastu alljärgnevalt toodud määrused, millised puudutavad mõningaid spetsiaalseid asju.

I. Jagu.

Saksamaa kolooniad.

Artikkel 119.

Saksamaa loobub Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide kasuks kõigist oma õigustest ja õiguslikest alustest ülemeremaade valduste suhtes.

Artikkel 120.

Igasugused õigused vaba- ja kinnisvarale, millised kuuluvad neil territooriumitel Saksa Keisririigile või mingile Saksamaa Riigile, lähevad üle Valitsustele, millised teostavad neil territooriumitel oma võimu, tingimustel, millised on kehtestatud käesoleva

Lepingu IX Osa (Rahanduslikud määrused) Artikkel 257. määrustega. Kui nende õiguste olemuse suhtes kerkisid üles vaidlused, siis need lahendatakse kohalike kohtute poolt lõplikult.

Artikkel 121.

Käesoleva Lepingu X Osa (Majanduslikud määrused) I ja IV Jao määruseid hakatakse rakendama nende territooriumite suhtes, milline ei oleks nendel territooriumitel vastu võetud valitsemisvorm.

Artikkel 122.

Nendel territooriumitel võimu teostav valitsus võib või teha temale hädavajalikuks osunud otsuseid, kuivõrd see puudutab seal asuvaid Saksamaa kodanikke ja tingimusi, millistes Euroopast pärit Saksamaa alamad kas saavad seal elamise loa või ei saa, kas neil võib olla kinnisvara, võivad nad seal kaubelda või siis ametit pidada.

Artikkel 123.

Käesoleva Lepingu IX Osa (Rahanduslikud määrused) Artikkel 260, määrusi hakatakse rakendama kokkulepete suhtes, millised on sõlmitud Saksamaa kodanikega avalike tööde teostamiseks või ekspluateerimiseks ülemeremaade valdustes, aga samuti subkontsessioonide või kontrahhide suhtes, millised on sõlmitud nimetatud kodanike poolt nende lepingute tulemusel.

Artikkel 124.

Saksamaa võtab endapeale, kooskõlas hinnanguga, milline esitatakse Prantsusmaa Valitsuse poolt ja mis on kinnitatud Reparatsioonide Komisjoni poolt, prantslastest kodanike poolt Kamerunis või selle piiritsoonis Saksamaa tsiviil- ja sõjaväevõimude ning saksa eraisikute tegevuse tulemusel saadud kahjude hüvitamise, perioodi kestel, milline kulges alates 1 jaanuarist 1900 kuni 1. augustini 1914.aastal.

Artikkel 125.

Saksamaa loobub igasugustest õigustest, millised tulenesid Konventsioonist ja Kokkulepest, mis sõlmitud Prantsusmaaga 4. novembril 1911.a. ja 28. septembril 1912.a. Ekvatoriaalse Aafrika suhtes. Ta kohustub maksma Prantsusmaa Valitsusele,

hinnangu alusel, milline esitatakse selle Valitsuse poolt ja milline kinnitatakse Reparatsioonide Komisjoni poolt, kõik deposiidid, krediidid, kasud jne. mis on nende aktide jõul Saksamaa kasuks realiseeritud.

Artikkel 126.

Saksamaa kohustub tunnistama ja vastu võtma lepinguid, milliseid Liitlas- ja nendega Ühinenud Riigid, või neist mõned, sõlmisid või sõlmivad igasuguse teise Riigiga relvadega ja piirituse-jookidega kauplemise suhtes, aga ka teiste esemete suhtes, millised on loetletud 26 veebruari 1885.a. Berliini ((General Act of Berlin)) ja 2. juuni 1890.a. Brüsseli Pea Aktides ja kokkulepetes, millistega neid täiendati või muudeti.

Artikkel 127.

Pärismaalased, kes elavad Saksamaa endistes meretagustes valdustes, saavad diplomaatilise kaitse õiguse selle valitsuse poolt, milline hakkab nende territooriumite üle oma võimu teostama.

II Jagu.

Hiina.

Artikkel 128.

Saksamaa loobub Hiina kasuks igasugustest privileegidest ja eelistest, millised tulenevad Lõpp-protokollist, milline on allkirjastatud 7. septembril 1901.a. Pekingis ja igasugustest selle Lisadest, nootidest ja seda täiendavatest dokumentidest. Sama-moodi ta loobub Hiina kasuks, nimetatud Protokollis jõul, perioodil peale 14. märtsi 1917.a., igasugustest hüvitamiste nõuetest.

Artikkel 129.

Käesoleva Lepingu jõustumise hetkest Kõrged Lepingupooled hakkavad rakendama, igavõrd, kuivõrd see teda puudutab:

- 1° 29. augusti 1902.a. Kokkulepet, milline puudutab Hiina uusi tollitariife;
- 2° 27. septembri 1905.a. Kokkulepet, milline puudutab Whang-Poo'sse ja 4. aprilli 1912.a. ajutist Lisakokkulepet.

Kuid Hiina ei kohustu edaspidi Saksamaale andma neid soodustusi või privileege, millistele ta neis Kokkulepetes temale nõusoleku andis.

Artikkel 130.

Järgides käesoleva Osa VIII Jao määrusi, Saksamaa loovutab Hiinale kõik need ehitused, kaldapealsed ja sadamakaid, kasarmud, kindlused, relvad ja sõjavarustuse, igasugused laevad, raadio-telegraafi seadmed ja muu Saksamaa Valitsusele kuuluva avalik-õigusliku omandi, millised asuvad või võivad asuda Tientsin ja Hankow´is või muudes Hiina territooriumite osades asuvates Saksa kontsessioonides.

Mõistetavalt, siiski, et nii diplomaatisteks või konsulaarasutusteks või nende kontoriteks olevad hooned ei ole ülalpool mainitud loovutamiste hulka arvatud; peale selle ei hakka Hiina Valitsus võtma, nende Riikide diplomaatiliste esindajate nõusolekuta, kes käesoleva Lepingu jõustumise hetkel on 7. septembri 1901.a. Lõpp-protokollis osalejad, mingeid meetmeid Saksamaa avalik-õigusliku või eravara suhtes, milline asub Pekingis nn. Missiooni kvartalis ((Legation Quarter)).

Artikkel 131.

Saksamaa kohustub kaheteistkümne kuu jooksul, peale käesoleva Lepingu jõustumist, Hiinale tagastama kõik astronoomilised instrumendid, milliseid sõjaväelased viisid Hiinast ära aastatel 1900-1901.

Saksamaa kohustub samamoodi tasuda kõik kulutused, millised võivad tekkida seoses sellise tagastamisega, kaasaarvatud lahtivõtmise, pakkimise, transpordi ja Pekingis ülesseadmise ning ka kindlustusmaksega seotud kulutused.

Artikkel 132.

Saksamaa nõustub Hiina Valitsuselt saadud kontrahhide, millistel käesoleval ajal põhinevad Saksamaa kontsessioonid Hankow´is ja Tientsin´is, tühistamisega.

Hiina, kellele on mainitud territooriumitel tagastatud oma suveräänsete õiguste täielik teostamine, teatab oma kavatsusest avada need rahvusvaheliseks eluks ja kaubanduseks. Ta teatab edasi, et kontraktide tühistamine, millistel käesoleval ajal need kontsessioonid põhinevad, ei tohi rikkuda Liidu ja nendega Ühinenud Riikide kodanike, nende kontsessioonide lõikude pidajate omandiõigusi.

Artikkel 133.

Saksamaa loobub igasugustest pretensioonidest Hiina Valitsuse või kellelgi Liidu või sellega Ühinenud Riikide Valitsuste suhtes, Hiinast Saksamaa kodanike interneerimise ja nende repatrieerimise suhtes. Ta loobub sama-moodi igasugustest, alates 14. augustist 1917.aastast, pretensioonidest Hiinas saksa laevade hõivamise, likvideerimiste ja sekvestri alla panemiste, sel maal asuva Saksamaa omandi, õiguste ja huvide korraldamiste ning kontrolli üle. See määrus ei tohi, siiski, rikkuda poolte õigusi, kes on huvitatud mingitest sellistest likvideerimistest saadud tulust, milliseid õigusi reguleeritakse käesoleva Lepingu X Osa (Majanduslikud määrused) määrustes.

Artikkel 134.

Saksamaa loobub Tema Majesteet Briti Valitsuse kasuks Saksamaa Valitsuse omandist Briti Shameen'i Canton'is asuvatele kontsessioonidele. Ta loobub Prantsusmaa ja Hiina Valitsuste kasuks, üheskoos, omandiõigusest saksa koolile, mis asub Shanghai's Prantsuse kontsessioon.

III Jagu.

Siiam.

Artikkel 135.

Saksamaa tunnistab jõu kaotanuks 22 juulist 1917.aastast peale igasugused lepingud, konventsioonid või kokkulepped, millised on tema poolt Siiamiga sõlmitud, koos kõigi nendest tulevate õiguste, õiguslike aluste või privileegidega, aga samuti igasugusele õigusele konsulaarõigusele Siiamis.

Artikkel 136.

Igasugused omandid ja igasugune Saksamaa Keisririigi omand või Saksamaa Riikide omand Siiamis, erandiks diplomaatiliste või konsulaaresinduste ja nende kontorite all olevad hooned, lähevad tasuta Siiami Valitsuse täielikku omandisse.

Saksamaa kodanike Siiamis asuvate eravarade, -omandi suhtes käitatakse kooskõlas käesoleva Lepingu X Osa (Majanduslikud määrused) määrustega.

Artikkel 137.

Saksamaa loobub ise ja oma kodanike eest igasugustest pretensioonidest Siiami Valitsuse suhtes Saksamaa laevade hõivamise, Saksa omandite likvideerimiste või Saksamaa kodanike Siiamist interneerimise suhtes. See määrus ei tohi rikkuda neist likvideerimist tulu saamisest huvitatud poolte õigusi, milliseid reguleeritakse käesoleva Lepingu X Osa (Majanduslikud määrused) määrustega.

IV Jagu.

Libeeria.

Artikkel 138.

Saksamaa loobub igasugustest õigustest ja privileegidest, mis tulenevad 1911 ja 1912.a. Libeeriat puudutavatest Kokkulepetest ja täpsemalt, õigusest nimetada Saksamaa Libeerias asuvat tollimaksude kogujat ((German Receiver o Customs in Liberia)).

Ta teatab, peale selle, igasugustest nõudmistest, millised need ka ei oleks, osaleda neis meetmetes, millised võivad võetud Libeeria taastamise suhtes.

Artikkel 139.

Saksamaa tunnistab 4. augustist 1917.a. jõu kaotanuks kõik tema poolt Libeeriaga sõlmitud. lepingud ja kokkulepped.

Artikkel 140.

Sakslastele Libeerias kuuluvate varade, õiguste ja huvide suhtes toimitakse kooskõlas käesoleva Lepingu X Osa (Majanduslikud määrused) määrustega.

V Jagu.

Maroko.

Artikkel 141.

Saksamaa loobub igasugustest õigustest, õiguslikest alustest või privileege, millised tulenevad tulevad tema kasuks 7. aprilli 1906.a. Algeciras Peaakti ((General Act of Algeciras)) alusel, 9. veebruari 1909.a. ja 4. novembri 1911.a. Prantsuse-Saksa Kokkulepetest. Kõik lepingud, konventsioonid, kokkulepped või kontrahid, mis tema poolt sõlmitud Sherifia Keisririigiga, loetakse 3. augustist 1914.a. tühistatuks.

Mitte mingil juhul Saksamaa ei saa viidata neile aktidele ja ta kohustub mitte mingil viisil sekkumast läbirääkimistesse, millised võivad Maroko suhtes Prantsusmaa ja teiste Suuriikide vahel aset leida.

Artikkel 142.

Saksamaa teatab oma nõusolekust tema poolt tunnistatud Prantsusmaa protektoraadi sisseadmisesest tulenenud tagajärgede tunnistamisest ja Marokos kapitaleerumise režiimist loobumisest.

See loobumine hakkab kehtima 3. augustist 1914.a.

Artikkel 143.

Sherifian'i Valitsus saab Marokos asuvate Saksamaa kodanike olukorra reguleerimise ja nende asustamise tingimuste suhtes täieliku tegevusvabaduse.

Saksamaa kaitse all olevad isikud, saksa semsarid ja saksa mohalatte vaadeldakse, 3. augustist 1914.a. kui oma privileegid kaotanuteks ja neid vaadeldakse sellega seoses kui üldistele seadustele allutatuid.

Artikkel 144.

Kogu Saksamaa Keisririigi ja Saksa Riikide vara ja omand Sherifiani Keisririigis läheb õiguse alusel igasuguse hüvitusega üle Maghzen'ile.

Selles suhtes vaadeldakse Saksamaa Keisririigi ja Saksa Riikide varasid ja omandit, kui endas sisaldavat kogu Trooni, Keisririigi ja Saksa Riikide aga samuti endise Saksa Keisri ja teiste õukonna liikmete omandit.

Kogu vallas- ja kinnisvaraga, millised kuuluvad Sherifian'i Keisririigis Saksamaa kodanikele, toimitakse kooskõlas käesoleva Lepingu X Osa (Majanduslikud määrused) III ja IV Jao määrustega.

Kaevandusõigused, milliseid võinuks Vahekohtu poolt olla tunnistatud Saksa kodanikele Marokos kehtestatud mäenduse põhikirjaga, moodustavad rahandusliku hinnangu objekti, milline nõutatakse Vahekohtunikult; need õigused jaotatakse, seejärel, Marokos Saksa kodanike kuuluvate varade järgi.

Artikkel 145.

Saksamaa Valitsus tagab Prantsuse Valitsuse poolt nimetatud isikule Maroko Riigipanga kapitali osa kujutavate aktsiate Saksamaa osa üleandmise. Nende aktsiate maksumus, milline näidatakse ära Reparatsioonide Komisjoni poolt, makstakse selle Komisjoni poolt, et olla kantud Saksamaa nende summade krediidiarvele, millist tuleb maksta reparatsioonide eest. Saksamaa Valitsusel hakkab lasuma oma alamatele sellega seotud hüvituse maksmise kohustus.

See üleandmine hakkab aset leidma nõnda, et see ei kahjustaks võlgade maksmist, millised võisid olla Saksamaa kodanikel Maroko Riigipanga suhtes.

Artikkel 146.

Maroko kaubad hakkavad Saksamaale veol kasutama sama režiimi, millist rakendatakse Prantsusmaa toodete suhtes.

VI Jagu.

Egiptus.

Artikkel 147.

Saksamaa teatab, et ta tunnistab Suurbritannia poolt 18. detsembril 1914.a. Egiptuse üle kuulutatud protektorijaati ja loobub Egiptuse kapitulatsioonirežiimist. See loobumine jõustub 4. augustist 1914.a.

Artikkel 148.

Kõik lepingud, konventsioonid, kokkulepped ja kontrahid, mis sõlmitud Saksamaa poolt Egiptusega, loetakse tühistatuks 4. augustist 1914.a.-st.

Saksamaa ei saa mitte mingil juhul viidata nendele aktidele ja ta kohustub mitte mingil viisil sekkuma läbirääkimistesse, millised võivad Egiptuse suhtes leida aset Suurbritannia ja teiste Suurriikide vahel.

Artikkel 149.

Enne Egiptuse kohtukorralduse seadusandluse jõustumist, milline seab täieliku õiguspädevusega kojad, võetakse Tema Kuninglik Kõrgus Sultan´i dekreetidega meetmeid, et teostada õiguspädevust Saksamaa kodanike või nende varade üle – briti konsulaarkohtute ((British Consular Tribunals)) kaudu.

Artikkel 150.

Egiptuse Valitsus saab Egiptuses asuvate Saksamaa kodanike suhtes nende olukorra ja asustustingimuste reguleerimisel täieliku tegevusvabaduse.

Artikkel 151.

Saksamaa annab oma nõusoleku Tema Kuninglik Kõrgus Khedivi poolt 28. novembril 1904.a.Egiptuse Avaliku Võla Komisjoni suhtes välja antud dekreedid tühistamiseks, või muudatuste tegemiseks, milliseid Egiptuse Valitsus võib pidada sellise soovitatavaks teha.

Artikkel 152.

Saksamaa nõustub, kuivõrd see puudutab Tema Briti Majesteedi Valitsusele õiguste üleandmist, millised on talle antud Tema Kuningliku Kõrguse Sultani poolt Suessi kanali vaba laevatamist puudutava Konventsiooniga, mis allkirjastatud 29 oktoobril 1888.a. Konstantinoopolis.

Ta loobub igasugusest osalusest Egiptuse Sanitaar-, Mere- ja Karantiinidokogus ja nõustub, kuivõrd see teda puudutab, selle Nõukogu õiguste Egiptuse võimudele üleandmisega.

Artikkel 153.

Kogu Saksamaa Keisririigi ja Saksa Riikide Egiptuses asuv vara läheb õigusega, hüvitust maksmata, üle Egiptuse Valitsusele.

Selles suhtes vaadeldakse Saksamaa Keisririigi ja Saksa Riikide varasid ja omandit kui Trooni, Keisririigi ja Saksa Riikide , aga samuti endise Saksamaa Keisri ja teiste kuningakoja isikute kogu omandit.

Kogu Egiptuses Saksamaa kodanikele kuuluva vaba- ja kinnisvara suhtes käitatakse kooskõlas käesoleva Lepingu X Osa (Majanduslikud määrused) III ja IV jao määrustega.

Artikkel 154.

Egiptuse kaupade Saksamaale veo suhtes kasutatakse Briti kaupade suhtes kasutatavat režiimi.

VII Jagu.

Türgi ja Bulgaaria.

Artikkel 155.

Saksamaa kohustub tunnistama ja vastu võtma igasuguseid kokkuleppeid, milliseid Liitlas- ja nendega Ühinenud Riigid Türgi ja Bulgaariaga sõlmivad mingite õiguste, huvide ja privileegide suhtes, millistele Saksamaa või Saksamaa kodanikud võisid pretendeerida Türgi ja Bulgaaria ja millised ei moodusta käesoleva Lepingu määruste asja.

VIII Jagu.

Shantung.

Artikkel 156.

Saksamaa loobub Jaapani kasuks kõigist oma õigustest, õiguslikest alustest ja privileegidest, millised puudutavad spetsiaalselt territooriumit Kiaochow, raudteid, kaevandusi ja allveekaableid, millised ta soetas Hiinaga 6. märtsil 1898.a. sõlmitud lepingu ja igasuguste muude aktide alusel, millised puudutavad Shantungi provintsi.

Kõik Saksamaa õigused Tsingtao-Tsinanfu raudteele, kaasaarvatud kõik harud koos igasuguste lisadega, jaamahoone, ladude, materjalosa ja liikuvkoosseisuga, kaevandustega, asutustega ja kaevanduste ekspluateerimiseks vajalike asutuste ja materjalidega, soetatakse ja jääb soetatuks Jaapani poolt koos kõigi sellega seotud õiguste ning privileegidega.

Saksamaa Riigi allveekaablid Tsingtaost kuni Shanghaini ja Tsingtaost kuni Chefooni, koos kõigi sellega seotud õiguste, privileegide ja omandiga läheb samamoodi, ilma igasuguste kohuste ja koormisteta, Jaapani omandisse.

Artikkel 157.

Õigused vaba- ja kinnisvarale, milliseid Saksamaa Riik valdab Kiaochow territooriumil, aga samuti kõik õigused, millistele ta võinuks pretendeerida tööde või paranduste tegemise tõttu, või seda territooriumi puudutavate otsuste või kaudsete kulude tegemise tõttu, soetatakse igasugustest kohustustest ja koormistest vabana ja jääb Jaapani poolt soetatuks.

Artikkel 158.

Saksamaa annab Jaapanile kolme kuu kestel, millised järgnevad käesoleva Lepingu jõustumisele, üle igasugused arhiivid, registrid, plaanid, õiguslikud alused ja dokumendid, millised puudutavad tsiviil, millitaar, finants, kohtu või muud Kiaochow territooriumi juhtimist, ükskõik, kus nad ka ei asuks.

Sama tähtaja jooksul Saksamaa teavitab Jaapanit kõigist lepingutest, kokkulepetest ja kontrahhidest, millised puudutavad kahes ülalpool toodud artiklis viidatud õigusi, õiguslikke aluseid või privileege.

V Osa.

Maa-, mere- ja õhujõude puudutavad määrused.

Et valmistada ette võimalik üldine kõikide riikide relvastuse vähendamine, Saksamaa kohustub rangelt jälgida allpool toodavaid maa-, mere- ja õhujõude puudutavaid määrusi.

I Jagu.

Sõjaväge puudutavad määrused.

I Peatükk.

Saksa sõjaväe isikkoosseisu arv ja kaadriväelased.

Artikkel 159.

Saksamaa sõjajõud demobiliseeritakse ja kahandatakse allpool kehtestatud tingimustel.

Artikkel 160.

1° Hiljemalt 31. märtsist 1920.a. ei tohi Saksa sõjavägi koosneda enamast, kui seitse jalaväediviisi ja kolm ratsaväediviisi.

Sellest hetkest ei tohi Saksamaad moodustavate Riikide sõjaväe isikkoosseisu arv ületada sadattuhandet inimest, kaasa-arvatud ohvitserid ja rivid ning hakkab olema ettenähtud eranditult territooriumil korra hoidmiseks ja piiride valvamiseks.

Ohvitseride üldine arvuline hulk, kaasa-arvatud Staapide, milline ka ei oleks nende ülesehitus, personal ei tohi ületada nelja tuhandet.

2° Armeekorpuste ja diviiside Staabid moodustatakse kooskõlas käesoleva Jao Lisa, Tabelis Nr. 1 sätestatud määrustega.

Jalaväe, ratsaväe, insenerivägede ja tehniliste teenistuste ja väeüksuste hulk ja isikkoosseisu arv, mis on nähtud ette nimetatud tabelis, moodustab maksimumi, mida ei tohi ületada.

Iga järgnevatest üksustest võib omada rivituid osi:

Jalaväepolk,

Ratsaväepolk,

Suurtükiväepolk,

Sapööripataljon.

3° Diviisid ei või olla teisiti jaotatud, kui kahe armeekorpuse Staabi vahel.

Teisiti grupeeritud jõude või muude juhtimise organite või sõjaks ettevalmistamise ettevalmistuste säilitamine või moodustamine on keelatud.

Saksamaa Suur Peastaap ja igasugused muud sarnased formeeringud saadetakse laiali ja neid ei tohi mingil kujul enam taastada.

Erinevate Saksamaa Riikide Sõjaministeeriumite ja nende juhtimise all olevaid juhatuste ohvitseridest ja nendega võrdsustatud isikutest personal ei tohi ületada kolmesadat ohvitseri, kes on arvatud selle nelja tuhande hulka, milline on ettenähtud käesoleva artikli esimese punkti kolmanda lõigu määrustega.

Artikkel 161.

Administratiivsetes tsiviilpersonaliga sõjaväeasutustes, millised ei ole võetud käesolevate määrustega sõjaväe isikkoosseisu arvu hulka, vähendatakse seda iga kategooria puhul kümnendikuni, millisena see oli nähtud ette 1913.a. eelarves.

Artikkel 162.

Selliste Saksamaa Riikide teenistujate või ametnike, nagu tollitöötajad, metsa-, rannavahid, hulk ei või ületada teenistujate või ametnike hulka, kes täitsid neid kohustusi 1913.a.

Sandarmite ja linna- ja maapolitseinike teenistujate või ametnike arv võib olla suurendatud vaid tasemeni, milline vastab elanike arvu kasvuga 1913.a-st, maakohtades või linnades, millistes nad teenivad.

Teenistujaid ja ametnikke ei või sõjaväeõppustest osa võtma koguda.

Artikkel 163.

Saksamaa sõjajõudude vähendamine, milline on sätestatud Artikkel 160. määrustega, võib olla teostatud järkjärgult järgmisel viisil:

Kolme kuu kestel, millised järgnevad käesoleva Lepingu jõustumisele, peab üldine isikkoosseis olema alandatud 200 000 inimeseni ja Artikkel 160 ettenähtud üksuste arv ei tohi olla üle kahe korra suurem.

Selle tähtaja möödumisel ja iga järgmise järgneva kolmekuise perioodi lõpus, Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide Sõjaliste ekspertide Konverents kehtestab iga järgneva kolmekuise perioodi jaoks kahandamise, milline peab olema teostatud sellisel viisil, et hiljemalt 31. märtsiks 1920.a. Saksamaa sõjaväe üldine isikkoosseisu arv ei ületaks maksimaalset 100 000 isikut, mis ettenähtud Artikkel 160. määrustes. Nendes järkjärgulistes kahandamistes peab erinevates üksustes säilima sõdurite ja ohvitseride arvu suhtes see-sama suhe, milline on ettenähtud nimetatud artiklis.

II Peatükk.

Relvastus, varustus ja materjalosa.

Artikkel 164.

Ajaks, mil Saksamaa võib olla võetud Rahvasteliidu liikmeks, ei tohi Saksamaa sõjavägi vallata käesoleva Osa Lisas toodud Tabeli Nr II toodud relvastuse arvu ületavat relvastust, erandiks normivaba täiendus, milline ei tohi käsitulirelvade puhul ületada

nende lubatud arvust veerandit ja raskerelvade puhul üht viiekümnendikku ja millised on nähtud ette vaid hädavajaliku asenduse tegemiseks.

Saksamaa teatab, et võtab nüüdsest enda peale kohustuse, et ajast, mil ta võetakse Rahvasteliidu liikmeks, nimetatud tabelis ettenähtud relvastuse hulka ei ületata, kusjuures see hulk võib olla Rahvasteliidu Nõukogu poolt muudetud ja millise otsuseid ta kohustub seejuures rangelt järgima.

Artikkel 165.

Raskerelvade, kuulipildujate, miinipildujate ja käsirelvade maksimaalne arv aga ka relvade ja varustuse reservid, milliseid Saksamaal lubatakse säilitada perioodil, milline algab käesoleva Lepingu jõustumise hetkest ja kestab kuni 31. märtsini 1920.a., mis nimetatud Artikkel 160 määrustes, osutuvad samasugustes suhetes olevateks lubatud maksimaalsete varude suhtes, mis kehtestatud käesoleva Jao Lisa Tabeli III määrustega, millises Saksamaa sõjajõud, Artikkel 163. määrustega ettenähtud vähendamise määral, osutuvad, Artikkel 160. määrustega ettenähtud maksimaalsete sõjajõudude suhtes.

Artikkel 166.

31. märtsiks 1920.a. ei või Saksamaa sõjaväe varustuse hulk ületada käesoleva Jao Lisa Tabeli III määrustes kehtestatud arvu.

Sama perioodi kestel peab Saksamaa Valitsus paigutama need varud kohtadesse, millistest ta teavitab Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide Valitsusi. Saksamaa Valitsusel on keelatud luua igasuguseid teisi varusid, ladusid või varustuse reserve.

Artikkel 167.

Relvade arvust ja kaliibrist, millised moodustavad käesoleva Lepingu jõustumise päevaks maa- ja merekindlustuste, kindluste ja kindlustatud võõndite relvastuse, milliseid Saksamaal on lubatud säilitada, peab Saksamaa Valitsus viivitamatult teavitama Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide Valitsusi, kusjuures need muutuvad maksimaalseteks arvudeks, milliseid ei või ületada.

Kahekuulise tähtaja jooksul, lugedes käesoleva Lepingu jõustumise päevast tuleb nende relvade moona maksimaalne arv ühtmoodi alandada ja säilitada arvestusega tuhat viissada lasku relvadele, millise kaliiber on kuni ja 105 mm ning 500 lasku relvade kohta, milliste kaliiber ületab 105 mm.

Artikkel 168.

Relvade ja igasuguse varustuse ning kõiksugu materjalide valmistamine võib toimuda vaid neis tehastes ja vabrikutes, milliste asupaigast teavitatakse ja milliste rajamiseks on saadud heakskiit Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide Valitsustelt ja milliste hulga piiramise õiguse nad enesele jätavad.

Kolmekuise tähtaja jooksul, käesoleva Lepingu jõustumise päevast, igasugused teised asutused, milliste eesmärgiks on igasuguste relvade, varustuse ja sõjamaterjalide tootmine, valmistamine, hoidmine või katsetamine, suletakse. Seesama kord hakkab kehtib kõigi arsenalide suhtes, peale nende, milliseid hakatakse tarvitama lubatud relvastuse varude ladudena. Selle tähtaja jooksul nende arsenalide personal vallandatakse.

Artikkel 169.

Kahekuise tähtaja jooksul, lugedes käesoleva Lepingu jõustumise päevast, Saksamaa relvad, varustus ja sõjamaterjal, kaasaarvatud igasugune õhulaevastiku vastane materjal, milline asub Saksamaal ja mis ületab lubatud hulka, peab olema antud Peamistele Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide Valitsustele, et see hävitataks või muudetakse kasutuskõlbmatuks. See-sama puudutab ka igasugust sõjatööstust puudutavat sisseseadet, erandiks see, milline tunnistatakse lubatuks Saksamaa sõjaväele lubatud relvastuse ja varustuse tootmiseks.

See üleandmine teostatakse Saksamaa territooriumi nendes punktides, millised nimetatud Valitsuste poolt määratletakse.

Samasuguse tähtaja jooksul välismaist päritolu relvad, varustus ja sõjamaterjal, kaasa arvatud ka õhulaevastiku vastased materjalid, millises seisukorras nad ka ei oleks, antakse üle nimetatud Valitsustele, kes otsustavad nende hilisema sihtotstarbe üle.

Relvad, varustus ja materjal, milline Saksamaa sõjajõudude järkjärgulise vähendamise tõttu ületavad käesoleva Jao Lisa Tabelite Nr: II ja Nr: III määrustes näidatud hulka, peavad olema antud üle, nii nagu on ülalpool öeldud, selliseks tähtajaks, millised kehtestab Artikkel 163. määrustes ettenähtud Sõjaliste ekspertide Konverents.

Artikkel 170.

Saksamaale igasuguste relvade, varustuse ja sõjamaterjalide sissevedu, millised need ka ei oleks, keelatakse rangelt ära.

Seesama hakkab puudutama relvade, varustuse ja sõjamaterjalide, millised need ka ei oleks, välisriikidesse viimiseks tootmist.

Artikkel 171.

Pidades silmas lämmatavate, mürgiste või muude sarnaste gaaside aga samuti ka igasuguste analoogiliste vedelike, ainete või nende kasutamise vahendite kasutamise ärakeelamist, on nende toomine ja Saksamaale vedu rangelt keelatud.

Seesama hakkab puudutama ka materjale, millised on spetsiaalselt nähtud ette nimetatud toodete ja tarvitamise vahendite valmistamiseks või nimetatud toodete või vahendite kasutamiseks.

Samamoodi keelatakse Saksamaale sisseveoks soomusautode, tankide või igasuguste teiste sarnaste masinate, milliseid võidakse kasutada sõjalistel eesmärkidel, toomine.

Artikkel 172.

Kolmekuise tähtaja jooksul, lugedes käesoleva Lepingu jõustumise päevast, Saksamaa Valitsus teavitab Peamiste Liitlas- ja sellega Ühinenud Riikide Valitsusi kõigi lõhkeainete ja mürkainete või teiste keemiliste preparaate liikidest ja nende tootmisviisidest, milliseid nad sõja ajal kasutasid või mis olid nende poolt valmistatud sellisel viisil kasutamiseks.

III Peatükk.

Sõjaväe komplekteerimine ja väljaõpetamine.

Artikkel 173.

Saksamaal kaotatakse igasugune üldine kohustuslik väeteenistus.

Saksamaa sõjavägi võib olla üles ehitatud ja komplekteeritud vaid vabatahtlike värbamise teel.

Artikkel 174.

Alamohvitserid ja sõdurid peab värbama, vaheaegadeta, kaheteistkümne aastaseks perioodiks.

Mingitel põhjustel lepingu kehtivuse ajal teenistusest lahkunud inimeste hulk ei tohi aasta kestel ületada 5% isikkoosseisu üldhulgast, milline on käesoleva Lepinguga (Artikkel 160, 1°, 2 lõik) kehtestatud.

Artikkel 175.

Sõjaväkke tegevteenistusse jäetud ohvitserid peavad võtma vähemalt kuni neljakümne viie aastaseks saamiseni teenimise kohustuse.

Uued ametisse nimetatud ohvitserid peavad võtma vähemalt kahekümne viie aastase vahetult teenistuses oleku kohustuse.

Ohvitserid, kes kuulusid varem mingite sõjaväe formeeringute juurde ja milliseid ei moodustata nendes üksustes, milliste säilitamine on lubatud, ei tohi osaleda mingites teoreetilistes või praktilistes sõjaväe õppustest ja neid ei saa enam sõjaväeteenistuse kohustuslaste hulka arvata.

Teenistusest lepingu kestvuse ajal mingitel põhjustel lahkuvate ohvitseride arv ei tohi aastas ületada 5 % ohvitseride üldarvust, milline on käesoleva Lepinguga (Artikkel 160. 1°, 3 lõik) kehtestatud.

Artikkel 176.

Kahekuulise tähtaja möödumisel peale käesoleva Lepingu jõustumise päevast jääb Saksamaal alles vaid selline arv sõjakooale, millised on lubatud hulgale ohvitseride ettevalmistamiseks otse vajalikud. Need koolid peavad olema nähtud ette eranditult iga üksiku väeliigi ohvitseride kohtade komplekteerimiseks ja täpsemalt üks õppeasutus relvaliigi kohta.

Nimetatud koolidesse võetakse kursuse läbimiseks kasvandikke rangelt vastavuses täitmisele kuuluvate vakantsete kaadriohvitseride kohtadega. Kursandid ja õppepersonal võetakse isikkoosseisu hulka, milline on kindlaks määratud käesoleva Rahulepingu (Artikkel 160 1°, 2 ja 3 lõigu) määrustega.

Seepärast ja ülalpool nimetatud tähtaja jooksul, igasugused Saksamaal asuvad sõjaväe akadeemiad või sarnased asutused, aga samuti igasugused ohvitseride, üleajateenijate (Aspiranten), kadettide, allohvitseride või allohvitseride kandidaatide (Aspiranten) sõjakoolid, peale ülalmainitute, suletakse.

Artikkel 177.

Õppeasutused, ülikoolid, endiste sõjaväelaste ühingud, laskespordi ja spordi või matkaliidud ja üldse igasugused ühendused, milline ei oleks nende vanuseline koosseis, ei tohi mingite sõjaliste küsimustega tegeleda.

Neil on spetsiaalselt keelatud tegeleda oma liikmetele sõjalise väljaõppe või harjutuste tegemisega, või sundida neid õppima ja sundima neid sõjakunsti harjutusi tegema või õppima sõjarelvi kasutama.

Need ühingud, ühendused, õppeasutused ja ülikoolid ei tohi omada mingeid sidemeid sõjaministeeriumite ja mitte mingite sõjaväevõimudega.

Artikkel 178.

Kõik mobilisatsiooni teostamiseks või sellele kalduvate meetmete võtmine on keelatud.

Väeosad, teenistused või staabid ei tohi mitte mingil juhul võtta enda juurde lisakoosseise.

Artikkel 179.

Saksamaa kohustub peale käesoleva Lepingu jõustumist mitte akrediteerima ühtegi välisriiki mingeid maa-, mere- või õhuvägede missioone, ei saada neid ise, ega luba neil välja sõita; ta kohustub, peale selle, võtma hädavajalikke meetmeid selleks, et Saksamaa kodanikel ei lubataks oma territooriumilt mingi teise välisriigi maa-, mere- või õhujõududesse astumiseks või et neid saadetak võõra riigi sõjaväe juurde sõjalisel alal nõu andmiseks või üldse maa-, mere- või õhuväelist väljaõpet teostama, lahkuda.

Liitlas- ja nendega Ühinenud Riigid nõustuvad, kuivõrd see neid puudutab, et käesoleva Lepingu jõustumisega seoses, nad ei või võtta oma maa-, mere- ja õhuväkke, nende juurde kedagi Saksamaa kodanikest ega kutsu sõjalise väljaõppe teostamise juurde appi, ega kasuta Saksamaa kodanikke maa-, mere- või õhuvägede instruktoritena.

Kuid, käesolev määrus ei kahjusta mingil moel Prantsusmaa õigusi, Prantsuse sõjaseaduste ja eeskirjade järgi, Välisleegioni komplekteerimisel.

IV Peatükk

Kindlustused

Artikkel 180.

Kõik maismaakindlustused, kindlused ja kindlustatud võõndid, millised asuvad Saksamaa territooriumil Lääne pool joon, mis on tõmmatud Reinist 50 km Ida poole, relvitustatakse ja lammutatakse.

Kahekümnendajooksul käesoleva Lepingu jõustumise päevast need maismaakindlustused, kindlused ja kindlustatud võõndid, millised asuvad Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide vägede poolt mitte hõivatud territooriumil, peavad olema lahtirelvastatud ja peavad teise kolmekümnendajooksul olema lammutatud. Neist need, millised asuvad Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide vägede poolt hõivatud aladel, peavad olema lahtirelvastatud ja lammutatud Liitlaste Ülemjuhatusel nimetatud tähtsajooksul.

Igasuguste uute kindlustuste ehitamine, missugune nende liik ja tähendus ka ei oleks, on käesoleva artikli esimeses lõigus nimetatud võõndis keelatud.

Saksamaa Lõuna- ja Idapiiride kindlustuste süsteem säilitatakse selle tänapäevases seisukorras.

Tabel Nr: I.

Aarmeecorpuste ja jalaväe ning ratsaväediviiside staapide kaadriohvitseride ja isikoosseisu arv.

I. Armeekorpuste staabid

Üksused	Maksimaalselt lubatud arv	Iga üksuses maksimaalselt lubatud arv	
		Ohvitserid	Sõdurid
Armeekorpuse staap	2	30	150
Staabides kokku		60	300

Nr: II Jalaväediviisi isikoosseis.

Moodustavad üksused	Nende üksuste maksimaalne arv ühes ja samas diviisis	Iga üksuse maksimaalne arvuline koosseis.	
		Ohvitserid	Sõdurid
Jalaväediviisi staap	1	25	70
Jalaväedivisjoni staap	1	4	30
Divisjoni suurtükiväe staap	1	4	30
Jalaväepolk (Igas polgus on 3 jalaväepataljoni. Igas pataljonis on 3 jalaväeroodu ja 1 kuulipildurite rood.)	3	70	2.300
Miinpildurite rood	3	6	150
Divisjoni ratsaväeeskadron	1	6	150
Välisuurtükiväe polk (Igas polgus on 3 suurtükiväe	1	85	1.300

divisjoni. Igas divisjonis on 3 patareid)			
Sapööripataljon (Selles pataljonis on 2 sapööriroodu, 1 pontoonide komando, 1 prožektorite rühm)	1	12	400
Sideteenistuse malev (Selles malevas on 1 telefoni rühm, 1 kuulajate jagu, 1 tuviposti jagu)	1	12	300
Diviisi sanitaarteenistus	1	20	400
Pargid ja transpordi üksus		14	800
Kokku jalavaediviisis:		410	10.830

III. Ratsaväe diviisi koosseis.

Moodustavad üksused	Nende üksuste maks. Arv ühes ja samas diviisis	Iga üksuse maksimaalne isikuline koosseis	
		Ohvitserid	Sõdurid
Ratsaväediviisi staap	1	15	50
Ratsaväepolk (Igas polgus on 4 eskadroni)	6	40	800
Ratsaväedivisjon (3-st patareist)	1	20	400
Kokku ratsaväe diviisis		275	5.250

Tabel Nr: 2.

Relvastus, milline omistatakse 7 jalaväediviisile, 3 ratsaväediviisile ja 2 armeekorpusse staabile.

Materjal	Jalaväe- diviis	7-le jalaväe-	Ratsaväe- diviis	3-le ratsaväe-	2.A.K.S.	Kokku 2., 4. ja
----------	--------------------	------------------	---------------------	-------------------	----------	--------------------

	(1)	diviisile (2)	(3)	diviisile (4)	(5)	5. tulbas. (6)
Vintpüssid	12.000	84.000	-	-	See varustus peab olema võetud jalaväediviisi relvade üle- jäägist.	84.000
Karabiinid	-	-	6.000	18.000		18.000
Raske- kuulipildujad	108	756	12	36		792
Kerge- kuulipildujad	162	1.134	-	-		1.134
Keskised miinipildujad	9	63	-	-		63
Kerged miinipildujad	27	189	-	-		189
Suurtükid 7,7 cm	24	168	12	36		204
Suurtükid (Haubitsad) 10,5 cm	12	84	-	-		84

Tabel Nr: 3

Maksimaalselt lubatud varud.

Materjal	Lubatud relvade maks. Arv.	Üksuse varu.	Kokku maksimaalselt.
Vintpüssid	84.000	400 lasku	40.800.000
Karabiinid	18.000		
Raskekuulipildujad	792	8 000 lasku	15.408.000
Kergekuulipildujad	1.134		
Keskised miinipildujad	63	400 lasku	25.200
Kerged miinipildujad	189	800 lasku	151.200
Välisuurtükid:			
Suurtükid-7,7 cm	204	1.000 lasku	204.000
Suurtükid – 10,5	84	800 lasku	67.200

Need tabelid ei sisalda teatud isikkoosseisu, milline on Saksamaale määratud, kuid neis leiduvad arvud (üksuste arv ja nende isikkoosseisu arv) moodustavad neid maksimume, milliseid mingil juhul ei tohi ületada.

II Jagu

Mereväge puudutavad määrused.

Artikkel 181.

Peale kahekuulise tähtaja möödumist, lugedes käesoleva Lepingu jõustumise päevast, Saksamaa mereväes ei tohi relvastatud laevade arv ületada:

- 6 soomuslaeva, tüübid : „Deutschland“ või „Lothringen“;
- 6 kergeristlejat;
- 12 Hävitajat (destroierit);
- 12 Torpeedopaati (Miinilaeva),

või sama arv asenduslaevu, millised on ehitatud, nii nagu on öeldud Artikkel 190. määrustes.

Laevastikus ei või olla ühtegi allveelaeva.

Igasugused muud sõjalaevad, kuivõrd käesolevas Lepingus teisiti ei sätestata, peavad olema pandud reservi või muudetud kaubalaevadeks.

Artikkel 182.

Kuni Artikkel 193. määrustega ettenähtud meremiinide traalimiste lõpetamiseni peab Saksamaa säilitama oma teenistuses sellise arvu miinitraalereid, nagu Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide Valitsuste poolt kehtestatakse.

Artikkel 183.

Peale kahekuulise tähtaja möödumist, lugedes käesoleva Lepingu jõustumise päevast, Saksamaa mereväkke kuuluvasse isikkoosseisu, nii laevade meeskondades kui

ranniku kaitses, semafori-teenistuses, kui kalda-administratsioon ja kalda teenistustes, kaasa-arvatud ohvitserid ja igasugust järku ja liiki personal, üldarv ei tohi ületada viieteist tuhandet inimest.

Ohvitseride ja volitatud ohvitseride („warrant ofitserid“?) arv ei või ületada tuhatviitsada.

Kahekuiise tähtaja jooksul, lugedes käesoleva Lepingu jõustumise päevast, ülalpool nimetatud arvu ületav personal tuleb demobiliseerida.

Mitte mingi mere- või sõjaväelist formeeringut, mitte mingit reservmoodustusi ei või Saksamaal, lisaks ülalpool kehtestatud arvulist koosseisu, mereväe teenistusega seoses luua.

Artikkel 184.

Käesoleva Lepingu jõustumise päevast lakkavad kõik Saksamaa pealveelaevad, millised asuvad väljaspool Saksamaa sadamaid, olemast Saksamaa omand ja viimane loobub igasugustest õigustest nimetatud laevadele.

Laevad, millised 11. novembri 1918.a. Relvarahu määruste järgi on interneeritud käesoleval ajal Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide sadamates, kuulutatakse lõplikult ära-antuteks.

Laevad, millised on käesoleval ajal interneeritud neutraalsetes sadamates, antakse seal üle Peamistele Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide Valitsustele. Saksamaa Valitsus peab hakkama käesoleva Lepingu jõustumise hetkest, pöörduma sellel eesmärkil teavitusega neutraalsete Suurriikide poole.

Artikkel 185.

Kahekuiise tähtaja jooksul, lugedes käesoleva Lepingu jõustumise päevast, antakse kõik alljärgnevalt loetletud Saksa pealveesõjalaevad Peamiste Liitlas- ja Nendega Ühinenud Riikide Valitsustele neis liitlaste sadamates, millised nimetatud Suurriikide poolt nimetatakse.

Need laevad hakkavad asuma lahtirelvastatult, nii nagu see on ettenähtud 11. novembri 1918.a. Relvarahu Artiklis XXIII. Kuid neil peavad pardal olema kõik suurtükid.

Soomuslaevad.

Oldenburg.
Thüringen.
Ostfriesland.
Helgoland.

Posen.
Westfalen.
Rheinland.
Nassau.

Kerge-ristlejad.

Stettin.

Danzig.

München.

Lübeck.

Stralsund.

Augsburg.

Kolberg.

Stuttgart.

ja peale selle: nelikümmend kaks uusimat hävitajat ja viiskümmend uusimat torpeedopaati, millised nimetatakse Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide Valitsuste poolt.

Artikkel 186.

Käesoleva Lepingu jõustumisel Saksamaa Valitsus peab teostama, Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide Valitsuse kontrolli alla, kõigi praegusel ajal ehitamisel olevate Saksa pealveelaevade lammutamise.

Artikkel 187.

Saksamaa abi-ristlejad ja alljärgnevalt nimetatud abilaevad, relvitustatakse ja neid hakatakse käsitlema kui kaubalaevu.

Neutraalsetes riikides interneeritud laevad.

Berlin.

Seydlitz.

Santa Fe'.

Yorck.

Saksamaa sadamates asuvad laevad.

Ammon.

Fürst Bülow.

Answald.

Gertrud.

Bosnia.

Kigoma.

Cordoba.

Rugia.

Cassel.

Santa Elena.

Dania.

Schleswig.

Rio Negro.

Möwe.

Rio Pardo.

Sierra Ventana.

Santa Cruz.

Chemnitz.

Schwaben.

Emil Georg von Strauss.

Solingen.

Habsburg.

Steigerwald.

Meteor.

Franken. Wattraute.
Gundomar. Scharnhorst.

Artikkel 188.

Kuuajalise tähtaja möödumisel, lugedes käesoleva Lepingu jõustumisest, kõik Saksamaa allveelaevad, aga samuti allveelaevade ujuvkraanad ja dokid, kaasaarvatud ujuvad baas-töökoda, peavad olema antud üle Peamistele Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikidele.

Need neist allveelaevadest, laevadest ja dokkidest, millised tunnistatakse ülalnimetatud Valitsuste poolt iseseisvalt või puksiiris sõidukõlvulisteks, saadetakse Saksamaa Valitsuse korraldusel sellistesse Liitlasmaade sadamatesse, millised olid neile määratud.

Teised allveelaevad, aga samuti need, millised asuvad ehitusjärgus, lammutatakse Saksamaa Valitsuse korraldusel nimetatud Valitsuste jälgimise all. See lammutamine peab olema lõpetatud hiljemalt, peale käesoleva Lepingu jõustumist, kolme kuu jooksul.

Artikkel 189.

Igasugused lammutatud veepealsete ja allveelaevade osad, masinad ja materjalid, millised need ka ei oleks, võivad olla ära kasutatud puhtalt tööstuslikul või kaubanduslikul eesmärgil.

Neid ei tohi välismaale müüa ega niisama ära anda.

Artikkel 190.

Saksamaale keelatakse ära mingite sõjalaevade ehitamine või soetamine, peale nende, millised on käesoleva Lepinguga (Artikkel 181) ettenähtud, relvastatud üksuste asendamiseks.

Ülevalpool ettenähtud asenduslaevad ei või omada suuremat veeväljasurvet, kui:

10.000 tonni soomuslaevadele; ((Armoured ships)) ((броненосцев))

6.000 – kergeristlejatele, ((Light cruisers)) ((легких крейсеров))

800- Hävitajatele, ((Destroyers)) ((контр-миноносцев))

200- Torpeedopaatidele. ((Torpedo boats, ((миноносцев))

Peale laevade hukkumise juhtude, erinevate klasside üksused võivad olla asendatud vaid peale ettenähtud perioodi möödumist:

20 aastat soomuslaevadele ja ristlejatele;

15 aastat hävitajatele ja torpeedopaatidele.

Artikkel 191.

Saksamaa ei tohi ehitada ega soetada mingeid allveelaevu, isegi kaubalaevadena.

Artikkel 192.

Saksamaa sõjalaevastiku laevad võivad pardal või reservis omada vaid sellise koguse relvastust ja varustust ning sõjamaterjale, milline on määratud kindlaks Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide poolt.

Ühe kuu jooksul, milline järgneb ülalpool ettenähtud koguste kehtestamisele, relvad, varustus ja igasugune sõjamaterjal, kaasa-arvatud miinid ja torpeedod, millised käesoleval ajal asuvad Saksamaa Valitsuse käes ja mis ületavad nimetatud kogused, antakse üle nimetatud Suurriikide Valitsustele nende poolt kindlaksmääratud kohtades. Kõik see hävitatakse või tehakse kasutamiskõlbmatuks.

Igasugused muud varud, laod või relvade, varustuse või mereväe materjalide tagavarad, millised need ka ei oleks, on keelatud.

Saksamaa territooriumil on ülalpool nimetatud esemete valmistamine ja võõrriikidesse väljavedu keelatud.

Artikkel 193.

Kohe peale käesoleva Lepingu jõustumisest asub Saksamaa miinide traalimisele järgmistes Põhjamere tsoonides Idapoolle 4° 00' Idapikkust Greenwichi järgi:

1° Paralleelide vahel 53°00' ja 59°00' Põhjalaiust; Põhja poole 60°30' Põhjalaiust.

Saksamaa peab hoidma need tsoonid miinidest vabad.

Saksamaa peab samamoodi traalima ja hoidma miinidest vabadena sellised Balti mere tsoonid, millised määratakse hiljem Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide Valitsuste poolt.

Artikkel 194.

Saksamaa mereväe isikkoosseisu hakatakse komplekteerima eranditult vabatahtlike värbamisega, kellega sõlmitakse leping vähemalt, ilma vaheaegadeta, kahekümne viieks aastaks ohvitseride ja „warrant-ohvitseride“ puhul ja kaheteistkümneks aastaks, vaheaegadeta, allohvitseride ja madruste suhtes.

Värbamiste arv, millisega täidetakse teenistusest mingitel põhjustel enne lepingu lõppu lahkunud personali, ei tohi aastas koosseisu üldarvust, milline on ettenähtud käesoleva Jao (Artikkel 183) määrustega, ületada viit protsenti.

Personal, kes lahkub mereväe teenistusest, ei tohi saada mingitki sõjalist väljaõpet ega pea uuesti mere- ega maaväkke teenima minema.

Ohvitserid, kes astuvad Saksamaa mereväkke ja keda ei demobiliseerita, peavad võtma teenimise kohutuse kuni neljakümne viie aastaseks saamiseni, kui nad ainult mõjuvatel põhjustel teenistusest varem ei lahku.

Mitte keegi Saksamaa kaubalaevastiku ohvitseridest ja madrustest ei pea saama mingit sõjalist väljaõpet.

Artikkel 195.

Selleks, et kõigile rahvastele tagada Balti merele pääsemise täieliku vabaduse, Saksamaa ei tohi tsoonis, milline asub 55° 27' ja 54° 00' Põhjalaiust, vahel ja 9° 00' ja 16° 00' Idapikkust, vahel Greenwichi järgi, rajada mingeid kindlustusi, ega seada üles mingeid kahureid, millised valitseksid Põhja- ja Balti mere vahelistel mereteedel. Käesoleval ajal mainitud tsoonis eksisteerivad kindlustused peavad olema Liitlasriikide kontrolli alla ja nende poolt kehtestatud tähtjaks, lammutatud ja relvad peavad olema ära viidud.

Saksamaa Valitsus peab esitama Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide Valitsustele kõik täielikud käesoleval ajal tema käsutuses olevad hüdrograafilised andmed ja mis puudutavad Balti mere ja Põhjamere vahelisi kanaleid ja külgnevaid mereteid.

Artikkel 196.

Kõik merekindlustused, kindlused ja kindlustatud rajoonid, peale neid, millised on mainitud XIII Jao (Heligoland) III Osa (Euroopat puudutavad poliitilised määrused) ja Artikkel 195. ja millised asetsevad kas vähem, kui viiskümmend kilomeetrit Saksamaa rannast, või siis Saksamaa rannikusaartel, milliseid hakatakse vaatlama kui kaitse iseloomuga ja need võivad jääda nende kaasaegsesse olukorda.

Mitte mingeid uusi kindlustusi ei tohi selles tsoonis ehitada. Nende rajatiste relvastus ei tohi kunagi ületada, arvult ja kaliibrilt relvi, relvastust, millised eksisteerivad seal käesoleva Lepingu jõustumise päevaks. Saksamaa Valitsus teavitab viivitamatult selle koosseisust kõigile Euroopa riikide Valitsustele.

Kahekuulise tähtaja möödumisel lugedes käesoleva Lepingu jõustumise päevast, peab nende relvade moonavaru olema ühtmoodi vähendatud ja hoitud arvestusega maksimaalse arvu tuhat viissada lasku alla 105 mm kaliibriga ja viissada lasku üle 105 mm suurtükki kohta.

Artikkel 197.

Kolme kuu kestel, millised järgnevad käesoleva Lepingu jõustumisele, ei tohi Saksamaa ilma Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide Valitsuste loata kasutada

suure võimsusega Nauen'is, Hanover'is ja Berliinis asuvaid raadiotelegraafi jaamu meresõitu, sõjalist või poliitilist iseloomu küsimustes, millistest on huvitatud Saksamaa või temaga sõja ajal liidus olnud Riigid. Need jaamad võivad anda edasi äri puudutavaid telegramme, kuid vaid nimetatud Valitsuste kontrolli alla ja viimaste poolt määratletud lainepikkustel.

Selle sama tähtaja jooksul Saksamaa ei tohi enda ega ka Austria, Ungari, Bulgaaria või Türgi territooriumil ehitada suure võimsusega raadiotelegraafijaamu.

III Jagu.

Õhusõitu puudutavad määrused.

Artikkel 198.

Saksamaa sõjaväes ei tohi olla mingeid maa- ja mere-sõjalennuväge.

Saksamaa võib ja seejuures mitte hiljema perioodi jooksul, kui kuni 1. oktoobrini 1919.a., pidada vaid maksimaalse arvuna sada vesilennukit või vesi-plaanereid, millised on ette nähtud vaid allveemiinide otsimiseks ja mis varustatakse sel eesmärgil varustusega ja mitte mingil juhul ei või omada relvi, varustust või ükskõik milliseid pomme.

Peale mootorite, millised on pandud ülalpool nimetatud vesilennukitele või vesi-plaaneritele, võib omada vaid varumootoreid, iga sellise lennuki mootori kohta üks.

Mitte mingeid dirižableid ((juhitavad õhupallid)) ei tohi alles jätta.

Artikkel 199.

Kahekuiise tähtaja jooksul lugedes käesoleva Lepingu jõustumise päevast, sõjalennuväe personal, milline on käesoleval ajal Saksamaa maa- ja merelennuväe nimekirjades demobiliseeritakse. Kuid, kuni 1. oktoobrini 1919.a. võib Saksamaa säilitada ja ülal pidada tuhandet inimest, kaasa-arvatud ohvitserid, kõigile kaadritöötajatele ja personalile, lennu- ja mitteleenu, igasuguseid formeeringuid ja asutusi.

Artikkel 200.

Kuni Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide vägede Saksamaalt täieliku evakueerumiseni on Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide õhusõidukitel Saksamaa õhuruumis täielik lennudevabadus, ülelennu- ja õhukütõusmis-õigus.

Artikkel 201.

Kuue kuu kestel, millised järgnevad käesoleva Lepingu jõustumisele, on õhusõidukite, selle osade, aga samuti õhusõidukite mootorite ning nende osade valmistamine ja sissevedu keelatud kogu Saksamaa territooriumi ulatuses.

Artikkel 202.

Käesoleva Lepingu jõustumisest peale peab kogu maa- ja merelennuväe materjal, erandiks aparaadid, millised on ette nähtud Artiklis 198, 2. ja 3. lõigus, olema üleantud Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide Valitsustele.

See üleandmine peab olema teostatud sellistes kohtades, millised määratletakse nimetatud Valitsuste poolt; see peab olema lõpetatud kolme kuu jooksul.

Sellise materjali hulka arvatakse, täpsemalt, see materjal, millist kasutatakse või kasutati või mis on ettenähtud või oli ettenähtud sõjalisteks eesmärkideks, aga nimelt:

Komplekssed, aga samuti ehitatavad, remonditavad või kokkupandavad lennukid ja vesilennukid.

Lennukõlblikud, aga samuti ehitatavad, remonditavad või kokkupandavad dirižaablid.

Vesiniku tootmise aparaadid.

Dirižablite ja õhusõidukite angaarid ja igasugused varjualused.

Dirižableid hoitakse, Saksamaa kulul, vesinikuga täidetult kuni nende üleandmiseni; vesiniku tootmise aparaadid aga samuti dirižablite varjualused võivad, nimetatud Suurriikide äranägemise järgi, olema säilitatud Saksamaal nii kaua, kuni dirižableid on üle antud.

Õhulaevade mootorid.

Gondlid ((dirižabli külge kinnitatud korv meeskonna jne majutamiseks)).

Relvastus (suurtükid, kuulipildujad, automaadid, pommiheitjad, miinipildujad, sünkroniseerimise aparaadid, sihtimiseadmed).

Varustus (padrunid, mürsud, pommid, kestad, lõhkeainete varud või nende valmistamise toorained).

Navigatsiooni instrumendid.

Raadiotelegraafi aparaadid ja lennuaparaatidel kasutatavad foto- ja filmikaamerad.

Üksikud osad, millistest igaüks puutub mingisse eelnevasse kategooriasse.

Ülalpool nimetatud materjale ei või ülalpool nimetatud Valitsuste spetsiaalse loata mujale viia.

IV Jagu.

Üleliidulised Kontrollkomisjonid.

Artikkel 203.

Kõiki käesolevas Lepingus sisalduvaid maa-, merelennuväge ja õhusõitu puudutavad määrused ja milliste täitmiseks olid kehtestatud tähtajad, hakatakse Saksamaa poolt täitma Üleliidulise Komisjoni kontrolli all, milline on spetsiaalselt sel eesmärgil Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide poolt nimetatud.

Artikkel 204.

Üleliiduline Kontrollkomisjonile tehakse ülesandeks jälgida spetsiaalselt käesoleva Lepinguga ettenähtud Saksamaa Valitsuse kulul teostatavate lammutamiste, hävitamiste ja kõlbmatuks muutmise kohustuste täitmist.

Nad teavitavad Saksamaa võimudele neid otsuseid, milliste tegemise õiguse jätsid Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide Valitsused enesele ja millised võisid sõja-, merelennuväge ja õhusõitu puudutavate määruste täitmiseks olla hädavajalikud võtta.

Artikkel 205.

Üleliidulised Kontrollkomisjonid võivad Saksamaa Keskvalitsuse asupaigas asutada oma teenistused.

Nad saavad õiguse Saksamaa igasse punkti sõitmise õiguse ja võivad seda teha nii tihti, kui vajalikuks peavad või siis saata sinna alakomisjone või teha kohalesõidu ülesandeks ühele või mitmele oma liikmele.

Artikkel 206.

Saksamaa Valitsus peab Üleliidulisele Kontrollkomisjonile ja selle liikmetele võimaldama igasuguseid vastutulekuid, millised on nende ülesande täitmiseks hädavajalikud.

Ta peab nimetama igasse Üleliidulisse Kontrollkomisjoni autoriteetse esindaja, kes saaks Komisjonilt sõnumeid, millistega ta võiks pöörduda Saksamaa Valitsuse poole ja et muretseda või otsida talle välja igasuguseid nõutavaid andmeid või dokumente.

Kõikidel juhtudel jääb Saksamaa Valitsusele enda arvel käesoleva Lepinguga ettenähtud ülesannete täitmiseks aga samuti lammutamiste, lõhkamiste, hävitamiste või kõlbmatuks muutmise teostamiseks vajalike materjalide kui vastava personali hankimine.

Artikkel 207.

Kontrollkomisjoni ülalpidamise ja tema funktsioneerimisega seotud väljaminekud hakkab kandma Saksamaa.

Artikkel 208.

Üleliiduline Militaarasjade Kontrollkomisjon hakkab Saksamaa Valitsuse juures esindama Peamisi Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide Valitsusi kõiges, mis puudutab sõjaväge puudutavate määruste täitmist.

Ta spetsiaalseks ülesandeks hakkab olema Saksamaa Valitsuselt relvastuse varude ja ladude asupaikade, kindlustatud tsoonide, kindluste ja kindlustuste relvastuse kohta, milliseid on Saksamaal lubatud säilitada ja relva-, varustuse ja informatsiooni saamine sõjamaterjalide tehaste asukohtade kohta.

Ta hakkab vastu võtma relvade, varustuse ja sõjamaterjalide äraandmist, määratlema kohti, kus sellist äraandmist peab teostama, jälgima käesoleva Lepinguga ettenähtud lammutamiste, hävitamiste ja kõlbmatuks muutmiste üle.

Saksamaa Valitsus peab esitama Üleliidulisele Militaarasjade Kontrollkomisjonile kõik andmed ja dokumendid, milliseid ta loeb vajalikuks, et veenduda sõjandust puudutavate määruste ammendava täitmise üle, eriti, igasuguseid seadusandlikke, administratiivseid ja operatiivdokumente.

Artikkel 209.

Üleliiduline Mereasjade Kontrollkomisjon hakkab Saksamaa Valitsuse juures esindama Peamisi Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide Valitsusi kõiges, mis puudutab mereasju puudutavaid määrusi.

Ta hakkab, konkreetsemalt, külastama laevade ehitamise ellinguid, nendes ehitusel olevate laevade lammutamisi, võtma vastu igasuguste peal- ja allveelaevade, tõstelaevade, dokkide, ujuv-töökodade üleandmisi ja kontrollima ettenähtud hävitamisi või purustamisi.

Saksamaa Valitsus peab hakkama Üleliidulisele Mereasjade Kontrollkomisjonile esitama kõiki andmeid ja dokumente, milliseid ta hädavajalikuks peab, et veenduda mereasju puudutavate määruste ammendavat täitmist, aga täpsemalt, sõjalaevade jooniseid, nende relvastuse koosseisu, iseloomu ja relvade mudelit, varustust, torpeedosid, miine, lõhkeaineid, raadiotelegraafi aparate ja üldse kõike, mis puudutab mereväe materjale, aga samuti kõik seadusandlikud, administratiivsed või operatiivsed korraldusi sisaldavad dokumendid.

Artikkel 210.

Üleliiduline Õhusõidu asjade Kontrollkomisjon hakkab esindama Saksamaa Valitsuse juures Peamisi Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide Valitsusi kõiges, mis puudutab õhusõitu puudutavate määruste täitmist.

Komisjon saab, konkreetsemalt, ülesandeks Saksamaa territooriumil asuvate õhusõiduvahendite arvelevõtmise, lennukite, dirižablite ja lennumasinate mootorite tehaste ülevaatamise ja relvade, varustuse ning lõhkeainete vabrikute, milliseid võivad kasutada õhulaevad, igasuguste lennuväljade, angaaride, lendu laskmise paikade, parkide ja ladude inspekteerimise teostamine, kui vaja, siis ka ettenähtud materjalide teisaldamist ja nende äraandmise vastuvõtmine.

Saksamaa valitsus peab hakkama Üleliidulisele Õhusõidu asjade Kontrollkomisjonile esitama kõiki andmeid ja dokumente, nii seadusandlikke, administratiivseid või muid, milliseid ta loeb hädavajalikuks, et veenduda õhusõidu asju puudutavate määruste ammendavas täitmisel, eriti Saksamaa õhusõiduteenistustes asuva personali koostist puudutavad arvandmed, aga samuti olemasolevat materjali, nii valmistatavat või tellitud, täielik nimekiri kõigist õhusõidu teenistuses töötavatest asutustest, nende asukohad ja kõikidest angaaridest ning maandumiste kohtadest.

V Jagu.

Üldmäärused.

Artikkel 211.

Peale kolmekuise tähtaja möödumist, peale käesoleva Lepingu jõustumise päeva, tuleb Saksamaa seadusandlus muuta ja hoida Saksamaa Valitsuse poolt kooskõlas käesoleva Lepingu käesoleva Osa määrustega.

Selle tähtaja jooksul kõik administratiivsed või muud meetmed, millised puutuvad käesoleva Osa määruste täitmisel, peavad olema Saksamaa Valitsuse poolt vastu võetud.

Artikkel 212.

Järgnevad 11. novembri 1918.a. Relvarahu määrused: Artikkel VI, VII Artikli paragrahvid esimene, teine, kuues ja seitsmes, Artikkel IX, määrused I, II ja V Lisa Nr: 2, aga samuti 4. aprilli 1919.a. Protokoll, milline on lisatud 11. novembri 1918.a. Relvarahu juurde, jäävad jõusse, kuivõrd need määrused ei ole vastuolus eelnevate tingimustega.

Artikkel 213.

Seni, kuni käesolev Leping on jõus, Saksamaa kohustub alluda kõigile juurdlustele, milliseid Rahvasteliidu Nõukogu loeb enamuse häältega vastuvõetud otsusega hädavajalikuks.

VI Osa.

Sõjavangid ja hauad.

I. Jagu.

Sõjavangid.

Artikkel 214.

Sõjavangide ja tsiviilisikutest interneeritute repatrieerimine hakkab toimuma võimalikult kiiresti peale käesoleva Lepingu jõustumist ja see viiakse läbi nii kiiresti kui võimalik.

Artikkel 215.

Saksa sõjavangide ja tsiviilisikutest interneeritute repatrieerimine tagatakse Artikkel 214.määrustes sätestatud tingimustel, Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide Esindajatest koosneva Komisjoni ühelt ja Saksamaa Valitsuse korraldamisel teiselt poolt.

Iga Liitlas- ja nendega Ühinenud Riigi suhtes reguleerib sõjavangide repatrieerimise teostamist Allkomisjon, milline koosneb eranditult asjast huvitatud Suurriigi Esindajatest ja Saksamaa Valitsuse Delefaatidest.

Artikkel 216.

Nende Saksamaa Võimudele üleandmisel, sõjavangid ja tsiviilisikutest interneeritud peavad olema viimaste hooleasjaks, et nad oleks viivitamata oma kodusesse saadetud.

Neist need, kelle ennesõjaaegne alaline elukoht asub Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide poolt okupeeritud territooriumitel, peavad samamoodi olema sinna saadetud, tingimusel, et see toimub Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide armee sõjaväeliste okupatsioonivõimude nõusolekul ja kontrolli all.

Artikkel 217.

Kõik sellest repatrieerimisest tekkinud kulud, alates ärasaatmise hetkest, hakkavad lasuma Saksamaa Valitsusel, millise kohustuseks saab maa- ja meretranspordivahendite, aga ka Komisjoni poolt Artikkel 215. määrustega ettenähtud hädavajalikuks tunnistatud hädavajaliku tehnilise personali eraldamine.

Artikkel 218.

Sõjavangid ja interneeritud tsiviilisikud, kelle vastu on distsiplinaarsete üleastumiste eest algatatud juurdlus, või kelle suhtes on nende eest mõistetud karistus, repatrieeritakse, sõltumata sellest, kas karistus on ära kantud või kas nende suhtes on algatatud juurdlus.

Seda viimast määrust ei rakendata sõjavangide ja interneeritud tsiviilisikute suhtes, keda oli karistatud peale 1. maid 1919.a. sooritatud tegude eest.

Enne nende repatrieerimist alluvad, kõik sõjavangid ja interneeritud tsiviilisikud, eriti töö ja distlipliini vaatepunktist, kehtivatele eeskirjadele.

Artikkel 219.

Sõjavangid ja interneeritud tsiviilisikud, kelle vastu oli algatatud juurdlus või keda oli karistatud muude tegude eest, kui distliplinaarsed üleastumised, võivad olla vangistusse jäetud.

Artikkel 220.

Saksamaa Valitsus kohustub oma territooriumile võtma kõik repatrieerunud isikud, vahet tegemata.

Saksamaa sõjavangid või kodanikud kes ei soovi repatrieeritud saada, võivad olla repatrieeritavate hulgast välja jäetud; kuid Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide Valitsustele jääb nende repatrieerimise või neutraalsesse riiki saatmise või siis õigus lubada neil elada oma territooriumil.

Saksamaa Valitsus kohustub nende isikute ja nende perekondade suhtes mingeid erakordseid meetmeid mitte võtma ega rakendada nende suhtes sel põhjendusel mingeid repressioone või juurdlusi, millised need ka ei oleks.

Artikkel 221.

Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide Valitsused säilitavad endal õiguse seada Saksa sõjavangide ja kodanike repatrieerumine, kes asuvad nende võimu all, sõltuvusse sellest, mil Saksamaa Valitsus viivitamatult teavitab kõigist Liidu ja nendega Ühinenud Riikide sõjavangidest kodanikest, kes võivad veel Saksamaal asuda ja nende viivitamatust vabastamisest.

Artikkel 222.

Saksamaa kohustub:

1° Avama teadmata kadunute tagaotsimise Komisjonidele kõikjale vaba pääs ja andma nende käsutusse kõik vajalikud transpordivahendid, lubama neil külastada laagreid, vanglaid, haiglaid ja kõiki muid kohti; andma nende käsutusse igasuguseid avalik-õiguslikke ja eradokumente, millised võivad nende tagaotsinguid kergendada;

2° Karistama saksa ametnikke või eraisikuid, kes varjasid mingi Liitlas- või nendega Ühinenud Riikide kodaniku kohalviibimist või kes ei hoolitsenud nende kohalolekust teatama peale seda, kui nad neist teada said.

Artikkel 223.

Saksamaa kohustub viivitamata, peale käesoleva Lepingu jõustumist, tagastama kõik esemed, väärtused ja dokumendid, millised kuulusid Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide kodanikele ja mis on saksa võimude poolt kinni peetud.

Artikkel 224.

Kõrged Lepingupooled teatavad vastastikusest nende territooriumil sõjavangide ülalpidamisele kulunud summade väljanõudmisest loobumisest.

II Jagu

Hauad.

Artikkel 225.

Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide Valitsused ja Saksamaa Valitsus hakkab austama ja hoidma korras, nende vastavatel territooriumitel, sõdurite ja meremeeste haudu.

Nad kohustuvad tunnistama igasugust Komisjoni, milline on volitatud ühe või teise Liitlas- või nendega ühinenud Riikide Valitsuse poolt tuvastama, nimekirju tegema, ja nimetatud haudadel vastavate mälestusmärke korrastama või paigaldama ja kergendama sellel Komisjonil tema kohustuste täitmist.

Nad nõustuvad, peale selle, vastastikku osutada, järgides nende rahvusliku seadusandluse ettekirjutusi ja avaliku hügieeni eeskirju, igasuguseid lihtsustusi, et rahuldada nende sõdurite ja meremeeste jäänuste repatrieerimise palveid.

Artikkel 226.

Vangis surnud sõjavangide ja interneeritud tsiviilisikute, erinevate sõdinud riikide kodanike haudu hakatakse hoidma ettenähtud viisil ja käesoleva Lepingu Artikkel 225. määrustega ettenähtud tingimustes.

Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide Valitsused, ühelt ja Saksamaa Valitsus teiselt poolt, kohustub, peale selle, esitama vastastikku:

1° Täieliku surnute nimekirja, koos igasuguste nende äratundmiseks vajalike andmetega;

2° Igasuguseid andmeid tundmatuna maetute haudade arvu ja nende asukohtade suhtes.

VII Osa.

Sanktsioonid. ((Penalties)).

Artikkel 227.

Liitlas- ja nendega Ühinenud Riigid esitavad William II Hohenzollern'ile, endisele Saksamaa Keisrile, avaliku rahvusvahelise moraali ja lepingute püha jõu solvamise süüdistuse.

Moodustatakse spetsiaalne kohus, et süüdistatava üle kohut mõista, kindlustades temale tegelikud kaitse õiguste garantiid.

Ta hakkab koosnema viiest, iga järgmistest viie Riigi poolt nimetatud kohtunikust, aga nimelt: Ameerika Ühendriikide, Suurbritannia, Prantsusmaa, Itaalia ja Jaapani poolt.

Kohus hakkab kohut mõistma motiividel, millised on juhitud kõrgematest rahvusvahelise poliitika printsiipidest ja hoolitsemisest selle eest, et tagada rahvusvaheliste pühade kohustuste austamine aga ka rahvusvahelise moraali austamine. Ta peab määratlema karistuse, millist tema arvates tuleks kasutada.

Liitlas- ja nendega Ühinenud Riigid pöörduvad Hollandi Valitsuse poole endise Keisri nende kätte väljaandmise palvega, et ta kohtu alla anda.

Artikkel 228.

Saksamaa Valitsus tunnistab Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide õigust anda sõjakohtu alla isikuid, keda süüdistatakse seaduste ning sõjatavade vastaste tegude eest. Seadustega ettenähtud karistusi hakatakse rakendama süüdi tunnistatud isikute suhtes. Seda määrust hakatakse rakendama sõltumatult igasugustest Saksamaa kohtutes või selle liitlaste kohtus käivatest protsessidest või juurdlustest.

Saksamaa Valitsus peab hakkama Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikidele välja andma, või neist sellele, kes tema poole pöörduvad palvega sellest, igasuguseid isikuid, kes olles süüdistatud seaduste ja sõjatavade vastaste tegude eest, oleks nimetatud kas nimeliselt või siis nendele isikutele Saksamaa Valitsuse poolt omistatud auastme, kohustuste või ametikoha järgi.

Artikkel 229.

Ühes Liitlas- ja nendega Ühinenud Riigi kodanike vastaste tegude asjad antakse üle selle Suurriigi sõjakohtutele.

Mitme Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide kodanike vastu suunatud tegude puhul esitatakse asjad sõjakohtutele, millised on moodustatud asjast huvitatud Suurriikide sõjakohtute liikmetest.

Kõigil juhtudel on süüdistataval omale kaitsja valimise õigus.

Artikkel 230.

Saksamaa Valitsus kohustub esitama igasuguseid dokumente ja andmeid, millised need ka ei oleks, milliste esitamist peetakse inkrimiteeritavate faktide väljaselgitamiseks, süüdlaste tagaotsimiseks ja täpseks vastutuse hindamiseks hädavajalikuks.

Osa VIII.

Reparatsioonid.

I Jagu.

Üldmäärused.

Artikkel 231.

Liitlas- ja nendega Ühinenud Valitsused teatavad, et Saksamaa tunnistab, et Saksamaa ja selle liitlased on vastutavad kõigi kaotuste ja kõikide Liitlas- ja Ühinenud Valitsustele ja nende kodanikele sõja tagajärjel, milline oli neile peale sunnitud Saksamaa ja selle liitlaste kallaletungiga tekitatud väljaminekute eest.

Artikkel 232.

Liitlas- ja Ühinenud Valitsused tunnistavad, et Saksamaa ressursid on ebapiisavad – arvestades nende ressursside pidevat vähenemist, millised tulenevad käesoleva Lepingu

teistest määrustest – et tagada kõigi nende kaotuste ja kõigi nende kulude täielik hüvitamine.

Liitlas- ja Ühinenud Valitsused nõuavad, siiski, aga Saksamaa võtab sellise kohustuse, et kõik iga Liitlas- ja Ühinenud Riigi kodanikele ja nende varadele sel perioodil, mil need Riigid asusid Saksamaaga sõjaseisukorras, nimetatud kallaletungiga maal, merel ja õhus tekitatud kahjud oleksid hüvitatud ja üldiselt, kõik kulud, nii nagu need on määratletud alljärgnevas Lisa I määrustes.

Kohustuste täitmiseks, millised on Saksamaa poolt enda peale varem võetud Belgiale tekitatu täieliku taastamise ja restitutsiooni puudutavalt, Saksamaa kohustub, peale kahjude kompenseerimist, millised on ettenähtud käesoleva Osa teises kohas ja 1839.a. lepingu rikkumise tagajärjel, teostada kõikide summade väljamaksmist, milliseid Belgia oli võtnud Liitlas- ja Ühinenud Valitsustelt enne 11 novembrit 1918.a., kaasaarvatud nimetatud summale 5% (viis protsenti) aastaintressi. Nende summade suurus määratletakse Reparatsioonide Komisjoni poolt ja Saksamaa Valitsus kohustub tegema viivitatamatult vastava spetsiaalsete esitaja nimel boonide väljaandmise, millised tulevad välja maksta kuldmarkades 1. maist 1926.a. või Saksamaa Valitsuse valikul – iga aasta 1. mail, millised eelnevad 1926.a. Pidades kinni eelnevatest määrustest, nende boonide vorm määratakse kindlaks Reparatsioonide Komisjoni poolt. Nimetatud boonid antakse üle Reparatsioonide Komisjonile, millisel hakkab olema õigus neid Belgia nimel vastu võtta ja nende kättesaamist kinnitada.

Artikkel 233.

Nimetatud kahjude suuruse, millise Saksamaa on kohustatud hüvitama, määratakse kindlaks Üleliidulise Komisjoni poolt, milline võtab nimeks Reparatsioonide Komisjon ja see moodustatakse vormis ja allpool II –VII Lisades nimetatud õigustega.

See komisjon selgitab välja pretensioonid ja võimaldab Saksamaa Valitsusele õiglase ärakuulatuks saamise võimaluse.

Selle Komisjoni järeldused, kuivõrd see puudutab ülalpool määratletud kahjude suurust, koostatakse ja edastatakse Saksamaa Valitsusele hiljemalt 1. mail 1921.a., nagu tema kohustuste üldkogu.

Komisjon kehtestab üheaegselt maksete skeemi, nähes ette kogu Saksamaa võla väljamaksete tegemise tähtajad ja tasumise vormid kolmekümne aasta kestel, alates 1. maist 1921.a.

Juhtumil, siiski, kui nimetatud perioodi kestel Saksamaa kaldus kõrvale oma võla maksimisest, siis igasuguse maksmata jäänud jäägi reguleerimine, võib olla kantud järgmistele aastatele, vastavalt Komisjoni äranägemisele või võib sellistes tingimustes moodustada asja käigu muu suuna, millise määratleb Liitlas- ja Ühinenud Valitsused, tegutsedes kooskõlas korruga, mis on nähtud ette käesoleva Lepingu käsitletava Osa määrustega.

Artikkel 234.

Reparatsioonide Komisjon peab peale 1. maid 1921.a. aegajalt selgitama välja Saksamaa ressursse ja maksejõudlust ja andes selle maa esindajatele õiglase ärakuulatud oleku võimaluse, tal saavad olema kõik maksete perioodi pikendamise ja nende vormi muutmise volitused, millised võib ette näha kooskõlas Artikkel 233. määrustega; kuid ta ei saa erinevate Komisjonis esindatud Valitsuste spetsiaalse loata mingit summat välja arvata.

Artikkel 235.

Selleks, et lubada Liitlas- ja nendega Ühinenud Suurriikidel kohe asuda nende tööstus- ja majanduselu taastamisele, enne kui lõplikult selgitatakse välja nende pretensioonide suurus, teostab Saksamaa 1919.a. ja 1920.a. kestel ja 1921.a. esimese nelja kuu kestel sellised maksed ja sellistes vormides (kullas, kaupadega, laevadega, väärtpaberitega või teisiti) millised saab Reparatsioonide Komisjon kindlaks määrata, kusjuures nende maksete ekvivalendiks saab 20. 000. 000. 000 (kakskümmend miljardit) kuldmarka; sellest summast makstakse alguses ära peale 11. novembri 1918.a. Relvarahu tehtud okupatsiooniarmee kulud, aga samuti võivad nimetatud Riikide nõusolekul nimetatud summa hulka arvatud summad, millised kogused toiduaineid ja tooraineid loetakse Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide Valitsuste poolt loetakse hädavajalikeks, et lasta Saksamaal täita oma reparatsioonide kohustust. Jääk arvestatakse maha summadest, millised lähevad Saksamaale reparatsioonide arvele. Saksamaa annab üle, peale selle, boonid, millised on ettekirjutatud käesoleva Jao Lisa II §12(c) määrustega.

Artikkel 236.

Saksamaa nõustub, peale selle, et selle majanduslikud ressursid oleksid otse reparatsioonideks ette nähtud, nii nagu on seatud tingimuseks Lisade III., IV., V., ja VI., määrustes, millised puudutavad vastavalt kaubalaevastikku, taastamist natuuras, sütt ja selle tooteid, värvaineid ja muid keemiatooteid: seejuures on igal juhtumil seatud tingimuseks, et üleantavate varade ja kasutamise maksumus, millise nad vastavalt nimetatud Lisade saavad, hakkab olema, peale selle kindlaksmääramist seal ettekirjutatud viisil, kantud Saksamaa krediidi hulka ja arvestatakse maha eelnevates artiklites ettenähtud kohustustest.

Artikkel 237.

Järjestikulised maksed, kaasaarvatud need, millised on ettenähtud eelnevates Artiklites, mis Saksamaa poolt teostatud, et ülalpool mainitud pretensioone rahuldada,

jaotatakse, kooskõlas nende poolt varem kindlaksmääratud osadega, Liitlas- ja Ühinenud Valitsuste poolt õiglusele ja igapäevaste õigustele põhinevalt.

Pidades silmas seda jaotamist, on üleantavate varade ja teenuste, milliseid osutatakse kooskõlas Artikkel 243 ja Lisade III., IV., V., VI. ja VII., määrustega, maksumus arvestatakse välja sellisel viisil, nagu ka samal aastal teostatavad maksed.

Artikkel 238.

Peale ülalpool ettenähtud maksete, Saksamaa teostab, arvestades Reparatsioonide Komisjoni poolt kehtestatud korda, sularahas äravõetud, hõivatud või sekvestri alla pandu sularahas tagastamist, aga samuti elavinventari, igasuguste esemete ja ära võetud, hõivatud või sekvestri alla pandud väärtuste tagastamise neil juhtudel, kui on võimalik neid Saksamaa või tema liitlaste territooriumil leida.

Kuni selle korra kehtestamiseni, peab restitutsioone jätkama kooskõlas 11. novembri 1918.a. Relvarahu, selle uuendamiste ja sõlmitud Protokollide tingimustega.

Artikkel 239.

Saksamaa Valitsus kohustub viivitamatult eelneva Artikkel 238. määrustega ettenähtud restitutsiooni teostama ja teostama Artiklites 233., 234., 235 ja 236 määrustega ettenähtud makseid ning tagastamisi.

Artikkel 240.

Saksamaa Valitsus tunnistas Artikkel 233 määrustes ettenähtud Komisjoni, kohe kui see Liitlas- ja Ühinenud Riikide poolt, kooskõlas Lisa II määrustega moodustatakse; samuti ta tunnistas sellel olevaid õigusi ja õiguspädevust, milliseid talle annab käesolev Leping ja selle teostamine.

Saksamaa Valitsus annab Komisjonile üle kõik andmed, millised ta Saksamaa ja selle kodanike rahanduslikust seisukorrast ja rahalistest operatsioonidest ja varadest, tootmisvõimekusest, varudest ja jooksvast tooraine ja pooltoodete tootmisest võib vajada; samuti ta annab igasuguseid sõjalistesse operatsioonidesse puutuvaid teateid, millistega tutvumist peetakse Komisjoni poolt hädavajalikuks, et selgitada välja Saksamaa kohustusi, nii nagu need on määratletud Lisa I määrustes.

Saksamaa Valitsus võimaldab Komisjoni liikmetel ja selle volitatud isikutele kõik õigused ja immunitetid, milliseid omavad Saksamaal sinna akrediteeritud sõbralike Riikide diplomaatilised agendid ((Sõbralike Riikide Diplomaatilised Agendid vene k. Tekstis K. L.)).

Saksamaa nõustub, peale selle, kandma Komisjoni ja selle personali, millise see võib palgata, ülalpidamise ja muud kulud.

Artikkel 241.

Saksamaa kohustub välja andma ja jõus hoidma ning avaldama igasugust seadusandlust, igasuguseid eeskirju ja dekreete, millised võinuks osutada käesolevate tingimuste ammendavaks täitmiseks hädavajalikeks.

Artikkel 242.

Käesoleva Lepingu käsitletava Osa määruseid ei rakendata omandi, õiguste ja huvide suhtes, millised on toodud ära käesoleva Lepingu (Majanduslikud määrused) X Osa III ja IV Jaos määrustes, täpselt samuti kui nende likvideerimisest saadud tulude suhtes, kuivõrd see ei puuduta, Artikkel 243. a) määrustes mainitud lõplikku jääki Saksamaa kasuks.

Artikkel 243.

Saksamaa kasuks kantakse krediidile, tema reparatsioonide kohustuste arvele, järgmised artiklid:

a) Igasugused lõplikud jäägid Saksamaa kasuks, millised on mainitud käesoleva Lepingu III Osa (Euroopat puudutavad poliitilised määrused) V Jaos (Elsass Lottring) ja X Osa (Majanduslikud määrused) III ja IV Jaos.

b) Igasugused summad, millised kantakse üle Saksamaale järelandmiste tõttu, millised on näidatud ära III Osa (Euroopat puudutavad poliitilised määrused) IV Jaos (Saari Bassein), IX Osa (Rahanduslikud määrused) ja XII Osa (Sadamad, vee- ja raudteed);

c) Igasugused summad, milliseid Komisjon pidas vajalikuks Saksamaa krediidi arvele kanda igasuguse teise omandi, õiguste, kontsessioonide või teiste, käesoleva Lepinguga ettenähtud huvide üleandmisega.

Mitte mingil juhtumil, siiski, restitutsioonid, millised on teostatud käesoleva Osa Artikkel 238. määruste alusel, ei saa olla Saksamaa krediidi arvele kantud.

Artikkel 244.

Saksamaa poolne allveekaablite loovutamine, milline ei ole käesoleva Lepingu spetsiaalse määruse asjaks, reguleeritakse selle Lisa VII määruste alusel.

Lisa I.

Saksamaalt võib nõuda kompensatsiooni, kooskõlas eelpool toodud Artikkel 232. määrustega, kahjude kogumi eest, millised kuuluvad alljärgnevalt toodud kategooriatesse.

1° Tsiviilisikutele igasuguse sõjalise tegevusega tekitatud kahjud, nende isiksuse või nende elu vastu ja nende, kes jäid alles peale neid ja kes asusid nende tsiviilisikute ülalpidamisel, kaasa arvatud pommitamised või muud kallaletungid maalt-, merelt ja õhust ja koos kõigi nende otseste tagajärgedega või igasuguste mõlemate sõdivate gruppide sõjaväe operatsioonidega, kus need ka aset ei leidnud.

2° Saksamaa või selle liitlaste poolt tsiviilisikutele, julma käitumise aktide ohvritele, vägivalda või mingi muu halva kohtlemisega (kaasaarvatud elule või tervisele kallalekippumised, vangistuse, asumisele saatmiste, interneerimiste või evakueerimiste, merele jätmise või raskele sunnitööle saatmine) tagajärjel tekitatud kahjud, kus see ka ei juhtunud ja nende arvestamisega, kes jäid neist järele ja kes asusid nende ohvrite ülalpidamisel.

3° Saksamaa või selle liitlaste poolt tsiviilisikutele, igasuguste tegevuste ohvritele, mis kahjustasid nende tervist, töövõimet või au, ja arvestades neid, kes jäid peale neid ja asusid nende ohvrite ülalpidamisel, tekitatud kahjud nende territooriumil või okupeeritud või rünnaku alla sattunud territooriumitel.

4° Kahjud, millised on tekitatud igasuguse halva kohtlemisega sõjavangidele.

5° Liitlas- ja Ühinenud Suurriikide rahvastele tekitatud kahjud, igasugused samasugused pensionid või hüvitused sõjaväelastele, sõjaohvritele (maa-, mere- ja õhuväes), sandistatutele, haavatutele, haigetele või invaliididele ja isikutele, kelle toeks need ohvrid olid; Liitlas- ja Ühinenud Valitsustele selliste arvestatavate summade suurus arvestatakse igale nimetatud Valitsusele nende pensionite ja kompensatsioonide kapitaliseeritud maksumuse järgi käesoleva Lepingu jõustumise päevaks, määrade alusel, millised eksisteerisid Prantsusmaal nimetatud päevani.

6° Liitlas- ja Ühinenud Suurriikide Valitsuste poolt tehtud kulutused sõjavangidele, nende perekondadele või isikutele, kelle toetajateks nad olid.

7° Liitlas- ja Ühinenud Suurriikide Valitsuste poolt mobiliseeritud või kõigi nende isikute, kes sõjaväes teenisid, ülalpidamisel olevate perekondadele ja teiste isikute abistamiseks; summade suurus, milliseid arvestatakse neile iga aasta eest, millise kestel vaenulikud tegevused toimusid, hakatakse igale nimetatud Valitsustest arvestama keskmise, Prantsusmaal nimetatud aasta kestel, samasugusteks makseteks, kasutatava määra alusel.

8° Kahjud, millised on tekitatud tsiviilisikutele Saksamaa või selle liitlaste poolt neile pandud õiglase töötasuta töökohustusega.

9° Kahjud, millised puutuvad igasugusesse omandisse, kus see ka ei asunuks, mis kuulusid ühele Liitlas- ja sellega Ühinenud Suurriikidele või selle kodanikele (erandiks maa- ja merekindlused ning materjalid), milline oli Saksamaa või selle liitlaste poolt kogutud, ära võetud, rikutud või purustatud maa-, mere- ja õhuvägede tegevusega, või kahjudega, mis tekitati otseste vaenulike tegevustega või igasuguste sõjaliste operatsioonidega.

10° Kahjud, millised on tekitatud tsiviilelanikele Saksamaa või selle liitlaste poolsete maksude, trahvide või sarnaste sunniviisiliste koormistega.

Lisa II.

§1

Komisjon, milline on nähtud ette Artikkel 233. määrustega, saab nimeks Reparatsioonide Komisjon; seda hakatakse alljärgnevates paragrahvides nimetama sõnaga „Komisjon“.

§2.

Komisjoni nimetatakse delegaadid Ameerika Ühendriikide, Suurbritannia, Prantsusmaa, Itaalia, Jaapani, Belgia ja Serbo-Horvaadi-Sloveeni Riigi poolt. Igaüks neist Suurriigist nimetab ühe Delegaadi; ta nimetab samamoodi Delefaat-Asetäitja ((Assistant Delegate)), kes hakkab teda haiguse või sunnitud äraolekul asendama, kuid kellel on igal teistel juhtudel õigus arutelul viibimiseks, nendest osa võtmata.

Mitte mingil juhul ei ole, üle ülalpool nimetatud viie Riigi Delefaadi, õigust Komisjoni aruteludest ja hääletamistest osavõtuks. Ameerika Ühendriikide, Suurbritannia, Prantsusmaa ja Itaalia Delefaatidel on alati see õigus. Belgia Delefaat saab sellise õiguse kõigil, peale allpool nimetatute, juhtude. Jaapani Delefaat saab selle õiguse neil juhtudel, kui hakatakse käsitlema küsimusi, millised puudutavad kahjusid merel, aga samuti IX Osa (Rahanduslikud määrused) Artikkel 260. määratletud küsimusi, millistes on puudutatud Jaapani huvisid. Serbo-Horvaadi- Sloveeni Riigi Delefaat saab selle õiguse, kui hakatakse käsitlema Austriat, Ungarit või Bulgaariat puudutavaid küsimusi.

Iga Komisjonis esindatud Valitsus, saab, olles teavitanud kaksteist kuud ette ja kinnitanud seda Komisjonis kuus kuud hiljem, peale sellise avalduse tegemist, sellest väljumise õiguse.

§3.

Need Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide hulgast, kes võivad asjast huvitatuks osutada, saavad Delefaadi nimetamise õiguse, kes hakkab kohal viibima ja tegutsema assessorina vaid siis kui hakatakse käsitlema või arutama nimetatud Riigi pretensioone ja huvisid; selline Delefaat ei saa hääleõigust.

§4.

Igasuguse Delefaadi, Delefaat-Asetäitja või assessori surma, errumineku või tagasikutsumise juhtumil peab tema järeltulija olema võimalikult ruttu nimetatud.

§5.

Komisjon saab oma Alalise Peakontori Pariisis ja peab seal võimalikult ruttu, peale käesoleva Lepingu jõustumist, oma esimese koosoleku; seejärel ta hakkab kokku tulema sellistes kohtades ja sellistel aegadel, milliseid ta sobivaks peab ja millised osutuvad selle kohustuste võimalikult kiire täitmise tagamiseks hädavajalikeks korraldada.

§6.

Komisjon valib oma esimesel koosolekul, ülevalpool nimetatud Delefaatide hulgast, Esimehe ja Ase-Esimehe, kes hakkavad oma kohuseid täitma ühe aasta kestel ja kes võivad olla uuesti valitud; kui Esimehe või Ase-Esimehe ametikoht osutub nimetatud aasta kestel vakantseks, siis Komisjon asub, järele jäänud perioodiks, viivitamatult uusi valimisi korraldama.

§7.

Komisjon on volitatud igasuguseid ametnikke, agente ja teenistujaid nimetama, milliseid võivad olla hädavajalikud selle funktsioonide täitmiseks ja kehtestama nende töötasusid, moodustama Komiteesid, milliste liikmed ei pea olema Komisjoni liikmeteks ja võtma oma ülesannete täitmiseks igasuguseid hädavajalikke täidesaatvaid meetmeid, delegeerida oma ametnikele, agentidele ja komiteedele enda võimu ja volitusi.

§8.

Kõik Komisjoni arutelud hakkavad olema salajased, kui Komisjon erilistel üksikutel põhjustel ei otsusta teisiti.

§9.

Komisjon peab tähtaegadeks, milliseid ta aeg-ajalt hakkab kehtestama ja kui seda nõuab Saksamaa Valitsus, kuulama ära igasuguseid Saksamaa poolt esitatavaid argumente ja seletusi, kõigis tema maksejõudu puudutavates küsimustes.

§10.

Komisjon õpib tundma Saksamaa Valitsuse pretensioone ja annab talle võimaluse olla õiglaselt ära kuulatud, ilma, et ta võiks mingilgi viisil osaleda Komisjoni otsuste tegemisel. Komisjon annab samasuguse võimaluse Saksamaa liitlastele, kui leiab, et nende huvivid on riivatud.

§11.

Komisjon ei hakka olema seotud mingi seadusandlusega, mitte mingi üksiku koodeksiga, mitte mingi spetsiaalse eeskirjaga, millised puutuvad juurdlust või menetlust; ta hakkab juhinduma õigusmõistmisest, õiglusest ja kohusetundest. Selle otsused peavad olema kooskõlas ühtsete printsiipidega ja eeskirjadega kõigil juhtudel, kui neid printsiipe ja eeskirju rakendatakse.

Ta kehtestab eeskirjad, millised puutuvad pretensioonide tõestamise viisidesse. Ta võib kasutada igasuguseid seaduslikke väljaarvestamise viise.

§12.

Komisjon hakkab omama kõiki neid volitusi ja teostama kõiki neid funktsioone, millised on talle käesoleva Lepinguga antud.

Komisjon hakkab üldiselt omama laialdasi kontrolli ja täitmise volitusi, kuivõrd see puudutab reparatsioonide probleemi, nii nagu see on sätestatud käesoleva Lepingu käsitletavas Osas ja see saab selle määruste tõlgendamise volitused. Pidades kinni käesoleva Lepingu määrustest, Komisjon moodustatakse üheskoos Liitalas- ja Ühinenud Valitsuste poolt, mis sätestatud §2 ja §3., kui nende erandlik esindaja, kes arvestab neile osad, pidades silmas reparatsioonide korras teostatavaid müüki, hoidmist või maksete jaotamist, milliseid Saksamaa peab teostama käesoleva Lepingu käsitletava Osa jõuga. Ta peab arvestama järgmiste tingimuste ja määrustega:

a) Igasugune osa kontrollitud kohustuste täielikust suuruselt, millist kullas või laevadena, väärtpaberites ja kaupadega või mingil teisel viisil ära ei maksta, peab olema Saksamaa poolt kaetud sellistel tingimustel, millised Komisjon määratleb üleandmise teel, garantiina, võrdväärse hinnas boonides, obligatsioonides või muudes paberites, et moodustuks võla osa, millest käib jutt, tunnistamine.

b) Hinnates perioodiliselt Saksamaa maksevõimet, hakkab Komisjon uurima Saksamaa maksusüsteemi: 1°. Selleks, et kõik Saksamaa tulud, kaasaarvatud tulud, millised on ettenähtud igasuguse siselaenu tasumiseks või kustutamiseks, oleksid esmajärjekorras suunatud summade maksmiseks, milliseid arvestatakse talle reparatsioonide arvele ja 2° sellisel viisil, et tuua selgus sellesse, et kas Saksamaa maksusüsteem on proportsionaalselt täielikult sama raske, kui mingi Komisjonis esindatud Riigi maksusüsteem.

c) Selleks, et kergendada ja jätkata edasilükkamatult Liitalas- ja Ühinenud Riikide majandusliku elu taastamist, Komisjon, nii, nagu see on ettenähtud Artikkel 235. määrustega, saab Saksamaalt, garantiidena ja kogu võla tunnistamiseks, esimese sissemaksu kuldboonides esitaja nimele, millised on vabastatud igasugustest maksudest,

millised on antud, või võivad olla välja antud Saksa Keisririigi Valitsuste või Saksamaa Riikide või igasuguse neist sõltuva valitsuse poolt; need boonid antakse üle käsirahana ja kolmes osas, nii nagu see on allpool öeldud (seejuures kuldmarkades tuleb maksta, kooskõlas käesoleva Lepingu IX Osa (Rahanduslikud määrused) Artikkel 262. määrustega kooskõlas):

1° Viivitamatult antakse välja 20 miljardit (kaksikümmend miljardit) kuldmarka boonides esitaja nimele, millised kuuluvad väljamaksmisele hiljemalt enne 1. maid 1921. a. ja ilma protsentideta; nende boonide kustutamiseks pööratakse spetsiaalselt need sissemaksud, milliseid Saksamaa kohustus teostama kooskõlas Artikkel 235. määrustega, arvestades neist summadest maha summad, millised on nähtud ette okupatsioonivägede ülalpidamiseks ja toiduainete ja toorainetega varustamise kulude katteks; nendest boonidest need, millised ei olnud 1. maiks 1921. a. kustutatud, vahetatakse uute sama tüüpi boonide vastu, nagu need, millised on nähtud ette allpool (§12 c) 3°).

2° Viivitamatult antakse välja 40 miljardit (nelikümmend miljardit) kuldmarka boonides esitaja nimele, millised toovad 2½% (kaks pool protsenti) 1921 ja 1926. a. vahel, aga seejärel 5% (viis protsenti) koos 1% (ühe protsendilise) lisaga kustutamiseks, alates 1926. a. kogu väljalaske summa kohta.

3° Viivitamatult antakse välja, kattena, kirjalik lubadus anda uue sissemaksena välja ja vaid siis kui Komisjon veendub, et Saksamaa võib tagada protsentide ja nimetatud boonide kustutamise fondi makse, 40 miljardit (nelikümmend miljardit) kuldmarka boonides esitajale nimele, mis toovad 5% (viis protsenti), kusjuures kapitali ja selle protsentide makse viis ja aeg peab olema Komisjoni poolt määratletud.

Kuupäevad, millisteks protsendid tuleb ära maksta, kustutusfondi kasutamise viisid ja kõik analoogilised küsimused, millised puutuvad boonide väljaandmisse, juhtimisse ja reguleerimisse, määratletakse aegajalt Komisjoni poolt.

Uued, võla tunnistamise ja garantiina, väljalasked võivad olla välja nõutud tingimustes, millised hakatakse hiljem aegajalt määratlema Komisjoni poolt.

d) Sel juhtumil, mil boonid, obligatsioonid või muud Saksamaa poolt välja lastud võlgade tunnistused, kui garantiid või reparatsioonide võla tunnistamine, oleksid olnud lõplikult tunnistatud, aga mitte vaid kui garantiid, isikute poolt, kui need üksikud Valitsused, milliste kasuks oli esialgselt kehtestatud Saksamaa Reparatsioonide võla summa, siis nimetatud võlg hakkab olema nende viimaste suhtes vaadeldud kui kustutatu, suuruses, milline vastab boonide nominaalsele maksumusele, millised sellisel viisil on lõplikult tunnistatud antud isikute poolt ja Saksamaa kohustus nimetatud võlgade suhtes hakkab piirduma neis väljenduva kohustusega.

e) Kulused, mis on tekkinud omandi, mis asetseb rünnaku ja tühjendamise alla kuulunud ringkondades remondi ning taastamisega, kaasa-arvatud mööbli, masinate ja igasuguste materjalide tagasi paigutamine, hakatakse hindama remondi ja taastamise maksumusejärgi tööde teostamise ajal.

f) Komisjoni otsused, millised puutuvad igasugust Saksamaa kontrollitud võla kapitaalset summa või protsentide täielikku või osalist kustutamist, peavad olema motiveeritud.

Kuivõrd see puudutab hääletamist, siis Komisjon hakkab kinni pidama järgmistest eeskirjadest:

Kui Komisjon võtab vastu otsuse, siis märgitakse ära kõigi hääleõigust omavate Delefaatide hääled, või juhtumil, mil mõned neist puuduvad, nende Delefaatide-Asetäitjate hääled. Erapoolikuks jäämist vaadeldakse kui arutelul olnud ettepaneku vastu hääletamist. Assessoritel hääleõigust ei ole.

Järgmistes küsimustes on nõutav üksmeel:

- a) Küsimused, millised riivavad Liitlas- ja ühinenud Riikide suveräänsust või puutuvad Saksamaa võla või kohustuste tervikuna või osalist tühistamist;
- b) Küsimused, millised puutuvad boonide ja muude obligatsiooniliste paberite suurust ja väljaandmise tingimusi, millised tulevad üle anda üle Saksamaa Valitsuse poolt ja nende müügi aega ja viisi, ringlust või jaotamist;
- c) Igasugune tähtaja pikendamine, täielik või osaline, peale 1930.a. makseid, milliste tähtaeg lõppeb 1. mai 1921.a. ja 1926.a. lõpuga, kaasaarvatud;
- d) Igasugune maksete, milliste tähtaeg lõppeb peale 1926.a., täielik või osaline tähtaegade edasilükkamine, milline ületab kolme aastat;
- e) Küsimused, millised puutuvad üksikutel juhtudel kahjude hindamise meetodeid, millised erinevad sellest, milliseid oldi analoogsetel juhtudel varem rakendatud;
- f) Käesoleva Lepingu käesoleva Osa määruste tõlgendamise küsimused.

Igasugused teisi küsimusi hakatakse otsustama häälteenamusega.

Sel juhtumil, kui Delefaatide vahel tekkis arvamuste lahknemine selles küsimuses, kas antud kategooria puutub sellese, millise lahendamise nõuab või ei nõua üksmeelset otsust ja kui seda arvamuste lahkuminekut ei saanud lahendada nende Valitsuste poole pöördumise teel, siis Liitlas- ja Ühinenud Valitsused kohustuvad selle lahkarvamuse andma viivitamatult lahendada erapooletu isiku vahekohtule, kelle nimetamisega nad nõustuvad ja kelle otsuse nad kohustuvad vastu võtma.

§14.

Komisjoni poolt kooskõlas sellele antud volitustega vastu võetud otsused kuuluvad viivitamatule täitmisele ja saavad, muude formaalsusteta, viivitamatult rakendatud.

§15.

Komisjon annab igale asjast huvitatud Riigile tema poolt kehtestatud vormis:

1° Tõendi, milline meenutab, et selle käsutuses asub antud Riigi arvel olevad ülalpool nimetatud väljalasete boonid, millise tõend, antud Riigi palvel, võib olla jaotatud selliseks arvuks kupüürideks, milline ei ületaks viit;

2° Aegajalt tõendeid, millised meenutavad, et selle korralduses asuvad nimetatud Riigi arvel igasugused muud Saksamaa poolt tema reparatsioonide kohustuse arvelt antud varad.

Ülalpool mainitud tõendid võivad olla nimelised ja peale Komisjoni nimele andmisest teadustamist võivad olla sellele indosserimise teel üle antud.

Kui boonid antakse välja müügiks või ringlusse laskmiseks ja kui vara antakse Komisjonile, siis need tõendid peavad vastava summa ulatuses olema tagasi võetud.

§16.

Saksamaa Valitsuse deebetile hakatakse kandma, alates 1. maist 1921.a., protsendid ta võlale, sellel kujul, nagu see kehtestatakse Komisjoni poolt, peale igasuguste maksete mahaarvamist, mis teostatud sularahaga makstes või selle ekvivalendiga või boonides, mis antud välja Komisjoni kasuks ja igasuguseid makseid, mis näidatud ära Artiklis 243. Selle protsendi kõrguseks kehtestatakse 5%, kui vaid Komisjon kunagi hiljem ei tunnista, et asjaolud õigustavad selle suuruse muutmist.

Komisjon, kehtestades 1. maiks 1921.a. Saksamaa võla üldise suuruse, võib arvesse võtta protsente, milliseid arvestatakse summadelt, millised on ette nähtud materiaalsete kahjude hüvitamiseks perioodil 11. novembrist 1918.a. kuni 1. maini 1921.a.

§17.

Juhtumil, mil Saksamaa kaldub kõrvale mingist temal lasuvas kohustuse täitmisest, milline on nimetatud käesoleva Lepingu käsitletavas Osas, Komisjon märgib selle täitmata jätmise viivitamatult ära iga asjast huvitatud Riigi ees, lisab sellele igasuguseid temale meetmete suhtes, milliseid tuleks selle mittetäitmise tõttu võtta, asjakohastena näivaid ettepanekuid.

§18.

Meetmed, milliste võtmiseks Liitlas- ja nendega Ühinenud Riigid hakkavad õigustatud olema Saksamaa ettekehatsetud juhtumil ja milliseid Saksamaa kohustub vaenuliku tegevusena mitte vaatlema, võivad seisneda majanduslikes ja rahanduslikes keeldudes ning repressaalides ja üldse sellistes teistes meetmetes, milliseid vastavad Valitsused loevad, kui pealesunnitud asjaolusid.

§19.

Maksed, millised peavad olema teostatud kullas või selle ekvivalentides, kui käsiraha Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide kontrollitud pretensioonide suhtes, võivad Komisjoni poolt igal ajal võetud vastu vaba- või kinnisvarana, kaupadena, ettevõtetena,

õiguste ja Saksamaa territooriumitel või väljaspool seda asuvate kontsessioonidena, laevadena, obligatsioonidena, aktsiatena ja igasuguste Saksamaa või teiste Riikide väärtpaberite või rahadena; seejuures nende väärtus kulla suhtes seatakse sisse Komisjoni enda poolt õiglase ja lojaalse kursi järgi.

§ 20.

Komisjon, kehtestades või võttes vastu makse, milliseid hakatakse teostama kindlaksmääratud varade või õiguste üleandmise teel, hakkab arvestama kõiki Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide või neutraalsete Riikide ja nende kodanike nimetatud varade ja õiguste suhtes kõiki seaduslikke õigusi ja huve.

§21.

Keegi Komisjoni liikmetest ei hakka vastutama mitte kellegi ees, kui teda nimetanud Valitsuse ees, igasuguste tema funktsioonide täitmisel ilmnenud tegevuste ja lohakuste eest. Mitte ükski Liitlas- või nendega Ühinenud Riikide Valitsus ei võta endelepeale vastutust mingi teise Valitsuse eest.

§22.

Pidades kinni käesoleva Lepingu tingimustest, võib käesolev Lisa olla muudetud selles Komisjonis esindatud Valitsuste üksmeelse otsuse alusel.

§23.

Kui Saksamaa ja selle liitlased tasuvad ära kõik neilt käesoleva Lepingu või Komisjoni otsuste alusel välja nõutavad summad ja kui kõik saadud summad või nende ekvivalendid jagatakse asjast huvitatud riikide vahel ära, Komisjon saadetakse laiali.

Lisa III

§1.

Saksamaa tunnistas Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide õigust, tonn tonni vastu (veeväljasurve bruto) ja kategooria kategooria vastu, kõigi sõjategevuse läbi kaotatud ja kannatada saanud kauba ja kalapüügilaevade, asendusele.

Kuid, kuna käesoleval ajal Saksamaa eksisteerivate laevade ja aluste veeväljasurve on kordi väiksem sellest, milline oleks vajalik Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide poolsete Saksamaa kallaletungi tagajärjel saadud kaotuste veeväljasurve, siis ülalpool tunnistatud õigust hakatakse Saksamaa laevade ja aluste suhtes teostama järgmistel alustel:

Saksamaa Valitsus enda nimel ja sidudes sellega teised asjast huvitatud isikud, loovutab Liitlas- ja nendega ühinenud Riikide Valitsuste omandisse igasugused 1.600 tonnise brutokaaluga ja suuremad kaubalaevad, millised kuuluvad selle kodanikele, aga samuti poole laevad tonnaazist, milliste veeväljasurve bruto on 1.000 ja kuni 1.6000 tonni ja veerandi aurupaatide tonnaazist, aga samuti veerandi teiste kalalaevade tonnaazist.

§2.

Kahekuulise tähtaja jooksul peale käesoleva Lepingu jõustumist, Saksamaa Valitsus annab Reparatsioonide Komisjonile üle kõik §1. nimetatud laevad ja alused.

§3.

Laevad ja alused, millised on nimetatud §1. määrustes, hõlmavad kõiki laevu ja aluseid:

- a) millised seilavad Saksamaa kaubalaevastiku lipu all või omavad sellist õigust;
- b) kuuluvad Saksamaa kodanikule, ühingule või kompaniile või riigi või ühenduse aktsiaseltsile, teistele kui Liitlas- ja nendega Ühinenud Riigid ja mis asuvad Saksamaa kodanike kontrolli ning juhtimise all;
- c) milliseid ehitatakse käesoleval ajal: 1° Saksamaal; 2° teistes riikides, kui Liitlas- ja nendega Ühinenud Riigid, Saksa kodaniku, Saksamaa ühingu või kompanii kuludega.

§4.

Selleks, et anda igasugusele, ülalpool mainituga kooskõlas üleantud laevade omandile õiguslik alus, Saksamaa Valitsus:

- a) annab Reparatsioonide Komisjonile üle, selle palvel, ostu kinnituse või mingi muu omandiõiguse aluse, milline kehtestab nimetatud Komisjonile laeva täieliku omandiõiguse üleminekut, milline on vabastatud igasugustest privileegidest, hüpoteekidest ja koormistest;

b)võtab igasuguseid meetmeid, millised võivad olla Reparatsioonide Komisjoni poolt ettenähtud nende laevade nimetatud Komisjoni käsutusse üleandmise tagamiseks.

§5.

Saksamaa kohustub, osaliste reparatsioonide lisaviisina, ehitada kaubalaevu Saksamaa laevatehastes Liitlas- ja Ühinenud Riikide Valitsuse arvel, järgmisel viisil:

a)Kolmekuise tähtaja jooksul, arvestades käesoleva Lepingu jõustumise päevast, Reparatsioonide Komisjon teavitab Saksamaa Valitsust tonnasi suurusest, milline tuleks ehitada iga kaheaastase perioodi jooksul, millised järgnevad ülalpool mainitud kolmele kuule.

b)Kaheaastase tähtaja jooksul lugedes käesoleva Lepingu jõustumise päevast, Reparatsioonide Komisjon teavitab Saksamaa Valitsust tonnaži suurusest, milline tuleb ehitada iga kolme aasta kestel, milline järgneb ülalpool mainitud kahele aastale.

c)Tonnasi suurus, milline tuleb iga aasta kestel ehitada, ei hakka ületama 200.000 tonni brutoveeväljasurvet.

d)Laevade spetsifikatsioon, millised peavad olema ehitatud, tingimused, millistel nad peavad olema ehitatud või üleantud, tonni maksumus, millise järgi nad peavad olema Reparatsioonide Komisjoni poolt arvelevõetud ja igasugused muud küsimused, millised puutuvad tellimustesse ehitamise ja laevade üleandmisse aga samuti nende arvele võtmine, määratletakse nimetatud Komisjoni poolt.

§6.

Saksamaa kohustub Liitlas- ja Ühinenud Riikidele tagastama natuuras ja normaalses seisukorras kahekuulise tähtaja jooksul, käesoleva Lepingu jõustumisest, kooskõlas korraga, milline kehtestatakse Reparatsioonide Komisjonide poolt, kõik laevad ja muud jõelaevanduse ujuvvahendid, millised alates 1. augustist 1914.a. läksid mingil õiguslikul alusel üle temale või kellelgi tema kodanikest ja kes võivad olla kindlaks tehtud.

Pidades silmas jõelaevanduse tonnaži kadude kompensatsiooni, millised tekkisid mingitel Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikidega peetud sõja ajal tekkinud põhjustel ja mis ei saa olla hüvitatud ülalpool sätestatud tagastamiste korras, Saksamaa kohustub Reparatsioonide Komisjonile loovutama osa oma jõelaevastikust kuni nende kaotuste suuruseni, kusjuures see loovutamine ei saa ületada 20% selle laevastiku suurusest, millisena see eksisteeris enne 11. novembrit 1918.a.

Nende loovutamiste tingimused reguleeritakse käesoleva Lepingu XII Osa (Sadamad, vee- ja raudteed) Artikkel 339. määrustega ettenähtud vahekohtute poolt, kelle ülesandeks tehakse jõelaevade tonnaži jaotamise ja mõnede jõgedesüsteemide uue

rahvusvahelise režiimi või neid süsteeme puudutavatest territoriaalsetest muudatustest tekkinud raskuste lahendamine.

§7.

Saksamaa kohustub võtma kõik meetmed, milliseid Reparatsioonide Komisjon talle võib näidata, pidades silmas kõikidele laevadele, millised sõja ajal võisid olla üle viidud või asusid üleviimise teel, ilma Liitlas- ja Ühinenud Valitsuste nõusolekuta, neutraalsetesse riikide lipu alla, täieliku omandiõiguse soetamist.

§8.

Saksamaa loobub igasugustest pretensioonidest Liitlas- ja Ühinenud riikide Valitsuste ja nende kodanike suhtes, kuivõrd see puudutab igasuguste Saksa laevade või aluste kinnipidamist või kasutamist ja igasugustest kahjudest ja kuludest, millised on nimetatud laevadele või aluste poolt tekitatud, erandiks maksed, milliseid arvestatakse nende laevade kasutamise eest, kooskõlas 13. jaanuari 1919.a. Relvarahu Protokolliga ja järgnevate Protokollidega.

Saksamaa kaubalaevastiku üleandmine peab olema, kooskõlas nimetatud Protokollidega, vaheaegadeta toiminguks.

§9.

Saksamaa loobub kõigist pretensioonidest laevadele või veostele, millised uppusid vaenuliku tegevuse tõttu merel või selle tagajärjel ja hiljem päästetud ja millistest üks või Liitlas- ja Ühinenud Riikide Valitsus või selle kodanikud omanikena, rentnikena, kindlustajatena või mingil teisel õiguslikul alusel huvitatud on, vaatamata igasuguste nende kasuks tehtud Saksamaa või selle Liitlaste Priisikohtute ((Prize Court)) otsustele.

Lisa IV

§1.

Liitlas- ja Ühinenud riigid nõuavad ja Saksamaa nõustub, et Saksamaa oma, käesolevas Osas määratletud ja allpool määratletud alustel, kohustuste osaliseks

täitmiseks, kasutab vahetult oma majanduslikke ressursse Liitlas- ja Ühinenud riikide rünnaku alla sattunud alade materiaalseks taastamiseks, sel määral, milles need Suurriigid määratlevad.

§2.

Liitlas- ja Ühinenud Riikide Valitsused esitavad Reparatsioonide Komisjonile nimekirjad, millised näitavad:

a) Elusvara, masinad, sisseseade, tööpinke ja kõiki sarnaseid kaubanduslikku väärust omavaid esemeid, millised olid võetud ära, kulutatud või hävitatud Saksamaa poolt või siis hävitatud vahetu sõjategevusega seoses ja milliseid need Valitsused soovivad eluliste ja edasilükkamatute vajaduste rahuldamiseks, soovivad et need oleks asendatud elusvara või sarnaste esemetega, millised asuvad käesoleva Lepingu jõustumise päeval Saksamaa territooriumil;

b) Taastamise materjalid (kivi, tellised, tulekindel tellis, katusekivid, ehituspalk, aknalaasid, teras, lubi, tsement jne.), masinad, küttesüsteemid, mööbel ja igasugused kaubad, milliseid nimetatud Valitsused soovivad, et need oleks Saksamaal tehtud või toodetud ning saadetud rünnaku alla sattunud kohtade taastamiseks.

§3.

Nimekirjad, millised puutuvad esemetesse, millised on mainitud ülalpool §2. a) alalõigus, saadetakse kuuekümne päeva jooksul, millised järgnevad käesoleva Lepingu jõustumisele.

Nimekirjad, millised puutuvad esemetesse, milliseid mainitakse ülalpool §2 b) alalõigus, saadetakse hiljemalt 31. detsembriks 1919.a.

Nimekirjad hakkavad sisaldama kõiki üksikasju, milliseid kohtab tavaliselt kaubanduskontrahhides, nimetatud esemete suhtes, kaasaarvatud spetsifikatsioonid, üleandmise tähtaeg (see tähtaeg ei või ületada nelja aastat) ja üleandmise kohta; kuid need ei hakka sisaldama hindasid, ega hinnanguid, millised hinnad või antud hinnangud olema peaks, nõnda nagu see on allpool öeldud, kehtestab Komisjon.

§4.

Peale nimekirjade saamist, Komisjon vaatab, millisel määral neis nimekirjades mainitud materjalid ja elavinventar võivad Saksamaalt välja nõutud olla. Selleks et teha oma otsus, võtab Komisjon arvesse Saksamaa sisevajadused, kuivõrd see hakkab olema hädavajalik ühiskondliku- ja majanduselu tagamiseks; ta võtab arvesse, samamoodi, hindasid ja tähtaegu, millistel sarnased esemed võivad Liitlas- ja Ühinenud Riikides

saadud olla ja võrdleb neid nendega, milliseid rakendatakse Saksamaa toodete suhtes; ta võtab arvesse, lõpuks, Liitlas- ja Ühinenud riikide Valitsuste üldist huvi selles, et Saksamaa tööstuselu ei satuks korratusse sellisel tasemel, milline katkestaks temalt nõutavate reparatsioonide tasumise võimekuse.

Kuid Saksamaalt hakatakse nõudma masinaid, sisseseadet, tööpinke ja igasuguseid kaubandusliku iseloomuga esemeid, milliseid käesoleval ajal kasutatakse tööstuses, vaid sel juhtumil, kui neid kaupu ei ole müügil ja puuduvad igasugused nende varud; teisest küljest, sellised nõudmised ei hakka ületama 30% iga eseme hulgast, milliseid on mingis Saksamaa asutuses või ettevõttes.

Komisjon annab Saksamaa Valitsuse esindajatele võimaluse kindlaksmääratud tähtaja jooksul olla ärakuulatud tema poolt eelnimetatud materjalide, elusinventari ja esemete tarnimise võimelisuse küsimuse suhtes.

Komisjoni otsusest teavitatakse seejärel, võimalikult lühikese aja jooksul Saksamaa Valitsust ja erinevatele asjast huvitatud Liitlas- ja Ühinenud Riikide Valitsustele.

Saksamaa Valitsus kohustub andma ära selles informatsioonis määratletud materjale, esemeid ja elusinventari aga asjast huvitatud Liitlas- ja Ühinenud Riikide Valitsused, kohustuvad igauks, kuivõrd see teda puudutab, võtma need saadetised vastu, selle väljajätuga, et nad hakkavad vastama antud spetsifikatsioonile ja Komisjoni arvates ei hakka olema reparatsioonide töös kasutamiskõlbmatud.

§5.

Komisjon määratleb ülevalpool ettenähtud viisil üleandmisele minevate materjalide, esemete ja elusinventari maksumuse, aga neid saadetisi saanud Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide Valitsused nõustuvad nende maksumuse deebetveerimisega ja tunnistavad, et vastav summa peab hakkama olema loetud kui Saksamaa poolt teostatud makse ja mis peab olema jaotatud käesoleva Lepingu käsitletava Osa Artikkel 237. määruste järgi.

Sel juhtumil, mil ülalpool määratletud tingimustes teostatakse natuuras taastamise nõude õigus, Komisjon veendub selles, et Saksamaa Krediiti kantud summa moodustab teostatud tööde või selle poolt tarnitud materjalide normaalset maksumust ja et asjast huvitatud riigi poolt teatatud nõuete suurus sellisel viisil osaliselt hüvitatud kahjude puhul, vähendatakse sellisel viisil teostatud reparatsioonide võrra.

§6.

Saksamaa kohustub, viivitamatu avansina, ülalpool paragrahvis 2a) nimetatud elavinventari arvele, anda kolme kuu jooksul ära, millised järgnevad käesoleva Lepingu jõustumisele, arvestusega, et kolmekuuse tähtaja jooksul igast kategooriast üks kolmandik, järgnevalt toodud elusloomade kogusest:

1° Prantsusmaa Valitsusele:

500 - 3-7 aastast täkku;
30.000 - alates 18 kuustest kuni 7 aastaseid ardenni, buloni ja belgia tõugu mära ja täkk varssa,;
2000 - 18 kuust kuni 3 aasta vanust pulli;
90.000 - 2- 6 aasta vanust lüpsilehma;
1.000 – jäära;
100.000 – utte;
10.000 – kitse.

2° Belgia Valitsusele.

200 - 3 -7 aastast , belgia tõugu raskeveo täkku;
5.000 – 3-7.aastast, belgia tõugu raskeveo mära;
5.000 – 18 kuu - 3 aasta vanust belgia tööhobuse tõugu täkk- ja mära varssa ;
2.000 – 18kuu -3aasta vanust pulli;
50.000 - 2- 3 aasta vanust lüpsilehma;
40.000 – vasikat;
200 – jäära;
20.000 – utte;
15.000 – siga.

Äraantav elusinventar peab olema terve ja rahuldama tavalisi nõudmisi.

Kui sellisel viisil äraantud elusinventar ei hakka vastama sellele, milline oli ära võetud või vallutatud, siis selle maksumus kantakse, kooskõlas käesoleva Lisa paragrahv 5. määrustega, Saksamaa reparatsioonide kohustuste arvele.

§ 7.

Saksamaa, ootamata ära seda, mille suhtes võinuks Komisjon teha otsuseid käesoleva Lisa paragrahv 4 määruste alusel, peab jätkama Prantsusmaale, 16. jaanuari 1919.a. Relvarahu III paragrahvi määruste alusel ettenähtud põllumajandusinventari üleandmist.

Lisa V.

§1.

Saksamaa kohustub andma allpool nimetatud käesolevat Lepingut allkirjastavatele Riikidele, nende nõudmistele, igale sellise allpool kindlaksmääratud koguse sütt või sellest toodetud tooteid, vastavalt.

§2.

Saksamaa hakkab Prantsusmaale kümne aasta kestel andma seitse miljonit tonni sütt. Lisaks sellele, Saksamaa hakkab igal aastal andma Prantsusmaale Nord ja Aps de Calais kaevanduste, millised hävisid sõja ajal, ennesõjaaegse toodangu vahega võrduvas hulgas ja selle basseini kaevanduste vastava aasta toodanguga. Need viimased tarned teostatakse kümne aasta kestel ja need ei hakka ületama aastas 20 milj tonni esimese viie aasta kestel ja kaheksat miljonit viie järgneva aasta kestel.

On seatud tingimuseks, et võetakse kõik meetmed, et taastada Nord ja Aps de Calais kaevandused.

§3.

Saksamaa hakkab Belgiale igal aastal andma kümne aasta kestel kaheksa miljonit tonni sütt.

§4.

Saksamaa hakkab Itaaliale andma järgmiseid maksimaalseid söe koguseid:

Juuli 1919.a. kuni juunini 1920.a.	4½ milj. tonni,
... 1920	1921.a. 6 milj tonni,
... 1921	1922.a. 7½ milj. tonni,
... 1922	1923.a. 8 milj tonni,
...1923	1924.a. 8½ milj tonni.

Ja iga järgneva aasta kestel: 8½ milj tonni.

Vähemalt kaks-kolmandikku üleandmisi peab olema teostatud maad mööda.

§5.

Saksamaa hakkab Luksemburgile andma, kui seda nõuab Reparatsioonide Komisjon, igal aastal sellise koguse Saksamaa sütt, millist Luksemburg tarvitas enne sõda.

§6.

Hinnad, millised tulevad käesolevate optioonide alusel sõe eest tasuda, hakkavad olema järgmised:

a) Tarne mööda raud- või veeteedpidi. – Hinnaks võetakse Saksamaal saksamaa kodanike poolt kaevandustele makstav hind, lisades veokulud Prantsuse, Belgia, Itaalia või Luksemburgi piirini, kusjuures on lepitud kokku, et kaevanduste piirkonnas kohapealne hind ei või ületada Inglismaa kaevanduste juures makstava eksportsõe hinda. Mis aga puudutab Belgia bunker sütt, siis selle hind ei hakka ületama Hollandi bunker sõe hinda.

Raudtee- või veetranspordi tariifid ei hakka ületama kõige madalamaid, ühtlaste vedude puhul Saksamaal rakendatavaid tariife.

b) Tarne mööda mereteed. – Keskmiseks hinnaks hakkab olema Saksamaa eksportihind, fo.b. Saksamaa sadamates, või siis Inglise eksportihind, f.o.b. inglismaa sadamates ja igal juhul, neist mõlemaist madalaim.

§ 7.

Asjast huvitatud Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide Valitsused võivad nõuda sõe asemel metallurgilise koksi üleandmist, arvestusega 3 tonni koksi 4 tonni sõe kohta.

§8.

Saksamaa kohustub Prantsusmaale tarnima ja vedama selle piirini mööda raud- või veeteed, iga kolme aasta kestel, millised järgnevad käesoleva Lepingu jõustumisele, järgmisi tooteid:

Bensool – 35. 000 tonni,
Kivisõe tõrv – 50. 000 tonni,
Ammooniumsulfaat – 30.000 tonni.

Kivisõe tõrv tervikuna või osaliselt võib olla asendatud, Prantsusmaa Valitsuse valikul, vastava koguse destilleerimise teel saadud toodetega, nagu näiteks, kerged õlid, rasked õlid, antraktseen, naftaliin või puu vaiguga.

§9.

Hinnaks, mis makstakse koksi ja teiste §8 määrustes nimetatud toodete eest, saab see hind, millist maksavad enda kodanikud, kusjuures kõik pakendamise ja Prantsusmaa piirini või Saksamaa sadamateni transpordi tingimused hakkavad olema kõige kasulikumad, milliseid on kehtestatud Saksamaa kodanikele samade toodete suhtes.

§10.

Käesoleva Lisa optioone hakatakse teostama Reparatsioonide Komisjoni vahendusel. Viimasel on ülalpool toodud määruste täideviimiseks õigus lahendada igasuguseid küsimusi, millised puudutavad söe asemel teostatavate tarnete kvaliteeti ja kogust, koksi kogust, mis tarnitakse söe asemel, tähtaegu ja üleandmise viise ja maksmist. Nõudmistest, nõutava spetsifikatsiooniga varustatult, hakkab Saksamaa teavitama sadakakskümmend päeva enne päeva, milline on kehtestatud kui täitmise alguspäev, kuiõrd see puudutab tarneid, mis peavad olema teostatud 1. jaanuarist 1920.a. ja kolmekümmend päeva enne üleandmise päeva, milline võib olla teostatud käesoleva Lepingu jõustumise päeva ja 1. jaanuari 1920.a. vahelisel ajajärgul. Enne kui Saksamaa saab kätte käesolevas paragrahvis ettenähtud nõudmised, kehtivad 25. detsembri 1918.a. protokoll (11. novembri 1918.a. Relvarahu Artikkel VI määrused). Nõudmistest, millised puudutavad §7 ja §8, ettenähtud asendusi, hakatakse Saksamaa Valitsust teavitama Komisjoni poolt piisavaks tunnustatud etteteatamise tähtajast kinnipidades. Kui Komisjon tunnistab, et nõudmiste täielik rahuldamine võib mõjuda ülemäära raskelt Saksamaa tööstuse vajadustele, siis ta võib pikendada tarnimise tähtaega või seda tühistada ja kehtestada igasugust eelistuse korda; kuid süsi, millist tuleb tarnida hävitatud kaevandustest saamata jäänud söe kompenseerimiseks, peab olema tarnitud igasugustest teistest saadetistest eelisjärjekorras.

Lisa VI.

§1.

Saksamaa annab Reparatsioonide Komisjonile osaliseks üleandmiseks välja värvainete ja farmatseutiliste-keemiatoodete koguste ja liikide, millistest talle teatatakse, igasuguste värvainete ja farmatseutiliste-keemiatoodete üldisest varust 50%, millised on Saksamaal olemas või asuvad Saksamaa kontrolli all käesoleva Lepingu jõustumise päevaks, üleandmise optiooni.

See optioon teostatakse kuuekümmend päeva jooksul päevast, mil Komisjon saab tema poolt nõutud vormis esitatud varude üksikasjaliku loendi.

§2.

Saksamaa, peale seda, annab Reparatsioonide Komisjonile igasuguste värvainete ja farmatseutiliste keemiatoodete, Saksamaa eelnevast kuuekuulisest tootmisperioodist 25% suuruses hulgas, aga kui selle kuuekuulise perioodi kestel toodeti Komisjoni arvates normaalsest toodangust vähem, siis suurusjärgus 25% sellest normaalsest toodangust, üleandmise optsiooni välja käesoleva Lepingu jõustumise ja 1. juuni 1920.a. vahelise perioodi kestel, misjärel iga järgneva kuuekuulise perioodi kestel, kuni 1. jaanuarini 1925.a.

See optsioon teostatakse nelja nädala kestel, millised järgnevad eelneva kuuekuulise tootmisperioodi kohta esitatud andmete üleandmisele; need nimekirjad esitatakse Saksamaa Valitsuse poolt iga kuuekuulise perioodi lõpus, Komisjoni poolt hädavajalikuks tunnistatud skeemi järgi.

§3.

§1. määruste täitmise korras tarnitavate värvainete ja farmatseutiliste keemistoodete puhul kehtestatakse hind Komisjoni poolt, arvestades enne sõda selle eksporthinna netohinna suhtes rakendatavat hinda ja selle omahinna kõikumist.

Värvainete ja farmatseutiliste keemiatoodete suhtes, milliseid antakse üle §2 määruste täitmiseks, kehtestatakse hind Komisjoni poolt selle ennesõjaaegse eksporthinna neto ja sellele omase omahinna kõikumise või nende ainete kellelegi teisele ostjale kõige madalama müügihinna järgi.

§4.

Kõik üksikasjad, aga täpsemalt optsiooni kehtivuse tähtaegu ja viisi ja andmisesse puutuvad küsimused, aga ka kõik küsimused, millised kerkivad üles ülalpool toodud ettekirjutuste elluviimisega, reguleeritakse Reparatsioonide Komisjoni poolt, kellele Saksamaa Valitsus esitab kõik hädavajalikud andmed ja igasugused muud temalt väljanõutud lihtsustamised.

§5.

Käesolevas Lisas nimetatud värvainete ja farmatseutilisteks keemiatoodete hulka loetakse ka kõik sünteetilised farmatseutilised keemiatooted, aga samuti ka kõik vahepealsed või muud tooted, milliseid kasutatakse vastavates tööstusharudes ja milliseid valmistatakse müügiks. Eelnevaid määrusi rakendatakse samamoodi hiniini koore ja hiniini soolade suhtes.

Lisa VII.

Saksamaa loobub ise ja oma kodanike eest, Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide kasuks, igasugustest õigustest, õiguslikest alustest või igasugustest privileegidest, millised talle kuuluvad allpool loetletud kaablite või kaablite osade suhtes:

Emden – Vigo: Straits of Dover kuni Vigo laiuseni;
Emden-Brest: Cherbourg'i laiuseni kuni Brestini;
Emden-Teneriffe: Dunkirki laiuseni kuni Teneriffe laiuseni;
Emden-Azores (1): Straits of Dover kuni Fayalini;
Emden-Azores(2): Straits of Dover kuni Fayalini;
Azores-New-York (1):Fayalist-New Yorki;
Azores-New-York (2): Fayalist – Halifaxi laiuseni;
Teneriffe-Monrovia: Teneriffelt kuni Monrovia laiuseni,
Monrovia-lome:

punktist, milline on määratletud ... 2°30' Põhjalaiust
... 7°40' Läänepikkust,
Greenwichi järgi;

kuni punktini, milline on määratletud ... 2°20' Põhjalaiust;
... 5°30' Läänepikkust;
... Greenwichi järgi;

ja punktist, milline on määratletud ... 3°48' Põhjalaiust;
... 0°00' pikkust;

kuni Lome'ni;

Lome-Duala: Lomest kuni Dualani;
Monrovia-Pernambuco: Monrovia laiuseni kuni Pernambuco laiuseni;
Constantinopole-Constanza: Constantinopolest kuni Constanzani;
Yap-Shanghai, Yap-guam, ja Yap-menado (Celebes saared): Yap Island kuni Shanghai; Yap saartest kuni Guami saarteni, Yap saartelt kuni Menadoni.

Ülalpool nimetatud kaablite või selle osade maksumus, kuivõrd nad on eraomandis, milline on arvestatud välja selle paigutamise kulusid arvesse võttes ja vastava kulumise % mahaarvestamisel, kantakse Saksamaa krediiti, reparatsioonide arvele.

II Jagu.

Spetsiaalsed määrused.

Artikkel 245.

Kuue kuu kestel, millised järgnevad käesoleva Lepingu jõustumisele, Saksamaa Valitsus peab tagastama Prantsusmaa Valitsusele trofeed, arhiivid, ajaloolised mälestusmärgid või kunstiteosed, millised on Prantsusmaalt Saksa võimude poolt ära võetud 1870- 1871.a. ja viimase sõja kestel, nende nimekirja alusel, milline saadetakse talle Prantsusmaa Valitsuse poolt ja eriti Prantsusmaa lipud, mis võetud ära 1870-1871.a.sõja kestel, aga samuti tervikuna kõik poliitilised dokumendid, millised võeti saksa võimude poolt ära 10. oktoobril 1870.a. Bronoy (Seine-et-Oise) lähedal asuvast Cercay lossist, milline kuulus sel ajal härra Rouherile, endisele Riigiministrile.

Artikkel 246.

Kuue kuu kestel, millised järgnevad käesoleva Lepingu jõustumisele, Saksamaa peab tagama tema Majesteedile Hedjazi Kuningale tagastama Koraani originaalköite, milline kuulus Caliph Othmanile ja mis oli Türgi võimude poolt Medinast ära viidud ning toodud endisele Keisrile William II-le.

Nii nagu samal perioodil oli Saksamaa Ida-Aafrika protektoraadist viidud Saksamaale Sultan Mkwawa pealuu ((ingl. skull)), siis see tuleb ülalmainitud tähtaja jooksul Saksamaa poolt Tema Majesteedi Briti Valitsusele üle anda.

Nende esemete üleandmine viiakse läbi sellises kohas ja sellistes tingimustes, millised kehtestavad need Valitsused, kellele need esemed peavad olema tagastatud.

Artikkel 247.

Saksamaa kohustub kolme kuu kestel, millised järgnevad palvele, milline sel puhul tehakse Reparatsioonide Komisjoni kaudu, tagastama Louvaini Ülikoolile käsikirjad, incunabulid, trükitud raamatud, kaardid ja kollektsioonide esemed, mis vastavad arvult ja väärtuselt Saksamaa poolt süüdatud Louvaini Raamatukogus asunud

esemetele. Kõik seda asendust puudutavad üksikasjad määratakse kindlaks Reparatsioonide Komisjoni poolt.

Saksamaa kohustub, Reparatsioonide Komisjoni vahendusel, andma kuue kuu kestel, millised järgnevad käesoleva Lepingu jõustumisele, Belgiale üle, et ta saaks taastada kaks suurt kunstiteost:

1° Triptühhoni „Mystic Lamb“ ((v. k. „Agnets Bozii“))laiud, mis maalitud vendade Van Eyck poolt ja mis asusid enne Ghenti linna St. Bavon nim kirikus ja mis käesoleval ajal asub Berliini Muuseumis.

2° Triptühhoni „Last Supper“ laiud, mis maalitud Dierick Bouts'i poolt ja mis asus enne Louvain St Peter kirikus ja millest kaks on nüüd Berliini Muuseumis ja kaks Müncheni vanas Pinakothek'is.

XI. Osa.

Rahanduslikud määrused.

Artikkel 248.

Pidades kinni väljajätudest, millised võiks olla antud teha Reparatsioonide Komisjonil Saksamaa Keisririigi ja Saksamaa Riikide kõigi varade ja ressursside suhtes, seatakse sisse privileegid esmajärjekorras reparatsioonide või muude käesoleva Lepingu või igasugustest teiste lisaläbirääkimiste ja konventsioonide või kokkulepete, mis sõlmitud Saksamaa ja Liitlas- ning sellega Ühinenud Riikide vahel Relvarahu sõlmimise või selle pikendamise määrustest tulenevate koormiste reguleerimiseks.

Kuni 1. maini 1921.a. Saksamaa Valitsus ei saa viia välja ega korraldada kulda ja selle väljavedu, ega lubada seda, et selle üle korraldusi antakse ja ilma Reparatsioonide Komisjonis esindatud Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide eelneva loata välja veetakse.

Artikkel 249.

Kõigi Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide Saksamaad okupeerivate armeede ülalpidamise maksumus hakkab 11 novembri 1918.a. Relvarahu sõlmise hetkest lasuma Saksamaal, kaasaarvatud inimeste ja loomade ülalpidamise, vägede majutamise ja paigutamise, palk ja lisahüvitused, palkamiste ja lisatöödega, öömajadega, kütmisega, valgustusega, riietusega, varustuse, rakmetega, relvastusega ja liikuvkoosseisuga, lennutranspordi teenistusega, haavatute ja haigete hooldamise, veterinaarteenistusega ja remondi ja igasuguse transporditeenistusega (nii nagu: raudteel-, merel-, jõgedel ja veoautodel vedudega), side ja postiteenistuse ning üldse kõik administratiivsete ja

tehniliste teenistustega, millise funktsioneerimine on hädavajalik väeosade väljaõppe teostamisel ja isikkoosseisu taastamise ja sõjalise võimsuse säilitamisega seotud kulud.

Igasuguste ülalpool nimetatud kategooriatesse kuuluvate kulude väljamaksmist, kuivõrd nad vastavad kokkuostudele või rekvireerimistele, millised on teostatud Liitlas- ja nendega Ühinenud Valitsuste poolt okupeeritud territooriumitel, hakatakse teostama Saksamaa Valitsuse poolt Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide Valitsustele markades päevakursi järgi või kindlaksmääratud kursi järgi. Kõik teised ülalpool loetletud kulutusi hakatakse tasuma kuldmarkades.

Artikkel 250.

Saksamaa kinnitab kogu tema poolt Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide Valitsustele 11. novembri 1918.a. Relvarahu ja igasuguste hilisemate Relvarahu Konventsioonide täitmiseks antud materjali väljaandmist ja tunnistab Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide õigust sellele materjalile.

Saksamaa Valitsuse krediidi arvele kantakse, arvestades maha summad, millised lähevad käesoleva Lepingu VIII Osa (Reparatsioonid) Artikkel 233. määruste alusel Reparatsioonide Komisjoni poolt tunnistatud Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide reparatsioonideks, materjali maksumus, milline on antud ära kooskõlas 11. novembri 1918.a. Relvarahu Artikkel 7. ja igasuguste Relvarahu hilisemate Konventsioonide määrustega kooskõlas, materjalid, millise suhtes Reparatsioonide Komisjon loeks, et selle mittesõjalise iseloomu tõttu peaks selle maksumus olema kantud Saksamaa Valitsuse krediidi arvele.

Saksamaa Valitsuse krediidi arvele ei kanta Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikidele või nende kodanikele kuulunud varasid, millised on Relvarahu Konventsiooni määruste täitmise alusel tagastatud või üle antud kui tuvastatud.

Artikkel 251.

Privileege, millised on kehtestatud Artikkel 248 määruste alusel, hakatakse teostama järgmises korras, pidades kinni käesoleva Artikli viimases paragrahvis mainitud tingimustest:

a) Okupatsiooniarmeede maksumus Relvarahu ja selle pikendamise ajal, nii nagu see on määratletud Artikkel 249. määrustes;

b) Igasuguste okupatsiooniarmeede maksumus peale käesoleva Lepingu jõustumist, nii nagu see on määratletud Artikkel 249. määrustes;

c) Käesolevast Lepingust või lisalepingutest ja kokkulepetest tulenevate reparatsioonide suurus;

d) Igasugused muud koormised, millised langevad Saksamaale Relvarahu Konventsiooni, käesoleva Lepingu või lisalepingutest ja kokkulepetest tulenevalt.

Saksamaa toiduainetega ja toorainetega varustamise eest tasumine ja igasugused muud maksed, milliseid Saksamaa peab teostama sel määral, mil seda Liitlas- ja sellega Ühinenud Riigid peavad hädavajalikuks selleks, et lasta Saksamaal täita selle reparatsioonide tasumise kohustust, hakkavad omama prioriteeti sellisel määral ja sellistes tingimustes, millised olid kehtestatud või võivad olla kehtestatud Liitlas- ja Ühinenud Valitsuste poolt.

Artikkel 252.

Eelnevad määrused ei riku iga Liitlas- ja nendega Ühinenud Riigi õigust korraldada vaenlase aktiva ja omandit, milline asub käesoleva Lepingu jõustumise hetkel nende jurisdiktsiooni all.

Artikkel 253.

Need määrused ei saa mitte mingil viisil kahjustada pante ja hüpoteeke, millised on seaduslikult kehtestatud Liitlas- ning nendega Ühinenud Riikide või nende kodanike kasuks Saksamaa Keisririigis või Saksa Riikides või saksamaa kodanike poolt juurdekuuluva varaga ja tulud kõigil neil juhtudel, kui nende pantide või hüpoteekide kehtestamisele eelnes Saksamaa Valitsuse ja iga asjast huvitatud Valitsuste vahelisele sõjaseisukorra kehtestamisele.

Artikkel 254.

Suurriigid, millistele on loovutatud Saksamaa territooriume, peavad, järgides Artikkel 255. määrusi, võtma endapeale alljärgnevalt loetletud maksete tasumise:

1° Väljavõtuna eelmistest tingimustest ja pidades silmas seda, et Saksamaa keeldus 1871.a. võtma enda peale mingitki osa Prantsusmaa Võlast, siis Prantsusmaa vabastatakse, kuivõrd see puudutab Elsass-Lottringi, igasugusest maksest, milline tuleneb Artikkel 254. määruste sätetest.

2° Kuivõrd see puudutab Poolat, siis Võla osa, milliste päritolu Reparatsioonide Komisjon kannab meetmete hulka, milliseid võeti Saksamaa ja Preisimaa Valitsuste poolt Saksamaa poolseks Poola koloniseerimiseks, jäetakse jaotusest välja, milline peab olema tehtud Artikkel 254. määruste täitmiseks.

3° Kuivõrd see puudutab kõiki loovutatud territooriume, peale Elsass Lottringi, siis Saksamaa Keisririigi ja Saksamaa Riikide see võla osa, millise Reparatsioonide

Komisjon loeb vastavaks kulutuseks, mis teostatud Saksamaa Keisririigi või Saksamaa Riikide poolt seoses varade ja omandiga, milline on mainitud ülalpool Artikkel 256. määruste sätetes, jäetakse Artikkel 254. määruste alusel koostatud jaotusest välja.

Artikkel 256.

Suurriigid, millised said Saksamaa poolt loovutatud territooriume, soetavad igasugused varad ja igasuguse Saksamaa Keisririigi või Saksamaa Riikidele kuuluva ja neil territooriumitel asetseva omandi. Nende soetuste maksumus määratletakse Reparatsioonide Komisjoni poolt ja makstakse selle soetanud Riigi poolt Reparatsioonide Komisjonile selleks, et see oleks kantud Saksamaa Valitsuse krediidi, reparatsioonide tiitli järgi, summade arvele.

Käesoleva artikli mõttes vaadeldakse Saksamaa Keisririigi ja Saksamaa Riikide varasid ja omandit kui kogu Trooni, Keisririigi, Saksamaa Riikide varade ja endise Saksamaa Keisri ja teiste kuningakoja liikmete eravarade tompu.

Pidades silmas tingimusi, millistes Elsass-Lotring oli 1871.a. Saksamaale loovutatud, Prantsusmaa vabastatakse, kuivõrd see puudutab Elsass-Lotringi, igasugusest Saksamaa Keisririigile või Saksamaa Riikidele kuuluvate Elsass-Lotringis asuva ja käesolevas Artiklis nimetatud varade ja omandite Saksamaa krediiti tasumise või ülekanndmise kohustusest.

Samamoodi vabastatakse Belgia igasugusest Saksamaa Keisririigile või Saksamaa Riikidele ja millised asuvad Belgia poolt käesoleva Lepingu jõul soetatud territooriumitel, maksimisest või Saksamaa krediidi arvele summade kandmisest.

Artikkel 257.

Endiste saksa territooriumite suhtes, kaasaarvatud kolooniad, protektoraadid ja sõltuvad maad, milliseid juhitakse käesoleva Lepingu I Osa (Rahvasteliit) Artikkel 22 määruste sätete järgi antud mandaadi alusel, ei hakka territooriumid, ega Mandaat-Riik, osalema mingis osas Saksamaa Keisririigi või Saksamaa Riikide võla tasumises.

Kõik Saksa Keisririigile või Saksamaa Riikidele kuulunud ja neil territooriumitel asetsevad varad ja omand, antakse üle samal ajal kui need territooriumidki sellistena Mandaat-Riigile ja selle üleandmise jõuga nende eest ei maksta, ega kanta eelnimetatud Valitsuste krediidile mingit summat.

Käesoleva artikli mõttes vaadeldakse Saksamaa Keisririigi ja Saksamaa Riikide varasid ja omandit kui kogu Trooni, Keisririigi, Saksamaa Riikide varade ja endise Saksamaa Keisri ja teiste kuningakoja liikmete eravarade tompu.

Artikkel 258.

Saksamaa loobub igasugusest esindusest või osalusest, milliseid mingisugused lepingud, konventsioonid või kokkulepped talle endale või tema kodanikele tagasid komisjonide, agentuuride ja riigipankade ja igasuguseid muid rahvusvahelisi kontrolli ja juhtimise rahanduslikeks ja majanduslikes organisatsioonides, millised tegutsevad mingis Liitlas- ja Ühinenud riigis, Austrias, Ungaris, Bulgaarias või Türgis või ülalpool nimetatud riikide valdustes ja sõltuvates maades, aga samuti endises Vene Keisririigis.

Artikkel 259.

1° Saksamaa kohustub kuuajalise tähtaja jooksul andma üle, lugedes käesoleva Lepingu jõustumisest, sellistele võimudele, millised võivad olla Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide poolt viidatud, sellise summa kullas, milline peab olema kantud Otomani Avalik-Õigusliku Võla Administratiivnõukogu nimele Reichsbank, kui Türgi Valitsuse krediitpiletite esimese väljalaske garantii.

2° Saksamaa tunnustab oma kohustust kaheteistkümne aastase perioodi kestel teostada igal aastal makseid kullas, milline on tinglikult tähistatud Saksa Riigikassa Boonidega, millised on erineval ajal kantud Otomani Avalik-Õigusliku Võla Administratiivnõukogu nimele, kui Türgi Valitsuse krediitpiletite teise ja järgnevate väljalasete garantii.

3° Saksamaa kohustub kuuajalise tähtaja jooksul üle andma, lugedes käesoleva Lepingu jõustumise päevast, sellistele võimudele, millised võisid olla nimetatud Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide poolt, kullafondi, millise on moodustatud Riigipangas ((Reichsbank)) või teises kohas, milline on antud 5. mail 1915.a. Administratiivnõukogu poolt Otomani Keisri Valitsusele kui Avalik-Õigusliku Võla kuld-avanatsi jäägi ekvivalent.

4° Saksamaa kohustub andma Peamistele Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikidele õigused, milliseid ta võib omada summas kullas ja hõbedas, milline on tema poolt üle antud Türgi Finantsministeeriumile novembris 1918.a., kui Türgi siselaenu 1919.a. kiire makse avanss.

5° Saksamaa kohustub andma kuuajalise tähtaja jooksul üle andma, lugedes käesoleva Lepingu jõustumisest, Peamistele Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikidele igasuguseid summasid kullas, millised on antud üle Saksamaale või selle kodanikele pandina või lisatagatisena laenude puhuks, millised on antud Saksamaa või selle kodanike poolt Austria-Ungari Valitsusele.

6° Saksamaa kinnitab oma äraütlemist, milline on nähtud ette 11. novembri 1918.a. Relvarahu XV Artikli määrustega, kõigist Bucaresti ja Brest-Litovski Lepingutesse ja lisalepingutesse võetud tingimustest, kahjustamata sellega käesoleva Lepingu X Osa (Majanduslikud määrused) Artikkel 292. sätestatud määrusi.

Ta kohustub andma, vastavalt kuuluvusele, kas Rumeeniale või Peamistele Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikidele igasuguseid dokumente, rahasid, väärtusi ja vekseid või kaupu, milliseid ta sai ülalpool nimetatud Lepingute täitmise käigus.

7° Igasugused sularaha kogused ja rahalised dokumendid, väärtused ja kaubad, millised oleksid olnud pidanud olema tasutud või üleantud käesoleva Artikli määruste

tingimuste alusel, kasutatakse Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide poolt kooskõlas korraga, milline peab olema nimetatud Suurriikide poolt hiljem.

Artikkel 260.

Riivamata, käesoleva Lepingu määruste jõul, Saksamaa loobumist temale ja tema kodanikele kuulunud õigustest, on Reparatsioonide Komisjonil õigus aastase tähtaja jooksul, lugedes käesoleva Lepingu jõustumisest, nõuda, et Saksamaa soetaks igasugused Saksamaa kodanike õigused ja huvid igasugustes üldkasulikes ettevõtetes või igasugustes kontsessioonides Venemaal, Hiinas, Austrias, Ungaris, Bulgaarias, Türgis, kõigis nende riikide valdustes ja sõltuvates maades või territooriumil, milline, olles kuulunud Saksamaale või selle liitlastele, peab olema loovutatud või võetud käesoleva Lepingu alusel mandaatriigi juhtimise alla; Saksamaa Valitsus, teiselt poolt, peab hakkama, kuuekuise tähtaja jooksul, lugedes nõudmise esitamise päevast, andma Reparatsioonide Komisjonile üle nende õiguste ja huvide kogumi ja kõik õigused ja huvid, milliseid Saksamaa võib ise vallata.

Saksamaa hakkab kandma oma kodanikele, kes on sellisel viisil jäetud ilma varast, hüvituse maksmise kohustust ja Reparatsioonide Komisjon kannab Saksamaa krediidi arvele summad, millised peavad tasutud reparatsioonide tiitli järgi, summad, millised vastavad üleantud õiguste ja huvide maksumusele, nii nagu see Reparatsioonide Komisjoni poolt kehtestatakse. Saksamaa Valitsus, kuuekuise tähtaja jooksul, lugedes käesoleva Lepingu jõustumise päevast, peab hakkama saatma Reparatsioonide Komisjonile kõigi temasse puutuvate õiguste ja huvide nimekirja, nii omandatute, kui ka oodatavate või veel realiseerimata ja loobub Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide kasuks, enda ja oma kodanike nimel, igasugustest ülalpool näidatud õigustest ja huvidest, milliseid nimetatud nimekirjas nimetatud ka ei olnud.

Artikkel 261.

Saksamaa kohustub Liitlas- ja nendega Ühinenud riikidele andma üle kõik oma nõudmised Austria, Ungari, Bulgaaria ja Türgi suhtes ja eriti need, millised tekkisid või tulenesid temale kohustuste täitmisest, mis on tema poolt nende Riikide suhtes vastu võetud sõja kestel.

Artikkel 262.

Igasugune käesoleva Lepingu määruste alusel ja kuldmarkades väljendatud Saksamaa sularahaga maksmise kohustus kuulub tasumisele, krediitorite valikul, Londonis makstavates naelsterlingites, New Yorgis tasutavates Ameerika Ühendriikide kulddollarites, Pariisis makstavates kuldfrankides ja Roomas makstavates kuldiirides.

Käesoleva artikli mõtte täitmiseks on ülalpool mainitud kuldmüntide suhtes kokku lepitud, et need peavad omama kaalu ja kuju, milline on seadusega kehtestatud neile igäühele enne 1. jaanuari 1919.a.

Artikkel 263.

Saksamaa garanteerib Brasiilia Valitsusele igasuguste summade protsentidega väljamaksmise suuruses või suurustes, millised olid kehtestatud, mis kantud Bleichröderi pank Berliinis ja saadud Sao Paolo Osariigile kuulunud kohvi müügist Hamburgi, Bremeni, Andveri ja Triese sadamates. Pidades silmas seda, et Saksamaa tõrkus õigeaegselt nimetatud summade ülekandmisest Sao Paolo Osariigile, ta garanteerib samamoodi, et väljamaksmine teostatakse raha ülekandmise päeval kehtinud marga kursi järgi.

X Osa.

Majanduslikud määrused.

I Jagu.

Kaubanduslikud suhted.

I Peatükk.

Tollieeskirjad, -maksud ja –piirangud.

Artikkel 264.

Saksamaa kohustub mingi Liitlas- ja nendega Ühinenud riikide Saksamaale sisseveetavatele, sõltumata sellest, kust need tuakse, kaupu ja põllumajandus- ja muid tööstustooteid mitte allutama tollimaksudele või koormistele, kaasa-arvatud sisemaksud,

millised erineksid või oleksid märgatavalt kõrgemad, kui need, millistele on allutatud mingite teise nimetatud Riikidest või mingi teise välisriigi sarnased kaubad, põllumajandus- ja muud tööstustooted.

Saksamaa ei hakka säilitama või kehtestama Saksamaa territooriumile mingeid Liitlas- või sellega Ühinenud Riikide territooriumilt, või kust nad ka ei pärineks, kaupadele, põllumajandus- või tööstustoodetele selliseid sisseveo keelde või piiranguid, millised ei hakka laienema samamoodi mingi teise nimetatud Riikidest või mingi teise võõrriigi samasuguste kaupade, põllumajandus- ja tööstustoodetele.

Artikkel 265.

Saksamaa kohustub, peale selle, mitte kehtestama, kuivõrd see puudutab sisseveo režiimi, eristamisi, Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikidega kaubanduse kahjuks, mingi teise nimetatud Riikidest riigi või mingi võõrriigi suhtes, isegi kaudsete vahendite teel, nii, näiteks, neid, millised tulenevad tollieeskirjadest või tavadest, või siis kontrolli ja analüüsi meetoditest või tollimaksu maksmise tingimustest või tariifide klassifitseerimise või tõlgendamise tingimustest või, lõpuks, monopoli teostamisest.

Artikkel 266.

Kuivõrd see puutub väljaveosse, Saksamaa kohustub mitte allutada kaupu, põllumajandus- ja tööstustooteid, milliseid viiakse Saksamaa või mingi Liitlas- ning sellega Ühinenud Riikide territooriumilt välja, tollimaksudele või maksudele, kaasaarvatud sisemaksud, muude või kõrgematega, kui need, milliseid makstakse samasuguste kaupade eest, millised on välja veetud mingist teisest nimetatud Riikidest või mingisse teise võõrriiki.

Saksamaa ei hakka igasuguste Saksamaa territooriumilt mingitesse Liitlas- ning nendega Ühinenud Riikidesse suunduvate või kaupade väljaveol säilitama või kehtestama mingeid keelde või piiranguid, millised ei hakka laienema samamoodi samade kaupade, põllumajandus- ja tööstustoodetele nimetatud Riikidest teise või võõrriiki väljaveole.

Artikkel 267.

Igasugused sisse-, väljavedu või transiiti puudutavad soodustused, väljajätud või privileegid, millised olid Saksamaa poolt antud mingile Liitlas- ning sellega Ühinenud Riikidele või mingile teisele võõrriigile, hakkavad üheaegselt tingimusetult ja selleta, et oleks tarvilik palve või kompensatsioon, laiendatud kõigile Liitlas- ning nendega Ühinenud Riikidele.

Artikkel 268.

Käesoleva Lepingu XII Osa (Sadamad, vee- ja raudteed) Artiklite 323 ja käesoleva peatüki Artiklid 264-267 saavad järgmised erandid:

a) Viieaastase perioodi kestel, käesoleva Lepingu jõustumise päevast, põllumajanduse- või tööstustooted, millised toodetakse ja tuuakse Prantsusmaaga ühendatud Elsassi ja Lotringi territooriumitelt, hakatakse lugema nende veol Saksamaatolliterritooriumile igasugustest tollimaksudest vabadena.

Prantsusmaa Valitsus kehtestab igal aastal oma dekreediga, millisega teavitatakse Saksamaa Valitsust, toodete liigi ja hulga, millised hakkavad seda vabadust kasutama.

Iga toote hulk, milline võib sellisel moel olla saadetud Saksamaale, ei saa ületada 1911-1913.a. saadetud keskmisi aastahulga koguseid.

Peale selle ja ülalpool nimetatud perioodi kestel, Saksamaa Valitsus kohustub vabalt lubama viia Saksamaalt välja ja lubama Saksamaale tagasi viia, igasuguste tollimaksude ja muude koormiste vabalt, kaasaarvatud sisemaksud, niiti, kangaid ja teisi tekstiilmaterjale või igasuguseid tooteid ja igasuguses seisundis, mis toodud Saksamaalt Elsassi ja Lotringi territooriumilt selleks, et teostada seal mingeid lõplikke viimistlusteid, nagu: valgendamine, värvimine, trükimustri, meriseerimine, gaseerimine, korrutamine või vanutamine.

b) Kolmeaastase perioodi kestel, käesoleva Lepingu jõustumise päevast, põllumajanduse- või tööstustooted, millised on pärit ja toodetud Poola territooriumitel, millised kuulusid enne sõda Saksamaa koosseisu, loetakse nende Saksamaa tolliterritooriumile veol igasugustest tollimaksudest vabadeks.

Poola Valitsus kehtestab igal aastal oma dekreediga, millisega teavitatakse Saksamaa Valitsust, toodete liigi ja hulga, millised hakkavad seda vabadust kasutama.

Iga toote hulk, milline võib sellisel moel olla saadetud Saksamaale, ei saa ületada 1911-1913.a. saadetud keskmisi aastahulga koguseid.

c) Liitlas- ja nendega Ühinenud Riigid jätavad endale õiguse panna Saksamaale kohustus, et ta võtaks Saksamaa tolliterritooriumile sisseveol, igasuguste tollimaksudeta, Luksemburgi Suurhertsogiriigi põllumajandus- või tööstustooted, milliseid on sealt pärit või toodetakse, viieaastase perioodi kestel, lugedes käesoleva Lepingu jõustumise päevast.

Nende toodete liigist ja hulgast, millised hakkavad seda režiimi kasutama, teavitatakse igal aastal Saksamaa Valitsust.

Iga toote hulk, milline võib sellisel moel olla saadetud Saksamaale, ei saa ületada 1911-1913.a. saadetud keskmisi aastahulga koguseid.

Artikkel 269.

Kuuekuulise tähtaja jooksul, lugedes käesoleva Lepingu jõustumise päevast, ei saa Saksamaa poolt Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikidest sisseveole pandavad maksud

olla kõrgemad enamsoodsatest maksudest, milliseid rakendati Saksamaale sisseveo suhtes enne 31. juulit 1914.a..

See määrus hakkab olema rakendatav ka teise kolmekümne kuise perioodi kestel, peale esimese kuue kuu möödumist, eranditult kaupade suhtes, millised, olles võetud esimesse kategooriasse, Saksamaa 25.a detsembri 1902.a. tollitariifi Jagu A., kasutasid enne 31. juulit 1914.a. Lepingulisi konventsioonilisi tollimakse Liitlas- või Ühinenud Riikidega, lisades igasugused veinid ja taimeõlid, kunstiidi ja seebi või rasvavaba villa, sõltumata sellest, kas need olid või ei olnud enne 31. juunit 1914.a. spetsiaalsete kokkulepete asjaks.

Artikkel 270.

Liitlas- ja Ühinenud Riigid, sel juhtumil, kui need meetmed näisid neile, nende vägede poolt hõivatud Saksamaa majanduslike territooriumite elanike majanduslike huvide piiramiseks hädavajalikud, säilitavad enesele õiguse rakendada nende territooriumite suhtes erilist tollirežiimi, kuivõrd see puutub nii sisse- kui väljavedu.

II Peatükk.

Laevasõidu režiim.

Artikkel 271.

Kuivõrd see puudutab kalapüügi, kabotaazi ja pukseerimist merel, hakkavad Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide laevad ja alused kasutama Saksamaa territoriaalvetes sedasama režiimi, millist hakatakse kasutama Saksamaa territoriaalvetes, milline antaks enamsoodustatud rahvaste esindajate laevadele ja alustele.

Artikkel 272.

Saksamaa nõustub, et vaatamata igasugustele Põhjameres kalapüüki ja piiritusejookidega kauplemisse puutuvatele Konventsioonide vastupidist väitvaile määrustele, hakkab kõiki järelevalve ja politseiõigusi teostama, kui asi puudutab Liitlasriikide kalalaevu, vaid neile Suurriikidele kuuluvad laevad.

Artikkel 273.

Liitlas- või sellega Ühinenud Riikide laevade suhtes, igasugused tõendid ja dokumendi, millised puutuvad laevadesse ja alustesse, millised tunnistati Saksamaa poolt kehtivatena enne sõda või millised võivad tagantjärele olla kehtivaiks tunnistatud peamiste Mereriikide poolt, hakatakse Saksamaa poolt tunnistama kui kehtivaid ja kui võrdjõulised vastavatele Saksamaa laevadele ja alustele väljaantud tunnistustele.

Hakatakse tunnistama, samamoodi, tõendeid ja dokumente, mis antud välja nende laevadele ja alustele uute Riikide Valitsuste poolt, sõltumata sellest, kas neil on merekallast või ei ole, tingimusel, et need tõendid ja dokumendid oleksid antud välja kooskõlas peamiste Mereriikides üldtunnustatud printsiipe järgides.

Kõrged Lepingupooled lepivad kokku, et tunnistavad igasuguse Liitlas- ja nendega Ühinenud Riigi, millisel ei ole merekallast, kui need laevad on registreeritud vaid ühes, selle riigi territooriumil asuvas, kindlaksmääratud kohas, laevade lippu; see koht hakkab nendele laevadele olema sissekirjutus-sadamaks ((kodusadamaks)).

III Peatükk.

Ebaaus konkurents.

Artikkel 274.

Saksamaa kohustub võtma kõiki hädavajalikke seadusandlikke või administratiivseid meetmeid, et garanteerida kaubanduslepingute tegemisel ühest mingist Liitlas- või nendega Ühinenud Riikidest pärit põllumajandus- või tööstustoodangu kaitse igasuguse ebaausa konkurentsi eest.

Saksamaa kohustub tõkestama ja konfiskeerimise teel ja igasuguste sobivate sanktsioonide teel keelama ära igasuguste teoste või toodete sisse- või väljaveo ning samuti tootmise, ringluse, müügi ja siseturule müügiks väljalaskmise, millistel endil on või milliste vahetel ümbrisel või selle välisümbrisel on mingid märgid, nimetused, kirjad või märgid, millised sisaldavad otse või kaudselt valeandmeid nende toodete või kaupade päritolu, liigi, omadustele või eriliste kvaliteetidele kohta.

Artikkel 275.

Saksamaa kohustub, tingimusel, et talle võimaldatakse selles asjas vastastikune režiim, kohanduda seadustega, aga samuti administratiiv- või kohtuotsustega, millised on võetud vastu kooskõlas nende seadustega, millised kehtivad Liitlas- või nendega Ühinenud Riigis ja mis on Saksamaal ettenähtud viisil antud üle vastavatele võimudele ja millised määratlevad või reglementeerivad maal, millisesse antud koht kuulub, seal toodetud veinide või piiritusejookide kohanimedega tähistamise õigust, või tingimusi,

millistel kohanime võib tootenimena lubada; et toodete või kaupade, millised on nimetatud kohanimede järgi, sissevedu, väljavedu, aga samuti tootmine, käitlemine, müük või väljalaskmine eelnimetatud seaduste või otsuste vastaselt keelatakse Saksamaal ära ja tõkestatakse eelnevas artiklis ettekirjutatud meetmete võtmisega.

IV Peatükk.

Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide kodanike suhtes rakendatav režiim.

Artikkel 276.

Saksamaa kohustub:

a) Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide kodanikele, kuivõrd see puutub tegelemist käsitööga, kutsetega, kaubandusega ja tootmisega, mitte mingeid erandeid, millised ei oleks ühtmoodi kõigi välismaalaste suhtes rakendatavad, tegema;

b) Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide kodanikke mitte allutama mingitele eeskirjadele või piirangutele, kuivõrd see puudutab õigusi, millised on näidatud ära lõigus a), millised võiksid otse või kaudselt kahjustada nimetatud lõigu määruste mõtet või millised oleksid teised või rohkem ebasoodsad, kui need, milliseid rakendatakse välismaalaste, enamsoodustatud rahvuste kodanike suhtes;

c) Mitte allutama Liitlas- ja Ühinenud Riikide kodanikke, nende varasid, õigusi või huve, kaasaarvatud ühingud või ühendused, millistest nad on huvitatud, mitte mingitele koormistele, lõivudele või maksudele, otsestele või kaudsetele, muudele või enamkõrgemate, kui need, millised pannakse või võivad olla pandud tema kodanikele või nende varale, õigustel või huvidele;

d) Mitte panema Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide kodanikele mingeid piiranguid, millised ei olnud rakendatud nende Riikide kodanike suhtes enne 1. juulit 1914.a., kui vaid selline piirang pannakse ühtmoodi ka oma kodanikele.

Artikkel 227.

Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide kodanikud hakkavad kasutama Saksamaa territooriumil alalist isiku-, nende varade-, õiguste- ja huvide kaitset ja hakkavad omama vaba pääsu kohtusse.

Artikkel 278.

Saksamaa kohustub tunnustada uut kodakondsust, millise selle kodanikud võisid võtta või võtavad Liitlas- või nendega Ühinenud Riikide seaduste järgi ja kooskõlas nende Riikide kompetentsete võimude otsustega, kas siis naturaliseerimise, või siis lepingu määruste järgi ja vabastada, kõigist vaatevinklitest lähtudes, need kodanikud, sellise uue kodakondsuse soetamise alusel, igasugustest ustavuskohustustest Riigi vastu, millest nad pärit olid.

Artikkel 279.

Liitlas- ja nendega Ühinenud Riigid võivad nimetada Saksamaa linnadesse ja sadamatesse peakonsuleid, konsuleid, ase-konsuleid ja konsulaaragente. Saksamaa kohustub kiitma heaks nende eakonsulite, konsulite, ase-konsulite ja konsulaaragentide ametisse nimetamise, kelle perekonnanimed neile edastatakse ja lubama nad, kooskõlas kehtestatud eeskirjade ja tavadega, oma kohuste täitmisele.

V Peatükk.

Üldmäärused.

Artikkel 280.

Kohustused, millised on pandud Saksamaale ülaltoodud I Peatüki Artikkel 271. ja II Peatüki Artikkel 272. määrustega, kaotavad kehtivuse viie aasta pärast, lugedes käesoleva Lepingu jõustumise hetkest, kui vaid tekstist ei tulene vastupidist või kui Rahvasteliidu Nõukogu otsustab, vähemalt kaksteist kuud enne selle perioodi lõppu, et need kohustused jäävad, muudatustega või muudatusteta, järgnevas perioodiks jõusse.

IV Peatüki Artikkel 276. määrused jäävad jõusse peale seda viieaastast perioodi, muudatustega või muudatusteta, selliseks perioodiks, kui see leiab aset, nii nagu Rahvasteliidu Nõukogu enamus otsustab ja milline ei saa ületada viite aastat.

Artikkel 281.

Kui Saksamaa Valitsus hakkab tegelema rahvusvahelise kaubandusega, siis sellest vaatepunktist lähtudes, ta ei saa mingit õigust, privileegi või suverääni immuniteete ja teda ei vaadelda kui selliste omajat.

II Jagu.

Lepingud.

Artikkel 282.

Alates käesoleva Lepingu jõustumisest ja järgides selle määruste sätteid, jäävad allpool ja järgnevates artiklites loetletud mitmepoolsed majandusliku ja tehnilise iseloomuga lepingud, konventsioonid ja kokkulepped hakkavad ainiti olema rakendatud Saksamaa ja nende Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide vahel, kes nendes osalevad:

- 1° Allveekaablite kaitsesse puutuvad konventsioonid 14. märtsist 1884.a., 1. detsembrist 1886.a. ja 23. märtsist 1887.a. ning 7. juuli 1887.a. Lõpp-protokoll;
- 2° Autode riikidevahelisse liiklemisse puutuv 11. oktoobri 1909.a. Konventsioon;
- 3° Tolliülevaatusele kuuluvate vagunite plombeerimisse puutuv 15. mai 1886.a. Kokkulepe ja 18. mai 1907.a. Protokoll;
- 4° Raudteede standardiseerimisse puutuv 15. mai 1886.a. Kokkulepe;
- 5° Tollitariifide avalikustamise ja Rahvusvahelise Tollitariifide avalikustamise Liidu organiseerimist puudutav 5. juuli 1890.a. Konventsioon;
- 6° Kaubandusstatistika ühendamisse puutuv 31. detsembri 1913.a. Konventsioon;
- 7° Otomani tollitariifide tõstmist puudutav 25. aprilli 1907.a. konventsioon;
- 8° Sound ja Belts'i laevamaksude väljaostmisse puutuv 14. märtsi 1857.a. Konventsioon;
- 9° Elbe'l laevamaksude väljaostmisse puutuv 22. juunil. 1861.a. Konventsioon;
- 10° Scheldt'el laevamaksude väljaostmisse puutuv 16. juuli 1863.a. Konventsioon;
- 11° Suessi Kanali vaba kasutamise lõpliku režiimi sisseseadmist puudutav 29. oktoobri 1888.a. Konventsioon;
- 12° Mõnede laevade kokkupõrkeid ja merel abi andmist ja päästmist puudutavate eeskirjade ühtlustamist puudutavaid määrusi puudutav 23. septembri 1910.a. Konventsioon;
- 13° Sadamates hospital-laevade maksudest vabastamist puudutav 21. detsembri 1904.a. konventsioon;
- 14° Sisevetel ujuvate laevade ((veeväljasurve)) mõõtmist puudutav 4. veebruari 1898.a. Konventsioon;
- 15° Naiste öötöö ärakeelamist puudutav 26. septembri 1906.a. Konventsioon;
- 16° Tuletikutööstuses valge fosfori kasutamise ärakeelamise 26. septembri 1906.a. Konventsioon;
- 17° Valgete orjataridega kauplemist tõkestav 18. mai 1904.a. ja 4. mai 1910.a. Konventsioonid;
- 18° Siivutute ((roppude, pornograafiliste)) väljaannete hävitamist puudutav 4. mai 1910.a. Konventsioon;

- 19° Sanitaarseid tingimusi puudutavad 30 jaanuari 1892.a., 15. aprilli 1893.a., 3. aprilli 1894.a. 19. märtsi 1897.a. ja 3. detsembri 1903.a. Konventsioonid;
- 20° Meetermõõdustiku ühtlustamist ja täiustamist puudutav 20. mai 1875.a. Konventsioon;
- 21° Tugeva mõjuga raviainete farmakopöa' de ühtlustamist puudutav 29. novembri 1906.a. Konventsioon;
- 22° Muusikas kasutatava normaalkõrgusega helihargi konstrueerimist puudutav 16. ja 19. novembri 1885.a. Konventsioon;
- 23° Roomas asutatavat Rahvusvahelist Põllumajandusinstituuti puudutav 7. juuni 1905.a. Konventsioon;
- 24° Phylloxera ((Viteus vitifolii - põhiliselt viinamarja taimi kahjustav parasiit K. L.)) tõrjet puudutavad 3. novembri 1881.a., ja 15. aprilli 1889.a. Konventsioonid;
- 25° Põllumajandusele kasu toovate lindude kaitset puudutav 19. märtsi 1902.a. Konventsioon;
- 26° Alaealiste hooldust puudutav 12 juuni 1902.a. Konventsioon.

Artikkel 283.

Käesoleva Lepingu jõustumisest peale hakkavad Kõrged Lepingupooled uuesti rakendama allpool nimetatud konventsioone ja kokkuleppeid, kuivõrd need neid puudutavad, tingimusel, et Saksamaa rakendab käesoleva artikli spetsiaalseid määrusi.

Postisidet puudutavad konventsioonid:

- Viinis 4. juulil 1891.a. allkirjastatud Ülemaailmse Postiliidu Konventsioonid ja Kokkulepped;
- Washingtonis 15. juunil 1897.a. allkirjastatud Postiliidu Konventsioonid ja Kokkulepped;
- Roomas 26. mail 1906.a. allkirjastatud Postiliidu Konventsioonid ja Kokkulepped

Telegraafisidet puudutavad konventsioonid:

- Sankt-Peterburis 10/22 juulil 1875.a. allkirjastatud Rahvusvahelised Telegraafi Konventsioonid;
- Lissabonis 11. juunil 1908.a. Telegraafi Konventsiooniga kehtestatud reglement ja tariifid.
- Saksamaa kohustub mitte keeldumast sõlmima uute Riikidega spetsiaalseid Ülemaailmset Postiliitu ja Rahvusvahelist Telegraafiliitu puudutavate konventsioonide ja

kokkulepetega ettenähtud kokkuleppeid, millistes nimetatud uued Riigid osalevad või millistega nad liituvad.

Artikkel 284.

Käesoleva Lepingu jõustumisega Kõrged Lepingupooled hakkavad uuesti rakendama, kui võrd see neid puudutab, 5. juuli 1912.a. Rahvusvahelist Raadio-telegraafi Konventsiooni, tingimusel, et Saksamaa rakendab ajutisi eeskirju, millised esitatakse talle Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide poolt.

Kui nende viie aasta kestel, millised järgnevad käesoleva Lepingu jõustumisele, uus Konventsioon, milline reguleerib rahvusvahelisi raadio-telegraafi suhteid, sõlmitakse 5. juuli 1912.a. Konventsiooni asemele, siis see uus Konventsioon hakkab olema Saksamaale siduv, isegi sel juhtumil, kui viimane kas keelduks Konventsiooni väljatöötamises osalemisest või selle allkirjastamisest.

See uus Konventsioon asendab, samamoodi, ajutiselt kehtivaid eeskirju.

Artikkel 285.

Käesoleva Lepingu jõustumisel hakkavad Kõrged Lepingupooled rakendama, kui võrd see neid puudutab ja Artikkel 272 määrustes sätestatud tingimustel, allpool näidatud konventsioone:

1° Põhjamerel väljaspool territoriaalvett kalapüüki reguleeriv 6. mai 1882.a. ja 1. veebruari 1889.a. Konventsioon;

2° Põhjamerel piiritusejookidega kauplemist puudutavad 16. novembri 1887.a., 14. veebruari 1873.a. ja 11. aprilli 1894.a., Konventsioone ja Protokolle.

Artikkel 286.

Tööstusomandi kaitse 20. märtsi 1883.a. Pariisi Rahvusvaheline Konventsioon, mis revideeritud 2. juunil 1911.a. Washingtonis ja kirjandusliku ning kunstiloomingu omandi kaitse 9. septembri 1886.a. Rahvusvaheline Berni Konventsioon, mis revideeritud 13. novembri 1908.a. Berliinis ja täiendatud 20. märtsil 1914.a. Bernis allkirjastatud lisaprotokolliga, jõustub uuesti ja hakkab kehtima alates käesoleva Lepingu jõustumisest, sel määral, mil need ei hakka olema puudutatud ja muudetud käesoleva Lepingu määruste sätetest tulenevate erandite ja piirangutega.

Artikkel 287.

Käesoleva Lepingu jõustumisest alates hakkavad Kõrged Lepingupooled rakendada, kuivõrd see neid puudutab, tsiviilprotsessi puudutavat 17. juuli 1905.a. Haagi Konventsiooni. Kuid, see taasjõustamine ei hakka kehtima Prantsusmaa, Portugali ja Rumeenia suhtes.

Artikkel 288.

Erilised õigused ja privileegid, millised on antud Saksamaale Samoa saari puudutava 2. detsembri 1899.a. Konventsiooniga, loetakse 4. augustist 1914.a. kui kehtivuse kaotanud.

Artikkel 289.

Iga Liitlas- või Ühinenud Riik, juhindudes käesoleva Lepingu üldistest printsiipidest või spetsiaalsetest tingimustest, teavitab Saksamaad kahepoolsetest konventsioonidest või kahepoolsetest lepingutest, milliste taasjõustamist tema suhtes ta nõuab.

Käesoleva artikli määrustega ettenähtud teavitamine, teostatakse kas vahetult, või siis teise Riigi vahendusel. Saksamaa kinnitab selle saamist kirjalikult; taasjõustamise päevaks loetakse teavituse üleandmise päeva.

Liitlas- või nendega Ühinenud Riigid kohustuvad omavahel taastada Saksamaaga jõus olevaks vaid need konventsioonid ja lepingud, millised on kooskõlas käesoleva Lepingu tingimustega.

Teavituses mainitakse ära, sõltuvalt asjaoludest, need nende konventsioonide või lepingute määrused, milliseid, mis ei ole kooskõlas käesoleva Lepingu tingimustega, ei hakata taasjõustunutena vaatlema.

Erimeelsuste ilmnemisel päritakse Rahvasteliidu arvamust.

Kuuekuulise tähtaeg, milline hakkab jooksma käesoleva Lepingu jõustumise päevast, antakse Liitlas- või nendega Ühinenud Riikidele, et asuda selliste teavituste tegemisele. Kahepoolsed konventsioonid ja kahepoolsed lepingud, millised kujutavad endast sellise teavituse asja, hakkavad ainiti olema jõustatud Liitlas- või nendega Ühinenud Riikide ja Saksamaa vahel; kõik teised on ja jäävad tühistatuteks.

Ülalpool sõnastatud eeskirjad on rakendatavad igasuguste kahepoolsete konventsioonide või kahepoolsete lepingute suhtes, millised eksisteerivad kõigi Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide, kes allkirjastasid käesoleva Lepingu ja Saksamaa vahel, isegi kui nimetatud Liitlas- ja nendega Ühinenud Riigid ei olnud sellega sõjajalal.

Artikkel 290.

Saksamaa tunnistas, kui tühistatud ja käesoleva Lepingu alusel tühistatuks jäänud, kõiki lepinguid, konventsioone või kokkuleppeid, millised ta sõlmis Austriaga, Ungariga, Bulgaariaga või Türgiga 1. augustist 1914.a. kuni käesoleva Lepingu jõustumiseni.

Artikkel 291.

Saksamaa kohustub tagama õiguse järgi Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikidele, aga samuti nimetatud Riikide ametiisikutele ja kodanikele, igasuguste õiguste ja millised need ka ei oleks, eeliste kasutamise, millised ta võis anda Austriale, Ungarile, Bulgaariale või Türgile või anda nende Riikide ametiisikutele ja kodanikele, lepingute, konventsioonide või kokkulepete alusel, mis sõlmitud enne 1. augustit 1914.a., kogu selleks ajaks, mil need lepingud, konventsioonid või kokkulepped jäävad jõusse.

Liitlas- ja nendega Ühinenud Riigid säilitavad enesele õiguse neid õigusi ja eeliseid võtta vastu või tagasi lükata.

Artikkel 292.

Saksamaa tunnistas tühistatuks ja tühistatuks jäänuks kõik lepingud, konventsioonid või kokkulepped, millised ta sõlmis Venemaaga või mingi Riigi või Valitsusega, millise territoorium moodustas varem Venemaa osa, aga samuti Rumeeniaga, kuni 1. augustit 1914.a. või sellest päevast alates kuni käesoleva Lepingu jõustumiseni.

Artikkel 293.

Juhtumil, kui 1. augustist 1914.a. üks Liitlas- või nendega Ühinenud Riigid, Venemaa või Riik või Valitsus, millise territoorium varem moodustas Venemaa osa, olid sõjalise okupatsiooni või mingil teisel viisil või mingil teisel põhjusel sunnitud andma või lubama mingist riigivõimuorganist lähtuva akti alusel Saksamaale või Saksamaa kodanikule antud kontsessiooni, privileegi või soodustuse, siis need kontsessioonid, privileegid ja soodustused annulleeritakse *ipso facto* ((õigusega)) käesoleva Lepingu alusel.

Igasugused kohustused ja hüvitused, millised võisid sõltuvalt asjaoludest olla sellest annulleerimisest tingitud, ei hakka mingil juhul lasuma Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikidel, ega Suurriikidel, Riikidel, Valitsustel või avalikõigulikel võimudel, millised käesolev Leping nendest kohustustest vabastab.

Artikkel 294.

Käesoleva Lepingu jõustumisega Saksamaa kohustub andma *ipso facto* ((õigusega)) Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikidele, aga samuti nende kodanikele, igasuguste õiguste ja soodustuste, millised need ka ei oleks, kasutamise, mis ta oli andnud 1. augustist 1914.a. kuni käesoleva Lepingu jõustumiseni, lepingute, konventsioonide või kokkulepetega mittesõdinud Riikidele või nende Riikide kodanikele, kogu aja kestel, seni kuni need lepingud, konventsioonid või kokkulepped veel jõus on.

Artikkel 295.

Need Kõrgetest Lepingupooltest, kes veel ei ole allkirjastanud või siis peale allkirjastamist ei ole ratifitseerinud Konventsiooni oopiumist, mis allkirjastatud Haagis 23. jaanuaril 1912.a., nõustuvad selle konventsiooni jõustamisega ja sellel eesmärgil hädavajalike seaduste väljaandmisega, kohe kui selleks võimalus avaneb ja mitte hiljem, kui käesoleva Rahulepingu jõustumisele järgneva kaheteistkümneme kuu jooksul.

Kõrged Lepingupooled nõustuvad, peale selle, nende suhtes, kes veel ei ole nimetatud konventsiooni ratifitseerinud, et käesoleva Rahulepingu ratifitseerimine on kõigis suhetes võrdne selle ratifitseerimisega ja spetsiaalse Protokolliga allkirjastamisega, milline on avatud Haagis, kooskõlas Kolmanda Oopiumi Konverentsi otsustega, milline toimus 1914.a., et jõustada nimetatud Konventsioon.

Prantsuse Vabariigi Valitsus teatab Madalmaade ((Hollandi)) Valitsusele, ratifitseerimiskirjade Protokolliga tõestatud koopia käesoleva Rahulepingu ratifitseerimiskirjade hoiule andmise kohta ja kutsub Madalmaade Valitsust võtta see dokument vastu ja hoida kui 23. jaanuari 1912.a. Konventsiooni ratifitseerimise kirjana ja ka 1914. a. allkirjastatud Lisaprotokollina.

III Jagu.

Võlad.

Artikkel 296.

Kontrolli ja kompensatsiooni Büroo vahendusel, milline asutatakse iga Kõrge Lepingupoole poolt teavitamise päevast lugedes kolme kuise tähtaja jooksul, milline on nähtud ette allpool toodud e) lõigus, järgmised rahaliste kohustuste kategooriad reguleeritakse:

1° Võlad, millised kuulusid maksmisele enne sõda ja kuulusid ühe Ühinenud Riigi kodanikule, kes elasid selle Riigi territooriumil, vastas Riigi kodanike poolt, kes elavad selle Riigi territooriumil;

2° Võlad, milliste suhtes saabusid maksmise kohustused sõja ajal ja mis kuulusid ühe Lepingupoolse Riigi kodanikele, kes elasid selle Riigi territooriumil ja mis tulenesid vastaspoolse Riigi territooriumil elavate kodanikega sõlmitud tehingutest või lepingutest, milliste täielik või osaline täitmine oli peatatud sõjaseisukorra fakti tõttu;

3° Enne sõda ja selle ajal ühe Lepingupoolse Riigi kodanikule väärtpaberitelt, mis on välja antud või tagasi võetud vastaspoolse Riigi poolt, kogunenud protsendid, kuivõrd nende protsentide maksmine nende või neutraalsete Riikide kodanikele ei olnud sõja ajaks peatatud;

4° Enne sõda ja selle ajal ühele Lepingupoolse Riigi kodanikele väljamaksmisele kuuluvate kapitalid, millised kujutavad endast vastaspoolse Riigi poolt väljalastud väärtpabereid, kuivõrd selle kapitali maksmine selle Riigi või neutraalsete riikide kodanikele ei olnud sõja ajal peatatud.

Vastase varade, õiguste või huvide likvideerimisest, mis mainitud IV Jaos ja selle Lisas, laekuvad valuutas ja kursi alusel, mis nähtud ette allpool d)lõigus, Kompensatsiooni ja kontrolli Büroo, millised annavad neile sihtotstarbe nimetatud Jaos ja Lisas ettenähtud tingimustel.

Käesolevas Artiklis nimetatud operatsioonid teostatakse järgnevalt nimetatud printsiipide alusel kooskõlas käesoleva Jao ja sellele lisatud Lisa määrustega:

a)Igaüks Kõrgetest Lepingupooltest keelab käesoleva Rahulepingu jõustumise hetkest, asjast huvitatud Poolte vahel, ära igasugused maksimised ja maksete vastuvõtmised ja igasugused suhted, millised puutuvad nimetatud võlgade reguleerimisse, teisiti kui ülalpool nimetatud Kontrolli ja kompensatsiooni Büroo vahendusel;

b)Igaüks Kõrgetest Lepingupooltest hakkab, vastavalt kuuluvusele, vastutama oma kodanike nimetatud võlgade maksmise eest, peale juhtumite, kui võlglane oli vahetult enne sõda maksejõuetu või selliseks kuulutatud, või kui see võlg tulenes ühenduselt, kelle asjad olid sõja ajal, kooskõlas erandliku sõjaseadusandlusega likvideeritud. Sellegi poolest, vastase rünnaku alla sattunud või nende poolt enne Relvarahu sõlmimist okupeeritud territooriumite elanike võlgu ei garanteerita Riikide poolt, milliste hulka need territooriumid kuuluvad;

c)Summad, milliseid arvestatakse ühe Lepingupoolse Riigi kodanikele teise, vastaspoolse Riigi kodanikelt, kantakse võlglasriigi Kontrolli ja kompensatsiooni Büroo debedi arvele ja makstakse vastava Riigi Büroo kaudu krediitori arvele.

d)Võlad makstakse või krediteeritakse selle Liidu ja sellega Ühinenud Riikide valuutas (kaasaarvatud Liitlasriikide, Briti dominioonid ja India, prodektoriaadid), millisest nad on huvitatud. Kui võlad tuleb reguleerida mingis teises valuutas, siis need makstakse või krediteeritakse asjast huvitatud Liidu- või sellega Ühinenud Riikide (koloonia, prodektoriaadi, Briti dominiooni või India) valuutas. Ülekandmine teostatakse ennesõjaaegse kursi järgi.

Selle määruse rakendamiseks loetakse, et ennesõjaaegne kurss on võrdne asjast huvitatud Liidu- või sellega Ühinenud Riigi telegraafi teel vahetult kuu aega enne nimetatud asjast huvitatud Riigi ja Saksamaa vahelise avaliku sõjategevuse algust teostavate rahaülekannete keskmise kursiga.

Juhtumil, kui lepinguga on valuuta ülekandmiseks määratletud kindel kurss, millisega on väljendatud kohustus tasuda asjast huvitatud Liidu- või sellega Ühinenud Riigile selle valuutas, siis ülalpool toodud kurssi puudutavat määrust ei rakendata.

Kuivõrd see puudutab uusi riike – Poolat ja Tšehhoslovakkia, - siis võlgade suhtes rakendatava arvestuse valuuta ja ülekande kurss, milline tuleks tasuda ja krediteerida, kehtestatakse VII Osa (Reparatsioonid) ettenähtud Reparatsioonide Komisjoni poolt, kui vaid asjast huvitatud Riigid jõudsid eelnevalt kokkuleppele, milline reguleerib tekkinud küsimusi;

e) Käesoleva Artikli ja selle juurde kuuluva Lisa ettekirjutusi ei hakata rakendada ühelt poolt Saksamaa ja teiselt poolt, mingi Liidu- või sellega Ühinenud Riikide, nende kolooniate ja nende prodektoriaadi all olevate riikide, või mingi Briti dominiiooni või India suhtes, kui kuuajalise tähtaja jooksul peale käesoleva Rahulepingu jõustumist, Riigi või selle dominiiooni või India poolse ratifitseerimise kirja hoiule andmist – Saksamaa sel eesmärgil ei teavita antud Liidu- või sellega Ühinenud Riikide, antud Briti dominiiooni või India Valitsusi, vastavalt juhtumile;

f) Liidu- ja sellega Ühinenud Riigid, millised liitusid käesoleva Artikli ja selle Lisaga, võivad leppida omavahel kokku selle oma kodanike suhtes, kes asuvad nende territooriumil, rakendamise suhtes sedavõrd, kui see puudutab nende ja Saksamaa kodanike vahelisi suhteid. Sel juhtumil käesoleva määruse alusel teostatud maksed kujutavad endast asjast huvitatud Liidu- ja sellega Ühinenud Riikide Kontrolli ja kompensatsiooni Büroo kompetentsi puutuvat asja.

Lisa.

§1.

§1. Iga Kõrgetest Lepingupooltest moodustab kolme kuu kestel, Artikkel 296. e) lõigus ettenähtud teatamise tähtaja jooksul, „Kontrolli ja kompensatsiooni Büroo“, et vaenlase võlgu tasuda ja kätte saada.

Võimalik, et asutatakse Kõrgete Lepingupoolte territooriumite osades kohalikud Bürood. Need Bürood hakkavad tegutsema nendel territooriumitel, kui Keskbürood; kuid kõik vastaspoole Riigis asutatud Büroo suhted leiavad aset vaid Keskbüroo vahenduse kaudu.

§2. Käesolevas Lisas tähistatakse sõnadega „vaenlase võlad“ Artikkel 296. esimeses lõigus nimetatud rahalisi kohustusi, „vaenlase võlgnikud“, - isikuid, kes on need võlgnevad need summad, „vaenlase krediitorid“ – isikud, kellele need arvestatakse, „Krediitor-Büroo“ – Kontrolli ja kompensatsiooni Büroo, milline tegutseb krediitori maal, ja „Võlgnik-Büroo“ - Kontrolli ja kompensatsiooni Büroo, milline tegutseb võlgniku maal.

§3. Kõrged Lepingupooled toovad Artikkel 296. a) lõigu määruste rikkumise suhtes sisse karistused, millised on käesoleval ajal nende seadusandluses nähtud ette vaenlasega kauplemise eest. Nad keelavad, sama-moodi, oma territooriumil igasugused kohtuhagid, millised, peale käesoleva Lisaga ettenähtud juhtude, puutuvad vaenlase võlgade tasumist.

§4. Artikkel 296. b) lõigus nimetatud Valitsuse garantiid rakendatakse siis, kui võla kättesaamist ei saa mingil põhjusel teostada, peale juhtumi, kui kooskõlas võlgniku maa seadusandlusega oli võlg sõja kuulutamise hetkel aegumise tõttu kaetud, või kui see hetk võlgnik oli pankrotis või maksejõuetu võlgnik või oli kuulutatud maksejõuetuks võlgnikuks, või siis, kui võlgu oli ühendus, millise asjad olid likvideeritud kooskõlas erakorralise sõjaseadusandlusega. Sel juhtumil rakendatakse käesoleva Lisaga ettenähtud korda oksjonite massist saadud rahadest teostatud maksete suhtes.

Terminid „pankrott, maksejõuetus“ viitavad selliseid juriidilisi olukordi puudutavate seadusandluste rakendamisele. Väljend „maksejõuetuks kuulutatud võlgnik“ omab sama tähendust, millist tunneb inglise õigus.

§5. Krediitorid teavitavad Krediitori-Bürood kuuekuulise tähtaja jooksul, selle loomisest, neile arvestatud võlgadest ja esitab Büroole kõik dokumendid ja tõendid, millised neilt selle poolt nõutakse.

Kõrged Lepingupooled võtavad kõik vajalikud meetmed, et jälitada ja karistada salajasi vandenõusid, millised võisid leida aset vaenlase krediitorite ja võlgnike vahel. Büroo hakkab teavitama teineteist kõigist juhistest ja andmetest, millised võivad aidata paljastada ja võtta vastutusele selliste salalepete sõlmijaid.

Kõrged Lepingupooled lihtsustavad, kuivõrd see on võimalik, poolte arvel ja (vastavate) Büroo vahendusel, oma kohustuste suuruse suhtes üksmeelt saavutada püüdvate võlglaste ja krediitorite vahelist posti ja telegraafi suhtlust.

Krediitor-Büroo teavitab Võlgnik-Bürood igasugustest võlgadest, milliseid on tema suhtes teavitatud. Võlgnik-Büroo teavitab õigeaegselt Krediitori-Bürood vaidlustatuks tunnistatud võlgadest. Viimasel juhtumil Võlgnik-Büroo mainib võla mittetunnistamise motiive.

§6. Kui võlga tunnistatakse tervikuna või osaliselt, siis Võlgnik-Büroo koheselt krediteerib tunnistatud summa ulatuses Krediitor-Bürood, keda samal ajal ka sellisest krediteerimisest teavitades.

§7. Võlga vaadeldakse tervikuna tunnistatuks ja selle summa kantakse viivitatamatult Krediitor-Büroo krediidi arvele, kui teatise saamisest, milline talle tehakse (peale selle tähtaja, Krediitor-Büroo poolt pikendamise) kolme kuise tähtaja jooksul, Võlgnik-Büroo ei teata selle võla mittetunnustamisest.

§8. Sel juhtumil, mil võlga tervikuna või osas ei tunnistatud, siis mõlemad Bürood vaatavad vastastikusel nõusolekul asja läbi ja püüavad pooli lepitada.

§9. Krediitor-Büroo tasub, tema krediidi arvele kantud summadest üksikutele krediitoritele summad, kasutades sel eesmärgil tema Riigi Valitsuse poolt tema käsutusse antud fonde, selle Valitsuse poolt esitatud tingimustel, teostades täpsemalt kinnipidamisi riski eest või hädavajalikeks peetavate komisjonitasude näol.

§10. Igasugune isik, kes nõuab vastase võla, millise suurust ei ole tervikuna või osaliselt tunnustatud, tasumist, peab tasuma Büroole mittetunnustatud võla osast trahvi näol 5%. Täpselt samamoodi igasugune isik, kes ebaõigelt keeldub temalt nõutavat

võlga, tervikuna või selle osas, tunnistamast, peab sellest summast, millise suhtes tema äraütlemist ei tunnistata põhjendatuks, 5% tasuma trahvina.

Need protsendid arvestatakse juurde §7. ettenähtud tähtaja ületamisest alates, kuni päevani, mil pretensioon tunnistatakse põhjendamatuks või mil võlg makstakse ära.

Büroo, igasugune, kuivõrd see seda puudutab, hakkab võtma meetmeid ülalpool nimetatud trahvide väljanõudmiseks ja on vastutavad neil juhtudel, kui neid trahve kätte ei saada.

Trahvid kantakse vastaspoole Büroo krediidi arvele, kes hakkab neid hoidma sissemaksetena käesolevate määruste täitmisel tekkivate kulude katteks.

§11. Büroode vaheline operatsioonide tasakaal seatakse sisse iga kolme kuu järel ja ülejääk makstakse kinni Võlgnik-Riigi poolt ühe kuu jooksul faktilise sularahas tasumisega.

Kuid jäägid, milliseid võidakse arvestada ühelt või mitmelt Liidu- või sellega Ühinenud Riikide poolt, võivad olla kinni peetud kuni Liidu- või sellega Ühinenud Riikidele või nende kodanikele kogu sõja tõttu arvestatud summa tasumiseni.

§12. Büroode vaheliste läbirääkimiste lihtsustamiseks hakkab neist igauks omama esindajat selles linnas, milles hakkab funktsioneerima teine Büroo.

§13. Peale motiveeritud väljajätmise juhte, hakatakse asju arutama, võimalust mööda, Võlgnik-Büroo teenistusruumides.

§14. Artikkel 296. lõigu b) määruste rakendamise korras Kõrged Lepingupoold vastutavad vaenlase kodanikele-võlgnikele võlgade tasumise eest.

Võlgnik-Büroo peab seepärast krediteerima Krediitor-Büroole kõik tunnistatud võlad isegi siis, kui selle saamine üksikult võlgnikult oleks võimatu. Valitsused peavad sellegipoolest andma oma Büroole igasuguseid hädavajalikke volitusi selleks, et võtta meetmeid nende poolt tunnistatud võlgakohuste täitmiseks.

Erandina, tunnistatud võlad, millised võetakse sõjas kahjusid saanud isikutelt, kantakse Krediitor-Büroo krediiti vaid siis, kui hüvitus, millise võinuks nende kahjude eest arvestada, saab ära makstud.

§15. Iga Valitsus garanteerib tema territooriumil asuva Büroo kulude katmise, kaasa-arvatud nende personalile töötasu maksmise.

§16. Võla tegelikkuse suhtes kahe Büroo vahelise erimeelsuse ja vaenlase võlgniku ja krediitori või Büroo vahelise konflikti puhul, esitatakse vaidlus vahekohtusse (kui pooled on sellega nõus ja sellistel tingimustel, millised nad on vastastikuse kokkuleppe alusel kehtestanud), või antud allpool VI Jaos nimetatud Sega-Vahekohtusse.

Kuid, vaidlus võib olla, Krediitor-Büroo nõudmisel, antud üle võlgniku elukohajärgsesse üldkohtu menetlusse.

§17. Summad, millised on mõistetud Sega-Vahekohtu, üldkohtu või vahekohtu poolt, saadakse kätte Büroo vahendusel, kui vaid need summad olid tunnistatud äramaksmisele Võlgnik- Büroo poolt.

§18. Asjast huvitatud Valitsused nimetavad agendi, kellele tehakse ülesandeks esineda oma Büroo nimel Sega-Vahekohtu ees. See agent hakkab teostama oma maa kodanike usaldusmeeste või advokaatide tegevuse üle üldist kontrolli.

Kohus mõistab kohut dokumentide alusel. Ta võib, siiski, kuulata ära pooled, kes on esindatud isiklikult või nende soovil mõlemate Valitsuste poolt tunnustatud usaldusmeeste, või siis eelmainitud agendi kaudu, kellel on õigus esineda asjas koos poolega, aga samuti uuendada ja toetada selle palvet, kelle poolt ta oli.

§19. Asjast huvitatud Büroo hakkab varustama Sega-Vahekohtu igasuguste andmete ja dokumentidega, millised neil saavad olema, et lasta Kohtul teha neile üle antud asjades kiiresti otsuseid.

§20. Ühe poole poolt apellatsiooni esitamine mõlemate Büroode ühisotsuse suhtes toob kaasa, apelleerija arvel, kohtukulude katmiseks pandi esitamist, milline tagastatakse vaid siis, kui esialgne otsus tühistatakse apellandi kasuks ja sel määral, millises viimane on rahuldatud, kusjuures tema vastane peab olema sel juhtumil võrdses osas kohustatud maksuma väljaminekuid ja kulusid. Kohtukulude tasumise pant võib olla asendatud sellise tagatisega, millisega Kohus nõustub.

Maks, 5% vaidlusalusest summast võetakse kõigilt kohtule esitatud asjadelt. Peale kohtu vastupidist otsust, maksab maksu kaotanud pool. See maks võetakse lisaks ülalpool nimetatud kohtukulude lõivule. See on samamoodi sõltumatu tagatisest.

Kohtus võib mõista ühele poolele protsessi väljaminekute ja kohtukulude suuruses protsentide maksmise.

Igasugune summa, millist arvestatakse käesoleva paragrahvi rakendamise tagajärjel, kantakse võitnud poole Büroo krediidi arvele ja see kujutab endast eraldi arveldusarvet.

§21. Asjaajamise kiirendamiseks võetakse vastava Büroo ja Sega-Vahekohtu personali ametisse nimetamisel arvesse asjast huvitatud vastaspoole keele tundmist.

Bürood võivad omavahel vabalt suhelda ja anda teineteisele üle nende endi keelseid dokumente.

§22. Asjast huvitatud Valitsuste vaheliste vastupidise kokkuleppe puudumisel, arvestatakse võlgadele protsente järgmistel tingimustel.

Mitte mingeid protsente ei arvestata dividendidena, protsentidena või muude perioodiliste maksetena arvestatud summadele, millised kujutavad endast kapitali protsente.

Protsendi suuruseks on 5% aastas, peale juhtumi, mil lepingu, seaduse või kohaliku tava jõul pidi krediitor saama teistsuguse suurusega protsente. Sel juhtumil rakendatakse seda suurust.

Protsendid hakkavad jooksma vaenuliku tegevuse alustamise päevast või tähtaja möödumisest, kui saada oleva võla tähtaeg jooksis sõja ajal edasi ja kuni päevani, mil võla suurus kantakse Krediitor-Büroo krediidi arvele.

Protsente, kuivõrd neid arvestatakse, vaadeldakse kui Vastavale Büroole makstavaid võlgu ja need arvestatakse nendel samadel tingimustel Krediidor-Büroo krediiti.

§23. Kui vastava Büroo või Sega-Vahekohtu otsuse tagajärjel mingit pretensiooni ei vaadelda kui Artikkel 296. määrustega sätestatud juhtumisse puudutavat, siis krediitor saab võimaluse oma võlanõude rahuldamiseks võtta meetmeid üldises kohtus või igasugusel teisel õiguslikul viisil.

Büroosse esitatud palve, katkestab aegumise.

§24. Kõrged Lepingupooled nõustuvad Sega-Vahekohtu otsuseid võtma kui lõplikke ja tegema neid oma kodanike suhtes kohustuslikeks.

§25. Kui Krediidor-Büroo keeldub pretensioonist Võlgnik-Büroo teavitamisest või käesoleva Lisaga ettenähtud protsessuaalseid sammude teostamisest nõudmise terviku või selle osa suhtes, millisest ta oli ettenähtud viisil teavitatud, siis ta on kohustatud andma krediitorile nõutavat summat näitava tunnistuse ja nimetatud krediitor saab võimaluse võtta meetmeid, et võlanõude alusel saavutada selle rahuldamine üldises kohtus või mingil teisel õiguslikul viisil.

IV Jagu.

Varad, õigused ja huvid.

Artikkel 297.

Küsimus eravaradest, õigustest ja huvidest vaenlase maal saab lahenduse kooskõlas käesolevas Jaos sätestatud printsiipidega ja selle juurde võetud Lisa määruste alusel.

a) Eranditult sõjalised- ja operatiivmeetmed, nii nagu need on määratletud selle juurde võetud Lisa §3 määrustega, mis võetud Saksamaa poolt vastu ja mis puudutab Liidu- või sellega Ühinenud Riikide kodanike varasid, õigusi ja huve, kaasa-arvatud ühingud ja ühendused, millistest need kodanikud olid huvitatud, võetakse viivitamatult üle või nende tegevus peatatakse, kui nende likvideerimine ei ole lõpetatud ja varad, õigused ja huvid, millistest jutt käib, tagastatakse omanikele, kellel on neile täielik kasutamissoõigus tingimustel milline on sätestatud Artikkel 298. määrustega.

b) Pidades kinni vastupidistest määrustest, millised võisid tuleneda käesolevast Rahulepingust, Liidu või sellega Ühinenud Riigid säilitavad enesele õiguse pidada kinni või likvideerida kõik Saksamaa kodanike või ühingute varad, õigused ja huvid, nende poolt kontrollitavatel territooriumitel ja nende kolooniates, valdustes või nende prodektoriaadi all olevates maades, kaasaarvatud territooriumid, millised olid neile loovutatud käesoleva Rahulepingu alusel.

Likvideerimine leiab aset kooskõlas asjast huvitatud Liidu- või sellega Ühinenud Riikide seadustega ja bulgaarlasest valdaja ei saa seda vara, õigusi ja huve kasutada ega eelmainitud Riigi nõusolekuta koormata mingite kohustega.

Käesoleva punkti mõttes ei hakata Saksamaa kodanikena vaatlema neid Saksamaa kodanikke, kes soetavad õiguse alusel ühe Liidu või sellega Ühinenud Riikide kodakondsuse käesoleva Rahulepingu määruste rakendamise korras.

c) Hinnad ja hüvitused, millised tulenevad b) punktis nimetatud õiguste teostamisest, kehtestatakse hindamise ja likvideerimise teel, milline on määratletud selle maa seadusandlusega, millise poolt varad olid kinni peetud või likvideeritud.

d) Liidu- või sellega Ühinenud Riikide või nende kodanike vastastikustes suhetes ühelt poolt ja Saksamaa või selle kodanike vahel, teiselt poolt, hakatakse vaatlema kui lõplikud ja need võivad olla igasugusele isikule vastandatud, käesolevas Rahulepingus ettenähtud väljajätmudega, igasugused erandlikud või korraldavad meetmed, millised on viidud täide Liidu- või sellega Ühinenud Riikide poolt, või tegevused, millised on sooritatud või tulevad sooritada nende meetmete täitmiseks, nii nagu need on määratletud käesoleva Artikli Lisa 1. ja 3. punktis.

e) Liidu- või sellega Ühinenud Riikide kodanikud, hakkavad omama õigust nende varale, õigustele või huvidele, kaasaarvatud ühingud või ühendused, millistest nad olid Saksamaa territooriumil, millisena see eksisteeris enne 20 septembrit 1915.a., huvitatud tekitatud väljaminekute või kahjude hüvitusele, erandlike sõjaliste aga ka korralduslike meetmete, millised moodustavad käesoleva Artikli Lisa §1 ja 3 käsitlus asja, rakendamise korras. Pretensioonid, millised on nende kodanike poolt sellel eesmärgil formuleeritud, vaadatakse läbi, aga hüvituse suurus määratletakse VI Jao määrustega ettenähtud Segavahekohtu või vahekohtunike poolt, kes on selle Kohtu poolt nimetatud; hüvitamise kohustus lasub Saksamaal ja see võib olla välja nõutud Saksamaa kodanike varadest, millised asuvad riigi territooriumil või asuvad sellist kompensatsiooni nõudva isiku Riigi kontrolli all. Need varad võivad saada vaenlase kohustuste tagatiseks tingimustel, mis kehtestatud käesoleva Artikli Lisa §4. määrustega. Nende hüvituste maksmine võib toimuda Liidu- või sellega Ühinenud Riikide poolt ja selle suurus võib olla kantud Saksamaa deebetile arvele.

f) Iga kord, kui ühe Liidu- või sellega Ühinenud Riikide kodanik, vara, õiguste või huvide, milline kujutas endast Saksamaal territooriumil korraldava meetme objekti, omanik väljendab selleks soovi, siis ta pretensioon rahuldatakse punktis e) ettenähtud määruste alusel, kui vara eksisteerib ehedal kujul, siis nimetatud vara tagastamisega.

Sel juhtumil peab Saksamaa võtma kõik hädavajalikud meetmed, et tagastada valdustest ilmajätule ta varad, millised on vabastatud igasugustest kohustest või servituutidest, millised võinuks seda koormata peale likvideerimist ja maksta hüvitust igasugustele restitutsiooni läbi kannatanud kolmandatele isikutele.

Kui käesolevas punktis näidatud restitutsiooni ei saa teostada, siis võivad toimuda era-kokkulepped, mis sõlmitud asjast huvitatud Riikide või Kontrolli ja kompensatsiooni Büroo vahendusel, mis viidatud III Jao Lisa määrustes, et kindlustada see, et Liidu- või sellega Ühinenud Riikide kodanikele oleksid punktis e) sätestatud kahjud hüvitatud, soodustuste või ekvivalentide, milliseid ta nõustub võtma vara, õiguste või huvide, millistest ta oli kõrvale jäetud, asemel.

Käesoleva punkti määrustega kooskõlas teostatud restitutsiooni jõul, hind või hüvitus, milline on määratletud punkti e) määrusi rakendades, vähendatakse tagastatud

vara kaasaegsesse maksumusse, arvestades hüvitust kasutamisest äravõtu või riknemise eest.

g) Õigus, milline on nähtud ette punktis f), säilib omanikel, nende Liidu- või sellega Ühinenud Riikide kodanikel, territooriumil, millistel üldist vaenlase varade, õiguste või huvide likvideerimist ettekirjutavad seadusandlikke meetmeid enne Relvarahu allkirjastamist ei rakendatud.

h) Peale juhtumi, kui punkti f) määruste rakendamise korras teostati restitutsioonid natuuras, puhas teenistus, mis saadud vaenlase varade, õiguste ja huvide likvideerimisest, kus need ka ei asuks, mis teostatud kas erandliku sõjaseadusandluse jõul, või käesoleva punkti määrusi täites ja üldse, kogu vaenlase sularaha saab järgmise sihtotstarbe:

1° Kuivõrd see puudutab Riike, milliste suhtes rakendatakse käesoleva peatüki III Jao ja selle Lisa määrusi, nimetatud müügist saadud raha ja sularaha kantakse Kontrolli ja kompensatsiooni Büroo, mis asutatud nimetatud Jao ja Lisa määruste alusel, vahendusel selle Riigi krediiti, millise kodanikuks omanik on; igasuguse siit Saksamaa kasuks tuleneva aktiivse jäägiga toimitakse kooskõlas Artikkel 243 määrustega.

2° Kuivõrd see puudutab Riike, millised ei võta vastu III Jao ja selle Lisa määrusi, on varade, õiguste või huvide müügist saadud raha ja Saksamaa poolt kinni peetud Liidu- või sellega Ühinenud Riikide kodanike sularaha, makstakse viivitamatult omanikule või tema Valitsusele. Iga Liidu- või sellega Ühinenud Riikidest võib korraldada Saksamaa kodanike varade, õiguste ja huvide müügist saadud raha ja sularaha, millise ta sai oma valdusse kooskõlas oma seaduste ja määrustega ja ta võib selle pöörata pretensioonide ja võlanõuete, millised on määratletud käesoleva Artikli Lisa §4. määrustega, tasumiseks. Igasugune vara, õigus või huvi või selle vara likvideerimisest saadud raha, või igasugune sularaha, millisega ei toimita ülalpool öelduga vastavalt, võivad olla kinni peetud iga Liidu- või sellega Ühinenud riigi poolt ja sel juhtumil toimitakse selle sularahaga kooskõlas Artikkel 243. määrustega.

Likvideerimise juhtumil, millised on teostatud Liidu- ja sellega Ühinenud Riigina käesoleva Rahulepingu allkirjastanud uutes riikides, või siis Riikides, millistele on käesoleva Rahulepingu alusel antud üle Saksamaa territooriumi osa, või siis Riikides, millised ei osale Saksamaale makstavates reparatsioonides, nimetatud Riikide Valitsuse poolt teostatud likvideerimisest saadud raha peab olema kantud vahetult omanikele, arvestades käesoleva Rahulepingu jõul Reparatsioonide Komisjoni õigusi, eriti Artiklite 235. ja 260. määrusi. Kui omanik tõstatab Sega-Vahekohtu, milline on nähtud ette käesoleva Osa VI Jao määrustega või selle Kohtu poolt nimetatud vahekohtunike ees küsimuse, et Riigi Valitsuse poolt, millisest jutt käib, võetud müügi tingimused või meetmed, väljaspool selle üldist seadusandlust, tekitasid hinnale ebaõiglast kahju, siis Kohtul või kohtunikul on võimalus kehtestada omanikule õiglane hüvitus, millise peab nimetatud Riik välja maksma.

i) Saksamaa kohustub hüvitama oma kodanikele nende likvideeritud või kinnipeetud varad, õigused või huvid Liidu- või sellega Ühinenud Riikides.

j) Kapitalile määratud maksude, lõivude suurus, millised olid või võisid olla Saksamaa poolt välja nõutud Liidu – või sellega Ühinenud Riikide kodanike varadelt, õigustelt ja huvidelt 11. novembrist 1918.a. kuni kolme kuu möödumiseni käesoleva Rahulepingu jõustumisest või, kui asi puudutab varasid, õigusi ja huvisid, millised olid allutatud erandlikult sõjalistele meetmetele, siis kuni restitutsioonini, milline vastab käesoleva Rahulepingu määrustele, jäetakse omanikele alles.

Artikkel 298.

Saksamaa kohustub, kuivõrd see puudutab vara, õigusi ja huvisid, millised on tagastatud Artikkel 297. a) ja f) lõigu määruste rakendamise alusel Liidu- või sellega Ühinenud Riikide kodanikele, kaasaarvatud ühingud ja ühendused, millistest need kodanikud olid huvitatud;

a)panema, väljajäätudega, millised on ettenähtud käesolevas Rahulepingus, Liidu- või sellega Ühinenud Riikide kodanike varad, õigused ja huvid sellisesse õiguslikku seisukorda, millises nad asusid enne sõda kehtinud seaduste alusel Saksamaa kodanike varad, õigused ja huvid ja säilitada neid selles õiguslikus seisundis;

b)Liidu- või sellega Ühinenud Riikide kodanike vara, õigusi või huvisid allutama mitte mingitele meetmetele, millised kahjustaksid omandit, millist ei rakendatud võrdselt Saksamaa kodanike varadele, õigustele või huvidele ja maksta vastavat hüvitust sel juhtumil, kui selliseid meetmeid oli võetud.

Lisa.

§1.

Artikli 297. lõik d) jõuga kinnitatakse igasuguste omandiõigust andvate meetmete kehtivust, igasuguste ettevõtete või ühingute likvideerimise käskude, või igasuguste teiste käskude, määruste, otsuste või instruksioonide, millised on tehtud või välja antud ühe Liidu- või sellega Ühinenud Riigi mingi kohtu või juhatuse poolt või loetakse tehtuks või väljaantuks sõjaseadusandluse rakendamise korras vaenlase varasid, õiguseid või huvisid puudutavalt. Igasuguste isikute huvid peavad olema vaadeldud kui varasid puudutavate igasuguse määruse, käskude, otsuste või instruksioonide tegelikku asja, millesse puutuvad antud huvid, sõltumatult sellest, kas need huvid olid või ei olnud nimetatud käskudes, määrustes, otsustes või instruksioonides konkreetselt ära näidatud. Ei hakata tõstatama mingit vaidlust varade, õiguste või huvide üleandmise õigsuse suhtes, milline on teostatud ülalpool nimetatud eeskirjade, määruste, otsuste või instruksioonide jõuga. Samamoodi kinnitatakse igasuguste meetmete jõudu, millised on võetud omandi, ettevõtte või ühingu suhtes, kas asi puudutab uuringut, sekvestrit, sunduslikku juhtimist, kasutamist, rekvireerimist, järelvalvet või likvideerimist, vara müüki, õigusi või huvisid või selliste juhtimist, võlgade saamist või väljamaksmist, kulude maksmist, koormisi, kulutusi või igasuguseid teisi mingeid tegevusi, millised on teostatud käskude, määruste, otsuste või instruksioonide täitmisel, millised on tehtud või välja antud või täidetud igasuguste Liidu- või sellega Ühinenud Riikide kohtute või juhatuste poolt või loetud tehtuks, väljaantuks või täidetuks erandliku, vaenlase vara, õigusi või huvisid puudutavalt, sõjaseadusandluse rakendamise korras, tingimusel, et selle paragrahvi määrus ei kahjusta omandi õigusi, millised on varem kohusetundlikult õiglase hinna eest

soetatud, kooskõlas vara asupaiga riigi seadustega, Liidu- ja sellega Ühinenud Riikide kodanike poolt.

Käesoleva paragrahvi tingimusi ei rakendata nende ülalloeletud meetmete juurde, millised olid Saksamaa poolt võetud rünnaku alustes või okupeeritud territooriumitel, ega nende ülalpool mainitud meetmete suhtes, millised olid Saksamaa või saksa võimude poolt võetud 11. novembrist 1918.a., kusjuures kõik need meetmed loatakse tühistatuiks.

§2.

Mitte-mingid Saksamaa või selle kodanike pretensioone või hagnosisid, millises kohas viimased ka ei elaks, ei võeta mingi Liidu ja sellega Ühinenud Riigi või kellegi isiku vastu, kes tegutseb mingi kohtu- või administratiivse võimu nimel või käsul nimetatud Ühinenud – või sellega Ühinenud Riikide või teenistuses mingite Saksamaa kodanike varasid, õigusi või huve puudutava tegevuse või igasuguse hooletuse suhtes, millised on teostatud sõja või selleks ettevalmistamise ajal. Samal moel ei võeta vastu mingeid pretensioone või hagnosisid igasuguse isiku igasuguse tegevuse või hooletuse suhtes, millised tulenevad, Liidu- või sellega Ühinenud Riikide erakorralistest sõjalistest meetmetest, seadustest või määrustest.

§3.

Artikkel 297. ja käesoleva Lisa määrustes sisaldab väljend „erakorralised sõjalised meetmed“ igasuguseid meetmeid- seadusandlikke, administratiivseid, kohtulikke või muid, millised on võetud ja millised võetakse hiljem vastu vaenlase varade suhtes ja millise tulemuseks, omandit rikkumata, oli või on omanikelt nende omandi üle omandi valitsemiseõiguse äravõtmine, eriti järelvalve, sundusliku juhtimise, sekvestri alla paneku või meetmed milliste eesmärgiks oli või hakkavad olema konfiskeerimine, vaenlase arhiivide kasutamine või nende sulgemine, millistel motiividel või millises vormis ja kohas seda ka ei tehtaks. Nende meetmete teostamise tegevuseks on kõik määrused, instruksioonid, käsud või administratiivvõimude või kohtute korraldused, millised rakendasid neid meetmeid vaenlase varade suhtes, samuti nagu kõik igasuguse isiku, kes on määratud vaenlase varasid juhtima või nende üle järelvalvet teostama, nagu: võlgade maksmine, võlanõuete sissekasseerimine, kulude, maksude või väljaminekute tasumine, honoraride sissekasseerimine, poolt sooritatud tegevused.

„Korraldavateks meetmeteks“ on meetmed, millised rikkusid või hakkavad vaenlase omandi või varalisi õigusi rikkuma selle tervikuna või osalise üleviimisega teisele, kui vaenlasest omanik, isikule ja tema nõusolekuta, spetsiaalsed meetmed, millised kirjutavad ette müügi, likvideerimise või vaenlase varade omandiõiguste ülemineku, õiguslike aluste või väärtpaberite tühistamise.

§4.

Saksamaa kodanike varad, õigused ja huvid mingi Liidu- või Ühinenud Riikide territooriumil, aga samuti nende müügist, likvideerimisest või mingitest teistest korraldavatest meetmetest saadud rahad võivad olla koormatud Liidu- või sellega Ühinenud Riigi poolt, esmajärjekorras, hüvitusmaksetega, milliseid arvestatakse selle Riigi kodanike pretensioonidega, mis seoses nende varade, õiguste ja huvidega, kaasaarvatud ühingud ja ühendused, või võlanõuded, millistest need kodanikud olid Saksamaa territooriumil huvitatud ja milliseid on neil Saksamaa kodanike suhtes, aga samuti maksetesse ja pretensioonidesse, mis esitatud Saksamaa Valitsuse või igasuguse Saksa võimu poolt peale 31. juulit 1914.a. ja senini, kuni see Liidu- või sellega Ühinenud Riik sõjast osa võttis, sooritatud tegevuse suhtes.

Selliste pretensioonide suurus võib olla määratud kindlaks Hr. Gustav Adori, kui ta sellega nõustub, poolt nimetatud vahekohtunike poolt, või vastasel juhul, VI Jao määrustega ettenähtud Sega-Vahekohtu poolt. Nad võivad koormata, teises järjekorras, hüvitusmaksudega, milliseid arvestatakse Liidu- või sellega Ühinenud Riikide kodanike teiste vaenulike Riikide territooriumitel asuvat vara, õigusi ja huvisid puudutavate pretensioonide põhjal, kuivõrd need hüvitused ei olnud teisel viisil kustutatud.

§5.

Vaatamata Artikkel 297. määrustele, neil juhtudel, kui vahetult enne sõja algust ühendus, mis registreeritud ühes Liidu- või sellega Ühinenud Riigis, omas ühiselt Saksamaal kontrollitava või registreeritud ühinguga, teistes riikides õigusi kasutada vabrikumärke või kaubamärke või kui ta, selle ühinguga, omas kaupade, või teistes riikides müügiks, esemete tootmiseks erandlikku tootmisviisi kasutamise õigust, siis vaid sellel esimesel ühingul hakkab olema õigus kasutada neid vabrikumärke või kaubamärke teistes riikides, jättes kõrvale Saksamaa ühenduse; ühises kasutuses tootmisviisid antakse üle esimesele ühingule, vaatamata igasugustele meetmetele, millised on võetud Saksamaa sõjaseadustega teise ühingu või selle huvide, kaubandusliku omandi või aktsiate suhtes. Sellegi poolest, esimene ühing, kui seda temalt nõutakse, annab teisele ühingule mudelid, millised lubavad jätkata Saksamaal kasutatavate kaupade tootmist.

§6.

Kuni selle momendini, mil on kooskõlas Artikkel 297. määruste alusel võimalik viia läbi varade restitutsiooni, vastutab Saksamaa Liidu- või sellega Ühinenud Riikide kodanike varade, õiguste ja huvide allesoleku eest, kaasaarvatud ühingud ja ühendused, millist nende kodanikud olid huvitatud või millised olid tema poolt allutatud mingile erandlikule sõjalisele meetmele.

§7.

Liidu- või sellega Ühinenud Riigid peavad aasta jooksul, alates käesoleva Rahulepingu sõlmimisest, teatama varadest, õigustest ja huvidest, millise suhtes nad kavatsesid Artikkel 297. alapunktis f) ettenähtud õigusi teostada.

§8.

Artikkel 297. määrustes ettenähtud restitutsioon, teostatakse Saksamaa Valitsuse või seda täitma asuvate võimude käsu alusel. Üksikasjalikud andmed administraatorite juhtimisest saadetakse asjast huvitatud isikutele, nende järelepärimise alusel, Saksamaa võimude poolt, millisega võib pöörduda käesoleva Rahulepingu jõustumise päevast alates.

§9.

Saksamaa kodanike varad, õigused ja huvid, enne Artikkel 297 punkti b) määruste alusel teostatud likvideerimise lõppu, jäävad erandlike sõjaliste meetmete alla, millised on võetud või peavad olema võetud nende suhtes.

§10.

Saksamaa annab, käesoleva Rahulepingu jõustumise päevast alates, igale Liidu- või sellega Ühinenud Riikidele üle kõik lepingud, tõendid, aktid ja muud omandiõiguse alusdokumendid, millised on selle kodanike käes, mis puudutavad varasid, õigusi ja huve, millised asuvad nimetatud Liidu- või sellega Ühinenud Riikide territooriumil, sealhulgas aktsiad, obligatsioonid või muud igasuguste ühingute väärtpaberid, mis on selle Riigi seadusandluse põhjal registreeritud.

Saksamaa annab igal ajal, asjast huvitatud Liidu- või sellega Ühinenud Riigi nõudmisel, igasuguseid nimetatud Liidu- või sellega ühinenud Riikides asuvate Saksamaa kodanike varasid, õigusi ja huve puudutavaid andmeid, aga samuti tehingute kohta, milliseid nad võisid teostada alates 1. juulist 1914.a., kuivõrd see puutub nimetatud varadesse, õigustesse või huvidesse.

§11.

Mõiste „sularaha“ sisaldab kõiki deposiite või fonde, millised on moodustatud enne või peale sõja kuulutamist, aga samuti kõiki deposiitidest saadavaid aktivasid, administraatorite, sekvestrite täitjate poolt sissekasseeritud tuludest või kasudest või mingitest teistest pangas moodustatud fondidest või igasugusest muust allikast, erandiks igasugune rahasumma, milline kuulub Liidu- või sellega Ühinenud Riikidele või eraldi Riikidele, provintsidele või munitsipalteetidele.

§12.

Sularaha hoiule panek, milline teostatud kuskil Kõrgete Lepingupoole kodanike, kaasa-arvatud ühingud ja ühendused, millistest need kodanikud on huvitatud, poolt, annulleeritakse vaenlase varade juhtimise või seda juhtimist kontrollivate vastutavate isikute poolt või nende isikute või mingi võimu käsul; nende aktivade reguleerimist teostatakse neist hoiustest hoolimata.

§13.

Saksamaa annab üle, vastavalt kuuluvusele, Liidu või sellega Ühinenud Riikidele käesoleva Rahulepingu jõustumise päevast kuuajalise tähtaja jooksul või nõudmisel, igasugusel hilisemal ajal, kõik arved või raamatupidamise dokumendid, arhiivid, dokumendid ja igasugused andmekandjad, millised asuvad selle territooriumil ja millised puudutavad nende Suurriikide kodanike varasid, õigusi ja huve, kaasaarvatud ühingud ja ühendused, millistest need kodanikud olid huvitatud, millised kujutasid endast erakorralise sõjalise- või korraldava meetme asja, olgu see siis Saksamaa territooriumil või Saksamaa või selle liitlaste poolt okupeeritud territooriumitel.

Kontrollöörid, vaatlejad, juhatajad, administraatorid, sekvestrite pidajad, likvideerijad ja hooldajad hakkavad, Saksamaa Valitsuse garantiiga, olema isiklikult vastutavad nende arvete ja dokumentide viivitamatu täieliku üleandmise ning ka nende täpsuse eest.

§14.

Käesoleva Artikkel 297. ja selle Lisa määruseid, millised puudutavad vaenulikes riikides asuvaid varasid, õigusi või huvisid ja nende likvideerimisest saadavatele tuludele, hakatakse rakendama võlgade, krediitide ja arvete suhtes, kusjuures III Jagu reguleerib vaid makse meetodeid.

Artikkel 297. toodud Saksamaa ja Liidu või sellega Ühinenud Riikide, nende kolooniate või protektoraatide või ühe Briti Dominjoni või India vaheliste küsimuste reguleerimiseks, milliste suhtes ei tehta avaldust sellest, et nad rakendavad III Jaos määrusi valuuta suhtes, millises peab makse olema teostatud ja suhteliselt kurssi ja protsentidesse, kui vaid asjast huvitatud Liidu või sellega Ühinenud Riikide Valitsus teavitab Saksamaad kuue kuu kestel, peale käesoleva Rahulepingu jõustumist, et nimetatud määrust ei hakata rakendama.

§15.

Artikkel 297. ja käesoleva Lisa määrusi rakendatakse tööstusliku-, kirjandusliku- või kunstiteose omandit, millised on võetud või võetakse üle õiguste, ühingute või ettevõtete varade, huvide likvideerimisel Liidu- või sellega ühinenud Riikide poolse

erandliku sõjaseadusandluse määruste või Artikkel 297. b) punktis toodud tingimuste rakendamise korras.

V Jagu.

Lepingud, aegumistähtajad ja kohtulahendid.

Artikkel 299.

a) Vaenlaste vahel sõlmitud lepingud hakatakse käsitlema kui tühistatud sellest hetkest peale, kui need mingid kaks poolt vaenlaseks muutusid, kuivõrd see ei puuduta võlgu ja teisi mingist tegevusest või maksest tulenenud, nende lepingutega ettenähtud rahalisi kohustusi ja pidades kinni mõningate lepingute või lepingute kategooriate erandlikest ja spetsiaalsetest eeskirjadest, millised on allpool ära toodud või mahutatud käesoleva artikli Lisasse.

b) Käesoleva Artikli määruste jõuga välistatakse annulleerimisest need lepingud, milliste täitmist, üldistes huvides, millise kodanikuks üks pooltest on, nõuavad, kuuekuise tähtaja kestel, peale käesoleva Rahulepingu jõustumist, nende Liidu- või sellega Ühinenud Riikide Valitsused.

Kui lepingute täitmine, jääb sellisel viisil jõusse, toob kaasa ühele poolele, kauplemise tingimuste muutumise tagajärjel, olulist kahju, siis VI Jaos ettenähtud Sega – Vahekohus, võib mõista kahju saanud poolele õiglase hüvituse.

c) Ameerika Ühendriikide, Brasiilia ja Jaapani Konstitutsiooni määruste ja õiguse jõul käesolev Artikkel, aga samuti ka Artikkel 300. ja mis sätestatud selle juurde paigutatud Lisas, ei rakendata lepingute suhtes, millised on sõlmitud eelmainitud Riikide ja Saksamaa kodanike vahel ja täpselt samuti, Artikkel 305. määrusi ei rakendata Ameerika Ühendriikide või selle kodanike suhtes.

d) Käesoleva Artikli, aga ka selle juurde võetud Lisa määrusi ei rakendata nende lepingute suhtes, milliste poolel muutusid vaenlaseks selle jõul, et neist üks oli suveräänsust muutnud territooriumi elanikuks, kuivõrd see poolt soetab käesoleva Rahulepingu rakendamise jõul ühe Liidu- või sellega Ühinenud Riigi kodakondsuse, ega ka Liidu- või sellega Ühinenud Riikide kodanike vahel sõlmitud lepingute suhtes, kelle vaheline kauplemine osutus ärakeelatuks selle tõttu, et üks pooltest asus vaenlase poolt okupeeritud ühes Liidu- või sellega Ühinenud Riikide territooriumil.

e) Mitte ükski käesoleva Artikli ja selle juurde võetud Lisa määrusi ei või vaadelda kui operatsioone kehtetuks tunnistavaid, millised olid sõlmitud, ühe sõdiva Suurriigi loal, seaduslikult, lepingu alusel, vaenlaste endi vahel.

Artikkel 300.

a)Kõrgete Lepingupoolte territooriumil, vaenlaste omavahelistes suhetes igasugused aegumis- või hagide esitamise tähtjad peatatakse sõja ajaks, sõltumata sellest, kas need hakkasid jooksma enne sõja algust või hiljem; nad alustavad uuesti jooksma, mitte enne kui käesoleva Rahulepingu jõustumise päevast on möödunud kolm kuud. Seda peatamist rakendatakse protsendi kupongide või dividendide esitamise, nende väljamaksmise eesmärgil, väärtuste, mis tirazeeritud või mis kuuluvad väljamaksmisele mingil teisel õiguslikul alusel, tähtaegade suhtes.

b)Sel juhtumil, kui sõja ajal mingi teo või mingi formaalsuse mittetäitmise jõul, Saksamaa territooriumil olid võetud ette mingid täidesaatvad meetmed, millised kahjustasid Liidu või sellega Ühinenud Riikide kodanikule, siis selle Liidu- või sellega Ühinenud Riikide kodaniku pretensioon peab olema esitatud VI Jao määrustega ettenähtud Sega-Vahekohtusse, kui siis see asi ei ole ühe Liidu või sellega Ühinenud Riikide Kohtu kohtualluvuses.

c)Liidu- või sellega Ühinenud Riikide asjast huvitatud kodaniku nõudmisel, lahendab Sega-Vahekohus eelmises, b) punktis toodud täidesaatvate meetmetega rikutud õigustes taastamise, kõigil neil juhtudel, kui asja eriliste asjaolude tõttu see saab olema õiglane ning võimalik.

Sel juhtumil, kui see taastamine oleks olnud ebaõiglane või võimatu, siis Sega-Vahekohus võib kannatanud poolele mõista hüvituse, millise väljamaksmise kohustus lasub Saksamaa Valitsusel.

d)Kui mingi vaenlaste vaheline leping muutus kehtetuks kas selle tõttu, et üks pool ei täitnud selle mingit määrust, või siis mõne lepingus määratletud õiguse teostamise pärast, siis kannatanu pool võib pöörduda, hüvituse saamiseks, Sega-Vahekohtusse. Sel juhtumil on Kohtul c)punktis sätestatud õigused.

e)Käesoleva Artikli eelnevate punktide määruseid hakatakse rakendada ülalpool sätestatud Saksamaa poolt rünnatud või okupeeritud territooriumite võetud meetmete võtmise tõttu kahju kannatanud Liidu- või sellega Ühinenud Riikide kodanike suhtes, kui nad ei saanud selle eest hüvitust teisiti.

f)Saksamaa maksab hüvitust igale kolmandale isikule, kes sai kannatada Sega-Vahekohtu lahendi alusel, restitutsiooni või õiguste taastamise tõttu, kooskõlas käesoleva Artikli eelnevate punktide määruste sätetega.

g)Kuivõrd see puudutab veksleid, tšekke või ülekandeid, ülalpool a) punktis toodud kolmekuise tähtaja jooksul, algab aegumistähtaeg jooksma sellest päevast, kui asjast huvitatud Suurriigi territooriumitel vekslite, tšekkide ja ülekannete suhtes rakendatavad erandlikud meetmed lõplikult kaotatakse.

Artikkel 301.

Vaenlase omavahelistes vekslite, tšeki või ülekande suhetes, millised on teostatud enne sõda, ei muutu kehtetuteks vaid selle tõttu, et neid ei olnud kindlaksmääratud ajal

esitatud aktsepteerimiseks või väljamaksmiseks või trassandile või inddosaatorile mitteteatamisel selle mittevastuvõtmise või mittemaksmise puhul või mitteprotesteerimise jõul või sõja ajal mingi formaalsuse mittetäitmise tõttu poolse teavitamise alusel.

Kui periood, millise kestel veksel, tšekk või ülekanne pidi olema aktsepteerimiseks või väljamaksmiseks esitatud või millise kestel transsaadile või inddosaatorile pidi olema teatatud selle mittevastuvõtmisest või mittemaksmisest või millise aja kestel veksel, tšekk või ülekanne pidi olema protestitud, lõppes sõja ajal ja kui pool, kes pidanuks vekslit, tšeki või ülekanne esitada või protesteerima või teatama mittevastuvõtmisest või mittemaksmisest, ei teinud seda sõja ajal, siis temale tuleb anda käesoleva Rahulepingu jõustumise päevast lugedes anda vähemalt kolm kuud aega vekslit, tšeki või ülekanne esitamiseks, vastuvõtmisest keeldumisest või mittemaksmisest keeldumisest või protesti esitamisest teatamiseks.

Artikkel 302.

Otsuseid, mis tehtud ühe Liidu- või sellega Ühinenud Riikide Kohtu poolt, juhtumil, mil need kohtud on käesoleva Rahulepingu alusel selleks kompetentsed, vaadeldakse Saksamaal kui seaduslikku jõudu omavaid ja need peavad olema täidetud seal nõnda, et oleks nõutud mingeid nende otsuste täitmise lubasid.

Kui mingi asja suhtes oli Saksamaa kohtu poolt tehtud sõja ajal mingi otsus Liidu- või sellega Ühinenud Riikide kodaniku või ühingu või ühenduse vastu, millistest ühest neist kodanik oli huvitatud, sellises instantsis, millises kas kodanik või ühing ei saanud end kaitsta, siis Liidu- või sellega Ühinenud Riikide kodanik, kes kandis selle alusel kahju, võib saada hüvituse, milline võib olla kindlaksmääratud VI Jao määrustega ettenähtud Sega-Vahekohtu poolt.

Liidu- või sellega Ühinenud Riikide kodaniku palvel võib ülalpool nimetatud hüvitus olla teostatud Sega-Vahekohtu käsu alusel, kui see on võimalik, kusjuures pooled pannakse uuesti samasse olukorda, millises nad asusid enne Saksamaa kohtu poolt tehtud otsust.

Ülalpool viidatud hüvitus võib Liidu- või sellega Ühinenud Riikide kodanikel, kes kandsid kahju kohtulike meetmete võtmise tõttu rünnatavatel või okupeeritud territooriumitel, võrdsel moel olla saadud Sega-Vahekohtu poolt, kui nende kahjusid ei hüvitatud teisiti.

Artikkel 303.

III, IV, V ja VII Jao määruste mõttes sisaldab väljend „sõja ajal“ iga Liidu või sellega Ühinenud Riikidele ajalõiku, milline lähtub hetkest, mil sõjaseisukord eksisteeris Saksamaa ja selle Riigi vahel ja kuni käesoleva Rahulepingu jõustumiseni.

Lisa.

I Üldmäärused.

§1. Artiklite 299, 300 ja 301. määruste mõttes, lepingupooli moodustavad isikud, keda vaadeldakse kui vaenlasi neil juhtudel, kui nendevaheline kauplemine oli keelatud või muutus ebaseaduslikuks seaduste, dekreetide või määruste jõul millistele neist üks pool allus, või siis sellest päevast, kui see kauplemine oli ära keelatud, või siis päevast, kui see muutus ebaseaduslikuks mingil teisel viisil.

§2. Artikkel 299. ettenähtud annulleerimisest jäetakse välja ja jäetakse jõusse, kuid kahjustamata IV Jao Artikkel 297 b) punktis sätestatud õigusi ja järgides siseseadustest, dekreetidest ja määrustest, mis on võetud vastu sõja ajal Liidu või sellega Ühinenud Riikide poolt, kinnipidamist aga samuti ka lepingutest:

a) lepingud, milliste ülesandeks on omandi, varade ja asjade, vallas- ja kinnisvara üleandmine, kui omand oli antud üle või kui asi anti ära enne, kui pooltest said vaenlased;
b) rentimised, laenuks andmised ja laenuks andmise lubadused;
c) lepingud hüpoteegist, pandist või käendusest;
d) kaevandusi, kivimurde, maardlaid ja leiukohti puudutavad kontsessioonid;
e) eraisikute ja Riikide, provintside, munitsipaliteetide või muude analoogiliste juriidiliste isikute vahel sõlmitud lepingud ja nimetatud Riikide, provintside, munitsipaliteetide või muude analoogiliste administratiivsete isikute poolt antud kontsessioonid.

§3. Kui lepingu määrused on osaliselt annulleeritud kooskõlas Artikkel 299. määrustega ja kui võib jaotamist teostada, siis selle lepingu ülejäänud määrused jäävad kehtima, järgides siseseadusi, dekreete ja määrusi, millised on nähtud ette ülalpool toodud §2 määrustega. Kui jaotamist ei saa teostada, siis lepingut vaadeldakse kui tervikuna annulleeritud.

II. Mõningate lepingute kategooriate spetsiaalsed määrused. Tehingud fondi- ja kaubabörssidel.

§4.a) Määrused, millised on antud välja sõja ajal tunnustatud fondi- või kaubabörsside poolt ja millised korraldavad enne sõda eraisikust vaenlase poolt sõlmitud börsitehingute likvideerimist, kinnitatakse Kõrgete Lepingupoolte poolt, samuti nagu kõiki meetmeid, millised võetud nende määruste täitmiseks, järgides seda, et:

1° Et oleks täpselt kindlaksmääratult öeldud, et need operatsioonid kuuluvad nimetatud börsside poolt reguleerimisele;

2° Et need määrused oleksid üldkohustuslikud;

3° Et likvideerimise tingimused oleksid õiglased ja mõistlikud.

b)Eelmist punkti ei rakendata meetmete suhtes, millised on võetud okupatsiooni ajal nende rajoonid börsidel, millised ei olnud vaenlase poolt okupeeritud.

Pant.

§5.Vaadeldakse, kui kehtivat, maksmata jätmise juhtumil, vaenlase võla tagatiseks olnud pandi müümist, isegi siis, kui omanikku sellest ei saanud teavitada, kui krediitor tegutses kohusetundlikult ja ilmutas mõistlikku hoolitsust ja ettenägelikkust ja ka sel juhtumil omanik ei saa esitada mingeid pretensioone pandi müümise suhtes.

Seda määrust ei rakendata pantide müümise suhtes, milliseid sooritasid vaenlased okupatsiooni ajal kohtades, millist rünnati või okupeeriti.

Vekslid, tšekid ja ülekanded.

§6.Kuivõrd see puudutab Riike, kes liitusid III Jao ja selle Lisaga, siis kõik rahalised kohustused, millised eksisteerisid vaenlaste vahel ja olid tingitud vekslite, tšekkide või ülekannete väljaandmisest, reguleeritakse kooskõlas nimetatud Lisaga Kontrolli ja kompensatsiooni Büroo vahendusel, milline saab kõik hoidja õigused, kuivõrd see puudutab erinevaid viimase poolt vallatavaid pretensioone.

§7.Kui isik kohustus, kas siis enne sõda, või siis selle ajal tasuma vekslit, tšeki või ülekande või teise isiku, kes muutus vaenlaseks. poolt tema suhtes võetud kohustuse põhjal, siis see viimane jääb kohustatuks, vaatamata avatud vaenulikele tegevustele, garanteerima esimesele oma kohustuse tagajärjed.

III Kindlustuslepingud.

§8.Ühe isiku poolt teisega, kellest hiljem said vaenlased, sõlmitud kindlustuslepingud reguleeritakse kooskõlas järgmiste paragrahvide määrustega.

Tulekahjude eest kindlustamine.

§9.Tulekahjude eest kindlustamise lepingud, millised puudutavad omandit, mis sõlmitud selle omandi suhtes huvi omava isiku ja isiku poolt, kellest hiljem sai vaenlane, ei vaadelda kui vaenulike tegevuste alustamisel või et isikust sai vaenlane või et üks lepingupooltest ei täitnud sõja ajal, või kolme kuu jooksul peale seda, lepingu mingit punkti, annulleeritud, kuid see annulleeritakse alates esimesest aastapremia maksmise tähtajast, milline saabub käesoleva Rahulepingu jõustumisest kolme kuu möödumisel.

Arvestus teostatakse maksmata jäänud preemiate järgi, milliste tähtaeg lõppes sõja ajal või sõja ajal tehtud kulude pretensioonide põhjal.

§10. Kui administratiivse või seadusandliku akti jõuga anti enne sõda sõlmitud tulekahjude eest kindlustuse akt esialgselt kindlustajalt üle teisele kindlustajale, siis ülekannet tunnistatakse ja esialgse kindlustaja vastutust vaadeldakse kui katkenuks, alates ülekandmise päevast. Kuid, esialgsel kindlustajal saab olema, tema palvel, täielik õigus selleks, et olla täielikult teavitatud üleviimise tingimustest ja kui selgub, et need üleviimise tingimused ei ole õiglased, siis selleks, et need muudetakse õiglaseks.

Peale selle, on kindlustajal õigus, kokkuleppel esialgse kindlustajaga, tuua, nõudmise päevast, leping tagasi esialgse kindlustaja juurde.

Elukindlustus.

§11. Elukindlustuslepingud, mis on sõlmitud kindlustusvõtja ja isiku poolt, kellest hiljem sai vaenlane, ei vaadelda, sõja kuulutamise või selle tõttu, et isikust sai vaenlane, annulleerituna.

Igasugune summa, milline kuuluks lepingu alusel väljanõudmisele sõja ajal, milline oleks §11. määruste alusel mitteannulleeritud, kuulub väljamaksmisele peale sõda. Seda summat suurendatakse 5% aastas, sellest päevast alates, mil see võis olla välja nõutud ja kuni selle väljamaksmise päevani.

Kui leping muutus preemiate mittemaksmise või lepingu määruste mittetäitmise tõttu tagajärjel tühiseks sõja ajal, siis kindlustaja või tema esindajatel või selle isiku volinikel on iga hetk, käesoleva Rahulepingu jõustumise hetkest kaheistkümneme kuu jooksul õigus nõuda kindlustajalt välja poliisi maksumuse selle päeva hinnaga, mil see muutus tühistatuks või see oli annulleeritud.

Kui leping muutus preemiate mittemaksmise tõttu, sõjaliste meetmete võtmise korras, tühiseks sõja ajal, siis kindlustaja või tema esindajatel või ta volitatud isikutel on õigus peale käesoleva Rahulepingu jõustumist kolme kuu kestel, taastada lepingu jõud preemiate maksmisega, millise tähtaeg võis mööduda, lisades 5% aastas.

§12. Iga Liitlas- või sellega Ühinenud Riik saab õiguse, kolme kuu kestel, millised järgnevad käesoleva Lepingu jõustumisele, tühistada kõik Saksamaa Kindlustusseltsi ja selle kodanike vahel kehtivad kindlustuslepingud tingimustel, millise kaitsevad nimetatud kodanikke igasuguse kahju eest.

Sel eesmärgil annab Saksamaa Kindlustusselts asjast huvitatud Liitlas- või sellega Ühinenud Riigi Valitsusele oma aktiva osa, millised langevad sellisel viisil tühistatud pliisidele ja ta vabastatakse igasugustest kohustustest nende poliisid suhtes. Üleandmisele kuuluv aktiva määratletakse Segavahekohtu poolt nimetatud *actuary* ((kohtukirjutaja)) poolt.

§13. Kui elukindlustuslepingud olid sõlmitud Kindlustusseltsi teises riigis, millisest sai hiljem vaenlane, asutatud filiaali osakonna poolt, siis leping peab, kui selles lepingus endas ei ole mingeid vastupidist väitvaid tingimusi, olema täidetud kohaliku seaduse põhjal, kuid kindlustajal saab olema õigus nõuda kindlustajalt või selle esindajalt summade väljamaksmist, milliseid on makstud sõja ajal võetud meetmete

alusel nõudmiste, esildiste järgi, vastuoksa lepingu, seaduste ja kokkuleppe enese tingimustele, millised eksisteerisid selle sõlmimise ajal.

§14.Kõigil neil juhtudel, kui lepingu suhtes rakendatud seaduse jõul, jääb kindlustaja lepingust sõltuvaks, vaatamata preemiate mittemaksmisele, siis seni kuni kindlustajale ei ole teatatud lepingu peatamisest, on tal õigus seal, kus sõja tõttu ta ei saanud sellist hoiatust saata, et saata kindlustajalt mittemakstud preemiaid koos 5% aastaprotsendiga.

§15.Et rakendada paragrahvide 11-14 määruisi, vaadeldakse nende elukindlustuslepingutena neid kindlustuslepinguid, millised põhinevad inimese elus esinevatel juhtudel ja millised on vastastikuste kohuste väljaarvutamisel kombineeritud protsendimäärade kõrgusega.

Kindlustamine merel.

§16.Kindlustamine merel, kaasaarvatud tähtajalised poliisid ja ühe reisi poliisid, millised on sõlmitud kindlustaja ja isiku vahel, kellest sai hiljem vaenlane, vaadeldakse kui annulleeritud sellest hetkest peale, kui see isik sai vaenlaseks, peale selle juhtumi, kui enne seda hetke risk, milline oli lepingus ette nähtud, hakkas jooksuma.

Sel juhtumil, kui risk ei hakanud jooksuma, siis preemiatena või muidu maksutud summad, arvestatakse kindlustajalt maha.

Sel juhtumil, kui risk hakkas jooksuma, vaadeldakse lepingut kui tegelikku, kuigi poolest sai vaenlane ja summade maksed, milliseid tehakse lepingu alusel kui preemiaid, või kui kindlustuse väljaminekuid, nõutakse peale Käesoleva Rahulepingu jõustumist välja.

Sel juhtumil, kui oli sõlmitud kokkuleppe protsentide maksmisest summadelt, milliseid arvestati enne sõda kodanikele või sõdivate Riikide kodanikelt ja mis saadi kätte peale sõda, siis see protsent peab olema väljaminekute suhtes, millised tulevad saada merega seotud kindlustuslepingu alusel, hakkavad jooksuma aasta möödudes, arvestades nende kulude tegemise päevast.

§17.Mitte mingi kindlustusleping mereasjades kindlustajaga, kellest hiljem sai vaenlane, ei tohi olla vaadeldud, kui Riigi või Liidu- või sellega Ühinenud Riikide poolt, millise kodanikuks kindlustaja on, sõjalise tegevusega tekitatud kahjude katjat.

§18.Kui on tõestatud, et isik, kes enne sõda sõlmis kindlustuslepingu mereasjades kindlustajaga, kellest hiljem sai vaenlane, peale vaenulike tegevuste algust uue lepingu, milline kattis sellesama riski kindlustajaga, kes ei olnud vaenlane, siis uus lepingut vaadeldakse kui esialgse lepingu sõlmimist, lugedes päevast, mil see oli sõlmitud ja preemiad, milliste maksmise tähtaeg lõppes, reguleeritakse samal printsiibil, et esialgne kindlustaja hakkab vastutama lepingu järgi vaid kuni selle hetkeni, millal sõlmiti uus leping.

Muud kindlustused.

§19. Kindlustuslepingud, millised on sõlmitud enne sõda kindlustaja ja isiku poolt, kellest hiljem sai vaenlane, teise, kui need lepingud, millistest on juttu §9-18, toimitakse kõigis suhetes samaviisi, kui oleks toimitud nimetatud paragrahvide jõuga nende poolte vahelise tuleõnnetuse kindlustuse lepingute puhul.

Edasikindlustamine.

§20. Kõik edasikindlustamise lepingud, mis sõlmitud isikuga, kellest sai vaenlane, vaadeldakse kui tühistatud selle jõul, et sellest isikust sai vaenlane, kuid kahjustamata riski elukindlustuse ja kindlustust merel suhtes, milline hakkas jooksmas enne sõda, omades õigust saada peale sõda summade väljamaksmist, milliseid arvestati nende riskide puhul.

Kuid, kui edasikindlustaja-pool oli pandud kallalaetungi tõttu olukorda, mil tal ei olnud võimalik teist edasikindlustajat leida, siis leping jääb peale käesoleva Rahulepingu jõustumist kolme kuu kestel jõusse.

Kui edasikindlustamise leping on käesoleva paragrahvi määruste alusel annulleeritud, siis tehakse poolte vahel arveldused, kuivõrd see puutub üheaegselt makstud või maksmisele kuuluvaid preemiaid ja vastutust tehtud kahjude eest, elukindlustuse ja meresõidu-kindlustuse suhtes, millised alustasid jooksmist enne sõda. Riskide suhtes, teised kui need, millised on mainitud §11-18, tehakse arvete reguleerimine päevaks, mil pooltest said vaenlased, arvestamata pretensioone sellest päevast tehtud kahjude üle.

§21. Eelmise paragrahvi määrused laienevad võrdsel moel edasikindlustusele, milline eksisteeris selle päevani, mil pooltest said vaenlased ja puutuvad eriliste riskide hulka, mis võetud kindlustuslepingu põhjal endapeale kindlustaja poolt, kuid teised, kui elu- ja meresõidukindlustus.

§22. Elukindlustuslepingu edasikindlustus, mis teostatud erilise lepingu alusel ja mis ei ole võetud edasikindlustuse üldisesse lepingusse, jääb jõusse.

Kaheteistkümnenda paragrahvi määrusi rakendatakse elukindlustuste, mil edasikindlustajateks on vaenlase kindlustusseltsid, edasikindlustamise lepingute suhtes.

§23. Meresõidukindlustuse edasikindlustuse lepingu sõlmimise juhtumil, edasikindlustajale üleantud riski üleandmine jääb jõusse, kui see risk hakkas jooksmas enne sõjategevuse algust ja leping jääb kehtima, vaatamata vaenulikule tegevusele. Summad, milliseid arvestatakse edasikindlustamise lepingu jõuga, kuivõrd see puudutab nii preemiaid, kui tehtud väljaminekuid, võib olla kätte saadud peale sõda.

§24. §17 ja 18 määrusi ja §16 viimast lõiku rakendatakse ka meresõiduriskide edasikindlustamise lepingute suhtes.

VI Jagu.

Sega-Vahekohus.

Artikkel 304.

a) Sega-Vahekohus moodustatakse ühelt poolt iga Liidu või sellega Ühinenud Riigi ja teiselt poolt Saksamaa vahel peale käesoleva Rahulepingu jõustumisest möödunud kolme kuu jooksul. Neist iga Kohus hakkab koosnema kolmest liikmest. Iga asjast huvitatud Valitsustest nimetab ühe selle liikmetest. Esimees valitakse mõlemate asjast huvitatud Valitsuste kokkuleppel.

Sel juhtumil, kui sellist kokkulepet ei saavutata, on Kohtu Esimeheks ja kaheks teiseks liikmeks isikud, kellest nii üks kui teine, vajadusel, võib teda asendada, valitakse Rahvasteliidu Nõukogu poolt, aga kuni selle hetkeni, mil see moodustatakse, Hr. Gustave Adori poolt, kui ta selleks nõusoleku annab. Need isikud valitakse sõja ajal neutraalseks jäänud Riikide esindajatest.

Kui, vakantsi tekkimisel, mingi Valitsus ei teosta kuu aja jooksul ülalpool ettenähtud Kohtu liikme määramist, siis see liige valitakse vastaspoole Valitsuse poolt kahest ülalpool nimetatud isiku hulgast, kuid mitte Esimeest.

Kohtu enamiku liikmete otsusest saab Kohtu otsus.

b) Sega-Vahekohtud, millised on moodustatud paragrahv a)määruste rakendamise korras, hakkavad lahendama vaidlusi, millised kuuluvad nende kompetentsi II, IV, V., ja VII Jao määruste alusel.

Peale selle, Sega-Vahekohus hakkab lahendama kõik vaidlused, millised need ka ei oleks, millised puutuvad lepinguid, millised on sõlmitud enne käesoleva Rahulepingu sõlmimist Liidu- ja sellega Ühinenud Riikide kodanike ja Saksamaa kodanike vahel, erandiks, siiski, need vaidlused, millised Liidu, Ühinenud või Neutraalsete Riikide seaduste, millised puudutavad rahvuslike Kohtute kompetentsi nendes viimastes Riikides, rakendamise korras. Sel juhtumil need vaidlused lahendatakse nende rahvuslike Kohtute poolt erandiks Sega-Vahekohus. Siiski, ühe Liidu või sellega Ühinenud Riikide asjast huvitatud kodanik võib, anda asja lahendamiseks Sega-Vahekohtusse, kui selle vastu ei ole tema rahvuslik seadus.

c) Kui asjade hulk seda õigustab, siis võidakse nimetada ametisse teised liikmed, et iga Sega-Vahekohus võiks jaguneda mitmeks jaoks. Neist iga jagu peab olema moodustatud ülalpool sätestatud korras.

d) Iga Sega-Vahekohus kehtestab enesele ise oma kodukorraeeskirjad, kuivõrd neid ei määratleta käesoleva Artikli Lisas. Tal on õigus selgitada välja oma väljaminekud, millised peab maksma välja kaotanud pool protsessuaalsete kulude ja väljaminekute eest.

e) Iga valitsus hakkab maksma nende poolt Sega-Vahekohtusse nimetatud liikmele ja igasugusele agendile, kelle ta nimetab, et esindada teda Kohtu ees, honorari. Esimehe

honorar määratletakse asjast huvitatud Valitsuste erilise kokkuleppega ja see honorar, aga samuti iga Kohtu üldised väljaminekud makstakse mõlemate Valitsuste poolt kahasse.

f)Kõrged Lepingupooled kohustuvad tagama, et nende Kohtud ja võimud osutavad Sega-Vahekohtutele igasugust neist sõltuvat abi, kuivõrd see puudutab teabe ja kogutud tõendite üleandmist.

g)Kõrged Lepingupooled nõustuvad Sega-Vahekohtu otsuseid käsitlema kui lõplikke ning tegema neid oma kodanikele kohustuslikeks.

Lisa.

§1.Kohtu liikme surma või errumineku puhul, või kui Kohtu liige ei ole mingil põhjusel võimeline oma funktsioone täitma, siis korda, millist rakendati tema nimetamisel, rakendatakse ka tema asendaja nimetamisel.

§2.Kohus koostab õigusele ja õiglusele vastavalt oma kodukorraeskirjad. Ta otsustab korra ja tähtaegade üle, millistel iga Pool peab esitama otsused ja reguleerib tõendite suhtes nõutavaid formaalsusi.

§3.Mõlemate Poolte advokaatidele ja nõunikele lubatakse oma asja ajamiseks või kaitsmiseks esitada Kohtule oma argumente suuliselt või kirjalikult.

§4.Kohus hakkab säilitama temale esitatud protsesside ja asjade arhiive ja kõike selle menetluse puutuvat, registreerides need kuupäevade järgi.

§5.Iga asjast huvitatud Riik võib nimetada ametisse sekretäri. Need sekretärid moodustavad Kohtu Sega-sekretariaadi ja nad hakkavad asuma selle käsutuses. Kohtul on õigus nimetada ja pidada ametis üht või mitut tema ülesannete täitmiseks hädavajalikku ametnikku.

§6.Kohus hakkab lahendama igasuguseid asju, milliseid temale esitatakse, tõendite, tunnistajate ütluste või andmete alusel, millised võivad asjast huvitatud pooled esitada.

§7.Saksamaa kohustub võimaldama Kohtule tema juurdluse hõlbustamiseks ligipääsu igasugustele andmetele.

§8.Menetluse keeleks, vastupidise kokkuleppe puudumisel, hakkab olema inglise-, prantsuse- või itaalia keel, sõltuvalt sellest, kuidas asjast huvitatud Liidu- või sellega Ühinenud Riigid otsustavad.

§9.Iga Kohtu asupaik ja istungite pidamise aeg määratletakse Kohtu Esimehe poolt.

Artikkel 305.

Kui mingi asja suhtes, mis nimetatud III, IV, V, või VII Jaos, kompetentne kohus tegi või teeb kohtuotsuse või kui see kohtuotsus ei vasta nimetatud Jagude määrustele, siis sellel asjaolul kahju kannatanud pool saab õiguse hüvitusele, milline määratletakse Sega-Vahekohtu poolt. Ühe Liidu või sellega Ühinenud Riigi kodaniku palvel võib

ülalpool nimetatud hüvitus määramine olla teostatud, kui see osutub võimalikuks, Segavahekohtu poolt, kusjuures pooled asetatakse uuesti sellisesse olukorda, millises nad asusid enne Saksamaa kohtu poolt tehtud otsust.

VII Jagu.

Tööstusomand.

Artikkel 306.

Pidades kinni käesoleva Rahulepingu tingimustest, on õigused tööstuslikule, kirjanduslikule või kunstiteosele, nõnda nagu see omand on määratletud Artikkel 286. nimetatud Rahvusvaheliste Pariisi ja Berni Konventsioonidega, taastatakse või tagastatakse, käesoleva Rahulepingu jõustumise hetkest, Kõrgete Lepingupoolte territooriumitel, isikute kasuks, kes neid õigusi kasutasid vahetult enne sõjaseisukorra kehtestamist, või nende volinike kasuks. Täpselt samuti, õigused, millised, kui sõda ei oleks olnud, võinuks soetada sõja kestel, tööstusliku omandi kaitse palve esitamise tagajärjel või kirjandusliku või kunstiteose avaldamise teel, tunnistatakse ja kehtestatakse nende isikute kasuks, kes võinuks omada sellele õiguslikku alust, arvestades käesoleva Rahulepingu jõustumise hetkest.

Kuid spetsiaalsete meetmete jõul sooritatud teod, millised võisid olla sooritatud sõja ajal ühes Liidu- või sellega Ühinenud Riikides mingi seadusandliku, täidesaatva või administratiivse võimu poolt, Saksamaa kodanike õiguste suhtes tööstusliku, kirjandusliku või kunstilise omandi küsimustes, jäävad kehtima ja need säilitavad oma täieliku jõu.

Saksamaa või saksa kodanike poolt ei esitata mingeid pretensioone või hagasid kasutamiste suhtes, millised võisid leida aset sõja ajal Ühe või sellega Ühinenud Riikide Valitsuste või igasuguse isiku poolt selle Valitsuse arvel või selle nõusolekul, tööstusliku, kirjandusliku või kunstiomandi õigustele, ega müügi, müükiandmise või mingite toodete, aparaatide, kaupade või esemete, milliste üle neid õigusi laiendati, kasutamisse.

Kui ühe Liidu- või sellega Ühinenud Riikide seadusandlus ei ole selle suhtes teisiti sätestatud, siis tasumisele kuuluvad või igasuguse akti või igasuguse operatsiooni alusel, mis teostatud eriliste, käesoleva Artikli 1. lõigus mainitud meetmete täitmisel, tasutud summad saavad sama sihtotstarbe, nagu ka teised Saksamaa kodanike võlakohustused, kooskõlas käesoleva Rahulepingu määrustega, aga Saksamaa Valitsuse poolt, kuivõrd see puudutab Liidu või sellega Ühinenud Riikide kodanike tööstuslikku, kirjandusliku või kunstiomandit puudutavaid õigusi, spetsiaalsete meetmete võtmisest saadud summasid hakatakse vaatlama ja trakteerima, kui teisi Saksamaa kodanike võlgu.

Iga Liidu- või sellega Ühinenud Riik säilitab omale tööstusliku, kirjandusliku või kunstiomandi suhtes õigused (kaasaarvatud vabriku või kaubamärgid), mis soetatud enne sõda või sõja ajal või millised olid soetatud Saksamaa kodanike poolt oma seadusandluse jõul, või siis kasutamise teel, või nende poolt kasutamise lubade väljaandmisega, või siis

nende kasutamise üle kontrolli säilitamisega, või siis teisiti, - õigus teha selliseid erandeid, tingimusi või piiranguid, millised võivad olla vaadeldud, kui hädavajalikud rahvusliku kaitse vajadustele või ühiskondlikes huvides või, et tagada Saksamaa poolt selle kodanikele selle territooriumil kuuluva tööstusliku, kirjandusliku või kunstiteoste omandiõiguste suhtes õiglast korda, või et garanteerida Saksamaa poolt käesoleva Rahulepinguga võetud kohuste täielikku täitmist. Õigused, millised olid soetatud tööstusliku, kirjandusliku või kunstiteoste suhtes peale käesoleva Rahulepingu jõustumist, on õigus, milline on reserveeritud Liidu- või sellega Ühinenud Riikidele, millist võib teostada vaid sel juhtumil, kui neid erandid, tingimusi või piirangud võinuks olla vaadeldavad kui rahvusliku kaitse vajadusteks või siis ühiskondlikes huvides hädavajalikud.

Juhtumil, mil Liidu- ja sellega Ühinenud Riikide poolt oli sooritatud eelnevate määruste rakendamine, siis esitatakse mõistlik hüvitus või toetus, millise saavad sellesama sihtotstarbe, nagu ka kõik teised summad, milliseid käesoleva Rahulepingu määruste alusel Saksamaa kodanikele arvestatakse.

Iga Liidu- või sellega Ühinenud Riikidest reserveerib endale õiguse tunnistada olematuks või kehtetuks igasuguse järeleandmise, täieliku või osalise, või igasuguste tööstuslike, kirjanduslike või kunstiteoste antud õiguste üleandmise, millised olid teostatud 1. augustist 1914.a. või millised olid teostatud hiljem käesoleva Artikli määruste rakendamisele takistuste tegemise tulemusel.

Käesoleva Artikli määrusi ei rakendata tööstusliku, kirjandusliku või kunstiomandi õiguste suhtes, millised kuuluvad ühingutele või ettevõtetele, milliste likvideerimine oli teostatud Liidu või sellega Ühinenud Riikide poolt kooskõlas erandliku sõjaseadusandlusega või teostatakse Artikkel 297., paragraaf b) määruste jõuga.

Artikkel 307.

Minimaalne aastane tähtaeg, alates käesoleva Rahulepingu jõustumise hetkest, võimaldatakse iga Kõrge Lepingupoole kodanikele, ilma mingisuguste karistusteta või trahvideta, et sooritada igasuguseid toiminguid, igasuguste formaalsuste täitmiseks, igasuguste maksude maksmiseks ja üldse igasuguste iga Riigi seadustega ettekirjutatud seaduste või määrustega ettenähtud kohuste täitmiseks, et säilitada või saada õigusi tööstusomandile, millised olid juba soetatud 1. augustiks 1914.a., või millised, kui sõda ei oleks olnud, võinud olla soetatud sellest päevast avalduse alusel, milline oli tehtud enne sõda või selle ajal, aga samuti selleks, et teha nende suhtes avaldust. Kuid, see Artikkel ei saa anda kellelegi õigust Ameerika Ühendriikides protsessimise uuesti alustamiseks, millise suhtes oli juba lõplik otsus tehtud.

Õigused tööstusomandile, millised pidid muutuma kehtetuks tegemata jäetud toimingute, formaalsuste mittetäitmise või maksude mittemaksmise tõttu, taastatakse, kuid, kuivõrd see puudutab patente ja jooniseid, siis sellise väljajätuga, et iga Liidu- või sellega Ühinenud Riikidest võib võtta meetmeid, milliseid ta õigluse tagamiseks peab hädavajalikuks, et piirata kolmandate isikute õigusi, kasutada patente või jooniseid või kes neid kasutasid nende õiguste mittekehtimise ajal. Peale selle, patendid leiutistele või joonistele, millised kuulusid Saksamaa kodanikele ja millised sellisel viisil taastatakse

oma õigustes, jäävad allutatuks neile ettekirjutustele, millised olid nende suhtes võidud rakendada sõja ajal, aga samuti kõigi käesoleva Rahulepingu määruste.

Perioodi, 1. augustist 1914.a. kuni käesoleva Rahulepingu jõustumiseni, ei võeta arvesse patendi kasutamiseks ettenähtud või vabriku või kaubamärkide või jooniste kasutamise tähtaja arvestamisel; aga peale selle, on lepitud kokku, et mitte mingid patendid, vabriku- või kaubamärgid või joonised, millised olid veel kehtivad enne 1. augustit 1914.a., ei saa kehtetuks muutuda olla annulleeritud eranditult mittekasutamise või mitterakendamise pärast enne kaheaastase tähtaja möödumist, millist arvestatakse alates käesoleva Rahulepingu jõustumise päevast.

Artikkel 308.

Prioriteedi tähtjad, millised on nähtud ette 20. märtsi 1883.a. Pariisi Rahvusvahelise Konverentsi §4 määrustega, mis on revideeritud 1911.a. Washingtonis või mis nähtud ette igasuguste teiste kehtivate Konventsioonidega või seadustega, et esitada patentide või leiutiste, või üldkasulike mudelite, vabriku- või kaubamärkide, jooniste või mudelite registreerimise avaldusi, milliste esitamise tähtjad ei olnud veel 1. augustiks 1914.a. aegunud või milliste aegumistähtaeg võis alata sõja ajal või võinuks alata kui sõda ei oleks aset leidnud, pikendatakse igas Kõrges Lepingupooles kõigi teiste Kõrgete Lepingupoolte kodanike kasuks, enne kuuekuulise tähtaja lõppemist, lugedes käesoleva Lepingu jõustumisest.

Kuid see tähtaja pikendamine ei kahjusta mingit Kõrget Lepingupoolt ega igasugust isikut, kes kohusetundlikult valdasid käesoleva Lepingu jõustumise hetkel õigusi tööstuslikule omandile, vastukaaluks õigustele, milliseid nõutakse prioriteedi tähtjale viidates; nad säilitavad nende õiguste kasutamise õiguse, kas igasuguste agentide või lubade pidajate kaudu, kellele nad need esitasid enne käesoleva Lepingu jõustumiseni, kartmata seda, et neid oleks mingil viisil tülitatud või jälitatud kui kontrafaktsiooni ((pr. Contrefaction, ingl. Infringment, eesti k. omana võõra teose kasutamine k. L.)) teostaja.

Artikkel 309.

Mitte mingit hagi ega mingit pretensiooni ei saa esitada, ühelt poolt Saksamaa kodanike või Saksamaal elavate või siis äri ajavate isikute poolt ja teiselt poolt, Liidu – või sellega Ühinenud Riikide kodanike, või isikute poolt, kes elavad või tegelevad oma äriaga nende Riikide territooriumil, või kolmandate isikute poolt, kellele need isikud loovutasid oma õigused sõja ajal, sündmuste tõttu, millised toimusid teise Riigi territooriumil sõjaseisukorra kehtestamise päevast ja kuni käesoleva Rahulepingu jõustumise päevani ja milliseid sai vaadelda, kui tööstusliku, kirjandusliku ja kunstiteose omandiõiguse rikkumist, millised eksisteerisid mingil hetkel sõja ajal või millised võivad olla taastatud kooskõlas eelnevate Artikkel 307. ja 308. määruste alusel.

Mitte mingit hagi ei saa samamoodi võtta nende isikute poolt tööstusliku või kunstilise omandi õiguste rikkumise pärast, mitte mingil hetkel seoses müügi või müüki laskmisega, ühe aasta kestel arvates käesoleva Rahulepingu sõlmimise päevast, Liidu või sellega Ühinenud riikide territooriumitel, ühelt ja Saksamaa, teiselt poolt, valmis tooteid või kaupu, või kirjandus- või kunstiteoseid, millised on avaldatud sõjaseisukorra väljakuulutamise ja käesoleva Rahulepingu jõustumise päeva vahelisel perioodil, nii nende soetamisega või rakendamisega või kasutamisega seoses, kusjuures on kokku lepitud, et määrust ei hakata rakendama, kui õiguste valdajad omasid alalist elukohta või tootmis- või kaubandusettevõtet Saksamaa poolt sõja ajal okupeeritud piirkondades.

Seda Artiklit ei hakata rakendama ühelt poolt Ameerika Ühendriikide ja teiselt poolt Saksamaa vastastikulistele suhetele.

Artikkel 310.

Tööstusomandi kasutamise või kirjanduslike või kunstiteoste paljundamise õiguse lepingud, mis sõlmitud enne sõjaseisukorda Liidu või sellega Ühinenud Riikide kodanike või isikute vahel, kes elavad nende territooriumitel või tegelevad seal oma äri, ühelt poolt ja Saksamaa kodanike vahel, teiselt poolt, hakatakse vaatlama Saksamaa ja Liidu või sellega Ühinenud Riikide poolt sõja seisukorra kehtestamisest peale kui katkestatud. Kuid kõigil juhtudel isik, kes algselt kasutas sarnast lepingut, hakkab omama õigust, kuue kuuse tähtaja jooksul peale käesoleva Rahulepingu jõustumist, selleks, et nõuda õiguste valdajalt temale uue loa väljaandmist, millise tingimused, poolte vahelise üksmeele puudumisel, kehtestatakse kohtu poolt, millisele on antud sellisel eesmärgil volitused, riigis, millise seadusandluse alusel antud õigused olid soetatud, peale selle juhtumi, mil load olid saadud õiguste jõul, millised on saadud Saksamaa seadusandluse alusel; peale selle juhtumil oleksid tingimused antud välja, käesoleva Osa VI Jao määruste alusel Segavahekohtu poolt. Kohus võib, vajadusel, kehtestada siis hüvituse suuruse, milline näinuks temale põhjendatud määrata sõja ajal õiguste kasutamise eest.

Tööstus, kirjandusliku või kunstiloomingu õigusi puudutavad load, millised olid antud kooskõlas ühe Liidu või sellega Ühinenud Riikide erilise sõjaseadusandlusega, ei saa olla katkestatud enne sõda eksisteeriva loa kestmajäämisega, kuid nad jäävad kehtima ja hakkavad säilitama oma täielikku jõudu, aga juhtumil, kui üks neist lubadest oli antud välja isiku kasuks, kes seda lepingut esialgselt, enne sõda sõlmitud lepingu järgi kasutas, siis teda hakatakse vaatlama sellisest lepingust loobujat.

Kui rahasummad olid sõja ajal makstud mingite enne sõda sõlmitud lepingute või lubade eest, et kasutada õigust tööstuslikule omandile või taastoota või lavastada kirjandus-, draamateoseid või kunstiloomingut, siis need summad saavad sama sihtotstarbe, kooskõlas käesoleva Rahulepinguga, nagu teised Saksamaa kodanike võlad või võlanõuded.

Neid Artikleid ei rakendata ühelt poolt Ameerika Ühendriikide ja teiselt poolt Saksamaa vastastikustes suhtes.

Artikkel 311.

Käesoleva Rahulepingu määruste alusel Saksamaast eraldatud territooriumite elanikud säilitavad, vaatamata sellele eraldamisele ja kodakondsuse vahetamisele, nende tööstus-, kirjandusliku- ja kunstiomandiõiguste täieliku ja piiramatu kasutamiseõiguse Saksamaa poolt, milliste valdajaks nad olid kooskõlas Saksamaa seadusandlusega, millised olid jõus territooriumitel sellest eraldumise hetkel.

Õigused tööstuslikule-, kirjanduslikule- ja kunstiomandile, millised olid jõus territooriumitel, millised olid Saksamaast eraldatud kooskõlas käesoleva Rahulepinguga, nende territooriumite Saksamaast eraldamise momendil ja millised taastatakse ja tagastatakse Artikkel 306. määruste rakendamise korras, tunnustatakse Riigi poolt, millisele antakse üle nimetatud territoorium ja jääb jõusse sellel territooriumil selliseks ajaks, milline on antud sellele Saksamaa seadusandlusega.

VIII Jagu.

Loovutatud territooriumitel sotsiaalkindlustuse ja riikliku kindlustuse tagamine.

Artikkel 312.

Kahjustamata käesoleva Rahulepingu teiste määrustes sätestatud tingimusi, kohustub Saksamaa Valitsus andma Riigile, kellele on antud Euroopas üle osa Saksamaa territooriumit, või Suurriigile kes juhib endiste Saksamaa territooriumite üle mandaatarina, I Osa .(Rahvasteliidu) Artikkel 22. määruste alusel, sellise osa rahareserve, mis kogutud Saksamaa Keisririigi või Saksamaa Riikide Valitsuste poolt või selle avalik-õiguslike või eraorganisatsioonide poolt, mis töötavad nende kontrolli all, milline on nähtud ette funktsioneerima nendel territooriumitel igasuguste sotsiaalkindlustuse või riikliku kindlustusena.

Riigid, millistele need fondid üle antakse, peavad hakkama neid kasutama nendest kindlustustest tingitud kohuste täitmiseks.

Selle üleandmise tingimused reguleeritakse spetsiaalsete Saksamaa Valitsuse ja asjast huvitatud Valitsuste vaheliste kokkulepetega.

Sel juhtumil, kui need spetsiaalsed kokkulepped ei olnud käesoleva Rahulepingu jõustumisest möödunud kolme kuu kestel sõlmitud kooskõlas eelneva lõigu määrustega, siis üleandmise tingimused esitatakse, igal juhtumil, viiest liikmest koosneva Komisjoni poolt, kellest üks nimetatakse Saksamaa Valitsuse ja teine – teise asjast huvitatud Riigi Valitsuse, kolm aga nimetatakse Rahvusvahelise Töübüroo Administratiivse Nõukogu poolt teiste Riikide kodanike hulgast. See Komisjon, milline võtab otsused vastu häälteenamusega, peab, peale selle moodustamist, kolme kuu kestel võtma vastu ettepanekud, millised peavad olema esitatud Rahvasteliidu Nõukogule; Nõukogude otsused peavad olema vaadeldud Saksamaa ja teise asjast huvitatud Riigi poolt kui lõplikke.

XI Osa.

Õhusõit.

Artikkel 313.

Liidu- või sellega Ühinenud Riikide õhulaevadel saab Saksamaa territooriumil olema täielik õigus Saksamaa territooriumi ja selle territoriaalsete vete kohal lennata ja maanduda-tõusta võrdselt Saksamaa õhulaevadega, eriti aga maal ja merel toimunud õnnetuste juhtumitel.

Artikkel 314.

Liidu- või sellega Ühinenud Riikide õhulaevad, mis lendavad vahemaandumisteta mingisse välisriiki, saavad maandumiseta lennuõiguse Saksamaa territooriumi ja territoriaalvete kohal, täites määrusi, millised Saksamaa võib välja anda ja millised on samamoodi rakendatavad Saksamaa ja Liidu- ja sellega Ühinenud Riikide õhulaevade suhtes.

Artikkel 315.

Saksamaal rajatud üldkasutuses olevad aerodroomid, hakkavad olema avatud Liidu- ja sellega Ühinenud Riikide õhulaevadele, millised selles suhtes asetatakse Saksamaa õhulaevadega ühele pulgale, kuivõrd see puudutab igasuguseid makse, kaasarvatud õhukütõusmise maks ja tasu varustamise eest.

Artikkel 316.

Pidades kinni käesolevatest määrustest, on läbisõidu, transiidi ja õhukütõusmise õigus, milline on nähtud ette Artiklites 313, 314 ja 315. allutatud Saksamaa poolt väljaantud vajalikuks peetavatest määrustest kinnipidamisele, kusjuures on kokku lepitud, et neid määrusi hakatakse rakendada ühtmoodi nii Saksamaa kui Liidu ja sellega Ühinenud Riikide õhulaevade suhtes.

Artikkel 317.

Õhulaeva päritoluriigi tunnused, lennukõlblikust- ja selle juhtimisõigust ning lennuõigust tõendavad dokumendid, mis on antud välja või kehtivaks tunnustatud mingi Liidu ja sellega Ühinenud Riigi poolt, tunnustatakse ka Saksamaal kui kehtivaid ja võrdõiguslikeks Saksamaa poolt välja antud vastavate tunnuste, tunnistuste ja lubadega.

Artikkel 318.

Sisekaubanduse vaatekohast lähtudes rakendatakse Saksamaa ja Liidu- ja sellega Ühinenud Riikidele kuuluvate õhulaevade suhtes enamsoodustatud rahvuste ((riikide)) režiimi.

Artikkel 319.

Saksamaa kohustub võtma kasutusele meetmed, millistega saab tagada, et igasugune Saksamaa õhulaev, milline lendab oma territooriumi kohal, alluks tulede ja signaalide, lennusõidu ning lennuväljade kohal ning läheduses lendamise suhtes kasutatavatele eeskirjadele, millisel kujul need on kehtestatud Liidu- ja sellega Ühinenud Riikide vahel sõlmitud õhusõitu puudutavate lepingutega.

Artikkel 320.

Kohustused, millised on pandud peale käesoleva Osa määruste sätetega, jäävad jõusse kuni 1. jaanuarini 1923.a., kui Saksamaad juba varem Rahvasteliitu ei võeta, või kui ta saab Liidu- ja sellega Ühinenud Riikidelt nõusoleku nimetatud Riikide vahel sõlmitud õhusõitu puudutava Konventsiooniga liitumiseks

XII Osa.

Sadamad, vee- ja raudteed.

I Jagu.

Üldmäärused.

Artikkel 321.

Saksamaa kohustub tagama transiidivabaduse läbi oma territooriumi kõige paremal viisil rahvusvahelise transiidi teostamiseks mööda teid, raudteid, laevatatavatel veeteedel ja kanalitel, isikutele, kaupadele, posti vedavatele laevadele, vagunitele ja autodele, mis tulevad mingist Liidu ja sellega Ühinenud Riigist, naaberriigist või mittenaaberriigist, ja sel eesmärgil on territoriaalvetest läbisõit lubatud. Isikud, kaubad, laevad*) ((laevad = ka purjekad. 1924.a. olid veel enamuse kalalaevadest purjelaevad. Viimast tuleb ka esimeste juures arvestada, kui seda laevaliiki ka mainitud ei ole. K. L.)), purjekad, vagunid ja posti veo vahendid ei allutata mingitele transiidimaksudele või asjatute kulude- või kinnipidamistele ja neil hakkab Saksamaal olema õigus oma riigis kasutatavale režiimile, kõiges, mis puudutab makse ja soodustusi, aga samuti kõigis teistes suhetes.

Transiitkaubad vabastatakse igasugustest tollimaksudest või muudest analoogilistest maksudest.

Igasugused koormised või kohustused, millised raskendavad transiitvedusid, peavad olema mõistlikud, pidades silmas suhtlemise tingimusi. Mitte mingid mahaarvamised, soodustused või piirangud ei tohi sõltuda, otse ega kaudselt, sellest, kes on omanik, või laeva või muu transpordivahendi päritoluriigist, milliseid oleks pidanud või peaks olema rakendatud läbisõidu mingis osas või üldse tervikuna.

Artikkel 322.

Saksamaa kohustub mitte sisse seadma ega säilitama mingit kontrolli oma territooriumist läbivedavate transpordiettevõtete üle emigrantide transiitveol sinna ja tagasi, väljaspool neid meetmeid, millised on hädavajalikud selleks, et konstateerida, et reisijad on tõesti läbisõidul; ta ei luba mingil ühendusteedest huvitatud laevanduskompaniil, ega mingil teisel organisatsioonil, ühingutel või eraisikutel, osaleda mingil viisil sel eesmärgil loodud administratiivsetes teenistustes või teostada selles suhtes otsest või kaudset mõjutamist.

Artikkel 323.

Saksamaa võtab endale kohustuse mitte seada sisse otseseid või kaudseid vahet- või eeliste tegemisi, kuivõrd see puudutab makse, lõive või keelde, millised puutuvad sellele territooriumile sisse- või väljaveosse, ja pidades kinni eralistest, käesolevas Rahulepingus sisalduvatest tingimustest, kuivõrd need ei puuduta sellele territooriumile sõitvate või sealt välja sõitvate, sõltuvalt sisenemise või väljasõidu piirist, kaupade või isikute veo tingimusi ning hindu, või iseloomust, kuuluvusest või transportvahendite lipust (kaasaarvatud õhutransport), või siis laeva, vaguni, õhulaeva või mingi muu veovahendi esialgsest või vahetust lähtumise punktist, selle lõplikust või vahepealsest sihtotstarbest, liikumismarzuudist või ümberlaadimise punktidest, või siis sõltuvalt sellest, et kaubad on sisse- või väljaveetud otse Saksamaa sadamate kaudu või kaudselt

välismaise sadama kaudu, või siis sõltuvalt sellest, et kaubad on veetud sisse- või välja mööda mere-, maa- või õhuteed.

Saksamaa võtab enda peale kohustuse, eriti, mitte seada ühele Liidu- või sellega Ühinenud Riigi sadamatele, laevadele või purjekatele mitte mingeid lisamakse, mitte mingeid otseseid või kaudseid preemiaid Saksamaa sadamatest või Saksamaa laevadel, või mingi teise Riigi laevadel, täpsemalt, kombineeritud tariifide näol ja allutada mingites Liidu ja sellega Ühinenud Riikide sadamate kaudu liikuvaid isikuid või kaupu, välja- või sisseveo eest, mingitele formaalsustele või kinnipidamistele, millistele need isikud või need kaubad ei oleks olnud allutatud siis, kui nad oleksid läbinud Saksamaa sadama või mingi teise Riigi sadama, või kui nad oleksid kasutanud Saksamaa või mingi teise Riigi laeva.

Artikkel 324.

Kõik vajalikud otsused peavad olema vastu võetud, administratiivsest ja tehnilisest vaatevinklist võttes, et kiirendada, võimalust mööda kaupade Saksamaa piiridest läbiimbumist ja et kergendada nende kaupade piiridest ülesaatmist, tegemata vahet selles, kas need tuuakse Liidu- või sellega Ühinenud Riikide territooriumile või viiakse sealt välja ja liiguvad sealt läbi transiidi korras materiaalsetes tingimustes, eriti arvestades teedel tagatud liikumise ja teeninduse kiirust, sarnaselt sellele, milliseid kasutavad samasugused Saksamaa kaubad samasugustes edasiveo tingimustes.

Täpsemalt, kiirelt riknevate kaupade vedu peab olema teostatud sellise kiirusega ja ettenähtud tingimustel ja tolliformaalsused tule teostada sellise ruti ja täpsusega, et kaupade vedu oleks koheselt võimalik jätkata kokkulepitud aegadel väljuvatel rongidel.

Artikkel 325.

Liidu- ja sellega Ühinenud Riikide meresadamad hakkavad kasutama kõiki soodustusi ja kõiki alandatud tariife, millised on kehtestatud Saksamaa raudteedel või laevateedel Saksamaa sadamate, või mingi teise Riigi kasuks.

Artikkel 326.

Saksamaa ei saa keelduda mingite tariifide või kombineeritud tariifide tarvitusele võtmisest, millise eesmärgiks oleks ühe Liidu ja sellega Ühinenud Riigi sadamatele eeliste andmine, analoogiliselt neile, milliseid ta andis oma sadamatele või mingi teise Riigi sadamatele.

II Jagu

Laevandus.

I Peatükk.

Laevasõidu vabadus.

Artikkel 327.

Liidu- ja sellega Ühinenud Riikide kodanikud, aga samuti nende varad ja laevad hakkavad kasutama Saksamaa kõigis sadamates ja sisevetel kõigis suhetes ühesugust režiimi, milline on kehtestatud Saksamaa kodanike, varade ja laevade suhtes.

Täpsemalt, igasuguse Liidu- ja sellega Ühinenud Riigi laevadel on lubatud vedada Saksamaa territooriumil igasuguseid kaupu ja reisijaid kõikidesse sadamatesse või kohtadesse või kõigist sadamatest või kohtadest ja millistes Saksamaa laevad võivad sõita ja mitte raskematel tingimustel, kui on rahvuslikele laevadele kehtestatud tingimused; nad seatakse ühele pulgale rahvuslike laevadega, kuivõrd see puudutab igasuguseid sadama või kai soodustusi, kaasaarvatud soodustused sadamasse jäämiseks, peale- või maha laadimiseks, pontoone, sildumist, lootsi, majaka, karantiini makse ja igasuguseid koormisi ja analoogilisi makse, millised nad ka ei oleks ja milliseid nõutakse välja Riigi nimel ja Valitsuse kasuks, avalik-õiguslikelt isikutelt, korporatsioonidelt või ükskõik millistelt asutustelt.

Sel juhtumil, kui Saksamaa oleks võimaldanud mingile Liidu ja sellega Ühinenud Riigile või igasugusele teisele välisriigile enamsoodustusrežiimi, siis selline režiim laiendatakse viivitamatult kõigile Liidu- ja sellega Ühinenud Riikidele.

Isikute ja laevade liiklusele ei hakata tekitama mingeid teisi raskendusi, peale nende, millised tulenevad tolli-, politsei- ja sanitaareeskirju, immigratsiooni ja emigratsiooni, aga samuti keelatud kaupade sisse- ja väljavedu puudutavatest määrustest. Need määrused, mõistlikud ja ühtlustatud, ei tohi kasutult liiklemist raskendada.

II Peatükk.

Sadamate vaba-tsoonid.

Artikkel 328.

Vabad tsoonid, millised eksisteerisid Saksamaa sadamates enne 1. augustit 1914.a., säilitatakse. Need vabad tsoonid ja need millised käesoleva Lepingu jõuga võidakse luua Saksamaa territooriumil, allutatakse järgnevates artiklites sätestatud korrale.

Vabasse tsooni saabuvaid või sealt välja veetavad kaupu ei saa allutada mingitele sisse- või väljaveo maksudele, väljaspool juhtu, milline on sätestatud Artikkel 330. määrustes.

Vabatsooni sisenenud laevad ja kaubad võivad olla allutatud maksudele, millised on nähtud ette sadama juhtimise, ülalpidamise ja parandamise kulude katteks, aga ka erinevate sisseseadete kasutamise eest, kuivõrd need taksid on mõistlikud, pidades silmas tehtud kulutusi ja mis on nõutud välja artikkel 327. määrustega ette nähtud võrdsetes tingimustes.

Kaubad ei või olla allutatud mingitele teistele maksudele või lõivudele, peale statistilise maksu, suuruses, mis ei ületa *1. per 1.000 ad valorem*, milline maks on nähtud erandlikult ette sellise asutuse ülalpidamiseks, millisele on tehtud ülesandeks koguda andmeid sadama kaubakäibe kohta.

Artikkel 329.

Soodustused, millised on antud ladude sisseseadmiseks, aga samuti kaupade pakkimiseks ja ümberpakkimiseks, peavad vastama hetke kaubanduslikele vajadustele. Igasugune toode, millise tarvitamine on vabas tsoonis lubatud, võetakse välja aktsiiside ja muude maksude alt, millised need ka ei oleks, peale ülalpool Artikkel 328. määrustes sätestatud statistikamaksu.

Käesoleva artikli ettekirjutusi puudutavalt ei tohi erinevasse kodakondsusesse kuuluvate isikute ega erineva päritoluga või sihtotstarbe alusel teha mingeid vahettegemisi.

Artikkel 330.

Sisseveomakse võib panna toodetele, mis väljuvad vabatsoonist selleks, et olla kasutatud selles riigis, millises sadam asub. Vastupidi, väljaveo tolli võib panna antud riigist vabatsooni veetavatele toodetele. Need sisse- ja väljaveo tollid peavad olema kehtestatud ühtedel ja samadel alustel ja ühtedel samadel määradel, nagu lähtetollid, milliseid rakendatakse teistel antud asjast huvitatud riigi tollipiiridel. Teisest küljest, Saksamaa jätab end ilma õigusest kehtestada mingite nimetuste all mingi sisse-, välja- või transiitmaksu toodetele, mida veetakse transiidi korras läbi Saksamaa territooriumi ja mis liiguvad vabatsoonist või sellesse või mingisse teise riiki või saabuvad sellest.

Saksamaa peab kehtestama määrused, et raud- ja veeteedel, millised tagavad vabatsoonidesse normaalse ligipääsu, teostatavat läbivedu tagada ja garanteerida.

III Peatükk.

Elbet, Oderit, Nemenit (Russtrom-Memel-Niemen) ja Doonaud puudutavad määrused.

1° Üldmäärused.

Artikkel 331.

Rahvusvahelisteks kuulutatakse:

Elbe (Labe), alates Vltavaga (Moldau) suubumisest ja Vltava (Moldau) suubumisest Parga juures;
Oder (Odra) suubumisest Oppa;
Niemen (Russtrom-memel-Niemen) alates Grodnost;
Danube alates Ulm'ist;
ja nende jõgede süsteemi kogu laevatatav osa, milline oma olemuselt tagab merele pääsu enam kui ühele riigile, kaupade ühelt laevalt teisele laadimisega või selleta, aga samuti külgkanalid ja voolusängid, millised olid ehitatud kas nimetatud jõgede süsteemi looduslike laevatatavate lõikude kahekordistamiseks või parandamiseks, või siis ühe ja sama voolusängi looduslikult laevatatava lõigu ühendamiseks.

Seesama hakkab puudutama ka Rein-Doonau laevateed, juhul kui see tee oleks seadistatud Artikkel 353. määrustes sätestatud tingimuste järgi.

Artikkel 332.

Eelmises Artiklis rahvusvahelisteks kuulutatud veeteedel on kodanikud, varad ja kõikide riikide Lipud pandud täiesti ühele pulgale, et ei tehtaks mingit vahet kodanike, varade või mingi Riigi lipu kahjuks, viimaste ja kodanike vahel, kõige kaldalähedasema Riigi varade ja lippude või Riigi vahel, milliste kodanikud, varad ja lipp kasutab enamsoodustusrežiimi.

Siiski, Saksamaa laevad võivad teostada reisijate ja kaupade vedu regulaarsete reiside teel ühe Liidu ja sellega Ühinenud Riigi sadamate vahel vaid selle viimase poolt välja antud spetsiaalse loa alusel.

Artikkel 333.

Makse, millised võivad jõe erinevates osades erineda, võidakse võtta laevateed või sellele juurdepääse kasutatavelt laevadelt, kui eksisteerivad konventsioonid ei sisalda vastupidist väitvaid määrusi. Need peavad olema eranditult nähtud ette, õiglasel viisil,

laevatatavuse tagamiseks või jõesängi või sellele ligipääsude parandamiseks, või siis laevanduse arendamise huvides tehtavate kulude katteks. See tariif peab olema arvestatud neid kulusid arvestades ja see peab olema üles riputatud sadamates. Neid makse hakatakse kehtestama sellisel viisil, et ei peaks veost üksikasjalikult üle vaatama, kui siis, juhtumil, mil kahtlustatakse pettust või õigusrikkumist.

Artikkel 334.

Reisijate, laevade ja kaupade transiitvedu teostatakse kooskõlas I Jaos sätestatud üldiste tingimustega.

Kui rahvusvahelise jõe mõlemad kaldad kuuluvad ühe ja sama Riigi koosseisu, siis transiitkaubad võivad olla pitseeritud või antud tolliagentide valve alla. Kui jõgi moodustab piiri, siis transiitkaubad ja reisijad vabastatakse igasugustest tolliformaalsustest; kaupade peale- ja mahalaadimine, aga samuti reisijate pardale võtmine ja maale laskmine võib toimuda siis maabumise-riigi poolt nimetatud sadamates.

Artikkel 335.

Jõevoogudel, nagu ka laevatatavate, ülalpool mainitud jõesängide suudmetel, ei või võtta mingeid makse, peale nende, millised on nähtud ette käesoleva Osa määrustes.

See määrus ei hakka takistama kaldariikide poolset tollimaksude, kohalikke makse või aktsiisimaksude kehtestamise õigust, seda enam sadamates võetavate mõistlike ja ühtlaste, tõstekraanade, elevaatorite, kaldaplatside, ladude ja teiste analoogiliste rajatiste kasutamise eest, avalikustatud tariifide alusel, maksude kehtestamist.

Artikkel 336.

Spetsiaalse rahvusvahelise laevatatava jõgedesüsteemi korrashoiu ja selle parandamisega tegeleva organisatsiooni puudumisel peab iga kaldariik võtma ettenähtud viisil vastu vastavad hädavajalikud määrused, et tagada ohutu ning heas seisukorras olev jõeliiklus.

Kui mingi üks Riik hoidub oma kohuste täitmisest kõrvale, siis igal kaldariigil või Rahvusvahelises Komisjonis esindatud riigil on õigus apelleerida sellel eesmärgil Rahvasteliidu poolt asutatud kohtuvõimude poole.

Artikkel 337.

Samamoodi toimitakse neil juhtudel, mil mingi kaldariik alustas mingite tööde teostamist, milline võinuks jõe rahvusvahelises lõigus teha kahju laevaliiklusele. Eelmises Artiklis mainitud kohtuvõim võib teha nende tööde peatamise või lõpetamist nõudva ettekirjutuse, kuid oma otsuse tegemisel arvestades seda, et maa niisutamise, veevoolujõu kasutamise, kalapüügi või teistel rahvuslikel õigustel, millised on olemas kõigi kaldariikide ja teiste Rahvusvahelises Komisjonis esindatud Riikide nõusoleku juhul, on laevanduse vajaduste suhtes eelisseisund.

Rahvasteliidu kohtuvõimude poole pöördumine ei too kaasa tööde peatamist.

Artikkel 338.

Ülalpool, Artiklites 332-337 sätestatud režiim asendatakse režiimiga, milline kehtestatakse laevateede suhtes, Üldise Konventsiooniga, milline peab olema koostatud Liidu- ja sellega Ühinenud Riikide poolt ning kiidetud heaks Rahvasteliidus, millisega nimetatav Konventsioon võtaks rahvusvahelise iseloomu. See konventsioon võib olla rakendatav spetsiaalselt kogu ülalpool nimetatud Elbe (Labe), Oderi (Odra), Niemen (Russtrom-Memel-Niemen) ja Doonau jõgedesüsteemi või selle osa, aga ka muude nimetatud jõgedesüsteemi elementide suhtes, millised võidakse üldisesse määratlusse võtta.

Saksamaa kohustub, kooskõlas Artikkel 379. määrustega, liituma eelpoolnimetatud Üldise Konventsiooniga, aga samuti igasuguste kehtivate rahvusvaheliste kokkulepete ja määruste muutmiste kavadega, millised on kehtestatud nii nagu öeldud alljärgnevas Artikkel 343. määrustes.

Artikkel 339.

Saksamaa loovutab asjast huvitatud Liidu ja sellega Ühinenud Riikidele maksimaalselt kolme kuise tähtaja jooksul, peale teavitamist, milline tema poolt tehakse, osa puksiire ja laevu, millised jäävad registreeritud, Artikkel 331., nimetatud jõgede süsteemi sadamate juurde, peale nende äravõtmist, milline peab olema teostatud restitutsioon või reparatsiooni korras. Saksamaa loovutab samuti igasuguseid Liidu ja sellega Ühinenud Riikidele nende süsteemide kasutamiseks hädavajalikke materjale.

Loovutatud puksiiride ja laevade arv ning loovutatud materjali hulk, ning samuti nende jaotamine teostatakse ühe või mitme Ameerika Ühendriikide poolt nimetatud Vahekohtu poolt, arvestades sellesse puutuvate Poolte seaduslikke vajadusi ja põhinedes konkreetselt laevanduse viie aasta ennesõjaaegsel käibel.

Kõik loovutatud laevad peavad olema täies varustuses ja heas korras, olema kõlblikud kaupade veoks ja valitud välja viimati ehitatud laevade hulgast.

Käesolevas artiklis ettenähtud loovutamiste eest nähakse ette hüvitus, millise üldsuurus, milline on kehtestatud vahekohtute või vahekohtunike poolt kindlaksmääratud üldsummana, ei või mitte mingil juhul ületada loovutatud materjali esialgset maksumust ja see arvestatakse maha Saksamaalt võetavatest summadest; selle tagajärjel Saksamaa hakkab maksuma omanikele hüvitust.

2° Spetsiaalselt Elbet, Oderit, Nemenit (Russtrom-Memel-Niemen) ja Doonaud puudutavad määrused.

Artikkel 340.

Elbe (Labe) asetatakse Rahvusvahelise Komisjoni juhtimise alla, milline hakkab koosnema:

- 4.-jõega piirnevate Saksa Riikide esindajast;
- 2.-Tsehhoslovakkia Riigi esindajast;
- 1.-Suurbritannia esindajast;
- 1.-Prantsusmaa esindajast;
- 1.-Itaalia esindajast;
- 1.- Belgia esindajast;

Milline ka ei oleks kohalviibivate liikmete arv, on igal Delegatsioonil selline liikmete arvuga võrdne häälte arv, milline on talle antud.

Kui mõned neist esindajatest ei ole veel ametisse käesoleva Lepingu jõustumise hetkeks, siis sellegi poolest ei ole Komisjoni otsused vähemkehtivad.

Artikkel 341.

Oder (Odra) asetatakse Rahvusvahelise Komisjoni juhtimise alla, milline hakkab koosnema:

- 1.- Poola esindajast;
- 3.-Preisimaa esindajast;
- 1.- Tsehhoslovakkia Riigi esindajast;
- 1.-Suurbritannia esindajast;
- 1.-Taani esindajast;
- 1.- Rootsi esindajast.

Kui mõned neist esindajatest ei ole veel ametisse käesoleva Lepingu jõustumise hetkeks, siis sellegi poolest ei ole Komisjoni otsused vähemkehtivad.

Artikkel 342.

Rahvasteliidu poole ühe Niemen (Russtrom-Memel-Niemen) äärse riigi esitatud palve alusel asetatakse Rahvusvahelise Komisjoni juhtimise alla, milline hakkab

koosnema iga kaldaäärse riigi ühest esindajast ja kolmest Rahvasteliidu poolt nimetatud esindajast.

Artikkel 343.

Rahvusvahelised Komisjonid, millised on nähtud ette Artiklites 340 ja 341., tulevad kokku kolmekuise tähtaja jooksul, lugedes käesoleva Lepingu jõustumise päevast. Rahvusvaheline Komisjon, milline on nähtud ette Artikkel 342. määrustega, koguneb kolme kuulise tähtaja jooksul, lugedes ühe kaldaäärse riigi poolt sellekohase palve esitamise päevast. Igaüks neist Komisjonidest asub viivitamatult kehtivate rahvusvaheliste kokkulepete ja määruste revideerimise kava väljatöötamise juurde. See kava koostatakse kooskõlas üldise, Artikkel 338. määrustes ettenähtud Konventsiooniga, kui see on juba sõlmitud; vastasel juhul koostatakse revideerimise kava kooskõlas ülalpool toodud Artiklite 332-337. määruste sätetega.

Artikkel 344.

Eelnevas artiklis nimetatud kavad peavad spetsiaalselt määratlema:

- a) valima Rahvusvahelise Komisjoni asupaiga ja kehtestama selle esimehe nimetamise korra;
- b) määratlema selle volituste mahu, täpsemalt, kuid võrd see puutub jõgedesüsteemi korraldamist ja parandamist, rahandusliku korda, maksude kehtestamise- ja võtmise korda ja laevatamise reguleerimist puudutavaid töid;
- c) jõe ja selle lisajõgede, millise suhtes hakatakse rakendada rahvusvahelist režiimi, osade piiritlemine.

Artikkel 345.

Käesoleval ajal Elbe (Labe), Oder (Odra) ja Niemen (Russtrom-Memel-Niemen) laevandust reguleerivad rahvusvahelised kokkulepped jäävad ajutiselt kehtima kuni ülalpool nimetatud kavade revideerimiseni. Kuid kõigil juhtudel, mil need kokkulepped ja eeskirjad osutuksid olevaks vasturääkivuses eelnevate Artikkel 332-337. määruste sätetega või üldise Konventsiooniga, milline pidi sõlmitama, siis eelistada tuleb selle viimati mainitu määrusi.

3° Doonau puudutavad spetsiaalsed määrused.

Artikkel 346.

Euroopa Doonau Komisjon hakkab uuesti teostama neid volitusi, millised tal olid enne sõda. Kuid, ajutiselt, hakkavad selle Komisjoni koosseisu kuuluma ka Inglismaa, Prantsusmaa, Itaalia ja Rumeenia esindajad.

Artikkel 347.

Alates sellest punktist, millisest katkeb Euroopa Komisjoni kompetents, pannakse Artikkel 219 sätestatud Doonau süsteem järgmisel viisil moodustatud Rahvusvahelise Komisjoni juhtimise alla:

2 esindajat jõe kaldal asuvate Saksa Riikide poolt;
1 esindaja iga teise jõe kaldal asuva Riigi poolt;
1 esindaja iga muu, jõesst eemal asuva Riigi poolt, millised on tulevikus esindatud Euroopa Doonau Komisjonis.

Kui mõned neist esindajatest ei ole enne käesoleva Rahulepingu jõustumist ametisse nimetatud, siis sellegi poolest on Komisjoni otsused kehtivad.

Artikkel 348.

Eelneva Artikli määrustega ettenähtud Rahvusvaheline Komisjon tuleb, peale käesoleva Rahulepingu jõustumist, kokku võimalikult kiiresti ja võtab ajutiselt, kooskõlas Artiklite 322-337 määruste sätetega, enda-peale ajutiselt jõe juhtimise, seni kuni Doonau lõplik statuut ei ole Liidu ja sellega Ühinenud Riikide poolt nimetatud Riikide poolt kindlaks määratud.

Artikkel 349.

Saksamaa kohustub tunnistama režiimi, milline kehtestatakse Doonau üle, Liidu ja sellega Ühinenud Riikide poolt nimetatud Riikide Konverentsi poolt; see Konverents, millisel võivad kohal viibida Saksamaa esindajad, tuleb, peale käesoleva Rahulepingu jõustumist, aasta pärast kokku.

Artikkel 350.

Lõppeb Raudsete Väravate ((Iron Gates, Железных Ворот)) juures tehtavate tööde mandaat, milline on antud välja 13 juulil 1878.a.Berliini traktaadi Artikkel 57. alusel Austria-Ungarile ja mis on viimase poolt loovutatud Ungarile. Komisjon, millisele on selle jõe osa juhtimine, võtab vastu otsuseid arvete reguleerimise üle, pidades kinni

käesoleva Rahulepingu rahanduslikest määrustest. Makse, milliste võtmine võiks osutuda hädavajalikuks, ei või mitte mingil juhul võtta Ungari.

Artikkel 351.

Sel juhtumil, mil Tšehhoslovakkia Riik, Serbia-Horvaadi-Sloveeni Riik või Rumeenia võtsid ette, Rahvusvahelise Komisjoni loal või mandaadiga, piiri moodustava jõgede süsteemi korrastamise, parandamise, piiramise või muid töid, siis need riigid saavad õiguse kasutada jõe vastaskaldal, aga ka nende territooriumist välja jäävas jõesängi osas, kõiki vajalikke soodustusi, et nende tööde teostamiseks ja jätkamiseks teha hädavajalikke uuringuid.

Artikkel 352.

Saksamaa kohustub Euroopa Doonau Komisjonile tasuma, sellele sõja ajal tekitatud kahjude eest, igasuguste restitutsioonidega, reparatsioonidega ja hüvitistega.

Artikkel 353.

Juhtumil, mil rajatakse suure vooluga laevatee Rein –Doonau, siis Saksamaa kohustub rakendama nimetatud tee suhtes Artiklites 332-338. ettenähtud režiimi.

IV Peatükk.

Reini ja Mosellet puudutavad määrused.

Artikkel 354.

Käesoleva Lepingu jõustumisega jätkab 17 oktoobri 1868.a. Mannheim'i Konventsioon, kaasaarvatud selle allkirjastamise protokoll, alljärgnevates tingimustes Reini laevatamise reguleerimist.

Nimetatud Konventsiooni ja selle üldise Konventsiooni, mis näidatud ülalpool Artikkel 338. määrustes, millist rakendatakse Reini suhtes, mõnede määruste vasturääkivuste korral, eelistatakse üldise Konventsiooni määrusi.

Kuue kuulise tähtaja jooksul, lugedes käesoleva Lepingu jõustumisest, Artikkel 355. nimetatud Keskkomisjon tuleb kokku, et koostada Mannheim'i Konventsiooni revideerimise kava. See kava peab olema koostatud kooskõlas üldise Konventsiooni määrustega, kui see selleks päevaks sõlmitakse ja esitatakse Keskkomisjonis esindatud Suurriikidele.

Saksamaa teatab nüüd kohe ülalpool näidatud viisil koostatud kavaga liitumisest.

Peale selle, muudatused, millised on näidatud järgnevates artiklites, kantakse viivitamatult Mannheimi Konventsiooni.

Liitlas- ja nendega Ühinenud Riigid säilitavad enesele õiguse nõustuda sellel põhjusel Hollandiga.

Artikkel 355.

Mannheim'i Konventsiooniga ettenähtud Keskkomisjon hakkab koosnema 19. liikmest ja nimelt:

2- Hollandi esindajat;

2-Sveitsi esindajat;

4-jõega piirnevate Saksamaa Riikide esindajat;

4-Prantsusmaa esindajat, kes peale selle nimetavad Komisjoni Esimehe;

2-Suurbritannia esindajat;

2-Itaalia esindajat;

2-Belgia esindajat.

Keskkomisjoni asupaigaks saab Strasbourg.

Milline ka ei oleks kohalviibivate liikmete arv, on igal Delegatsioonil selline liikmete arvuga võrdne häälte arv, milline on talle antud.

Kui mõned neist esindajatest ei ole enne käesoleva Lepingu jõustumist ametisse nimetatud, siis sellegi poolest on Komisjoni otsused kehtivad.

Artikkel 356.

Kõikide rahvaste laevad ja veosed hakkavad omama kõiki õigusi ja privileege, millised on antud laevadele millised kuuluvad Reini laevandusele ja nende kaupadele.

Mitte ükski ülalpool nimetatud Mannheimi Konventsiooni Artiklites 15-20. ja 26. määrustes ja Lõppprotokolli artikkel 4. või hilisemates Konventsioonides sisalduv määrustest, ei hakka olema takistuseks igasuguste rahvaste laevade ja ekipaažide vabale laevatamisele Reinil ja veeteedel, milliste üle nimetatud Konventsiooni rakendatakse, järgides määruste täitmist, mis antud välja Keskkomisjoni poolt, kuivõrd see puutub lootsi teenistust ja teisi politseimeetmeid. Mannheimi Konventsiooni Artikkel 22 ja Lõppprotokolli Artikkel 5. määrusi hakatakse rakendada vaid Reinil registreeritud laevade suhtes. Keskkomisjon määratleb meetmed, millised peavad olema võetud selle kontrollimiseks, kas teised laevad täidavad üldise, Reini laevaliikluse suhtes rakendatava reglemendi määrusi.

Artikkel 357.

Maksimaalselt kolme kuulise tähtaja jooksul teavitamise päevast, milline sellele sellest tehakse, Saksamaa loovutab Prantsusmaale kas puksiirid või laevad, mis võetud nende hulgast, millised jäävad Reini Saksamaa sadamate juurde registreerituks peale äravõtmisi, millised peavad olema teostatud tagastamise või hüvitamisena, või siis Saksamaa Reini Laevaseltside huvide osast.

Laevade ja puksiiride loovutamise juhtudel, need viimased, mis on varustatud vastavate vahendite ja varustusega, peavad olema heas seisukorras, olema võimelised kindlustama Reinil kaubanduslikke suhteid ja olema valitud välja võimalikult uuemate laevade hulgast.

Samasuguseid eeskirju hakatakse rakendada, kuivõrd see puutub Saksamaa poolsesse Prantsusmaale loovutamisse:

1° randumiseks ettenähtud seadeldiste, avatud ruume, dokke, ladusid, sisseseadet jne. suhtes, millist Saksamaa kodanikud või Saksamaa seltsid valdasid Rotterdami sadamas 1. augustil 1914.a.;

2° osaluse või huvide suhtes, milliseid Saksamaa või selle kodanikud omasid eelmainitud kuupäevaks nimetatud sisseseadetele;

Nende loovutamiste suurus ja üksikasjad määratletakse, võttes arvesse asjast huvitatud poolte seaduslikud vajadused, ühe või mitme Ameerika Ühendriikide poolt nimetatud vahekohtuniku poolt, aastaks peale käesoleva Lepingu jõustumist.

Käesolevas artiklis ettenähtud loovutamiste eest on ette nähtud hüvitamine, millise üldsuurus, mis kehtestatud tervikuna võetuna vahekohtuniku või vahekohtunike poolt ja mis ei või mingil juhul ületada kapitali, milline moodustas esialgselt loovutatud materjalide ja sisseseadete maksumus ja see arvestatakse Saksamaalt maha arvatavate summade arvel; Saksamaa peab vastavalt hüvitama omanikele.

Artikkel 358.

Mannheimi Konventsiooni tingimustega või nendega, milliseid seda asendavad, aga samuti käesoleva Lepingu tingimuste arvestamisel saab Prantsusmaa kogu Reini voolusängi ulatuses, milline jääb selle piiri lõpppunktide vahele:

a) Reinist laevatatavatele- ja niisutuskanalitele, nii juba ehitatud, kui veel ehitatavatele, või mingitel teistel eesmärkidel vee võtmise õiguse, aga samuti õiguse teha Saksamaa kaldal igasuguseid selle õiguse kasutamiseks vajalikke töid;

b) erandlik õigus energiale, millist saadakse jõe seadistamisest, tingimusel, et Saksamaale tasutakse tegelikult saadud energiast pool; see makse teostatakse kas rahas või energias ja selle suurus, mis arvestatud energia saamiseks vajalike tööde maksumust maha arvates, erimeelsuste puhul, vahekohtuniku arutelu teel. Sel eesmärgil, vaid Prantsusmaal on õigus selles jõe osas teostada, jõe tõkestamisega või selleta, mida ta energia saamiseks vajalikuks peab. Reinist vee võtmise, allpool ettenähtud õigus on ka Belgial, et varustada, laevakanalit Rein-Maas.

Käesolevas artikli a) ja b) lõigu määrustes ettenähtud õiguste teostamisel ei tohi kahjustada mitte ainult laevatatust ega piirata Reini süngis ega selle harude laevatatavust, millistega see oli asendatud, ega tuua kaasa maksude tõusu, milliseid senini võeti kehtivate Konventsioonide määruste rakendamise korras. Kõik teostatavate tööde projektid peavad olema esitatud Keskkomisjonile, et lasta sellel ülalpool nimetatud tingimuste täitmisel veenduda.

Et tagada ülalpool sisalduvate paragrahvide a) ja b) määruste korralik ja lojaalne täitmine peab Saksamaa:

1° keelab endal teha või rajada jõe paremal kaldal, Prantsusmaa piiri vastas, mingit külkanalit või mingi jõeharu;

2° tunnistab Prantsusmaa õigust kai rajamiseks ja paremal kaldal toimetamiseks, et teostada rajatiste ehitamiseks või nende ekspluateerimiseks vajalikke uuringuid, milliseid Prantsusmaa, Keskkomisjoni nõusolekul, võib selle järel otsustada ehitada. Kooskõlas selle nõusolekuga, saab Prantsusmaa õiguse määratleda ja piiritleda hädavajalikud piirkonnad ja võib peale kahekuulist lihtsat teavitamist hõivata seal, Saksamaale hüvitust tasudes, milliste üldsuurus võib olla määratletud Keskkomisjoni poolt, krunte. Saksamaa peab maatükkide omanikele krundid hüvitama, millised on koormatud nende servituutidega või millised jäävad lõplikult nende ehitustööde alla.

Kui Sveitsi seda nõuab, ja kui Keskkomisjon annab selleks oma nõusoleku, siis samasugused õigused antakse talle selle jõe osa suhtes, milline moodustab selle piiri teiste kaldaäärsete riikidega;

3° annab Prantsusmaa Valitsusele kuu aja jooksul, milline järgneb käesoleva Lepingu jõustumisele, üle igasugused plaanid, joonised, kontsessioonide projektid ja eelarved, millised puudutavad Reini rajatise, millistel eesmärkidel need ka ei oleks, mis koostatud või saadud Elsass-Lotrangi Valitsuse või Badeni Suurhertsogiriigi Valitsuse poolt.

Artikkel 359.

Lõikudel, millised moodustavad Prantsusmaa ja Saksamaa vahelise piiri ja pidades kinni eelnevatest tingimustest, ei tohi jõesüngis ega ühel või teisel jõekaldal ilma Keskkomisjoni või selle delegaatide eelneva loata teostada mingeid töid.

Artikkel 360.

Prantsusmaale jääb õigus Elsass-Lotrangi ja Badeni Suurhertsogiriigi Valitsuste vahel sõlmitud lepingutest, Reinil teostada tulnud tööde suhtes, tulenevatest kokkulepetest, kohustustest ja õigustest, loobumise õigus; samuti ta võib need lepingud, käesoleva Lepingu jõustumise päevast lugedes, viie aasta kestel denonsseerida.

Prantsusmaal saab samaviisi meetmete võtmise õiguse nendeks töödeks, millised oleksid olnud Keskkomisjoni poolt hädavajalikeks tunnistatud, et ülalpool Mannheimi säilitada või parandada Reini laevatatavust.

Artikkel 361.

Juhtumil, kui kahekümne viie aastase tähtaja jooksul, lugedes käesoleva Lepingu jõustumise päevast, Belgia otsustaks rajada Ruhrorti rajooni suure läbilaskvusega laevatee Rein-Maas ((Rhine-Meuse)), siis Saksamaa peab rajama, Belgia Valitsuse poolt saadetud plaanide, mis on kiidetud heaks Keskkomisjoni poolt, selle järgi veeteema territooriumil asuva osa.

Belgia Valitsus saab sarnasel juhtumil kohapealseteks hädavajalike uuringute teostamise õiguse.

Juhtumil, mil Saksamaa ei teosta kõiki või osaliselt hädavajalikke töid, siis Keskkomisjon on õiguspädev tema asemel vajalikke korraldusi tegema; sel eesmärgil ta võib, peale lihtsat teavitamist, kahekuulise perioodi möödumisel, määratleda ja piiritleda hädavajalikud maaalad ja hõivata maatükid, hüvituse eest, millise ta kehtestab ja millised makstakse ära Saksamaa poolt.

See laevatee pannakse sellesama administratiivse režiimi alla, nagu ka Rein ja selle esialgsed ehituskulud, kaasaarvatud ülalpool nimetatud hüvitused jaotatakse, Keskkomisjoni asjaajamisel, Riikide vahel, mida kanal läbib.

Artikkel 362.

Saksamaa kohustub nüüdsest Reini Keskkomisjoni ((Central Rhine Commission)), selle õiguspädevusse kalduvate, ettepanekute vastu mitte mingeid vastuväiteid tegema:

1° Mosellel, alates prantsuse-luksemburgi piirist kuni Reinini, tingimusel, et Luksemburg on sellega nõus;

2° Reinile, ülalpool Baselit kuni Constance järveni, Šveitsi nõusolekul;

3° külkanalitele ja jõesängidele, millised olid ehitatud kas looduslikult laevatatavate Reini või Moselle lõikude mitmekordistamiseks või parandamiseks, või siis nende veeteede kahe loodusliku lõigu ühendamiseks, aga samuti igasugused Reini jõgedesüsteemi muud elemendid, millised võiks olla võetud ülalpool Artikkel 338 määrustes ettenähtud üldisesse Konventsiooni.

V Peatükk.

Määrused, millised annavad Tšehhoslovakkia Riigile kasutada põhjapoolseid sadamaid.

Artikkel 363.

Saksamaa annab Hamburgi ja Stettin'i sadamates Tšehhoslovakkia Riigile 99-aastaseks perioodiks ala, milline pannakse vabade tsoonide üldise režiimi alla ja millised hakkavad olema ette nähtud sellest riigist või sellesse Riiki veetavate kaupade otseseks transiidiks.

Artikkel 364.

Nende ruumialade piiramine, nende korraldamine, nende ekspluateerimise viis ja üldse, kõik nende kasutamise tingimused, kaasaarvatud renditasu, kehtestatakse Komisjoni poolt, mis koosneb: ühest Saksamaa delegaadist, ühest Tšehhoslovakkia Riigi delegaadist ja ühest Suurbritannia delegaadist. Need tingimused võivad olla revideeritud, samades vormides, iga 10. aasta möödudes.

Saksamaa kuulutab juba ette, et ühineb sellisel viisil vastuvõetud otsustega.

III Jagu

Raudteed.

I Peatükk.

Rahvusvahelisi vedusid puudutavad määrused.

Artikkel 365.

Kaubad, millised tarnitakse Liidu ja sellega Ühinenud Riikidest Saksamaa, aga samuti Saksamaad transiidi korras läbivad kaubad ja millised tulevad Liidu ja sellega Ühinenud Riikide territooriumilt või lähevad sinna, hakkavad Saksamaa raudteedel kasutama maksude võtmise seisukohast vaadates (arvestades igasuguseid maksete tagastamisi ja preemiaid), soodustusi kõigis teistes suhetes, samasuguste kaupade suhtes rakendatavat enamsoodustusrežiimi, millist rakendatakse mingil Saksamaa liinil veetavate kaupade suhtes, või siseliinidel, või siis välja- sisse- või transiitveol, samasugustes veo tingimustes, eriti veo pikkuse vaatevinklist. Sama reeglit hakatakse rakendada ühe või mitme Liidu või sellega Ühinenud Riikide nõudmisel, kaupade suhtes, millised on nende Riikide poolt nimeliselt nimetatud, millised suunduvad Saksamaalt nende territooriumile.

Rahvusvahelised tariifid, millised on kehtestatud eelmises lõigus sätestatud määrade alusel ja millised toovad kaasa otsesed veokirjad, peavad olema loodud, kui seda nõuab Saksamaalt üks Liidu- ja sellega Ühinenud Riikidest.

Artikkel 366.

Arvestades käesoleva Rahulepingu jõustumise päevast, Kõrged Lepingupoold uuendavad, kuivõrd see neid puudutab ja pidades kinni väljajätudest, millised on toodud ära käesoleva Artikli teises lõigus, kaupade vedu raudteedel puudutavad Konventsioonid ja Kokkulepped, millised on allkirjastatud Bernis 14 oktoobril 1890.a., 20. septembril 1893.a., 16. juulil 1895.a ja 16. juunil 1898.a. ja 19. septembril 1906.a.

Kui viie aastase tähtaja jooksul, käesoleva Rahulepingu jõustumisest arvates, sõlmitakse uus raudteedel reisijate, bagazi ja kaupade veo Konventsioon, milline asendab 14. oktoobri 1890.a. Berni Konventsiooni ja selle ülalpool loetletud lisasid, siis see uus Konventsioon, aga samuti ka neil põhinevad rahvusvahelisi raudtee-vedusid korraldavad lisatingimused hakkavad siduma Saksamaad, isegi siis kui see Riik keeldub Konventsiooni ettevalmistamises osalema või sellega liituma. Kuni uue Konventsiooni sõlmimiseni hakkab Saksamaa arvestama Berni Konventsiooni määrusi koos selle ülalpool toodud täiendustega, aga samuti selle lisatingimustega.

Artikkel 367.

Saksamaa kohustub tegema koostööd nende otseste reisijate ja nende bagazi veo liinide loomisel, milliseid temalt nõuab üks või mitu Liidu ja sellega Ühinenud Riikidest, et tagada raudteel nende ja igasuguste teiste Riikide vahel Saksamaa territooriumi kaudu transiitliiklus; Saksamaa peab hakkama sel eesmärgil võtma vastu ronge ja vaguneid, millised lähtuvad Liidu ja sellega Ühinenud Riikidest, ja suunama neid edasi sellise kiirusega, minimaalselt vähemalt sellise kiirusega võrdselt, millisega liiguvad neil liinidel selle parimad kaugsõidu-rongid. Mitte mingil juhul ei või sellel otseliinil võtta suuremat tasu, millist võetakse Saksamaa samal siseliinil, millist teenindatakse samades kiiruse ning mugavuse tingimustel.

Tariifid, milliseid rakendatakse emigrantide veol mööda Saksamaa raudteid, millised suunduvad Liidu ja sellega Ühinenud Riikide sadamatesse, või sõidavad nende kaudu tagasi, nende samade kiiruse ja mugavuse tingimuste puhul, ei või olla kilomeetri kohta kõrgemad, kui võetakse enamsoodustatud tariifide puhul, arvestades kõiki preemiaid või tagasimakseid, milliseid kasutanuks nimetatud raudteedel mingitest teistest sadamatest lähtuvad või neisse suunduvad emigrandid.

Artikkel 368.

Saksamaa kohustub mitte võtma mingeid tehnilisi, rahanduslikke või administratiivseid meetmeid, nagu: tolli-ülevaatus, üldpolitseilised, sanitaar-politseilised või otseselt üleval pool mainitud otseliine puudutavad kontrolli meetmed või Liidu ja sellega Ühinenud Riikide sadamatesse või neist ära sõitvate emigrantide vedu puudutavaid, millise tulemuseks oleks sellise liikluse raskendamine ja venitamine.

Artikkel 369.

Vedude puhul, milliseid teostatakse osalt mööda raudteed ja osalt sisevete laevastikul, otseste veokirjadega või ilma nendeta, siis eelnevaid määrusi rakendatakse selle teekonna lõigu suhtes, milline kulges mööda raudteid.

II Peatükk.

Raudteede veerev koosseis.

Artikkel 370.

Saksamaa kohustub võtma meetmeid, et Saksamaa vagunid oleksid varustatud seadetega, millised tagavad:

1° nende Liidu ja sellega Ühinenud Riikide, millised osalevad 15. mai 1886.a. ja mis muudetud 18. mail 1907.a. Berni Konventsioonis, liinidel kurseerivate kaubarongidega liitmise võimaluse, takistamata automaatpidurite funktsioneerimist, milline kümne aasta kestel, milline järgneb käesoleva Rahulepingu jõustumisele, võinuks neis riikides olla vastu võetud;

2° nende Riikide vagunite liitmise kõigil Saksamaa liinidel sõitvate kaubarongidega.

Liidu ja sellega Ühinenud Riikide rongide veerev-koosseis hakkab Saksamaa liinidel kasutama seda sama režiimi, millist rakendatakse Saksamaa veerev-koosseisude suhtes, kuivõrd see puudutab liiklust, korras hoidmist ning remonti.

III Peatükk.

Raudteeliinide üleandmine.

Artikkel 371.

Pidades kinni spetsiaalsetest, sadamate, vee- ja raudteede, millised asuvad käesoleva Rahulepingu jõul üleantavatel territooriumitel, üleandmist puutuvatest tingimustest aga samuti rahanduslikest määrustest, millised puudutavad kontsessioonäre ja personalile väljateenitud aastate eest pensioni väljamaksmist, hakkab raudteede üleandmine toimuma järgmistel tingimustel:

1° Kõigi raudteede ehitused ja sisseseade antakse üle täielikult ja heas seisukorras.

2° Üleandmisele kuuluv veerev-koosseis, milline kuulub raudteevõrku, milline loovutatakse täielikult Saksamaa poolt ühele Liidu- ja sellega Ühinenud Riikidest, selle

koosseis antakse tervikuna üle viimase, 11. novembri 1918.a. inventuuri järgi ja normaalses seisukorras.

3° Liinidele, millistel ei ole oma spetsiaalset liikuvkoosseisu, äraandmisel kuuluv osa, milline võrgus eksisteerib ja milline kuulub nendele liinidele, määratletakse Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide ja milles on Saksamaa esindatud, nimetatud ekspertide Komisjoni poolt. Need Komisjonid peavad võtma arvele materjalide kogused, millised on registreeritud nendel liinidel viimase inventuuriga, enne 11. novembrit 1918.a., teede pikkuse, kaasa-arvatud teenistuslikud harud, liikluse liigi ja tiheduse. Nad näitavad samamoodi ära auruvedurid, reisi- ja kaubavagunid, millised kuuluvad igal juhtumil üleandmisele, määratlevad nende ülevõtmise tingimused ja reguleerivad ajutisi kokkuleppeid, millised on hädavajalikud selleks, et tagada nende remonti Saksamaa töökodades.

4° Varud, mööbel ja siseseaded antakse üle samadel tingimustel nagu ((raudtee)) liikuv-koosseis.

Ülalpool toodud lõikudes 3. ja 4. toodud määrusi hakatakse rakendama ka endise Vene Poola liinide suhtes, millised on Saksamaa poolt Saksamaa raudteeliiniga läbi lõigatud, kusjuures need liinid võrdsustatakse osadega, millised on Preisi Riigi raudteevõrgust eraldatud.(?).

IV Peatükk.

Mõningaid raudteeliine puudutavad määrused.

Artikkel 372.

Pidades kinni käesoleva Lepingu spetsiaalsetest tingimustest, kui uute piiride tõmbamise tagajärjel, raudteeliin, milline ühendab ühe ja sama riigi kahte osa, läbib teist riiki, või kui ühes riigis alguse saanud haru lõpeb teises riigis, siis eksploateerimise tingimused reguleeritakse asjast huvitatud Riikide Raudteejuhatuste poolt. Sel juhtumil, mil nendel Juhatustel ei õnnestunud nendes tingimustes kokkuleppele jõuda, siis tekkinud konfliktid peavad lahendama ekspertide Komisjon, milline on moodustatud eelmises artiklis sätestatud korras.

Artikkel 373.

Viieaastase tähtaja jooksul, lugedes käesoleva Lepingu jõustumise päevast, võib Tšehhoslovakkia Riik nõuda raudtee rajamist, milline ühendab Saksamaa territooriumil asuvad Schlauney ja Nachod jaamad. Selle rajamise kulud tuleb tasuda Tšehhoslovakkia Riigi poolt.

Artikkel 374.

Saksamaa kohustub kümne aastase tähtaja jooksul, lugedes käesoleva Lepingu jõustumisest ja nõudmise alusel, millisega tema poole võinuks pöörduda Sveitsi Valitsus, Itaalia Valitsuse nõusolekul, 13 oktoobri 1909.a. St. Gothard raudteed puudutava rahvusvahelise Konventsiooni denonsseerimiseks. Juhtumil, mil selle kokkuleppe denonsseerimise tingimustes kokkuleppele ei jõuta, kohustub Saksamaa kohe võtma vastu Ameerika Ühendriikide poolt nimetatud vahekohtunike otsuse.

V Peatükk.

Üleminekumäärused.

Artikkel 375.

Saksamaa täidab instruksioone, millised talle esitatakse vedude suhtes võimude poolt, mis tegutsevad Liidu ja sellega Ühinenud Riikide nimel:

1° Käesoleva Rahulepingu tingimuste täitmisega seotud sõjaväeüksuste, aga samuti sõjaväe materjalide, varustuse ja toiduainete veol;

2° Ja ajutiselt mõningatesse rajoonidesse toiduainete veol, et kiiremini taastada normaalsed veo tingimused, ning et organiseerida posti- ja telegraafiteenistusi.

IV Jagu

Vaidluste lahendamine ja alaliste määruste ümbervaatamine.

Artikkel 376.

Erimeelsused, millised võivad tekkida asjast huvitatud Riikide vahel käesoleva Rahulepingu käesoleva Osa määruste tõlgendamisel ja rakendamisel, reguleeritakse nõnda, nagu Rahvasteliit ette kirjutab.

Artikkel 377.

Rahvasteliit võib iga hetk teha nende ülalpool toodud Artiklite ümbervaatamise ettepaneku, millised puudutavad alalist administratiivset režiimi.

Artikkel 378.

Käesoleva Rahulepingu jõustumise päevast viie aastase tähtaja möödumisel võivad Artiklite 321-330., 332., 365., 367-369. määrused olla Rahvasteliidu Nõukogu poolt iga hetk ümber vaadatud.

Kui ümbervaatamist ei teostatud, siis mingist ülalpool loetletud Artiklite määrusest saadud kasud ei saa, eelmises lõigus sätestatud tähtaja möödumisel mingi Liidu ja sellega Ühinenud Riigi poolt, mingi selle ühe territooriumi osa, millise suhtes ei olnud vastastikulist ((kasu saamist)) rakendatud, eest välja nõuda. Viie aastast tähtaega, millise kestel vastastikulisust ((kasu saamist)) ei ole välja nõutud, võib olla Rahvasteliidu Nõukogu poolt pikendatud.

V Jagu.

Spetsiaalsed määrused.

Artikkel 379.

Kahjustamata spetsiaalseid kohustusi, millised on talle pandud käesoleva Rahulepinguga Liidu ja sellega Ühinenud Riikide kasuks, Saksamaa kohustub ühinema igasuguse Üldise Konventsiooniga, milline puudutab rahvusvahelise transiidi režiimi, laevateid, sadamaid ja raudteid, milline võib olla sõlmitud, Rahvasteliidu heakskiidul, Liidu ja sellega Ühinenud Riikide poolt käesoleva Rahulepingu jõustumise päevast, viieaastase tähtaja jooksul.

VI Osa.

Kiel'i kanalit puudutavad määrused.

Artikkel 380.

Kiel'i kanal ja sellele juurdepääsud peavad alati olema vabad ja avatud õhesugustel alustel kõikide rahvaste sõja- ja kaubalaevadele, millised ei ole Saksamaaga sõjajalal.

Artikkel 381.

Kõigi Riikide kodanikud, varad ja laevad, kuivõrd see puudutab makse, teenistuslikke soodustusi ja on kanali kasutamisel ka kõigis teistes suhetes asetatud täiesti ühele alusele, nõnda, et ei tehtaks mingit vahet mingi Riigi kodanike, varade ja laevade ning aluste kahjuks ja viimaste ja Saksamaa ning enam soodustatud rahvuse kodanike, varade ja laevade ning aluste vahel.

Isikute ja laevade ning aluste liiklusele ei tohi tekitada mingeid tõkkeid, peale nende, millised on tingitud politseid, tolli, sanitaarettekirjutusi, emigratsiooni või migratsiooni puudutavatest määrustest, aga samuti neid, millised puudutavad keelatud kaupade välja- või sissevedu. Need määrused peavad olema mõistlikud ja ühesugused ega ei tohi suhtlemist ilmaasjata raskendada.

Artikkel 382.

Kanalit või selle ligipääse kasutatavatelt laevadelt ja alustelt võib välja nõuda vaid makse, millised on õiglaselt ettenähtud kanali või selle juurdepääsude laevatatavuse tagamiseks või selle parandamiseks või siis laevaliikluse huvides tehtud kulude katmiseks. Nende lõivude tariif arvutatakse välja nende kulude arvel ja see peab olema sadamates üles riputatud.

Need lõivud kehtestatakse sellisel viisil, et ei tuleks teostada veose üksikasjalikku ülevaatust, kui siis, vaid pettuse ja õigusrikkumise katse kahtluse puhul.

Artikkel 383.

Transiitkaubad võivad olla pitseeritud või antud tolliagentide valve alla; kaupade peale- ja mahalaadimine, aga samuti reisijate pealevõtmine või maalelaskmine võib toimuda vaid Saksamaa poolt nimetatud sadamates.

Artikkel 384.

Kiel'i kanalil, nagu ka selle juurdepääsul ei tohi võtta mingeid teist liiki makse, muid, milliseid ei ole käesoleva Lepinguga ette nähtud.

Artikkel 385.

Saksamaa on kohustatud võtma vastavaid meetmeid, et kõrvaldada laevaliiklust ohustavaid või raskendavaid takistusi ning hoidma laevatatavus heas korras. Ta ei tohi kanalil ja selle ligipääsul võtta ette laevatatavust kahjustavaid tõid.

Artikkel 386.

Juhtumil, kui rikutakse Artikkel 380-386. määrusi või tekivad erimeelsused nende artiklite tõlgendamisel, on igal asjast huvitatud Riigil õigus apelleerida sel eesmärgil Rahvasteliidu poolt moodustatud kohtusse.

Selleks, et hoida ära Rahvasteliitu väikse tähtsusega küsimuste esitamise, Saksamaa seab Kiel'is sisse kohaliku võimu, milline on õiguspädev asju esmase instantsina läbi vaatama ja rahuldama, võimalikkuse piires kaebusi, millised olid esitatud asjast huvitatud Riikide konsulaaragentide poolt.

XIII Osa.

Töö.

I Jagu.

Töö organiseerimine.

Võttes arvesse, et Rahvasteliidul on üleüldise rahu kehtestamise eesmärk ja et selline rahu võib põhineda vaid sotsiaalse õigluse printsiibil;

Võttes arvesse, et eksisteerivad töötajad, millised toovad suurele isikute hulgale kaasa ebaõigluse, viletsuse ja puuduse, mis sünnitab sellist rahulolematust, et tekitatakse oht üleüldisele rahule ja harmooniale ja võttes arvesse, et neid tingimusi on tarvis kindlasti parandada: näiteks, kuivõrd see puudutab töötundide reglementeerimisse, tööpäeva ja töönädala maksimaalse pikkuse kehtestamist, töökäte palkamist, tööpuudusega võitlust, sündsat eksisteerimist tagava töötasu garanteerimist, töötajate kaitset tavaliste või kutsehaiguste ja tööõnnetuste eest, laste, alaealiste ja naiste kaitset, vanadus- ja invaliidsuspensiooni, välismaal töötajate huvide kaitset, liitude vabaduse printsiibi kehtestamist, kutse- ja tehnilise väljaõppe organiseerimine ning muude analoogiliste meetmete võtmist;

Võttes arvesse, et mingi riigi poolt tõeliselt humaanse töörežiimi mittevastuvõtmine takistab teiste riikide, millised soovivad parandada töötajate saatust nende endi maades, jõupingutusi;

Kõrged Lepingupooled, olles tiivustatud õiguse ja humaansuse tunnetest, aga ka sooviga tagada kestav üleüldine rahu, nõustusid järgmises:

I Peatükk

Organisatsioon.

Artikkel 387.

Asutatakse alaline organisatsioon, millisele tehakse ülesandeks töötada sissejuhatuses sõnastatud programmi elluviimise nimel.

Rahvasteliidu esialgsed Liikmed saavad selle organisatsiooni Esialgseteks Liikmeteks ja ka tulevikus toob Rahvasteliidu liikmelisus kaasa ka nimetatud organisatsiooni Liikmeks saamise.

Artikkel 388.

Alaline organisatsioon hakkab hõlmama:

1° Liikmete esindajate Üldkonverentsi;

2° Artikkel 393. määruste sätetega ettenähtud Administratiivse Nõukogu juhtimise all olevat Rahvusvahelist Tööstööbürood.

Artikkel 389.

Liikmete esindajate Üldkonverents võib tulla kokku iga kord, kui selleks vajadus tekib ja vähemalt kord aastas. See hakkab koosnema iga Liikme neljast esindajast, kellest peavad kaks olema Valitsuse Delegaadid ja kaks muud hakkavad vastavalt esindama ühelt poolt tööandjaid ja teiselt poolt iga Liikme töövõtjatest kodanikke.

Iga Delegaati võivad saata tehnilised nõunikud, kelle arv ei või ületada kahte iga üksiku istungjärgu päevakorda võetud küsimuse kohta. Kui Konverentsi arutelu võetakse spetsiaalselt naisi puudutavaid küsimusi, siis neist isikutest, kes on kaasatud tehnilisteks nõunikeks, peab äärmisel juhul üks olema naissoost.

Liikmed kohustuvad nimetama esindatava riigi valitsusväliseid delegeate ja tehnilisi nõunikke kooskõlas nii tööandjate, kui ka töövõtjate mõjukamate ametühinguorganisatsioonide sooviga, tingimusel, et sellised organisatsioonid eksisteerivad.

Tehnilisteks nõunikel lubatakse sõna võtta vaid selle delegaadi palvel, kelle juurde ta kuulub ja Konverentsi Esimehe spetsiaalse loa alusel; nad ei või hääletamistel osaleda.

Delegaat võib Esimehele nimele esitatud kirjaliku avalduse alusel nimetada ühe oma tehnilistest nõunikest enda asetäitjaks ja nimetatud asetäitja saab sellisena võimaluse osaleda aruteludel ja hääletamistel.

Delefaatide ja tehniliste nõunike perekonnanimi antakse Rahvusvahelisele Töübüroole teada iga Liikme Valitsuse poolt.

Delefaatide ja tehniliste nõunike volitused kontrollitakse Konverentsi poolt üle, milline võib kohalviibivate delefaatide kahekolmandikulise poolthääldenamusega keelata ära mingi delefaadi või tehnilise nõuniku, keda ta ei pea käesoleva Artikli määruste tingimustega kooskõlas nimetatuks, istungile lubamise.

Artikkel 390.

Igal delefaadil on õigus individuaalselt hääletada kõigis Konverentsile arutamiseks esitatud küsimustes.

Sel juhtumil, mil üks Liikmetest ei nimetanud üht oma valitsusvälistest delefaatidest, kellele tal on õigus, siis teine valitsusväline delefaat saab õiguse osaleda Konverentsi aruteludel, kuid ta ei saa hääletusõigust.

Sel juhtumil, kui Konverents, Artikkel 389 määruste sätetega antud volituste jõul, lükkas mingi ühe Liikme delefaadi istungjärgule lubamise mandaadi tagasi, siis käesoleva Artikli määrusi hakatakse rakendada nõnda, justkui antud delefaati ei oleks üldse nimetatud.

Artikkel 391.

Konverentsi istungjärgud hakkavad toimuma Rahvasteliidu asupaigas või igasuguses teises kohas, milline võib olla kindlaks määratud Konverentsi poolt ühel eelneval istungjärgul kohalviibivate deputaatide kahekolmandikulise poolthääldenamusega vastuvõetud otsuse alusel.

Artikkel 392.

Rahvusvaheline Töübüroo asutatakse Rahvasteliidu asupaigas ja see hakkab kuuluma Liiga üldisesse koosseisu.

Artikkel 393.

Rahvusvaheline Töübüroo pannakse Administratiivse Nõukogu juhtimise alla, mis koosneb kahekümne neljast isikust, kes nimetatakse ametisse kooskõlas algjärgnevate määrustega:

Rahvusvahelise Töübüroo Administratiivne Nõukogu moodustatakse järgmisel viisil:

Kaksteist Valitsusi esindavaid isikuid;

Kuus isikut, kes on valitud tööandjate esindajatena Konverentsi delefaatideks;

Kuus isikut, kes on valitud teenistujate ja tööliste ((töövõtjate)) esindajatena Konverentsi delegaatideks;

Kaheteistkümnest Valitsusi esindavatest isikust kaheksa nimetatakse Liikmeteks olulisematest tööstusriikide poolt, aga neist neli nimetatakse Valitsuste delegaatidena Konverentsi Liikmeteks, erandiks ülalpool nimetatud kaheksa liiget.

Erimeelsused, millised võivad tekkida sellises küsimuses, nagu, millised riigid omavad suuremat tööstuslikku tähendust, lahendatakse Rahvasteliidu poolt.

Administratiivse Nõukogu Liikme mandaat kehtib kolm aastat. Vakantsete kohtade täitmise viis ja teised sarnased küsimused reguleeritakse Administratiivse Nõukogu poolt, tingimusel et otsused kinnitatakse hiljem Konverentsi poolt.

Administratiivne Nõukogu valib ühe oma liikmetest Esimeheks ja kehtestab oma reglemendi ja koosolekutele kogunemise aja. Spetsiaalse istungjärk peab toimuma iga kord, kui vähemalt kümme Nõukogu Liiget selleks kirjaliku palve esitavad.

Artikkel 394.

Rahvusvahelise Töübüroo juhiks on Direktor, kes nimetatakse ametisse Administratiivse Nõukogu poolt, kellelt ta saab juhiseid ja kelle ees ta vastutab Büroo eduka funktsioneerimise eest, aga ka igasuguste temale usaldatud ülesannete täitmise eest.

Direktor või tema asetäitja hakkavad osalema kõigil Administratiivse Nõukogu istungitel.

Artikkel 395.

Rahvusvahelise Töübüroo personali valib välja Direktor. Tehtud valik peab täielikult tagama erinevatest riikidest pärit isikute maksimaalse tööviljakuse. Mingi arvu neist isikutest peavad moodustama naised.

Artikkel 396.

Rahvusvahelise Töübüroo funktsioonid haaravad igasuguste töötajate elutingimuste ja töörežiimi puudutavate andmete tsentraliseerimist ja nende rahvusvahelist reglementeerimist, aga täpsemalt, selliste küsimuste tundmaõppimist, millised on rahvusvaheliste konventsioonide sõlmimiseks esitatud Konverentsi aruteludele, aga samuti igasuguste Konverentsi poolt ettekirjutatud spetsiaalsete uuringute teostamine.

Temale tehakse ülesandeks valmistada ette Konverentsi istungjärku päevakord.

Ta hakkab täitma, kooskõlas käesoleva Rahulepingu käesoleva Osa tingimustega, temal lasuvaid kohustusi, kuivõrd see puudutab igasuguseid rahvusvahelisi vaidlusküsimusi.

Ta hakkab prantsuse-, inglise- ja sellises keeles, millises Administratiivne Nõukogu peab sobivaks, koostama ja välja andma perioodilist bulletääni, mis on pühendatud rahvusvahelist huvi pakkuvat tööstust ja tööd puudutavatele küsimustele.

Üldiselt talle antakse, peale käesolevas Artiklis määratletute, veel igasugused õigused ja funktsioonid, milliseid Konverents peab sellele sobivaks anda.

Artikkel 397.

Liikmete tööstuse ja tööküsimustega tegelevad ministeeriumid võivad suhelda Rahvusvahelise Tööstuse Administratiivse Nõukogu Direktoriga vahetult oma Valitsuse esindaja kaudu või siis sellise esindaja puudumisel, mingi teise ametiisiku kaudu, kes on ametlikult kvalifitseeritud ja sel eesmärgil asjast huvitatud Valitsuse poolt nimetatud.

Artikkel 398.

Rahvusvaheline Tööstuse Büroo võib paluda Rahvasteliidu Peasekretäri koostöös igasugustes küsimustes, millistes sellist koostööd saab teha.

Artikkel 399.

Iga Liige hakkab maksma kinni oma delegaatide ja nende tehniliste nõunike aga ka Konverentsi ja Administratiivse Nõukogu istungjärgudel osalevate, vastavalt asjaoludele, esindajate sõidu ja elamiskulusid.

Igasugused teised Rahvusvahelise Tööstuse Büroo, Konverentsi või Administratiivnõukogu istungjärgu kulutused tasutakse Direktorile, Liiga üldeelarvest, Rahvasteliidu Peasekretäri poolt.

Direktor hakkab, kooskõlas käesoleva Artikli määruste sätetega, igasuguste temale eraldatud vahendite kasutamise eest vastutama Rahvasteliidu Peadirektori ees.

II Peatükk

Protseduurid.

Artikkel 400.

Administratiivne Nõukogu valmistab oma Konverentsile ette päevakorra igasuguse küsimuste suhtes, milline on kooskõlas käesoleva Artikli määruste sätetega, kellegi Liikme Valitsuse või mingi teise Artikkel389. määrustes sätestatud organisatsiooni poolt esitatud.

Artikkel 401.

Direktor peab täitma Konverentsi Sekretäri funktsioone ja peab neli kuud enne iga istungjärgu algust teavitama kõigile Liikmetele istungjärgu päevakorra, ning nende kaudu valitsusväliste delegaatidele, kui need viimased on selleks nimetatud.

Artikkel 402.

Igal Liikmete Valitsusel on õigus vaidlustada üks või mitu istungjärgu päevakorda võetud käsitusasja. Neid vastuväiteid põhjendavad motiivid peavad olema üksikasjalikult ära toodud Direktorile adresseeritud seletuskirjas, kes peab need edastama Alalise Organisatsiooni liikmetele.

Asjad, milliste suhtes vastuväited esitatakse, jäävad sellegipoolest päevakorda, kui Konverents kohalviibivate delegaatide kahekolmandikulise poolthäälte enamusega nõnda otsustab.

Igasugune küsimus, millise suhtes Konverents sama kahekolmandikulise poolthäälte enamusega otsustab, et see tuleb läbi vaadata (teisiti, kui see on nähtud ette eelmise lõigu määrustega), siis see asi võetakse järgmise istungjärgu päevakorda.

Artikkel 403.

Konverents määratleb oma kodukorraeeskirjad; ta valib omale esimehe; ta võib nimetada Komisjone, millistele tehakse ülesandeks igasugustes küsimustes, milliseid ta peab lähemalt tundmaõppimiseks vajalikuks, ettekannete esitamine.

Konverentsil võetakse otsused vastu kõigil juhtudel kohalviibivate Liikmete lihthäälteenamusega, kui käesoleva Rahulepingu käesoleva Osa teiste Artiklite määrustega ei ole ettenähtud suuremat poolthäälteenamust.

Mitte mingit hääletamist ei peeta kehtivaks, kui antud häälte hulk ei ületa poolt istungjärgul viibivate delegaatide arvust.

Artikkel 404.

Konverents võib võtta tema poolt asutatud Komisjonidesse tehnilisi nõunikke, kellele antakse nõuandev, kuid mitte otsustav hääleõigus.

Artikkel 405.

Kui Konverents otsustab päevakorra asja puutuva ettepaneku vastuvõtmise poolt, siis ta ka määratleb, kas need ettepanekud võtavad järgnevalt loetletud kuju:

a) "ettepanek", milline peab olema esitatud läbivaatamiseks Liikmetele, et anda sellele rahvusliku seaduse jõud, või teisiti: b) või rahvusvahelise konventsiooni kavana, milline peab olema Liikmete poolt ratifitseeritud.

Mõlematel juhtumitel on vajalik, et ettepanek või konventsiooni kava oleks vastu võetud, saada kohalviibivate Konverentsi delegaatide lõpphääletusel kahekolmandikuline poolthälte enamus.

Üleüldiseks rakendamiseks mõeldud ettepaneku või konventsiooni kava väljatöötamisel peab Konverents pöörama tähelepanu riikidele, millise kliima, tööstusorganisatsioonide puudulik areng või muud erilised asjaolud muudavad tööstuse oluliselt erinevaks ja ta hakkab soovitama selliseid muudatusi, milliseid ta tunnistab hädavajalikeks selleks, et see vastaks sellistele riikidele omastele tingimustele.

Üks ettepaneku või konventsiooni kava eksemplar allkirjastatakse Konverentsi Esimehe või Direktori poolt ja antakse üle Rahvasteliidu Peasekretärile. See viimane annab selle ettepaneku või konventsiooni kava kinnitatud koopiad üle igale Liikmele.

Iga Liige moodustab aastase tähtaja jooksul, Konverentsi istungjärgu lõppemise päevast arvates, või kui sellisest aastasest tähtajast erandlike asjaolude tõttu pole võimalik kinni pidada, siis esimesel võimalusel, kuid mitte hiljem kui kaheksateist kuud peale Konverentsi istungjärgu sulgemist, andma ettepaneku või konventsiooni kava võimule või võimudele, milliste kompetentsi antud küsimus kuulub, et see pöörata seaduseks või võtta vastu muid meetmeid.

Kui asi puudutab ettepanekuid, siis Liikmed teavitavad Peasekretäri võetud meetmetest.

Kui asi puudutab konventsiooni kava, siis vastava võimu või võimudelt selleks nõusoleku saanud Liige teatab tema poolsest konventsiooni formaalsest ratifitseerimisest Peasekretärile ja võtab selliseid meetmeid, millised on hädavajalikud nimetatud konventsiooni määruste elluviimiseks.

Kui ettepanek ei too kaasa seadusandlikku akti või muid seda ettepanekut elluviivaid meetmeid, või kui see konventsiooni kava ei saa võimu või võimude, millise kompetentsi antud küsimus kuulub, heakskiitu, siis Liiget ei allutata mingitele teistele kohustustele.

Sel juhtumil, kui jutt käib föderaalset Riigist, millise võim ühineb konventsiooniga tööd puudutavates asjades, mis on allutatud mõningatele piirangutele, siis Valitsus saab konventsiooni kava läbivaatamise õiguse, millise suhtes rakendatakse neid piiranguid, kui lihtsat ettepanekut, ja sel juhtumil rakendatakse käesoleva Artikli määrusi, kuivõrd need puutuvad ettepanekusse.

Ülalpool toodud Artiklit tuleb tõlgendada kooskõlas alltoodud printsiibiga:

Mitte mingil juhtumil ei hakata nõudma üheltki Liikmelt, kui Konverentsi poolt vastu võetud ettepanek või konventsiooni kava, juba antud riigi seadusandlusega töötajatele antud kaitse vähendamist.

Artikkel. 406.

Igasugune sellisel viisil ratifitseeritud konventsioon registreeritakse Rahvasteliidu Peasekretäri poolt ja see hakkab siduma vaid seda ratifitseerisid Liikmeid.

Artikkel 407.

Igasugune kava, milline selle tervikuna lõpphääletusel ei kogu kohalviibivate liikmete kahekolmandikulist poolthäälte enamust, võib saada spetsiaalse konventsiooni asjaks nende Alalise Organisatsiooni Liikmete vahel, kes seda soovivad.

Igasugune sarnane spetsiaalne konventsioon peab olema saadetud asjast huvitatud Valitsuste poolt Rahvasteliidu Peasekretärile, kes annab selle registreerimise korralduse.

Artikkel 408.

Igaüks Liikmetest kohustub Rahvusvahelisele Töübüroole esitama igaaastase ettekande meetmetest, millised on tema poolt võetud, et viia ellu neid konventsioone, millisega ta on ühinenud. Need ettekanded koostatakse Administratiivse Nõukogu poolt etteantud vormi järgides ja need peavad sisaldama viimases nõutud andmeid. Direktor esitab nendest ettekannetest tehtud kokkuvõtte lähimal Konverentsi istungjärgul.

Artikkel 409.

Igasugune kaebus, milline on adresseeritud Rahvusvahelisele Töübüroole tööliste kutseühingu või tööandjate organisatsiooni poolt, millise sisu järgi keegi Liikmetest ei taganud piisavalt konventsiooni täitmist, millisega nimetatud Liige ühines, võib olla Administratiivse Nõukogu poolt antud üle Valitsusele, millise vastu kaebus on esitatud ja sellele Valitsusele võib teha antud küsimuses sellise avalduse, millise tegemist ta peab vajalikuks, esitamise ettepanek.

Artikkel 410.

Kui mõistliku tähtaja jooksul Valitsuse poolt, millise vastu avaldus esitati, mingit avaldust ei tehta, või kui saadud avaldus ei osutu Administratiivse Nõukogu poolt rahuldavaks tunnistatud, siis viimasel on õigus avaldada laekunud kaebus ja vajaduse korral ka antud vastus.

Artikkel 411.

Igaüks Liikmetest võib esitada teise Liikme suhtes Rahvusvahelisele Töübüroole kaebuse, kes tema arvates ei taganud rahuldaval viisil Konventsiooni, millise see või teine ratifitseeris, eelnevate Artiklite jõul, täitmise.

Administratiivne Nõukogu võib, kui ta peab seda sobivaks ja eelkõige kui alljärgnevalt sätestatud korras pöörduda Uurimiskomisjoni poole, pöörduda, Artikkel 409. määrustes sätestatud korras Valitsuse poole, millise suhtes on kaebus esitatud.

Kui Administratiivne Nõukogu ei pea vajalikuks kaebusest sellele Valitsusele, millise suhtes see on esitatud, teavitada, või peale seda, kui oli selline teavitamine tehtud, ei saanud mõistliku tähtaja jooksul mingit Administratiivset Nõukogu rahuldavat vastust, siis Nõukogu võib teha korralduse Uurimiskomisjoni moodustamiseks, millise ülesandeks saab tõstatatud küsimuse uurimine ning saadud tulemustest ettekande esitamine.

Seesama kord võib olla rakendatud Nõukogu poolt, kas siis enda kohustusest tulenevalt, või ühe Konverentsi deputaadi kaebuse alusel.

Kui küsimus, milline on tõstatatud Artiklite 410. või 411. määruste sätete alusel, laekub Administratiivsesse Nõukogusse, siis Valitsus, millise vastu on kaebus esitatud, kui tal ei ole oma esindajat Administratiivses Nõukogus, saab oma esindaja nimetamise õiguse, et osaleda antud asjas Nõukogu aruteludel. Päevast, mil need arutelud peavad aset leidma, teavitatakse õigeaegselt Valitsust, millise vastu kaebus on esitatud.

Artikkel 412.

Uurimiskomisjon moodustatakse järgmisel viisil:

Iga Liige kohustub, käesoleva Rahulepingu jõustumise päevast kuue kuu jooksul, nimetama kolm tootmisküsimustes kompetentset isikut, kellest üks on peremeeste ((ettevõtjate)) esindaja, teine töötajate ((töövõtjate)) ja kolmas peab olema nii esimestest kui teistest sõltumatute isikute hulgast. Kõigi selliste isikute kogum moodustab nimekirja, millest hiljem hakatakse Uurimiskomisjoni liikmeid valima.

Administratiivsel Nõukogul on eelpoolnimetatud isikute õiguspädevuse kontrolli õigus ja võib kohal viibivate esindajate kahekolmandikulise poolthääle enamusega vastuvõetud otsusega taandada nende isikute kandidatuurid, kelle nimetamise õiguslikud alused ei vastanud käesoleva Artikli määrustes sätestatud eeskirjadele.

Administratiivse Nõukogu nõudmisel nimetab Rahvasteliidu Peasekretär kolm isikut, kes on valitud kolme kategooria isikute nimekirjadest, et moodustada Uurimiskomisjoni, aga peale selle, nimetab ühe neist isikutest nimetatud Komisjoni Juhatajaks. Mitte ükski sellisel viisil nimetatud kolmest isikust ei tohi sõltuda ühestki kaebusest otseselt huvitatud Liikmest.

Artikkel 413.

Sel juhtumil, kui kaebus võinuks olla Artikkel 411. määruste sätete alusel Uurimiskomisjoni suunatud, iga Liige, sõltumata sellest, kas nad on kaebusest otse puudutatud või mitte, kohustuvad Komisjoni käsutusse andma igasuguseid nende käsutuses olevaid kaebuse asja puutuvaid materjale.

Artikkel 414.

Uurimiskomisjon, peale asja üksikasjalikku uurimist, koostab ettekande, millisesse ta kannab kõik tuvastatud faktid asjaoludest, millised võimaldavad täpselt määratleda vaidluse mahtu, aga samuti ettepanekuid, milliseid nad loevad vajalikuks formuleerida kaebuse esitanud Valitsuse nõudmiste rahuldamiseks rakendamisele tulevate meetmete ja nende rakendamise tähtaegade suhtes.

See ettekanne näitab, vastaval juhtumil, samamoodi ära need majanduslikud sanktsioonid kaebuse esile kutsunud Valitsuse suhtes, millise vastu Komisjon pidas sobivaks ja õiglaseks nende rakendamist teiste Valitsuste poolt.

Artikkel 415.

Rahvasteliidu peasekretär edastab Uurimiskomisjoni ettekande igale vaidlusest huvitatud poole Valitsusele ja kindlustab selle avaldamise.

Iga asjast huvitatud Valitsus peab teavitama Rahvasteliidu Peasekretäri ühe kuu jooksul sellest, kas ta võtab või ei võta Komisjoni ettekandes sisalduvad ettepanekud vastu, aga sel juhtumil, kui ta neid vastu ei võta, siis kas ta soovib seda vaidlust edasi anda Rahvasteliidu Rahvusvahelise Alalise Kohtusse.

Artikkel 416.

Sel juhtumil, mil üks Liikmetest ei võtnud ettepaneku või konventsiooni kava suhtes Artikkel 405. ettekirjutatud meetmeid, on igal Liikmel õigus sellest teavitada Rahvusvahelist Alalist Kohut ((koda)).

Artikkel 417.

Rahvusvahelise Alalise Kohtu ((koja)) otsused, millised puudutavad kaebust või küsimust, millised olid talle üle antud kooskõlas Artiklite 415 või 416. määruste sätetega, edasikaebamisele ei kuulu.

Artikkel 418.

Uurimiskomisjoni võimalikud otsused või ettepanekud võivad olla Rahvusvahelise Alalise Kohtu poolt kinnitatud, parandatud või tühistatud, milline peab vastavatel juhtudel näitama ära need majanduslikku laadi sanktsioonid, milliseid ta loeks sobivaks rakendada süüdi oleva Valitsuse suhtes ja milliste rakendamist teiste Valitsuste poolt ta peaks õiglaseks.

Artikkel 419.

Kui mingi Liige ei hakka ettenähtud aja jooksul arvestama kas Uurimiskomisjoni ettekandes sisalduvate ettepanekutega või siis Rahvusvahelise Alalise Kohtu lahendiga, siis igasugune Liige võib nimetatud Liikme suhtes võtta neid majanduslikku laadi sanktsioone, milliseid Uurimiskomisjoni ettekandes või Kohtukoja lahendis kuulutatakse antud juhul rakendatuks.

Artikkel 420.

Süüdi olev Valitsus võib igal hetkel teavitada Administratiivset Nõukogu, et ta võttis Uurimiskomisjoni ettepanekutele vastavad või siis Rahvusvahelise Alalise Kohtu otsuses sisalduvad hädavajalikud meetmed ja võib paluda Nõukogu, et Rahvasteliidu Peasekretäri poolt moodustataks nende sõnade kontrollimiseks volitatud Uurimiskomisjon. Sel juhtumil hakatakse rakendada Artiklite 412, 413, 414, 415, 417 ja 418. määrustes sätestatud tingimusi ja kui Uurimiskomisjoni ettekanne või Rahvusvahelise Alalise Kohtu otsus on süüdistatava Valitsuse kasuks, siis teised Valitsused on kohustatud viivitamatult tühistama majanduslikku laadi meetmed, milliseid nad võtsid nimetatud Riigi suhtes.

III Peatükk.

Üldmäärused.

Artikkel 421.

Liikmed kohustuvad rakendada Konventsioone, millistega nad ühinesid käesoleva Rahulepingu käsitletava Osa määruste tingimustega kooskõlas, ka nende kolooniate või valduste ja nende protektoraatide suhtes, millised ei oma täielikku omavalitsust ja seejuures järgmiste väljajätmisega:

1° Et konventsioon ei ole, kohalike tingimusi arvestades, rakendatav;

2° Et need muudatused, millised oleksid konventsiooni kohalikele tingimustele sobivaks kohandamiseks hädavajalikud, võiksid olla sellesse tehtud.

Iga Liige hakkab teavitama Rahvusvahelist Töübürood sellisest otsusest, millist ta kavatses teha, kuivõrd see puudutab mingit tema, täielikku omavalitsust mitteomavat kolooniat või valdust või iga ta protektoriaadi.

Artikkel 422.

Parandused käesoleva Rahulepingu käesoleva Osa suhtes, milliseid võetakse vastu Konverentsi poolt kohalviibivate delegaatide kahekolmandikulise poolthälte enamusega ja kuuluvad täitmisele, kui nad ratifitseeritakse Riikide poolt, millise esindajad moodustavad Rahvasteliidu Nõukogu ja selle Liikmete kolmeneljandikulise poolthälte hääleteenamusega.

Artikkel 423.

Igasugused käesoleva Rahulepingu käesoleva Ossa ja selle alusel hiljem selle alusel Liikmete poolt sõlmitud konventsioonidesse puutuvad küsimused või vaidlused antakse lahendamiseks üle Rahvusvahelisele Alalisele Kohtule.

IV Peatükk.

Üleminekumäärused.

Artikkel 424.

Konverentsi esimene istungjärk toimub oktoobris 1919.a. Istungjärgu toimumise koht ja aeg kehtestatakse allpool toodud Lisas.

Selle eelmainitud istungjärgu kokkukutsumise ja organiseerimise tagab sel eesmärgil ülalpool mainitud Lisas nimetatud Valitsus. Valitsust hakkab sel eesmärgil aitama, kuivõrd see puudutab dokumentide ettevalmistamist, Rahvusvaheline Komisjon, millise liikmed nimetatakse juba eelmainitud Lisas.

Selle esimese istungjärgu ja igasuguse järgneva istungjärgu kulud, kuni selle hetkeni, kuni osutub võimalikuks kanda Rahvasteliidu eelarve krediile vastavad summad, erandiks delegaatide ja tehniliste nõunike sõidule tehtavad kulud, jaotatakse Liikmete vahel Ülemaailmse Postiliidu Büroole kehtestatud proportsioonides.

Artikkel 425.

Seni kuni Rahvasteliitu ei ole moodustatud saadetakse igasugused materjalid, millised tulnuks käesoleva Artikli määruste alusel Rahvasteliidu Peasekretärile, Rahvusvahelise Töübüroo Direktori kätte hoiule, kes annab need üle Peasekretärile.

Artikkel 426.

Kuni Rahvusvahelise Alalise Kohtu moodustamiseni on vaidlused, millised peavad olema esitatud käesoleva Rahulepingu käsiloleva Osa jõuga sellesse esitatud, antakse üle Rahvasteliidu Nõukogu poolt nimetatud kolmest liikmest moodustatud Kohtule.

Lisa.

Rahvusvahelise Töübüroo esimene, 1919.a. toimuv istungjärk.

Konverents toimub Washingtonis.

Konverentsi kokkukutsumise palve esitatakse Ameerika Ühendriikide Valitsusele.

Rahvusvaheline Organiseerimiskomitee hakkab koosnema seitsmest liikmest, kes on nimetatud, vastavalt päritolule, Ameerika Ühendriikide, Suurbritannia, Prantsusmaa, Itaalia, Jaapani, Belgia ja Šveitsi Valitsuse poolt. Komitee võib, kui ta peab seda hädavajalikuks, kutsuda juurde teisi Liikmeid ja nimetada oma esindajaid nende hulka.

Päevakord tuleb järgmine:

1° 8 – tunnise tööpäeva või 48- tunnise tööpäeva printsiibi rakendamine.

2° Tööpuuduse ärahoidmine ja selle tagajärgedega võitluse vahenditesse puutuvad küsimused.

3° Naiste tööhõive:

a) Enne või pärast sünnitamist (kaasaarvatud emadusega seotud toetuse maksmise küsimus);

b) Öötöö;

c) Tervistkahjustavatel töödel;

4° Laste tööhõive:

- a)Tööle lubamise iga.
- b)Öötöö.
- c)Tervistkahjustavatel töödel.

5° 1906.a. Bernis „Tööstusettevõtetes naiste öötöö ärakeelamise“ ja „Valge (kollase) fosfori tuletikutootmises kasutamises ärakeelamise“ suhtes vastu võetud Rahvusvaheliste Konventsioonide laiendamine ja rakendamine.

II Jagu.

Üldprintsüübid.

Artikkel 427.

Kõrged Lepingupooled, tunnistades, et palgatöötajate füüsilisel, moraalsel ja intellektuaalsel heaolul on rahvusvahelisest vaatevinklist sisuline tähtsus, lõid selle kõrge eesmärgi saavutamiseks, I Jao määrustega ettenähtud, alalise organismi ja mis on ühendatud Rahvasteliidu organismiga.

Nad tunnistavad, et kliima, moraali ja kommete erinevused majanduslikus olukorras ja tootmistraditsioonides raskendavad töötingimustes viivitamatut absoluutse ühesarnasuse saavutamist. Kuid, olles täiesti veendunud, et tööd ei tule vaadelda lihtsalt kui kaubaartiklit, nad arvavad, et töötingimuste reglementeerimisel on olemas meetodid ja printsüübid, milliste rakendamiseks tuleb teha pingutusi kõigi tootmisühenduste poolt, kuivõrd erilised tingimused, millistes nad võivad osutada, seda lubaksid.

Nende meetodite ja printsüüptide hulgast peavad Kõrged Lepingupooled eriti tähtsateks ja kiireloomulisteks neist järgmisi:

- 1.Ülalpool väljakuulutatud, kui juhtivat printsüüpi, et tööd ei tule vaadelda lihtsalt kui kaubaartiklit või kauplemise objekti.
- 2.Töövõtjatele ja tööandjatele igasugustel, legaalsel, eesmärkidel liitude loomise õigust.
- 3.Töötajatele sellise töötasu maksmist, milline tagab neile vastava, nagu seda antud ajal nende maal mõistetakse, elatustaseme.
- 4.Kaheksatunnise tööpäeva või neljakümne kaheksa tunnise töönädala eesmärgiks kehtestamise, millise poole tuleb püüelda kõikjal, kus selleni ei ole veel jõutud.
- 5.Iganädalase minimaalselt 24 tunnise puhkuse kehtestamise, milline peaks iga kord, võimalusel, olema pühapäeval.
- 6.Laste tööhõive ärakeelamine ja mõlemast soost alaealiste tööjõu kasutamisel hädavajalike piirangute rakendamise kohustus, et nad saaksid jätkata õpinguid ning igakülgset füüsilist areneda.
- 7.Võrdse töö eest, soost olenemata, võrdse töötasu maksmise printsüüpi.
- 8.Eeskirjad, millised on igas riigis antud välja töötingimuste kohta, peavad tagama kõigile riigis seaduslikult elavatele töötajatele õiglase majandusliku režiimi.

9. Iga Riik peab organiseerima inspeksiooni teenistuse, et kindlustada töötajate kaitset tagavate seaduste ja korralduste elluviimise ning millisesse võetakse ka naised tööle.

Neid printsiipe ja neid meetodeid ammendavateks või lõplikeks kuulutamata, Kõrge Lepingupoole eeldavad, et need sobivad Rahvasteliidu poliitika suunamiseks ja kui need võetakse omaks Rahvasteliidu liikmeks olevate tootmisühenduste poolt ja kui praktikas neid hoitakse vastavate inspektorite kaadri poolt rikkumatud, siis nad levitavad head mõju kogu maailma töövõtjatele.

XIV Osa.

Täitmise garantiid.

I Jagu.

Lääne-Euroopa.

Artikkel 428.

Käesoleva Lepingu Saksamaa poolse täitmise garantiina jäävad Reinist Lääne poole jäävad territooriumid, koos sildade kaitse kindlustustega, 15. aastaseks perioodiks, lugedes käesoleva Lepingu jõustumise päevast, Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide vägede okupatsiooni alla.

Artikkel 429.

((Meile vähetuntud nimed on ingliskeelsest tekstist laenatud. K. L))

Kui Saksamaa hakkab täpselt käesoleva Lepingu tingimustest kinni pidama, siis Artikkel 428. määruste alusel ettenähtud okupeerimist hakatakse, nõnda, nagu allpool öeldud, järkjärgult kahandama:

1° Viie aasta möödudes evakueeritakse :Cologne silla kaitseala ja territooriumid, millised asuvad Ruhr'i jõe voolu suunas tõmmatud joonest põhja pool, mis jookseb seejärel piki Jülich-Duren-Euskirchen-Rheinbach raudteed, siis mööda Rheinbach-Sinzing maanteed kuni kohani kus Ahr suubub Reini; seejuures ülalpool nimetatud teed, raudteed ja paigad jäävad nimetatud evakueerimise tsoonist välja.

2° Kümne aasta möödudes evakueeritakse: Coblenz silla kaitseala ja territooriumid, millised asuvad põhjapool joonest, milline hakkab jooksuma Belgia, Saksamaa ja Hollandi piiride kohtumispunktist, joostes ligikaudu 4 km kauguselt Aix-la-Chapellest Lõunapoolt mööda ja joostes kuni Forst Gemünd'i mäetipuni ja mööda harju, misjärel Urft'i jõe orgu, Ida poolt raudteed, seejärel piki Blankenheim'i, Valdorf'i, Dreis, Ulmen'i kuni Mosell'ini, joostes edasi seda jõgepidi Bremm'ist kuni Nehren'ini, siis Kappel ja Simmeren äärest, joostes seejärel edasi mööda Simmern'i ja Reini vahelise kõrgustikku tippe ja jõudes selle jõe ääres Bacharchni; kõik eelpool mainitud paigad, kurud, teed ja raudteed jäävad evakueerimise tsoonist välja.

3° Viieteistkümne aasta möödudes evakueeritakse: Mainz'i ja Kehl silla kaitsealad ja ülejäänud okupeeritud Saksamaa territooriumi alad.

Kui selleks hetkeks Saksamaa poolse esilekutsumatu kallaletungi garantiid ei hakata Liitlas- ja nendega Ühinenud Valitsuste poolt vaatlema piisavana, siis okupatsioonivägede väljaviimise võib edasi lükata sel määral, millist peetakse nimetatud garantii saamiseks hädavajalikuks.

Artikkel 430.

Sel juhtumil, kui okupatsiooni ajal, või ülalpool nimetatud viieteist aastase perioodi möödumist, Reparatsioonide Komisjon tunnistaks, et Saksamaa keeldub tervikuna või osaliselt käesoleva Lepingu määrustest temale reparatsioonidest tulenevate kohustuste täitmisest, siis Artikkel 429 määrustes nimetatud tsoonid okupeeritakse uuesti viivitatamatult Liitlas- ja nendega Ühinenud jõudude poolt kas täielikult või osaliselt.

Artikkel 431.

Kui viieteistkümne aasta kestel Saksamaa rahuldab kõik käesolevast Lepingust temale tulenevad kohustused, siis okupatsiooniväed viiakse viivitatamatult välja.

Artikkel 432.

Küsimused, millised puudutavad okupatsiooni ja mis ei ole reguleeritud käesoleva Lepinguga, kujutavad endast järgnevate kokkulepete asja, milliseid nüüdsest Saksamaa kohustub kinni pidama.

II Jagu.

Ida-Euroopa.

Artikkel. 433.

Käesoleva Lepingu määruste täitmise garantiina Saksamaa tunnistas lõplikult Brest-Litovski Rahulepingu ja kõigi Lepingute, Konventsioonide ja Kokkulepete, mis sõlmitud tema poolt Venemaa Maksimalistliku Valitsusega ((the Maximalist Government in Russia)) tühistamist ja et tagada rahu ja hea juhtimine Baltimaades ja Leedus, ja et kõik saksa väed, millised asuvad käesoleval ajal nimetatud territooriumitel, naaseksid Saksamaa piiridesse, kui vaid Peamiste Liitlas- ja Ühinenud Riikide Valitsused peavad momenti kohaseks, arvestades nende territooriumite siseolukorda. Need väed peavad hoiduma igasugustest rekvireerimistest, äravõtmistest ja igasugustest muudest sundmeedetest, milliste eesmärgiks on Saksamaale ettenähtud saadetiste hankimine ja nad ei tohi mitte mingil viisil sekkuda sellistesse rahvuslike kaitse meetmete võtmisse, milliseid võivad võtta Eesti, Läti ja Leedu Ajutised Valitsused.

Mitte mingid teisi saksa vägesid ei tohi lasta nimetatud territooriumitele enne nende evakueerimist või peale nende täielikku evakueerimist.

XV Osa.

Erinevad määrused.

Artikkel 434.

Saksamaa kohustub täielikult tunnistama Rahulepingute ja Lisakonventsioonide jõudu, millised sõlmitakse Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide poolt Riikidega, mis sõdisid Saksamaa poolel, nõustuda määrustega, millised võetakse vastu endiste Austria-Ungari Keisririigi, Bulgaaria Kuningriigi ja Otomani Keisririigi territooriumite suhtes ja tunnustada uusi Riike neis piirides, millised sellisel viisil neile kehtestatakse.

Artikkel 435.

Kõrged Lepingupooled, tunnistasdes Šveitsi kasuks 1815.a. lepingutega tunnustatud garantiisid, eriti, 20. novembri 1815.a. Aktiga antud garantiisid millised

moodustavad endast rahvusvahelisi rahu säilitamise kohustusi, kuid mis konstateerivad, et nende lepingute ja konventsioonide, deklaratsioonide ja muude lisaaktide tingimused, millised puutuvad Savoia neutraliseeritud tsooni, nii nagu see on määratletud Viini Kongressi Lõpp-Akti I Jao Artikkel 92. ja 20 novembri 1815.a. Pariisi Traktaadi 2 Jao Artikkel 3. määrustega, ei vasta enam kaasaegsetele tingimustele. Seetõttu Kõrged Lepingupoold võtavad teadmiseks kokkuleppe, milline sõlmiti Prantsuse ja Šveitsi Valitsuse vahel sellesse tsooni puutuvate tingimuste tühistamise kohta, millised on ja jäävad tühistatuks.

Kõrged Lepingupoold tunnistavad täpselt samuti, et 1815.a. ja teiste Ülem Savoia ((Upper Savoy)) ja Ze Maa ((Земли Же)) ((Gex district)) vabu tsoone puutuvate lisa-aktide, lepingute tingimused ei vasta enam kaasaegsetele asjaoludele ja et Prantsusmaa ja Šveitsi vahel tuleb omavahel reguleerida, vastastikusel kokkuleppel, mõlemate riikide poolt sobivaks peetavatel tingimustel, nende territooriumite režiim.

Lisa.

Šveitsi Föderaalnõukogu teavitas Prantsusmaa Valitsust 5. mail 1919.a., et peale selles siira sõpruse vaimus Saksamaale Liidu ja sellega Ühinenud Riikide poolt esitatud Rahulepingu Artikkel 435. määruste läbivaatamist, ta oli õnnelik, et jõuti otsusele, et selleks võiks nõustuda järgmistel kaalutlustel ja väljajätkudel:

1° Ülem-Savoia ((Haute-Savoie)) neutraliseeritud tsoon;

a) Seatakse tingimuseks, et seni, kuni Föderatsiooni Kojad ei ratifitseeri mõlema Valitsuse vahel sõlmitud Savoia neutraalset tsooni puudutavate tingimuste kokkulepet, ei järgne mõlemalt poolt, seda asja puudutavalt, miskit lõpplikku.

b) Šveitsi Valitsuse poolt ülalpool mainitud tingimuste tühistamiseks antud nõusolek eeldab, kooskõlas vastuvõetud tekstiga, 1815.a. Lepingutega ja eriti 20. novembri 1815.a. Deklaratsiooniga Šveitsi kasuks formuleeritud garantiide tunnistamist.

c) Prantsusmaa ja Šveitsi Valitsuste ülalpool nimetatud tingimuste tühistamise kokkulepet hakatakse pidama kui kehtivat, ainult kui Rahuleping hakkab sisaldama sellist Artiklit, millisena ta oli sõnastatud. Peale selle, Rahulepingu Kokkuleppivad Pooled peavad hakkama püüdma selle poole, et saada nende Riikide nõusolek, millised allkirjastasid 1815.a. Lepingud ja 20. novembri 1815.a. Deklaratsiooni ja kes käesolevat Rahulepingut ei allkirjastanud.

2° Ülem-Savoia ((Haute-Savoie)) ja Ze Maa ((district of Gex)):

a) Föderaalnõukogu teatab, et teeb täiesti formaalsed väljajätkud, kuivõrd see puutub tõlgendamisse, milline tuleb anda deklaratsioonis, mis mainitud ülalpool asuva Artikli viimases lõigus, milline peab olema võetud Rahulepingusse, kus on öeldud, et „1815.a. Lepingute ja teiste lisa-aktide tingimused, millised puudutavad Ülem-Savoia ja Ze Maa vabu tsoone, ei vasta enam kaasaegsetele asjaoludele“. Föderaalnõukogu ka tegelikult ei soovinuks, et selle sõnastusega ühendamisest ei tehtaks järeldust, et ta ühineb määruste tühistamise plaaniga, milliste eesmärgiks on naaberpiirkondadele erilise režiimi, millised tulenevad nende geograafilisest ja majanduslikust asendist ja mis end õigustasid, eeliseid anda.

Föderaalnõukogu arvates asi ei seisneks mitte selles, et muuta tsoonide tollikorraldust, millisena see oli kehtestatud ülalpool nimetatud Lepingutega, kuid ainult selles, et reguleerida enam kaasaegsete majanduslike tingimustega sobivamaks asjast huvitatud rajoonide vahetussuhte kord. Eelnevad märkused olid kutsutud esile Föderaalnõukogus Konventsiooni Kava ettelugemisega, milline puutus tsoonide tulevast ülesehitust, milline oli lisatud 26. aprillil esitatud Prantsuse Valitsuse noodile. Tehes ülalpool mainitud väljajätud, Föderaalnõukogu teatab oma valmisolekust vaadata kõige sõbralikumas vaimus läbi kõik ettepanekud, milliseid Prantsuse Valitsus peab sellel põhjusel sobivaks temale teha.

b)Mõõnatakse, et 1815.a. Lepingute ja teiste Lisa-Aktide tingimused, millised puudutavad vabu tsoone, jäävad kehtima selle hetkeni, kui Šveitsi ja Prantsusmaa vahel sõlmitakse nende territooriumite režiimi reguleerimise suhtes uus kokkulepe.

II.

Prantsuse Valitsus pöördus 18 mail 1919.a. allpool järgneva noodiga, vastuseks eelnevas Artiklis toodud pöördumisele, Šveitsi Valitsuse poole:

Möödunud 5. mai noodiga, Šveitsi Missioon Pariisis soovitses teavitada Prantsuse Vabariigi Valitsust Föderaalvalitsuse liitumisest Artikli kavaga, milline peaks olema võetud ühelt poolt Liidu ja sellega Ühinenud Riikide ja teiselt poolt Saksamaaga sõlmitava Rahulepingu teksti.

Prantsuse Valitsus võttis rõõmuga teadmiseks sellisel viisil sõlmitud kokkuleppe ja tema palvel Artikli kava, millisest jutt käib, mis võetud Liidu ja sellega Ühinenud Riikide Valitsuste poolt vastu, oli lülitatud Saksamaa Volinikele esitatud Rahulepingu Tingimuseks Nr. 435.

Šveitsi Valitsus formuleeris selles küsimuses oma 5. mai noodis erinevaid kaalutlusi ja väljajätte. Kuivõrd see puutub nendest märkustest neisse, millised puutuvad Ülem-Savoia ((Haute-Savoie)) ja Ze Maa ((Gex district)) vabu tsoone, on Prantsuse Valitsusel au märkida, et Artikkel 435 viimase lõigu määruste asja moodustavad tingimused paistavad silma sellise selgusega, et selle tähenduse suhtes ei saa väljendada mingit kahtlust, eriti selles, kuivõrd see puutub huvipuudusse, millist ta eelkõige eeldab selle küsimuse suhtes teiste Riikide, muude kui Prantsusmaa ja Šveits, poolt.

Kuivõrd see teda puudutab, Vabariigi Valitsus, hoolitsedes Prantsuse territooriumite huvide piiritlemise eest, millistest jutt käib ja läbiv selles suhtes nende erilise seisundi tõttu, ei lase silmist neile sobiva, kaasaegsetele oludele enamsobivama tollirežiimi tagamisest ja reguleerimisest ning nende territooriumite ja naabruses asuvate Šveitsi territooriumite vahelistest kaubavahetusest saadavat, arvestades vastastikuseid huve, kasu.

On iseenesest mõistetav, et see ei võimud mitte milleski riivata Prantsusmaa õigusi kehtestada selles rajoonis oma tollipiirid mööda oma poliitilist piiri, nagu see on tehtud selle territooriumi piiri teistes osades ja nagu ka Šveits ammustest aegadest ka ise tegi selles rajoonis oma enda piiridel.

Vabariigi Valitsus võtab sel põhjusel hea meelega teadmiseks sellise sõbraliku meelestatuse, millises Šveitsi Valitsus teatab oma valmisolekust vaadata läbi kõik

prantsuse ettepanekud, mis tehtud kokkuleppe saavutamist silmas pidades, millisest peab saama nimetatud tsoonide kaasaegne režiim ja milliseid Prantsuse Valitsus kavatseb formuleerida samasuguses sõbralikus vaimus.

Teisest küljest, Vabariigi Valitsus ei kahtle, et 1815.a. vabu tsoone puutuva režiimi ajutine säilitamine, mis näidatud selles 5. mai Šveitsi Missiooni noodi jaoga ja milline, ilmselgelt, omab eksisteeriva režiimilt konventsionaalsele režiimile ülemineku lihtsustamise motiivi, ei ole mitte mingil moel asjade uue korra, mis on tunnustatud mõlemate Valitsuste poolt hädavajalikuks, kehtestamise pidurdamise põhjuseks. See-sama märkus on rakendatav Föderaalkodade poolse ratifitseerimise, mis nähtud ette Jao 1° punktis, a) 5 mai Šveitsi noodis, rubriigis „Ülem-Savoia ((Haute-Savoie)) neutraliseeritud tsoon“, suhtes.

Artikkel 436.

Kõrged Lepingupooled tunnustavad, et neile tehti teatavaks ja nad võtavad teadmiseks Prantsuse Vabariigi ja Tema Hiilguse Prints Monaco poolt 17 juulil 1918.a. allkirjastatud Lepingu, millega reguleeritakse Prantsusmaa ja Vürstiriigi vastastikuseid suhteid.

Artikkel 437.

Kõrged Lepingupooled nõustuvad, et tulevikus, vastupidist väitvate määruste puudumisel, on igasugusel käesoleva Rahulepingu alusel loodud Komisjoni Esimehel, häälte võrdselt jagunemise juhtumil, õigus teisele häälele.

Artikkel 438.

Liidu- ja sellega Ühinenud Riigid nõustuvad, et kui kristlikud religioossed misjonid peeti ülal, kooskõlas käesoleva Rahulepinguga, Saksamaa kogukondade või neile kuuluvatel territooriumitel või nende Valitsusele ustavate isikute poolt, siis nende missioonide või misjonäride kogukondade varad, kaasaarvatud kaubandusühingute varad, milliste tulused kasutatakse misjoni ülalpidamiseks, peavad endiselt kuuluma misjonäride eesmärkidel kasutamiseks. Selle kohustuse korraliku täitmise tagamiseks, Liidu ja sellega Ühinenud Riikide Valitsused annavad nimetatud varad üle Administratiivnõukogudele, millised on nimetatud või kinnitatud Valitsuste poolt ja koostatud selle misjoni, millise varadest jutt käib, usku tunnustavatest isikutest.

Liidu ja Ühinenud Valitsused, jätkates täieliku kontrolli teostamist, kuivõrd see puudutab neid misjon juhtivaid isikuid, hakkavad piirama nende misjonite huve.

Saksamaa, arvestades eeltoodud kohustusi, teatab igasuguste kokkulepetega nõustumisest, millised on sõlmitud või millised peavad olema sõlmitud asjast huvitatud

Liidu ja Ühinenud Valitsuste poolt, et täita nimetatud misjoni asju või kaubandusühingute kohustusi ja selles suhtes õelda lahti igasugustest pretensioonidest.

Artikkel 439.

Pidades kinni käesoleva Rahulepingu tingimustest, Saksamaa kohustub, ei otse ega kaudselt, mitte esitama mingile Liidu ja sellega Ühinenud Riikidele, millised allkirjastasid käesoleva Rahulepingu, kaasaarvatud need kes sõda kuulutamata katkestasid kõik oma diplomaatilised suhted Saksamaa Keisririigiga, mitte mingeid rahalisi pretensioone mingite asjaolude tõttu, millised eelnesid käesoleva Rahulepingu jõustumisele.

Käesolev tingimus hakkab olema võrdjõuline täieliku ja lõpliku loobumisega seesugustest pretensioonidest, juba ette tühistatud, kes sellest huvitatud ka ei oleks olnud.

Artikkel 440.

Saksamaa võtab vastu ja tunnistab kehtivate ja kohustuslikena igasuguseid otsuseid ja igasuguseid Saksamaa laevu ja kaupu puutuvaid käske, aga samuti igasuguseid kulude tasumist puutuvad otsuseid ja käske ja millised on tehtud mingi Liidu ja sellega Ühinenud Riikide priisikohtute poolt ja kohustub oma kodanike nimel, nende otsuste suhtes, mitte esitama mitte mingeid pretensioone.

Liidu ja sellega Ühinenud Riigid jätavad endale õiguse vaadata enda poolt määratletud tingimustes läbi priisiasjades tehtud Saksamaa kohtute otsused ja lahendid, kui need otsused ja käsud riivavad nimetatud Riikide kodanikke või neutraalsete kodanike omandiõigust. Saksamaa kohustub esitama koopiad kõigist dokumentidest, millised moodustavad menetluse asju, tehtud otsuseid ja käske, aga samuti võtta ja täita ettepanekuid, millised on tehtud peale eelmainitud asjade läbivaatamist.

Käesolev Rahuleping, milline on koostatud prantsuse-, inglise keeles millised on autentsed, ratifitseeritakse.

Ratifitseerimiskirjad antakse Pariisi hoiule nii ruttu, kui võimalik.

Riigid, milliste Valitsused asuvad väljaspool Euroopat, saavad oma diplomaatilise esinduse kaudu Prantsuse Vabariigi Valitsusele oma poolse ratifitseerimisest teate saatmise õiguse ja sel juhtumil nad peavad andma ratifitseerimiskirja üle nii kiiresti kui saab.

Ratifitseerimiskirjade hoiule andmise esimene protokoll koostatakse kohe, kui Rahuleping ühelt poolt Saksamaa ja teiselt poolt kolme Peamiste Liidu ja sellega Ühinenud Riikide poolt ratifitseeritakse.

Sellest esimese protokollu vormistamise päevast jõustub Kõrgete Lepingupoolte vaheline, millised selle ratifitseerisid, Rahuleping. Igasuguste käesoleva Rahulepinguga ettenähtud tähtajad hakkavad jooksma selle jõustumise päevast.

Kõigis teistes suhetes Rahuleping jõustub igale Riigile päevast, mil selle ratifitseerimiskirjad hoiule anti.

Prantsuse Valitsus annab kõigile allakirjutanud Riikidele ratifitseerimiskirjade hoiuleandmise protokollidest tehtud tõestatud koopia.

Selle tõendamiseks allkirjastasid ülalpool nimetatud Volinikud käesoleva Rahulepingu.

Sõlmitud Versailles' kahekümne kaheksandal juunil tuhande üheksasaja üheksateistkümnendal aastal ühes eksemplaris, milline jääb hoiule Prantsuse Vabariigi Valitsuse arhiivi ja selle tõestatud koopiad antakse üle igale allakirjutanud Riigile.

WOODROW WILSON
ROBERT LANSING
HENRY WHITE
E. M. HOUSE
TASKER H. BLISS
D. LLOYD GEORGE
A. BONAR LAW
MILNER
ARTHUR JAMES BALFOUR
GEORGE N. BARNES
CHAS. J. DOHERTY
ARTHUR L. SIFTON
W. M. HUGHES
JOSEPH COOK
LOUIS BOTHA
J. CHR. SMUTS
W. F. MASSEY
ED. S. MONTAGU
GANGA SINGH,
MAHARAJA DE BIKANER
G. CLEMENCEAU
S. PICHON
L. L. KLOTZ
ANDRE TARDIEU
JULES CAMBON
SIDNEY SONNINO
IMPERIALI
SILVIO CRESPI
SAIONZI
N. MAKINO
S. CHINDA
K. MATSUI
H. IJUIN
HYMANS

J. VAN DEN HEUVEL
EMILE VANDERVELDE
ISMAEL MONTES
CALOGERAS

RODRIGO OSTAVIO

ANTONIO S. DE BUSTAMENTE
E. DORN Y DE ALSUA
ELEFThERIOS VENISELOS
NICOLAS POLITIS
JOAQUIN MENDEZ
TERTULLIEN GUILBAUD
M. RUSTEM HAIDAR
ABDUL HADI AOUNI
P. BONILLA
C.D.B. KING
SALVADOR CHAMORRO
ANTONIO BURGOS
C.G.CANDAMO
I. J. PADEREWSKI
ROMAN DMOWSKI
AFFONSO COSTA
AUGUSTO SOARES
ION. I. C. BRATIANO
GENERAL C. COANDA
NIK. P. PACHITCH
Dr. ANTE TRUMBIC
MIL. R. VESNITCH
CHAROON
TRAIDOS PRABANDHU
KAREL KRAMAR
Dr. EDWARD BENES
J. A. BUERO
HERMANN MÜLLER
Dr. BELL.

Protokoll.

Pidades silmas tingimuste täpset määratlemist, millistes peavad olema täidetud mõned Rahulepingu määrused, mis on allkirjastatud Kõrgete Lepingupoolte vahel kindlaksmääratud arvu isikute poolt, et:

1° Peamiste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide poolt nimetatakse, kooskõlas Lepinguga, Heligolandi kindlustuste lammutamise üle jälgimise Komisjon. See Komisjon on õiguspädev otsustama seda, milline osa randa mere ülejutuste eest kaitsvatest rajatistest peab olema säilitatud ja milline peab olema lammutatud;

2° Summad, millised Saksamaa peab oma kodanikele välja maksma, et hüvitada neile osalus huvides, millist nad võisid omada 2 Jao Artikkel 156 määruste alusel raudteedel ja kaevandustes, kantakse Saksamaa reparatsioonidena loetava krediidi summade arvele;

3° Isikute nimekiri, kelle kooskõlas II Jao Artikkel 228 määrustega, Saksamaa peab andma välja Liidu- ja sellega Ühinenud Riikidele, saadetakse peale käesoleva Rahulepingu jõustumise päeva ühe kuu kestel Saksamaa Valitsusele;

4° Reparatsioonide Komisjon, milline on nähtud ette Artikkel 240 ja Lisa IV 2., 3. ja 4. lõigu määrustega, ei oma tootmissaladuste ja muude usaldatud andmete avalikustamise õigust;

5° Saksamaal on Lepingu allkirjastamisest ja järgneva kolme kuu kestel võimalus esitada Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikidele läbivaatamiseks dokumente ja ettepanekuid, et kiirendada reparatsioonidesse puutuvat tööd, et kahandada sellisel viisil järeleuurimisi ja kiirendada otsuste tegemist;

6° Juurdlusi hakatakse algatama isikute vastu, kes sooritasid Saksamaa varade likvideerimisega seotud kuritegusid ja Liidu ja sellega Ühinenud Riigid hakkavad saama andmeid ja tõendeid, milliseid Saksamaa Valitsus võib selles suhtes neile esitada.

Koostatud Versailles´ kahekümne kaheksandal juunil, tuhande üheksasaja üheksateistkümnendal aastal.

WOODROW WILSON
ROBERT LANSING
HENRY WHITE
E. M. HOUSE
TASKER H. BLISS
D. LLOYD GEORGE
A. BONAR LAW
MILNER
ARTHUR JAMES BALFOUR
GEORGE N. BARNES
CHAS. J. DOHERTY
ARTHUR L. SIFTON
W. M. HUGHES
JOSEPH COOK
LOUIS BOTHA
J. CHR. SMUTS
W. F. MASSEY

ED. S. MONTAGU
GANGA SINGH,
MAHARAJA DE BIKANER

G. CLEMENCEAU
S. PICHON
L. L. KLOTZ
ANDRE TARDIEU
JULES CAMBON
SIDNEY SONNINO
IMPERIALI
SILVIO CRESPI
SAIONZI
N. MAKINO
S. CHINDA
K. MATSUI
H. IJUIN
HYMANS
J. VAN DEN HEUVEL
EMILE VANDERVELDE
ISMAEL MONTES
CALOGERAS

RODRIGO OSTAVIO

ANTONIO S. DE BUSTAMENTE
E. DORN Y DE ALSUA
ELEFThERIOS VENISELOS
NICOLAS POLITIS
JOAQUIN MENDEZ
TERTULLIEN GUILBAUD
M. RUSTEM HAIDAR
ABDUL HADI AOUNI
P. BONILLA
C.D.B. KING
SALVADOR CHAMORRO
ANTONIO BURGOS
C.G.CANDAMO
I. J. PADEREWSKI
ROMAN DMOWSKI
AFFONSO COSTA
AUGUSTO SOARES
ION. I. C. BRATIANO
GENERAL C. COANDA
NIK. P. PACHITCH
Dr. ANTE TRUMBIC

MIL. R. VESNITCH
 CHAROON
 TRAI DOS PRABANDHU
 KAREL KRAMAR
 Dr. EDWARD BENES
 J. A. BUERO
 HERMANN MÜLLER
 Dr. BELL.

Analüütiline tabel.

11. novembri 1918.a. relvarahu.	Sissejuhatus, Art. 59, 61, 184, 212, peale Art. 235. lisa, Art. 236-238, peale Art. 244 Lisa IV , Art. 248, 251, 259.
1870-1871.a. sõjatrofeed	Art. 245.
Aafrika	Saksamaa Ida-Aafrika art. 236; Kesk-Aafrika art. 22; Saksamaa valdused Lõuna-Aafrikas art. 22; Ekvatoriaal-Aafrikas – Art. 125.
Ador Gustave	Lisa peale art. 298. Art. 304
Aegumistähtajad	Vt. kontrahid, aegumistähtajad, kohtulahendid
Alaline Rahvusvaheline kohtukoda	Art. 14, 415-420, 423, 426.
Alamlus	Vt. kodakondsus.
Alkohol	Art.22, 126, 285 (Vt. samuti piiritusjookidega kauplemine)
Allveekaablid	Art. 156, 244, peale Art. 244 Lisa VII.
Allveelaevad	Saksamaa merejõud.
Alžeeria akt	Art. 141.
Ameerika Ühendriigid	Sissejuhatus. Art. 4, 5, peale Art. 26 Lisa; peale Art. 88 Lisa; Art. 227, peale Art. 244 Lisa II; Art. 297, 299, 307, 309-310, 339, 357, 374, 426.(Vt. arbitraažid, Washingtoni konverents, võlad (vaenlase), komisjonid (Ülem-Sileesia pleibitsiiti ja reparatsioonide), konstitutsioonid, kontrahid, aegumistähtajad,

	kohtulahendid, tööstus-, kirjanduslik ja kunstiomand (õigustes taastamine).
Ameerika Ühendriikide president	Art. 5.
Ammoniaak (Sulate d)	Peale art. 244 Lisa V §8 (Vt. reparatsioonid natuuras)
Annuleerimine	Vt. lepingud, võlad, kontrahid
Arbiitrid vahekohtulik lahendamisel	Art.357, 374
Arbitraaž	Vahekohus
Arbitraaži	Art. 13, 21.
Argentiina	Peale art. 26. Lisa
Arhiivid, registrid, plaanid jne dok. mis puudutavad loovutatavate territooriumite juhtimist	Art. 38.,52.,158.,298.
Armee	Saksamaa kaitsejõud
Arsenalid, sõjatehased, laod jne.	Saksamaa kaitsejõud (relvastus, varustus, materiaalosa)
Artilleria	Saksamaa kaitsejõud, relvastus, varustus ja materiaalosa
Austraalia	Sissejuhatus, peale artikkel 26 asuv lisa
Austria	Art.27,80,197, Lisa peale art. 244, art. 258, 260, 261, 291. Võõrandamatus art. 80. (Vaata samuti: Saksamaa ja saksa riikide riigivarad ja õigused), lepingud (annulleeritud, rahulepingud, mõjuala), võlad, varad, õigused ja huvid, reparatsioonide komisjon (organisatsioon ja koosseis), juhtmeta telegraaf
Austria Sileesia	Art. 88.
Austria-Ungari	Vt. sissejuhatust
Baden	Art. 358., 360.
Baltimaad (Balti provintsid)	Art. 433 (vt. Läti, Leedu, Eesti)
Bavaaria	peale art. 50 Lisa §§2 ja 19.
Belgia	Sissejuhatus, peale art. 26 Lisa §4, art 27., 31., 32-39., 232., peale art. 244. Lisa ., art. 256.,340.,355.,358.,361., peale art. 426 Lisa., art. 429. vt. Saksamaa ja saksa riikide riigivarad ja õigused. Saksamaa piirid, annulleeritud lepingud, riigivõlad, kanalid (Rein-Maas), Rein ja Elbe jõgede rahvusvahelised komisjonid, reparatsioonide kom. Org ja koosseis. Rahvasteliit (Nõukogu liikmed), Malmedy, Rein, reparatsioonid (Belgia, tärned natuuras), töö (Washington), Eipen.
Bensool	Peale art. 244 Lisa V §8., vt. reparatsioonid, tärned natuuras
Berliin	Art. 197.
Berliini 1906.a.	Peale art. 426 Lisa.

töötingimuste konverentsid	
Berliini Raudteekonventsioon	Art. 366.,370.
Bokserite hüvitus	Art. 128.(Ingl. k. ja vene k. tekstis otseselt nimetamata)
Boliivia	Sissejuhatus, peale art.26. asuv Lisa.
Boonid	Vt. Reparatsioonide komisjon
Brasiilia	Sissejuhatus. Peale art.26 Lisa., art.263.,299.,(vt. pangad,), konstitutsioonid, Rahvasteliit (Nõukogu liikmed).
Brest-Litovski rahu	Art. 116., 259., 433.,(vt. annulleeritud lepingud).
Briti impeerium	Suurbritannia. Sissejuhatus. Peale art. 26 Lisa §4., peale art. 88 Lisa. Art. 134., 147-149.,152., 227., peale art. 244 Lisa II., art. 246., 340-341., 346., 355., 364., peale art. 426 Lisa. (vt. samuti: kanalid (Suedi), komisjonid -(sadamate tsoonide, pleibitsiitide, rahvusvaheliste jõgede- Doonau, Oderi, Reini, Elbe, reparatsioonide), saksa kontsessioonid (Kantonis), Rahvasteliit (Nõukogu liikmed), protektoraat (Egiptuse üle), sanktsioonid (sõjasüüdlaste suhtes), Liitlas- ja nendega Ühinenud Riigid (Peamised), tollirežiim (Saksamaa Egiptuse vahel), töö (Washington)
Bukaresti rahuleping	Art. 259. (vt. annulleeritud lepingud)
Bulgaaria	Art.155., 197., peale art.244 Lisa II., art. 244., 258., 260., 261., 290.,291.,434: Vt. (Saksamaa ja saksa riikide) riigivarad ja õigused, lepingud (annulleeritud, rahulepingud, mõju laienemine), võlad, varad, õigused ja huvid, komisjonid (reparatsioonide- org ja koosseis), raadiotelegraaf
Coblenz	Art. 429.
Danzig	Art. 98, 100-108; suhted Poolaga – art. 98 (Vt. garantii, Saksamaa ja saksa riikide riigivarad ja õigused, kodakondsus, piirid, riigivõlad, konstitutsioon, Rahvasteliit (Ülemkomissar, hooldamine), opteerimine (saksamaa kodanike), Poola.
Demobiliseerimine	Vt. Saksamaa kaitsejõud, Saksamaa õhuvägi, -merevägi.
Dominioonid	Sissejuhatus. Art.1, 296, 297, peale Art. 297 Lisa, Art. 393.
Doonau	Art. 331, 338, 346-353; tehnilised tööd – Art. 351; Raud väravad – Art. 350; tulevane jõe režiimi puudutav konventsioon – Art. 338; režiimi määratlemise konverents – Art. 349; jõe režiim – Art. 331-337; (Vt. samuti: kanalid, rahvusvaheliste jõgede komisjon, reparatsioonid, restitutsioonid).
Drummond	Peale Art.26 Lisa.
Eesti	Art. 433.
Egiptus	Art. 147-158 (Vt. samuti: Saksamaa ja saksa riikide riigivarad ja õigused, varad, õigused ja huvid, välismaalased, komisjonid, protektoraat, sanitaar-, mere- ja karantiininõukogu, Suessi kanal, tollirežiim, õiguspädevus).
Egiptuse sanitaar-, mere- ja	Art. 152.

karantiininõukogu	
Ehitusmaterjalid	Vt. reparatsioonid natuuras.
Eipen	Art. 27, 34-39.
Eksport	Tollirežiim.
Ekvador	Peale Art.26 Lisa.
Elbe	Art. 331, 338, 340, 343-345.
Elektrijaamad	Art. 69.
Elsass-Lottring	Art. 51-79, 255, 256, 268, 358, 360; Prantsusmaale tagastamine- sissejuhatus III Osa V Jaole. (Vt. arhiivid, Bavaaria, Baden, riigivarad ja õigused, kodakondsus, tsoonid (sadamate vabatsoonid), varad, kontrahid, aegumistähtjad, kohtulahendid, kaevanduse, metallurgiaettevõtted, sillad, pensionid, potas, Rein, reparatsioonid, restitutsioonid, tööstus- kirjandus- ja kunstiomand, Strasbourg, tollirežiim, õiguspädevus, elektrijaamad).
Enamsoodustamine	Art.264, 266, 276, 291, 294, 318, 325, 327, 365, 367, 381. (Vt. Saksamaa õhujõud (liitlaste lennumasinat õigus), välismaalased (Liitlas- ja Ühinenud Riikide kodanikud Saksamaa territooriumil), tollirežiim.
End Venemaa Poola	Art. 371.
Epideemiad	Art. 23.
Erakordsed sõjalised meetmed	Erakorralised sõjalised meetmed
Erandlikud sõjalised meetmed	Art. 296, peale Art.296 Lisa, Art. 297, 298, peale 298. Lisa, Art. 300, 306, 310.
Esimese järjekorra privileegid	Art. 248, 251. Vt. reparatsioonid.
Esindajad ja agendid	Reparatsioonide komisjoni – Art. 240; peale Art. 244 Lisa II; segavahekohtu – art. 296, peale Art. 304 Lisa §§18-21, Art. 328. Vt. Rahvasteliit.
Ettevõtjad	Vt. Töö.
Evakueerimine	Okupeeritud piirkondade – Art. 200, 249, 429, 433. Pleibitsiiti tsoonide – peale art. 88 Lisa., art. 95, 97, 109.
Fondi- ja kaubabörsid	Peale art.303., Lisa §4.
Frankfurdi rahu	Art. 51.
Garantii	Versailles´ rahulepingu täitmine (vt. Lepingud); Danzigi konstitutsioon – art. 103; esilekutsumata kallaletungi eest – art. 429.
Guatemala	Sissejuhatus, peale Art. 26. Lisa.
Haiiti	Sissejuhatus, peale art. 26 Lisa.
Hamburg	Art. 363., 364.
Hannover	Art. 197.
Hedzas	Sissejuhatus, peale Art. 26 Lisa, Art. 246.
Heligoland	Art. 115. (Vt. samuti: sõjalised kindlustused)
Hiina	Sissejuhatus, peale Art.26 Lisa, Art. 128-134, 156-158, 261,

	293. (vt. samuti: bokseritele tasumine, Saksamaa ja saksa riikide riigivarad ja õigused, lepingud (annulleeritud), varad, õigused ja huvid, saksa kontsessioonid (Kantonis, Tsingtao-Tsinanfu, Shantungis), likvideerimine, Rahvasteliit (Nõukogu liikmed), restitutsioonid (astronoomilised instrumendid), tollirežiim, raadiotelegraaf, õiguspädevus (konsulaarne).
Hispaania	Art. 4, peale Art. 26 Lisa
Holland	Peale art. 26 Lisa, Art. 31, 295, 354, 355, 429.
Holland	Vt. Madalmaad, Holland.
Honduras	Sissejuhatus, peale Art. 26 Lisa.
Hüvitamine	Vt. reparatsioonid
Ida-Preisimaa	Art. 27, 28, 87, 94-99, 100, 371.(piirid, komisjonid, pleibitsiit).
Import	Vt. Tollirežiim.
India	Sissejuhatus. Peale Art. 26. Lisa, Art. 296, peale Art. 298 Lisa.
Indigenaat	Peale Art. 79 Lisa §§2 ja 3, Art. 112.
Interneerimine	Saksamaa kodanike- Art. 133, 137; Sõja ajal tsiviilelanike – Art. 215, 216, 218, 236.
Interneeritud sõjalaevad	Vt. Saksamaa merevägi.
Invaliidsus ja vanadus	Art. 77.
Isikkoosseisu arv ja kaadritöötajad	Art. 159-163; demobiliseerimine – art. 163; teenistujate sõjaväelise väljaõppe andmise ärakeelamine – art. 162; žandarmeeria ja politsei – art. 162; sõjaministeerium – art. 160; Saksamaa kaitseväge isikkoosseisu norm – art. 160.; mõningate kategooriate teenistujate arvu piiramine – 162; sõjaväe ametkonna tsiviilteenistujatest personali arvu vähendamine – art. 161;diviisi koosseis ja organisatsioon – art. 160; isikkoossisu vähendamise tähtaeg – (vt. tähtajad (2 kuune); staabid – art. 160.
Itaalia	Sissejuhatus, Art. 4, peale Art. 26 Lisa, peale Art. 88. Lisa, Art. 277, peale Art. 244 Lisa II-V, Art. 340, 346, 355, 374, peale Art. 426 Lisa. (Vt. raudteed (...), komisjonid (plebistsiidi, rahvusvaheliste jõgede, reparatsioonide) Rahvasteliit (Nõukogu liikmed), reparatsioonid, sanktsioonid (sõjasüüdlaste suhtes), Liitlas- ja Ühinenud Riigid (peamised).
Jaapan	Sissejuhatus. Art. 4. ,peale art. 26. Lisa., Art. 156-158, 227, peale art. 244. Lisa II, Art. 293., peale art. 426 Lisa . (Vt. kontrahid, aegumistähtajad, kohtulahendid, komisjonid (reparatsioonide), konstitutsioonid, kontsessioonid, Shantung, Rahvasteliit (Nõukogu liikmed).
Jugoslaavia	Serbia-Horvaadi-Sloveeni riik (kuningriik).
Juhtmeta telegraaf (raadiotelegraaf)	Vt. raadiotelegraaf
Jõelaevastik	Vt. reparatsioonid , tarded natuuras.
Jõusse jäävate lepingute notifikatsioon	Art. 289.

Järjepidevus	Saksamaa territooriumite Art. 254-256, 312.
Kaali soolad	Potas
Kabotaaz	(Kaupade vedu merel), rannasõit.
Kaevandused	Kiaochoo – Art. 156; Maroko – 144; Saari Basseinis (sõekaevandused) – Art. 45, peale Art 50 Lisa I Peatükk,; Põhja-Prantsusmaal – Art. 45, peale Art. 244 Lisa V; Ülem-Sileesias- Art. 90; Elsass-Lottringis – Art. 70, 71.
Kaheksatunnine tööpäev	Vt. Töö.
Kahepoolsed jõusse jäävad	Art. 289.
Kalapüük	Art. 271-273, 280, 285, 337; rahvusvahelistel jõgedel – Art. 337; Põhjamerel – Art.272; Saksamaa territoriaalvetel – Art.271. (Vt. Samuti, mitmekülgsed, jõusse jäänud lepingud, lepingud, kaubalaevade meresõit, merepolitsei, laevade dokumendid, enamsoodustamine, tähtjad (viieaastane)).
Kamerun	Art. 124.
Kanada	Sissejuhatus, peale Art.26 Lisa.
Kanalid	Saksamaa – Art. 321; Kieli – Art. 380-386 (Kõigi Saksamaaga rahu elavate rahvastele avatud - Art. 380; maabumise sadamad – Art. 383) (Vt. kaubalaevade meresõit, enamsoodustamine, rahvuslik režiim, tollirežiim, õiguspädevus). Rein-Doonau – Art. 331, 353. Rein-Maas - Art. 358, 361. Suessi – Art. 152.
Kapituleerumine	(Vt. jurisdiktsioon (konsulaarne))
Kariloomad	Vt. reparatsioonid, tarded natuuras.
Kaubalaevad	Vt. Reparatsioonid.
Kaubamärk	Vt. konkurents.
Kaubandus	(Õhusõit, välismaalased (tegevusalad, tootmine), Hiina, kõlvatu konkurents, konsulid, kontsessioonid, Rahvasteliit (kontroll, mandaadid), merekaubalaevandus, enamsoodustamine, omand, Tšehhoslovakkia).
Kaubitsemine relvade ja varustusega	Art. 23, 126, 170, 171, 192, 201. (Vt. Rahvasteliit (kontroll)).
Kesk-Sileesia	Art. 88.
Kiaochoo	Art. 156-158. (Vt. arhiivid, riigivara (Saksamaa ja saksa riikide) ja õigused, raudteed, allveekaablid, saksa kontsessioonid, kaevandused, Shantungi, Jaapan).
Kiel	Art.65, 429.
Kindlused	Vt. Sõjalised kindlustused.
Kindlustamine	Vt. kontrahid.
Kinnisvara –	Art. 37, 50,56, 85, 91, 106, 113, 157.
Kodakondsus	Belgia – Art. 36; saksa – Art. 85, 91; Danzigi – Art. 105,; taani – Art. 112; Memeli – Art. 99; Saari piirkonna elanike – peale

	Art. 50 Lisa §27; poola – Art. 91; prantsuse – peale Art. 79. Lisa; Tšehhoslovakkia – Art. 84, 85; elsass-lotringlaste – Art. 53, 54; vahetamine – Artikkel 278.
Kohtuotsused	Kontrahid, aegumistähtjad, kohtulahendid.
Kohus sõjaseadusi rikkunud isikute üle	Art. 277-230.
Koks	Süsi, söest saadud tooted,
Kolooniad	Art. 1., 22, 119-127; Saksamaa endised – Art. 22., 119-127. (Saksamaa ja saksa riikide riigivarad ja õigused), võlad, varad, õigused ja huvid, Rahvasteliidu mandaadid).
Kolooniate põliselanikud	Art. 22, 23, 127.
Kolumbia	Peale Art 26. Lisa.
Komplekteerimine ja väljaõpe	Art. 173-179; sõjalise väljaõppe ülikoolides, seltsides ja ühingutes ärakeelamine – art.177; üldkohustusliku sõjaväeteenistuse ärakeelamine – art. 173; mobilisatsiooni ärakeelamine – art. 178; sõjaväeliste missioonide ja instruktorite saatmise ärakeelamine – art. 179; saksamaa kodanike Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide sõjaväeteenistuse võtmise ärakeelamine – art.174; sõjaväe õppeasutuste arvu vähendamine - art. 176; ohvitseride teenistuse tingimused –art. 175; alamohvitseride ja sõdurite sõjaväeteenistuse tingimused – art. 174.
Konkurents	Kõlvatu konkurents – Art. 274-275.
Konstitutsioon	Brasiilia – Art. 299, Danzig – Art. 103, Ameerika Ühendriigid – Art. 299, Jaapan – Art. 299.
Konsulid	Art 279, 386.
Kontrahid, aegumistähtjad, kohtulahendid	Art. 75, 296, 299, 303, peale Art. 303 Lisa, Art. 310. Vekslid, tšekid, ülekanded – Art 301, peale Art. 303 Lisa §§6-7. Aegumistähtjad – nende peatamine sõja ajal ja jooksu taastamine peale rahu sõlmimist – Art. 300. Kontrahid: annulleeritud – Art. 299; annulleerimistest tehtud erandid – Art. 299, peale Art. 303 Lisa §§6-7; Saksamaa kodanikelt koos Elsass-Lotringlastega Art. 75.; tööstus ja kunstiomandi kasutamise lubadest – peale Art. 303. Lisa §§8-24. Kohtulahendid: Saksamaa kohtute – Art. 302; Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide - Art. 302 (Vt. võlad, varad, õigused ja huvid, tööstus- , kirjanduslik- ja kunstiomand, vahekohtud).
Kontroll	(Rahvasteliidu komisjonid.
Konverentsid	Doonau režiimi määratlemise – Art. 349; Töö organiseerimise – Art. 388-391, 393, 396, 399-505, 411, 422, 424, 426, peale Art. 426 Lisa.
Koraan	Art. 246.

Kreeka	Sissejuhatus, peale Artikkel 26 asuv Lisa.
Krooni maad	Vt. Saksamaa ja saksa riikide riigivara.
Kuld	Art. 248 (väljaveo keeld), Art. 249, 259 (türgi ja vene kuld).
Kutsealad	Vt. välismaalased.
Kutseühingud	Vt. Töö.
Kuuba	Sissejuhatus. Peale Art 26. Lisa.
Kuulipildujad	Vt. Saksamaa kaitsejõud (relvastus, varustus, materjaliosa)
Köln	Art.429.
Laenud	Saksamaa – Art. 55, 72, 75.
Laevastik	Saksamaa merevägi.
Laevasõit	Kaubalaevastik merel.
Laostatud piirkonnad	Peale Art. 244 Lisa IV. (Vt. reparatsioonid, tarded natuuras).
Leedu	Art.433.
Lennuvahendid	Lennuaparaadid, Saksamaa õhujõud.
Lepingute parandused	Versailles´ (tööd puudutava osa küsimused) – Art. 422; Rahvasteliidu statuut – Art. 26.
Lepingute registreerimine	Art. 18, 407.
Lepingute revideerimine	Versailles´ - Art. 377, 378; Reini Mahhheimi konventsioon – Art. 354; rahvusvaheliste jõgede režiimi puudutavad – Art. 343; Rahvasteliidu liikmeid – Art. 19
Lepingute rikkumine	Versailles´ - Art. 44, peale Art.244 Lisa §§17-18; Art. 380-386, 430, (Vt. samuti: reparatsioonid); Töökonventsioon – Art. 409-420; Rahvasteliidu põhikiri – Art. 16, 17.
Lepingute tõlgendamine	Art. 13; peale Art.50 Lisa §§33; Art. 376; Versailles´ rahu – Art 376, 423.
Libeeria	Art. 26, ;138-140 (Vt. Saksamaa kodanike annulleeritud lepingud, varad, õigused ja huvid), tollirežiim.
Liitlas- ja nendega Ühinenud Riigid (Peamised)	Loetelu. Sissejuhatus. Art. 4., peale Art.26 Lisa; Art. 31, 80 ,81, 86, 87, peale Art. 88. Lisa; Art. 93, 95, 97, 99-101, 104, 107, 109-111, 115, 119, 166, 169, 172, 182, 184-186, 188, 192, 195, 197, 202-204, 208-210, 227, peale Art. 244 Lisa II; ART. 340, 314, 346, 355. (Vt. Austria (võõrandamatus), Saksamaa kaitsejõud (relvastus, varustus, materjaliosa), Saksamaa õhujõud (lennunduse materjalide väljaandmine) Saksamaa ja saksa riikide riigivarad ja õigused, Heligoland, Danzig, lepingud (annulleeritud, rahulepingud, vähemuse kaitsest), kolooniad, komisjonid (sõjalise kontrolli, pleibitsiiti, piiride tõmbamise, rahvusvaheliste jõgede, reparatsioonid), Rahvasteliit (Nõukogu liikmed), Memel, vähemused, Saksamaa merevägi (sõjalaevad), Poola, rahvusvahelised jõed, reparatsioonid, kohtupidamine sõjaseadusi rikkunud isikute üle, Tšehhoslovakkia, Shleswig)..
Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide riigivarad ja õigused	Art. 250, 254 (Vt. reparatsioonid)

Liitlas- ja Ühinenud Riikide ja Endiste Saksamaa liitlaste vahelised rahulepingud	Art.434.
Liitlasriikide protektoraadid	Art. 296, 297, peale art 298 Lisa, Art. 421.
Liitlaste tulevased lepingud Venemaaga	Art. 117.
Liitlaste Ülemjuhataja	Art.180.
Likvideerimine	Sõja ajal teostatud börsitehingute likvideerimine – peale art. 303 Lisa; vaenlastest kodanike varade, - Art.133, 137, 296-298, peale Art. 298 Lisa.
Lipp	Merele pääsu mitteomavate riikide lipud. Art. 273.
Loovutatud territooriume vastuvõtavad riigid	Art. 254-256, 312. (Vt. samuti: riigivarad ja õigused (Saksamaa ja Saksamaa riikide õigused loovutatud territooriumitel, Danzigis, Poolas) võlad (riigivõlad), Poola, reparatsioonid, Prantsusmaa, Elsass-Lottring).
Loovutatud territooriumid	Vt. Riigivarad (Saksamaa ja saksa riikide), varad, õigused ja huvid, kontrahid, aegumistähtajad, kohtulahendid.
Louvain	Art. 247. (restitutsioonid, kunsti- ja kirjandusväärtused)
Luksemburg	Art. 27, 40, 41, peale Art. 244 Lisa V, Art. 268, 362.
Lõhkeained	Vt. Saksamaa kaitsejõud.
Lõuna-Aafrika Liit	Sissejuhatus. Peale Art. 26 Lisa.
Lämmatavad –ja mürkgaasid	Vt. Saksamaa kaitsejõud (relvastus, varustus, materiaalosa).
Läti	Art. 433.
Maas	Art. 358, 361.
Mainz	Art. 429.
Majanduslikud ja rahanduslikud repressioonid	Peale Art. 244. Lisa II §§18. (Vt. sanktsioonid).
Majanduslikud määrused	Art. 264-312, Vt. lepingud (kahe- ja mitmepoolsed), võlad, varad, õigused ja huvid, välismaalased, konkurents, kontrahid, aegumistähtajad, kohtulahendid, kaubalaevade meresõit, enamsoodustamine, tollirežiim, transiit).
Maksimalistlik valitsus	Art. 116, 433. ((Võimalik, et on tuletatud sõnast enamlik, e. bolševistlik, kuigi Maksimalistid ise (anarhistid) formaalselt valitsust ei moodustanud. Äärmuslastena olid sama nime all parteide loetus tavaliselt peale enamlasi Maksimalistid e. anarhistid, kes olid kõige väiksemaks arvestatavaks fraktsiooniks ja tegid alguses koostööd enamlastega, kuigi püüdsid ka iseseisvalt tegutseda. Kuid kuna nad võitlesid peaaegu kõigiga, siis said nad ka kõigilt vastulööke ja lõpuks hävitati enamlaste poolt, nagu ka teised, enamlaste parteist rohkearvulisemad parteid.))
Maksud	Saari Basseinis- peale Art.50 Lisa §26; Elsass-Lottringi – art.

	59. Vt. varad, õigused ja huvid (saksamaa kodanike), välismaalased.
Malmedy	Art. 27, 34-39.
Mannheimi konventsioon	Art. 354-356, 358.
Maroko	Art. 141-146.(Alžeeria akt, pangad, Saksamaa ja saksa riikide riigivarad ja õigused, lepingud (annulleeritud), Saksamaa ja saksa riikide kodanike varad ja huvid, kaevandused, protektoraat, tollirežiim (Saksamaa), õiguspädevus (konsulaarne).
Memel	Art. 99.
Mere kaubalaevastik	Art. 271-273, 327, 380-386.; Kiel'i kanalis – Art. 380-386; rannalähedane kaubalaevade meresõit (Kabotaaz), pukseerimine merel – Art.271., 272; Saksamaa vetes ja sadamates Liitlasriikide laevasõiduõigus – Art. 327; laevapaberid – Art. 273; lipp – Art. 273,(Vt. enamsoodustamine, tollirežiim).
Merepriisid	Peale Art. 244. Lisa III, Art. 440.
Mereteed	Balti- ja Põhjameri – art. 195.
Metallurgiaettevõtted	Art. 70.
Miinitõkked	Vt. Saksamaa kaitsevägi, miinide väljatraalimine.
Militaarasjade kontrolli komisjon	Art. 203-210, sõjaline komisjon – Art.208., õhusõidu – Art.210, Mereasjade- Art.209. Rahvusvahelise tähtsusega küsimuste – Art. 24. Egiptuse riigivõla – Art. 151. Loovutatud territooriumitele sotsiaalkindlustuse fondide üleandmise tingimuste määratlemise komisjon – Art. 312. Raudteede – peale Art. 50 Lisa II Peatükk, Art. 371 372. Sadamate tsoonide – Art.364. Rahvasteliidu – Art. 9, 22, 48, peale Art. 50 Lisa II, ; mandaat – Art. 22, lahtirelvastumise- Art. 9., Saari Basseini valitsus- peale Art. 50. Lisa II Peatükk. Sõjas langenute haudade – Art. 225. Vastavad konventsioonid ratifitseerinud riikides töötingimuste järgimise – Art. 411-415, 418-420. Pleibitsiidide – peale art. 88 Lisa, Art. 95, 97, 109, Ülem-Sileesia – peale Art. 88 Lisa,; Ida-Preisimaa – Art. 95, 97; Shleswig – Art. 109. Piiride tõmbamine – Art. 30, 35, 48, 83, 87, 95, 97, 101, 111; Belgia-Saksa – Art. 35, Saksa-Taani – Art. 111, Saksa-Poola – Art. 87, 95, 97; Saksa-Tsehhi – Art. 83; Danzigi –Art. 101; Saari Basseini – Art. 48. Rahvusvaheliste jõgede- Art. 340-362; Doonau – Art. 346, 352; Niemen – Art. 342, Oderi – Art. 341; Reini keskkomisjon - Art. 65, 354-356, 358, 361, 362; Elbe – Art. 340. Reparatsioonide – peale art. 50 Lisa I ja III, Art. 92, 145, 232-

	234, 238, peale Art. 244 Lisa II-VI, Art. 247, 248, 250, 260, 296, 297, 430; boonid – Art. 232, organisatsioon ja koosseis – peale art. 244 Lisa II §§1-4; funktsioneerimine – peale Art. 244 Lisa II §§ 5-23. (Vt. Maroko riigipank, sunduslik väljaostmine, riigivarad ja õigused, lepingud (rikkumine), võlad (riigi ja vaenlase), kuld, varad, õigused ja huvid (riikliku tähtsusega ettevõtetes ja kontsessioonides), Saksamaa tootmisjõud, reparatsioonid 8tarned naturas, summad, arvele kantavad), restitutsioonid, sanktsioonid. Sõjavangide repatrieerimise – Art. 215. Sõjavangide tagaotsimise – Art. 222.
Missioonid	Sõjalised, (komplekteerimine ja väljaõpe), religioossed – Art. 438.
Mitme poolsed, jõusse jäävad	Art. 282-287.
Mobiliseerimine	Saksamaa kaitsejõud (komplekteerimine ja väljaõpe).
Monako	Art. 436.
Monroe doktriin	Art. 21.
Moresnel	Art. 27, 32, 33.
Mozel	Art. 64, 362, 429.
Mõju laienemine	Saksamaa poolt Austriale, Bulgaariale, Ungarile ja Türgile antud õiguste ja eeliste Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikidele laienemine – Art. -291; Saksamaa poolt Liitlas- ja nendega Ühinenud riikidele antud õiguste ja eeliste Luksemburgi üle laiendamine –Art. 41.
Naiste ja lastega kaubitsemise.	Vt. Rahvasteliit (kontroll).
Naturaliseerimine	Peale art. 79 Lisa; Art. 278.
Nauen	Art. 197.
Neman	Art. 28, 87, 331, 338, 324, 345.
Neutraalsed riigid	Art. 184, 187, peale Art. 244 Lisa III §§7; Art. 304, 440.
Neutraliteet	Vt. (annulleeritud) lepingud.
Nikaraagua	Sissejuhatus, peale Art. 26 Lisa.
Norra	Sissejuhatus, peale Art. 26 Lisa; Art. 109.
Oder	Art. 88, 331, 338, 340, 344.
Okupatsiooniarmed	Okupatsiooniväed
Okupatsiooniväed	Saksamaa – Art. 433; Liitlas- Art. 216, 235, peale Art. 244 Lisa, Art. 249, 251, 375, 428-432. (Vt. esimese järjekorra privileegid).
Okupeeritud piirkonnad	Saksamaa – Art. 200, 216, 249, 270, 428, 429.
Oopium	Art. 23, 295. (Vt. Rahvasteliit (kontroll))
Opteerumine	Saksamaa alamate – art. 37, 85, 91, 106, 113; taanlaste – Art. 113; poola kodanike - Art. 91; tsehhi kodanike - Art. 85; elsass-lotringlaste – peale Art. 79. Lisa.
Otomani avalik-	Art. 259.

õiguslik võlg	
Otomani avalik-õigusliku võla juhtimise nõukogu	Vt. Otomani Avalik-õiguslik võlg.
Otomani keisririik	Art. 22, 434. Vt. Türgi.
Panama	Sissejuhatus, peale Art. 26 Lisa.
Pandid, hüpoteegid	Varadele – Art. 253, 297, peale Art. 298 Lisa II,
Pangad jne.	Art. 258; 263,145.
Paraguai	peale Art. 26 Lisa.
Peruu	peale Art. 26 Lisa.
Piirid	Ülem-Sileesia – Art. 88; veepiirid (jõgede ja kanalite kaldaid mööda) – Art. 30.,359; Ida-Preisimaa – Art. 28, 94, 99; Saksamaa – Art. 27-30, 82.,83., 87., 88., 99., 100., 109., 110 -111.; Taani – Art. 109, Danzig – Art. 100, uute riikide – Art. 434; Meemel – Art. 99.; Poola – Art. 87; Venemaa – Art. 28, 87, 88, 99, 117; Saari bassein – Art. 48, Tšehhoslovakkia – Art. 27, 82, 83.
Piirid	
Piiritusejookidega kaubitsemise kontrollimine	Art. 26, 126, 285,(Vt. Rahvasteliit. (kontroll)).
Pleibitsiit	Ülem - Sileesia – Art. 88, peale Art. 88 Lisa; Ida-Preisimaa – Art. 94-97, Malmedy ja Eipen – art. 34; Saari piirkond – Art. 47, 49, peale Art.50 Lisa III Peatükk; Sleschwigis - Art. 109.
Poola	Sissejuhatus, peale Art. 26 Lisa, Art. 27, 87, 88,; peale Art.88 Lisa, Art. 89-98; 101, 103, 104, 107, 341; sõltumatuse tunnistamine – Art. 87; Vt. kodakondsus, piirid, Danzig, riigivõlad, komisjonid, vähemused, Oder, opteerumine, pleibitsiit, Ida-Preisimaa, Ülem-Sileesia, tollirežiim.
Portugal	Peale Art. 26 Lisa; Art. 287.
Poznan	Art. 27, 88.
Potas	Art. 71.
Prantsusmaa	Sissejuhatus. Art. 4. peale Art. 26 Lisa, Art.27, 45-48, peale Art. 50 Lisa I -III Peatükk, Art. 51-79, peale Art. 88 Lisa , Art.124, 125, 134, 141, 142, 145, 146, 179, 227. peale Art. 244 Lisa I-V, Art. 245, 255, 268, 287, 295, 340, 341, 346, 355, 358-360, 362., peale art. 426 .Lisa , Art. 435, peale Art. 435 Lisa., Art. 436, 440. (Vt. Aafrika (Ekvatoriaalne), pangad, Washingtoni konverents, riigivarad ja õigused, kodakondsus, piirid, lepingud, varad, õigused ja huvid, kolooniad, komisjonid (pleibitsidi, reparatsioonide ja rahvusvaheliste jõgede), kontrahid, aegumistähtjad, kohtulahendid, kontsessioonid, kaevandused, võõrleegion, Rahvasteliit (Nõukogu liikmed), Maroko, Monako, oopium, plebitsiidid, protektoraat, Rein, reparatsioonid, Saari piirkond, Sileesia (Ülem), tollirežiim, (Liitlas- ja Ühinenud Riikide, Elsass-Lottringi), trofeed, töö,

	Elsass-Lottring).
Prantsusmaa	Vt. Saksamaa ja saksa riikide riigivarad ja õigused (kolooniates, mandaat-territooriumitel, Saari Basseinis, Elsass-Lottringis) riigi varad ja õigused (Liitlas- ja Ühinenud Riikide), reparatsioonid.
Preisimaa	Peale Art. 50 Lisa II Art. 86, 92, 108, 113, 341.
Pretensioonid	Ühe maa kodanikud teise suhtes – Art. 296-298.
Pretensioonide kontroll ja kompenseerimine	Vt. vaenlase võlad.
Protektoraat	Inglismaa protektoraat Egiptuse üle – Art. 147; Prantsusmaa ... Maroko üle – Art.142.
Punane Rist	Art.25.
Põllumajanduslik inventar	Vt. reparatsioonid natuuras.
Pärsia	peale Art. 26 Lisa.
Raadiotelegraaf	Art. 197, 284 (Vt. Berliin, Hannover, raudteed, kaablid, Neyen, Ida-Preisimaa).
Raadiotelegraafijaamad	Juhtmeta telegraaf.
Rahaasjad	Vt. Pangad, Brest-Litovski rahu, Bukaresti rahu, valuuta, riigivarad, õigused, võlad, kuld, komisjonid (reparatsioonide), kontrahid, kontsessioonid, okupatsiooniarmed, esimese järjekorra privileegid, reparatsioonid, tööstus- kirjandus- ja kunstiomand, loovutatavad territooriumid).
Rahanduslikud määrused	Art. 248-263.
Rahvahääletus	Vt. pleibitsiit
Rahvasteliidu Kogu	Rahvasteliit.
Rahvasteliidu liikmed	Rahvasteliit.
Rahvasteliidu liikmete hulgast väljaarvamine.	(Vt. Rahvasteliit).
Rahvasteliidu mandaat	Vt. Rahvasteliit.
Rahvasteliidu mandaatmaad	Vt. Rahvasteliit.
Rahvasteliidu Nõukogu	Vt. Rahvasteliit.
Rahvasteliidu Peasekretariaat	Vt. Rahvasteliit.
Rahvasteliidu Peasekretär	Vt. Rahvasteliit.
Rahvasteliidu Ülemkomissar (Danzigis)	Vt. Rahvasteliit.
Rahvasteliit	Enamus Rahvasteliidu üldkogu ja Rahvasteliidu Nõukogu otsuste tegemisel – Art. 4, 5, 6, 15, 26, 213. Rahvasteliidu Ülemkomissar Danzigis – Art. 103. Rahvasteliidust lahkumine – Art. 1., 26. Üksmeel otsuste tegemisel Rahvasteliidu üldkogus ja Nõukogus

	<p>– Art.5, 15. Danzigi kaitse – Art. 102. Rahvasteliidust Liikmete väljaarvamine – Art. 16. Rahvasteliidu poolne kontroll – Saksamaa relvastuse üle – Art. 164, 213; (Vt. Rahvasteliidu Nõukogu, oopiumi müük – Art. 23; kauplemine naiste ja lastega – Art. 23; kauplemine relvade ja varustusega – Art. 23. Rahvasteliidu mandaatmaad Art. 22, 257, 260, 312. Mandaadid – Art. 22. Rahu rikkumisel Rahvasteliidu poolt võetavad meetmed – Art. 10, 11, 15, 16. Rahvasteliidu asupaik – Art. 3, 4, 6, 7. Rahvasteliidu Liikmete kohustused – Statuudiga kokkusobimatud (Vt. annulleeritud lepingud; üksteise suhtes - Art. 10-13, 15-17; relvastuse piiramise suhtes – (Vt. relvastuse piiramine); transiidi ja suhtlemise suhtes- (Vt. transiit).Rahvasteliidu Liikmete esindajad ja agendid – Art. 3, 4, 7, 15; privileegid ja immunitet – Art.7. Rahvasteliitu liikmeks võtmine – Art. 1.; Saksamaa – Art. 164, 320. Rahvasteliidu Peasekretariaat – Art. 1, 2, 6, 7, 18, 22; personal – Art. 6, 7.; teenistused – Art. 7. (Vt. Rahvusvaheline Büroo, lepingud (registreerimine)). Rahvasteliidu Peasekretär – Art. 6., 11, peale Art. 26 Lisa, Art. 398, 399, 405-407, 412, 415, 420, 425. (Vt. vaidlused, töö (rahvusvaheline tööbüroo, kaebused, administratiivnõukogu)). Rahvasteliidu üldkogu – Art. 1-5, 7, 11, 14, 15, 19, 26; organisatsioon ja funktsioonid – Art. 2-15.(Vt. lepingud, nende ümbervaatamine ((revideerimine))ja parandused. Rahvasteliidu Nõukogu – Art.2, 4-17, 22, 26, 48, peale art. 50 Lisa III Peatükk, Art. 80, 98, 164, 213, 280, 304, 312, 378, 393, 422, 426; kontroll Saksamaa relvastuse üle – Art. 213; organisatsioon ja funktsioonid – Art. 4-17; vahendamine Saksa-Poola konventsioonide sõlmimisel – Art. 98. (Vt. Austria (võõrandamatus), tööbüroo, rahvusvaheline büroo, lepingud (rikkumine, revideerimine, parandused), komisjonid (Rahvasteliidu, Saari Basseinis töötingimustest kinnipidamise jälgimiseks), plebitsiidid, Saari Bassein, sanktsioonid (statuuti rikkuvate riikide vastu, majanduslikud- töökonventsiooni rikkuvate riikide vastu), Liitlas- ja nendega Ühinenud Riigid (peamised), vaidlused, vahekohus, töö. Vaidlused Rahvasteliidu Liikmete vahel – art. 12, 13, 15; Vaidlused Rahvasteliidu Liikmete ja mitteliikmete vahel – Art.17; Vaidlused Töökonventsiooni suhtes. (Vt. Töö).Vahekohus Rahvasteliidu Liikmete vaheliste konfliktide reguleerimisel – Art. 12, 13.</p>
--	--

	Sõjavarustuse ja materjalide eraviisiline valmistamine – Art. 8. Rahvasteliidu Liikmed – Art. 1, 3, 8, 10-13, 15, 23, 387; esialgsed – Art. 1. peale Art. 26 Lisa; hilisemad – Vt. Rahvasteliidu Liikmeks võtmine; Rahvasteliitu astumise kutse esitamine – peale Art. 26. Lisa; Rahvasteliidu nõukokku – Art. 4. (Vt. rahvusvaheline büroo, garantiid (Danzigi konstitutsiooni), Danzig, lepingud (annulleeritud, revideerimine, parandused, registreerimine), Drummond, kanalid (Kiel), kolooniad, komisjonid, konstitutsioonid (Danzig), Punane Rist, Malmedy, Kiel kanalis kaubalaevastiku liiklus, Niemen, relvastuse piiramine, oopium, pleibitsiit (Malmedy ja Eipen), alaline rahvusvaheline kohtukoda, Ameerika Ühendriikide president, Saari Bassein, sanktsioonid, Liitlas- ja Ühinenud riigid, Vaikse ookeani saared, transiit, töö, pärismaalaste kolooniad, õiguspädevus, Eipen, epideemiad).
Rahvasteliitu võtmine	Vt. Rahvasteliit.
Rahvuslik režiim	Sellele võrdsustatud Art. 298, 313, 316, 370, 384. Saksamaa õhujõud (liitlaste õhusõidukite lennuõigus), võlad (loovutatud territooriumite riigivõlad), mere kaubalaevastik (sõit Kieli kanalis), tollirežiim Kiel kanalis.
Rahvusvaheline Büroo	Art. 24. (vt. võlad, vaenlase- pretensioonidekontrolli büroo, töö (Rahvusvaheline Töobüroo))
Rahvusvaheline Kontrollkomisjon, Sõjaline Komisjon	Vt. Komisjonid.
Rahvusvaheline transport	Vt. Raudteed.
Rahvusvaheline õhuliikluse kontrolli komisjon	Vt. Komisjonid.
Rahvusvahelised jõed	Art. 331-362,(Vt. Doonau, Oder, Rein, Elbe).
Rahvusvahelised lepingud	Lepingute annulleerimine: Brest-Litovski – Art. 116, 259; Bukaresti – Art. 259; Saksamaa ja Austria, Ungari, Bulgaaria ja Türgi vaheline, mis sõlmitud peale 1 augustit 1914.a. – Art. 290; Egiptusega – Art. 148; Hiinaga – Art. 128, 129; Libeeriaga – Art. 138, 139; Luksemburgiga – Art. 40; Marokoga – Art. 141; Venemaa ja Rumeeniaga, mis sõlmitud peale 1 augustit 1914.a.. Akt. 292, 293; Siiamiga – Art. 135; Saamoa saartest – Art. 288; Belgia neutraliteedist –Art. 31; Savoia neutraalsest tsoonist – Art. 435; Versailles´ rahulepinguga vastuolus olevate endiste lepingute määrused – Art. 289; Rahvasteliidu liikmed – Artikkel 20.
Rannaveed	Vt meresõit (Kabotaaz), rannalähedane kaubandus, transiit
Raudtee- ja teised -sillad	Reinil, Art. 66, 428.
Raudteed	Saksamaa – Art. 321-326; rahvusvahelise režiimi konventsioon

	<p>– Art. 379; rahvusvahelist transporti teenindavad – Art. 36, 369, 372-374; veerev koosseis – Art. 370; Saari Bassein – peale Art. 50 Lisa §§6, 7, 8, 22; St. Gothard - Art. 374; loovutatud territooriumitel raudteede ja nende vara loovutamine – Art. 371; Shantungi poolsaare – Art. 156; Schlauney ja Nachod jaamad – Art. 373; Elsas-Lottringi – Art. 67.</p>
Rein	<p>Art. 64, 65.; vasak kallas – Art. 42, 43, 44, 65, 428; sillad – Art. 66; kaitseüsteemid – Art. 180; silla kaitse – Art. 428, 429; parem kallas – Art. 42, 43, 44, 65, 180; jõe režiim – art. 354-362.</p>
Relvastuse piiramine	<p>Saksamaa (Vt. Saksamaa kaitse-, mere-, õhujõud, sõjalised kindlustused); Rahvasteliidu Liikmete Art. 1, 8, 9.</p>
Reparatsioonid (Saksamaa)	<p>Art. 231-247, 248, 249, 251. Maroko Riigipanga aktsiad – Art. 145. Belgia – Art. 232, peale Art.244. Lisa IV-V;(Vt. sõjavõlgade katte reparatsioonid). Boonid – Vt. komisjonid. Doonau komisjon – Art. 352. Reparatsioonikohustuste täitmise seadusandlus – (Vt. Saksamaa seadusandlus). Itaalia – peale Art. 244 Lisa V. Reparatsioonide kategooria – Art.232, 235-236, peale Art.244.Lisa I. Reparatsioonide komisjon – vt. komisjonid. Erinevate kategooriate reparatsioonide tasumise järjekord – art. 251. Tarned naturaas – art. 235, 236, 238, 239. peale Art. 244 Lisa III-VII; Art. 339, 357; värvainete ja farmatseutiliste keemiakaupade – peale Art. 244 Lisa IV; ehitusmaterjalid laastatud piirkondade taastamiseks Art. peale 244 Lisa IV; kaubalaevade - peale 244 Lisa III; Kalalaevade - peale 244 Lisa III; Art. 339, 357; söe ja söeproduktide - peale 244 Lisa V; (Vt. restitutsioonid). Belgia sõjavõlgade katmine – Vt. võlad. Venemaa õigus reparatsioonidele – Art. 116. Esimese järjekorra privileegid reparatsioonide saamiseks – Art. 248, 251. Reparatsioonide printsiip – Art. 231. Reparatsiooniliste sissemaksete jaotamine – Art. 237. Reparatsioonide arvele kantavad summad – Art. 242-243. Prantsusmaa peale Art. 244 Lisa IV-V. Elsass-Lottring – Art. 63, 88. (Vt. sunduslik väljaostmine, Saksamaa ja saksa riikide riigivarad ja õigused, kohustused, pandid, varad, õigused ja huvid, kontrahid, aegumistähtjad, kohtulahendid, kontsessioonid (Saksamaa), likvideerimine (varade).</p>

Reparatsioonide komisjon	Vt. komisjonid.
Reparatsioonimaksud	Vt. reparatsioonid
Reparteerimine	Vt. sõjavangide, sakslaste repr. Kolooniates – Art. 122, 133.
Ressursid	Saksamaa – Art. 232, 234.
Restitutsioonid	Art, 116, 131, 238-239, peale Art. 244 Lisa III, Art. 245-247, 297-298, 300, 306, 339, 352, 357; astronoomilised instrumendid – art. 131; Doonau Komisjoni varad – Art. 352; Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide kodanike – Art. 297-298, 300; Venemaa õigus restitutsioonidele – Art. 116; tööstus-, kirjandus ja kunstiomandi – Art. 306; kunsti-, ja ajalooliste väärtuste - Art. 245-247 (Vt. varad, õigused, huvid, reparatsioonid (tarned natuuras).
Riigipank	Art. 259.
Riigivarad ja õigused	Saksamaa ja saksamaa riikide: Austrias – art. 260; Bulgaarias – Art. 155, 260; Ungaris – Art. 260; Danzigis – Art. 107; Egiptuses – Art. 153; Hiinas – Art. 133; 260; kolooniates – art. 118-120; Marokos – Art. 144; Poolas – Art. 92; mandaatterritooriumitel – art. 260, 312; Venemaal – Art. 260; Saari Basseinis – peale Art. 50 Lisa §§1-15; Siiamis – Art. 136, 137; Türgis – Art. 155-260; loovutatud territooriumitel – Art. 256, 260, 312; Shantungis – Art. 156, 157; Austria, Bulgaaria, Ungari, Venemaa, Liitlasriikides ja Türgi majanduslikes ja finantsorganisatsioonides – Art. 258; Elsass-Lottringis – Art. 56, 67, 70, 71; Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide võimudele – Art. 252.253, 297; Saksamaa poolne õiguste krediiditorile üleandmine – (Vt. võlad); esimee järjekorra privileeg reparatsioonide maksmisel – Art. 248.
Riigivõlad	Belgia võlg Liitlas- ja nendega Ühinenud riikidele – Art. 232; mandaatterritooriumite – Art. 257; loovutatud territooriumite – Art. 254, 255; Saksamaa ja saksa riikide – Art. 254-257; Danzigi – Art. 108, Egiptuse – art. 151; Maroko – (vt. pangad); otomani – Art. 259; Saksamaa poolt selle krediiditori õiguste üleandmine Austriale, Bulgaariale, Ungarile, Türgile – Art. 135, 254, 261; ühe lepingupoole valitsused teise poole kodanikele – Art. 296; Shlesvigi – Art. 114.
Riigivõlad	(Vt. riigivõlad)
Riiklik järevalve	Art. 312.
Riiklik kaubandus	Art. 281.
Riiklik kaubandus	(Vt. riiklik kaubandus)
Rootsi	Peale Art. 26 Lisa, Art. 109, 341.
Rumeenia	Sissejuhatus, peale Art.26 Lisa; Art. 259, 287, 292, 346, 351, (Vt. Bukaresti rahu, annulleeritud ja mitmepoolsed lepingud, Doonau komisjon.
Ruthenia territoorium	Art. 81.
Saari Bassein	Art. 45-50, peale Art. 50 Lisa I, II ja III Peatükk. Vt. valuuta,

	riigivara (Saksamaa ja saksa riikide), piirid, seadusandlus, varad, õigused ja huvid (saksamaa kodanike), komisjonid (Rahvasteliit), kaevandused, maksud, pleibitsiit, reparatsioonid, tähtajad (15 aastane), tollirežiim, süsi ja söeproduktid, Prantsusmaa, õiguspädevus.
Sadamad	Art. 65, 115, 323, 325-328, 330, 333, 335, 339, 363, 364, 379, 383. Vt. Hamburg, kanalid, Strasbourg, tollirežiim.
Saksa sõjalaevade maksimaalne veeväljasurve	Vt. Saksamaa merevägi, sõjalaevad.
Saksamaa eks-keiser	Art. 144, 153, 256, 257 (Vt. sanktsioonid).
Saksamaa kaitsejõud	Relvastus, varustus, materiaalosa – art. 164-172; lõhkeained – art. 172; liitlasriikidele väljaandmine – art. 169; ettevõtete ja tootmise sulgemine – art. 168; toodete sisse- ja väljaveo keeld – art. 170; Saksamaa sõjaväe relvastuse normid – art. 164-165; sõjaliste varude normid – art. 166; sõjalise toodangu normid – art. 168; keemilised preparaadid (lämmatavad- ja mürkgaasid) – art. 171-172.
Saksamaa kontsessioonid	Kolooniates – Art. 123; Venemaa, hiina, Austria, Ungari, Türgi ja Bulgaaria riikliku tähtsusega ettevõtetes – Art. 260; Venemaal peale 1. augustist 1914.a. – art. 293; Hankow´is ja Tientsin´is, - Art. 132; Shantung – Art. -156. (Samuti Brest-Litovski rahu, Bukaresti rahu, varad, õigused ja huvid).
Saksamaa maksejõud	Art.234, peale Art. 244 Lisa II.
Saksamaa merevägi	Art. 181-197. Isikkoosseis – demobiliseerimine – art. 183, komplekteerimine ja väljaõpe – Art. 194; isikkoosseisu norm – Art. 183. Sõjalaevad. Loovutamine – Art. 184-185; sõjamaterjalide äraandmine – Art. 192; allveelaevade loovutamine – Art. 188; laevade relvastuse ja varustuse normid – Art. 192; isikkoosseis – Art. 181. Sõjalaevade ehitus – allveelaevade ehituskeeld – Art. 191; laevade ehitusnormid – Art. 190, ehitusel olevate pealveelaevade lammutamine – Art. 186. Traalimine – Balti- ja Põhjamere veeteedel – Art. 193, traalerid – art. 182.
Saksamaa poolne oma alamatelt varade sunduslik väljaostmine	Art. 260; 297. (Vt. riigivarad ja õigused (Saksamaa ja saksa riikide), varad ja huvid).
Saksamaa tolliliit	Luksemburgi väljumine – art. 40.
Saksamaa tootmisjõud	Art. 240.
Saksamaa vastutus sõja eest	Art. 231. (Vt. reparatsioonid (printsii)).
Saksamaa õhujõud	Art. 198-210; lennunduse materjalide väljaandmine – art. 202; personali demobiliseerimine – art. 199; maa- ja mereõhuväe ärakeelamine – art. 198; lennukite ja mootorite valmistamise ja

	sissetoomise keeld – art. 201.; Liitlaste õhusõidukite Saksamaa territooriumi kohal lendamise õigus – art. 200.
Salvador	Peale Art. 26. Lisa.
Sanktsioonid	sõjasüüdlaste suhtes Art. 227-230; Rahvasteliidu põhikirja rikkunud riikide vastased repressioonid – Art. 16-17; töökonventsiooni rikkunud riikide vastased majanduslikud sanktsioonid – Art. 414, 418-420; reparatsioonide maksmise kohustuste rikkumisel – peale Art. 244 Lisa II .
Seadusandlus	Saksamaa: muutmine – Art. 241; Saari Basseini – peale Art. 50 Lisa II Peatükk; Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide (Vt. erakorralised sõjalised meetmed, tööstus-, kirjandus- ja kunstiomanik).
Sega-Vahekohus	Vt. Vahekohus.
Sekvester	Art. 133, peale Art. 298 Lisa §11.
Serbia	Sissejuhatus.
Serbia-Horvaadi-Sloveeni kuningriik (riik)	Sissejuhatus, peale Art. 26. Lisa., peale Art. 244. Lisa II, Art. 351. (vt. Doonau, reparatsioonide komisjonid).
Shantung	Art. 156-158.
Siiam	Sissejuhatus, peale Art. 26 Lisa.; Art. 135-137. Vt. riigivarad ja õigused (Saksamaa ja saksa riikide), lepingud (annulleeritud), varad, õigused ja huvid, pretensioonid, konsulaarne õiguspädevus.
Shleswig	Art. 27, 109-114. Vt. kodakondsus, piirid (Saksamaa), tsoonid (plebitsiidid), komisjonid (plebitsiidid), opteerimine, tööliste ja sõdurite nõukogud, Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide (Peamised), evakueerimine (pleibitsiiti tsoonide).
Sotsiaalkindlustus.	Art. 312.
Sotsiaalkindlustuse kassad	Art.77.
Sotsiaalse tagatise fondid	Art. 312.
Stettin	Art. 363, 364.
Strasbourg	Art. 65, 77, 355.
Suessi kanal	Kanalid.
Suhtlemine ja transiit.	Art. 23.
Sultan Mkwawa pealuu ((ingl. skull)),	(Vt. kunsti- ja ajalooliste väärtuste restitutsioon, pealuu). Art. 246.
Suurbritannia	Briti impeerium
Šveits	Peale art. 26 Lisa, Art. 27, 358, 362, 374., peale Art. 426. Lisa, Art. 435., peale Art. 435 Lisa. Vt. piirid, (Saksamaa), raudteed, komisjonid, rahvusvahelised jõed, Reini), Rein, Ülem-Savoia, töö (Washington).
Sveitsi Föderaalnõukogu	Peale Art. 435 Lisa.
Sõja kuulutamine	Sissejuhatus.

Sõjalaevad	Saksamaa merevägi.
Sõjaline okupatsioon	Art. 428-423 (balti provintsid (Baltimaad) , lepingud (garantiid) Köln, ... , sõjalised kindlustused).
Sõjalised kindlustused	Art. 42, peale Art. 50 Lisa II Peatükk, Art. 97, 115, 180, 195, 196.
Sõjas langenute hauad.	Art. 225, 226.
Sõjaseisukorra lõpp	Sissejuhatus.
Sõjavangid	Art. 214-227; sõjavangidele varade, väärtuste ja dokumentide tagastamine –art. 223; ülalpidamise hüvitusest loobumine – art.224., repatrieerimine – art. 214-221, kadunute otsimine – art. 222. (vt. veel komisjon, reparatsioonid (kategoriad ja printsiip)
Sõjaväe missioonid	Vt. Saksamaa kaitsejõud (komplekteerimine ja väljaõpe)
Sõjaväeteenistus	Saksamaal. (Vt. Saksamaa kaitsejõud (komplekteerimine ja väljaõpetamine); Saari Basseinis, peale Art. 50 Lisa §29
Sõjaväeteenistuse kohustus Saksamaal	Vt. Saksamaa kaitsejõud (komplekteerimine ja väljaõpe)
Sõetõrv	Vt. Süsi, koks, söesaadused.
Süsi, koks ja sõetooted	Art. 45, peale Art. 50 Lisa I Peatükk, peale Art. 244 Lisa V; (Vt. kaevandused, reparatsioonid (tarned naturas), Saari Bassein.
Taani	Peale Art. 26 Lisa ja Art. 109-114; Vt. kodakondsus, piirid, riigivõlad, pleibitsiiti tsoonid, opteerumine, Shleswig.
Tariifid	Veeteede – Art. 333. Raudteede – peale Art. 50 Lisa I Peatükk; peale Art. 244 Lisa V §6; Art. 365, 367. Kanalite – peale Art. 50 Lisa I Peatükk, Art. 382-384. Tolli – Vt. tollirežiim.
Teed	Veeteed – Art. 321, 327, 330, 331-362, 379. (Vt. kanalid, rahvusvahelised jõed). raudteed – Vt. raudteed.
Tekstiilitooted	Art. 68, 268. (Vt. tollirežiim (Elsass-Lottringi).
Telefonid	Vt. Danzig, Ida-Preisimaa.
Telegraafi konventsioonid	Vt. mitmepoolsed lepingud.
Tingimisi rakendatavad	Art. 283-285.
Tollimaksud	Tollirežiim.
Tollirežiim	Saksamaa Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide suhtes – Art. 264-270, 321-330; Saksamaa sadamate vabatsoonide suhtes – Art. 328-330; Egiptuse –art. 154. Danzigi –art. 104. Kieli kanali – Art. 381-384. Hiina – Art. 129. Libeeria – Art. 138. Luksemburg – Art. 268

	<p>Maroko – Art. 146. Rahvusvaheliste jõeteede – Art. 333-335. Ülem-Savoia neutraalse tsooni - Art. 435. Okupeeritud saksamaa piirkondade – Art. 270. Poola – Art. 268. Natuuras tarnitavate reparatsioonide – Art. peale Art. 244 V Lisa §9. Saari Basseini – peale Art. 50 Lisa §26. Ülem-Siilesia - Art. 90. Elsas-Lottringi – Art. 68, 268.</p>
Transfert	Saksamaale selle krediitori õigusi. Vt. Saksamaa poolt riigivõlgade üleandmine).
Transiit	Art. 23, 86, 93, 314, 316, 321-324, 330, 334, 363, 365, 370, 375, 379, 383. (Vt. Saksamaa õhujõud (liitlaste õhusõidukite lennuõigus), tsoonid (sadamate vabatsoonid), kanalid, kaubalaevade meresõit, enamsoodustamine, edasiveod, Poola, rahvusvahelised jõed, Saari Bassein, tollirežiim, Tšehhoslovakkia).
Tsehhi Sileesia	Art. 83, 86, 87; Vt. piirid, kodakondsus, komisjonid (piiride tõmbamise) opteerumine, pleibitsiit.
Tsehhiimaa	Vt. Tšehhoslovakkia piirid.
Tšehhoslovakkia	Art. 27, 81, 82-86, 340, 341, 351, 363, 364, 373; sõltumatus tunnistamine, Art. 81, Vt. Hamburg, piirid, kodakondsus, raudteed, tsoonid (sadamate vabatsoonid), komisjonid (reparatsioonide, rahvusvaheliste jõgede), Oder, opteerumine, rahvusvahelised jõed, Stettin, Elbe.
Tšekid	Vt. Kontrahid, aegumistähtjad, kohtulahendid.
Tšiili	Peale Art. 26 Lisa.
Tsingtao	Art. 156.
Tsiviil- ja sõjaväepensionid	Art. 62; peale Art. 244 Lisa I; (Vt. reparatsioonid (kategooriad)).
Tsiviilelanikkond	Vt. opteerumine, pleibitsiit, reparatsioonid, repatrieerumine)
Tsoonid	<p>Ülem-Savoia neutraalne – (Vt. Ülem-Savoia) Okupatsiooni – Vt. garantiid. Pleibitsiiti –Ülem-Sileesia – Art. – Art. 88., peale Art. 88 Lisa; Ida-Preisimaa – Art. 94-97; Shleswig – Art. 109. Vabad tsoonid sadamates – Art. 65, 104, 328-330, 363-364. Miinidest vabad tsoonid – Art.193.</p>
Tõendid ja dokumendid	Art. 273, peale Art. 298 Lisa §10, Art. 317.
Töö	<p>Art. 23., peale Art. 50 Lisa II Peatükk, Art. 387-427. Töötus – peale Art. 426 Lisa. 1906.a. Berliini konventsioonid – peale Art. 426. Lisa. Rahvusvaheline Töübüroo – Art. 24, 26, 312, 388, 382-399, 408, 409, 411, 421. Washington (I konverentsi toimumispaik) – peale Art. 426 Lisa.</p>

	<p>8-t tööpäev – peale Art. 426., Lisa, Art. 427. Laste töö – peale Art. 426 Lisa, Art. 427. Rahvusvahelise Töübüroo Direktor - Art. 394, 395, 399, 401, 402, 405, 425. Kaebused Töökonventsiooni rikkumise peale – Art. 411, 413, 414. Naiste töö – peale Art. 426 Lisa. Töötingimuste inspekteerimine – Art. 427. Konverentsi komisjonid – Art. 403, 404. Töötingimuste uurimise komisjon konventsiooniga liitunud riikides – (Vt. uurimiskomisjonid). Töökonventsioon – Art. 405-407, 409, 411, 421. Tööorganisatsiooni liikmete üldkonverents – Art. 390, 393, 396, 400-405, 411, 421, 424, peale 426 Lisa. Töökonventsiooni rikkumine – Vt. lepingud (rikkumine). Öötööd – peale Art. 426 Lisa. Konverentsi ettepanekud – Art. 405, 416. Ettevõtjad – Art. 389, 393, 409, 412, 427. Esindajad (konverentsi delegaadid) – Art. 389, 390, 399, 422. Esindajad (Tööorganisatsiooni Alaliste liikmete) – Art. 389, 390. Tööorganisatsiooni üldised printsiibid – Art. 427. Konverentsi poolt väljatöötatud konventsioonide kavad – Art. 405, 416. Kutseorganisatsioonid – Art. 389, 409. Töötajad – Art. 389, 393, 405, 409, 412, 427. Töübüroo kulud – Art. 399, 424. Töökonventsioonide registreerimine – (Vt. Lepingud (registreerimine)). Töökonventsiooni rikkujate vastased majanduslikud sanktsioonid – (Vt. sanktsioonid). Töübüroo (administratiivne) Nõukogu – Art. 393, 394, 396, 397, 399, 400, 412, 420. 48- tunnine töönael – peale Art. 426 Lisa, Art. 427. Tööorganisatsiooni Liikmed – Art. 387-390, 393, 397, 399-402, 405.,408, 411-413, 416, 419, 421, 422. Rahvasteliidu ja Tööorganisatsiooni esialgsed liikmed – Art. 387.</p>
Töübüroo Administratiivnõukogu	Vt. Töö.
Töödeldud esemed	Saksamaa – Art. 240.
Tööliste- ja sõdurite nõukogud	Art. 88, 109.
Tööstuslik-, kirjanduslik- ja	Art. 306-311; loovutatud territooriumitel – Art. 311; õigustes taastamine – Art. 307; saksamaa kodanikel Liitlas- ja nendega

kunstiomand	Ühinenud Riikide territooriumitel – 306; õiguste kasutamise kontrahid ja load – Art. 310; patendid – Art. 307-308; üldise sõjaseadusandluse alusel kasutamise õiguse andmine – Art. 310; prioriteedi tähtjad – Art. 308; ennesõjaaegsete lepingute alusel sõja ajal õiguste kasutamise eest makstavad summad – Art. 310. (Vt. varad, õigused ja huvid, erandlikud sõjalised meetmed).
Töötajad	Töö.
Türgi	Art. 155, 197, peale Art. 244. Lisa, Art. 258, 260-261, 290-291. (Vt. Saksamaa ja saksa riikide riigivarad ja õigused, Lepingud, (annulleerimine, laienemine), võlad, (riigivõlad, tema krediitori õiguste saksamaale üleandmine), varad, õigused ja huvid, komisjonid (reparatsioonide), kontsessioonid, Otomani keisririik, Otomani avalik-õiguslik võlg, raadiotelegraaf).
Ungari	Art. 197. peale Art. 244 Lisa. Art. 244., 258., 260., 261., 290., 291. (Vt. samuti: Saksamaa ja saksa riikide riigivarad ja õigused.), lepingud (annulleeritud, rahulepingud, laienemine), võlad, varad, õigused ja huvid, komisjon (reparatsioonide – organisatsioon ja koosseis), raadiotelegraaf.
Uruguay	Peale Art. 26. Lisa.
Uus-Meremaa	Sissejuhatus, peale Art. 26 Lisa.
Vaenlase võlad	(ühe lepingupoole kodanike poolsed teise poole kodanikele – Art. 296; peale Art. 333 Lisa II §299; pretensioonide kontrolli büroo – Art. 296, peale Art. 296 Lisa §296;väljamaksmise valuuta – (Vt. valuuta); vaenlastest võlgnikud – peale Art. 296 Lisa §296, Vaenlasest krediitorid – Artikkel 296 Lisa II; maksed – Art. 296; poolte vahelised suhted – peale Art. 296 asuva Lisa §296; krediitorite ja võlglaste vaelised vaidlused – (Vt. vahekohus).
Vaenlastest krediitorid	Vt. Võlad.
Vahekohus	Prantsusmaa ja Saksamaa vaheline, peale Art. 50 Lisa §8. Rahvasteliidu liikmete vahel – Art. 12, 13. Sega-Vahekohus ühe riigi kodanike küsimuste lahendamiseks teise riigi kodanike vahel. Art. 92, 296, peale Art. 296 Lisa, peale Art. 297. Lisa peale Art. 298. Lisa., Art. 299, 300, 302, peale Art. 303. Lisa §12, peale Art. 304 Lisa, Art. 305, 310, .
Vaidlused	Võlgnike ja krediitorite vahelised,. Vt. vaenlase võlad, Rahvasteliidu liikmete ja mitteliikmete vahelised võlad – Art. 17, Versailles´ rahulepingu tõlgendamisest ja rakendamisest – Art. 376.
Vaidluste lahendamine	Vt. Vaidlused.
Vaikse ookeani saared	Art. 22.
Valuuta	Reparatsioonimaksete tasumine – art. 262, 296, Saari Basseini peale art. 50 Lisa §32.
Varad, õigused ja	Saksamaa kodanike: Taanis; Egiptuses – Art. 153; Hiinas – Art.

huvid	<p>133, 134; Libeerias - Art. 140; Marokos – Art. 144; Poolas – Art.92 (Vt. samuti: opteerimine (poola kodanike); Venemaa, Hiina, Austria, Ungari, Bulgaaria ja Türgi riikliku tähtsusega ettevõtetes ja kontsessioonides-Art.260; Saari Basseinis – (Vt. kaevandused); Siiamis – Art. 136-137; loovutatavatel territooriumitel – Art. 297; Shlesvigi – Art. 113 (Vt. opteerimine (taanlaste)); Austria, Bulgaaria, Ungari, Venemaa, Türgi majanduslikes ja rahanduslikes organisatsioonides – Art. 258; Liitlas- ja nendega Ühinenud riikide valdustes – Art. 297; Austrias, Bulgaarias, Ungaris, Hiinas, Venemaal, Türgis, loovutatud mandaat-territooriumites saksamaa kodanike varade, õiguste ja huvide väljaostmine – (Vt. väljaostmine); Saksamaa kodanike pandid varadele ja tulud – (Vt. pandid); Saksamaa kodanike õiguste varade ja huvide likvideerimine – (Vt. Likvideerimine).</p> <p>Taanis – (Vt. Shleswig ja opteerumine).</p> <p>Poolas – (Vt. opteerumine).</p> <p>Liitlas- ja nendega Ühinenud riikide – (Vt. võlad, välismaalased (saksamaa kodanikud), kontsessioonid, likvideerimine, reparatsioonid, restitutsioonid).</p> <p>Elsass-Lotringlaste – (Vt. võlad, reparatsioonid, restitutsioonid, omand).</p>
Washington	Peale art. 426 Lisa
Washingtoni Töökonverents	Peale art. 426. Lisa.
Vekslid	Vt. kontrahid, aegumistähtajad, kohtuotsused
Venemaa	Art. 116-117, 258, 260, 292-293, 433; (Vt. Balti provintsid, Brest-Litovski rahu, Saksamaa ja saksa riikide riigivarad ja õigused, piirid, lepingud (annulleerimine), varad, õigused ja huvid (saksamaa kodanike), kontsessioonid, maksimalistlik valitsus, reparatsioonid (Venemaa õigus), evakueerimine (okupeeritud piirkondade).
Venetsueela	Peale art. 26., Lisa
Versailles' rahulepingu ratifitseerimine	Lõppmäärused.
Versailles' rahulepingu jõustumise järgsed tähtajad:	<p>10 – päevane – Art. 109. (Vt. Shleswig tööliste ja sõdurite nõukogud, evakueerimine (pleibitsiitide tsoonide).</p> <p>15- päevane – Art. 48, 88, peale Art. 88 Lisa., Art. 95, 97, 101. (Vt. Ida-Preisimaa, piirid, Danzig, pleibitsiit, evakueerimine (pleibitsiitide tsoonide).</p> <p>3-nädalane – Art. 65. (Vt. Köln ja Strasbourg).</p> <p>1- kuune – Art. 188, 259, 358. (Vt. pangad, kuld, Saksamaa mereväed (sõjalaevad), Rein).</p> <p>2-kuune – Art. 167,169, 176, 180, 181, 183, 185, 196, 199, peale Art. 244. Lisa II, IV ja VI. (Vt. Saksamaa kaitseväed (relvastus, varustus, materjalid, komplekteerimine ja väljaõpe)</p>

	<p>Saksamaa õhujõud (personali demobiliseerimine), Saksamaa merevägi (sõjalaevad), reparaatsioonid (tarned natuuras), sõjalised kindlustused)</p> <p>3-kuune - Art. 158, 163, 168, 188, 197, 202, 211, peale Art. 244 Lisa III, IV, Art. 296, 300, peale Art. 303 Lisa; Art. 304, 312, 343. (Vt. Saksamaa arhiivid, kaitsejõud, lennunduse materjalide väljaandmine, seadusandlus, komisjonid, kontrahid, aegumistähtajad, kohtulahendid, merevägi, sõjalaevad, reparaatsioonid natuuras, restitutsioonid (kunsti- ja ajalooväärtused), vahekohus (sega), Jaapan.</p> <p>4-kuune – Art. 180. (Vt. sõjalised kindlustused).</p> <p>6- kuuline – Art. 201, 245-247, 260, 269, 289, 298, 299, 308, 310, 354, 412. (Vt. Õhujõud (valmistamise ja sisseveo keeld), Saksamaa ja saksa riikide riigivarad ja õigused, lepingud (notifikatsioon), Saksamaa ja saksa riikide kodanike varad, õigused ja huvid, Venemaa, Hiina jne riikide riikliku tähtsusega ettevõtetes, komisjonid, aegumistähtajad, kohtuotsused, reparaatsioonid, restitutsioonid (Ajaloolis- ja kunstiväärtuste), tollirežiim, töö.</p> <p>1-aastane – Art. 260, 295, peale Art. 298 Lisa, peale Art. 303. Lisa, Art. 307, 309, 349, 357. (Vt. Arbiitrid, Doonau (režiimi määratlemise konverents), Saksamaa ja saksa riikide kodanike ja ettevõtete varad Venemaa, Hiina jne riikliku tähtsusega kontsessioonides, komisjonid, oopium, reparaatsioonid, tööstus-, kirjandus- ja kunstiomand, hagrid.</p> <p>2-aastane – Art. 37, 85, 91, 106, 113. peale Art. 244. Lisa III (Vt. opteerumine, reparaatsioonid (tarned natuuras).</p> <p>3-aastane – Art. 68 peale Art. 244 Lisa V; Art. 268, 269. (Vt. Poola, reparaatsioonid (tarned natuuras), tollirežiim (Poola ja Liitlas- ja nendega Ühinenud riikide suhtes).</p> <p>4-aastane – Art. 280. (Vt. Kalapüük).</p> <p>5-aastane – peale Art. 50 Lisa II Peatükk, Art. 68, 268, 271, 272, 280, 360, 373, 378, 379, 429. (Vt. lepingud (revideerimine), Köln, kaubalaevade meresõit, sadamad, vee- ja raudteed, Rein, kalapüük, Saari Bassein, tollirežiim, evakueerimine (okupeeritud piirkondade).</p> <p>7- aastane Art. 65 (Vt. Köln ja Strasbourg).</p> <p>10- aastane Art. 69, 370, 374, 429. (Vt. lepingud (annulleeritud). Raudteed (liikuv koosseis), raadiotelegraaf, evakueerimine (okupeeritud piirkondade).</p> <p>15- aastane – peale Art. 50 Lisa §34, Art. 90, 428-431, (Vt. lepingud (garantiid). Mainz, sõjaline okupatsioon, Saari Bassein, tollirežiim, (Ülem-sileesia), evakueerimine (okupeeritud rajoonide).</p> <p>25 – aastane – Art. 361. (Vt. Belgia, kanalid (Rein-Maas), Rein.</p> <p>30- aastane – Art. 233.</p>
--	---

Versailles' rahulepingu täitmise garantiid	Art. 428, 433.
William II Hohenhollen	Vt. Saksamaa eks-keiser.
Visla	Art. 28., 96., 97., 100., 104.
Võlad	Võlgade annulleerimine, Saksamaa liitlasriikide enne sõda sõlmitud – Art. 439.
Võõrleegion	Välisleegion Art. 179.
Vähemused	Rahvuslikud, keele või usu poolest: Poolas – Art. 93, Tšehhoslovakkias – Art. 86.
Vähemuste kaitsest	Art. 86, 93.
Välisleegion	(Vt. välisleegion)
Välismaalased	Saksamaa kodanikud: Egiptuses – Art. 150; Marokos – Art. 143. Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide kodanikud Saksamaa territooriumil – Art. 276- 279; tegevusalad, käsitöö, kutsed jne. Art. 276; maksud – Art. 276; piirangud – Art. 276; kohtulik kaitse – Art 277. (Vt. lepingud (kohaldamine), enamsoodustamine, rahvuslik režiim).
Väljaandmine	Vt. Saksamaa kaitsejõud, lennuvägi. Merevägi, reparatsioonid (tarned naturaas), kohtupidamine sõjasüüdlaste üle.
Väljaastumine Rahvasteliidust	Vt. Rahvasteliit.
Õhusõit	Vt. Saksamaa õhujõud
Õiguspädevus sõja ajal	Art. 302, 303, Egiptuses – Art. 149, Kiel kanali – Art. 386, konsulaarne – Art. 135, 142, 147, 149, Rahvasteliidu – Art. 336, 337, 386; ühe poole riigi kodanike teise poole kodanike suhtes. Vt. Vahekohus; priisikohus – Art. 440; Saari piirkonna – peale Art. 50 Lisa §25; Elsass-Lotringi – Art. 78.
Ülemaailmne Postiliit	Art. 7, 283, 424.
Ülem-Savoia	Art. 435, peale Art. 435. Lisa.
Ülem-Sileesia	Art. 88, peale Art. 88 Lisa. Art. 90, 91. Vt. kodakondsus, piirid, tsoonid (pleibitsiiti), komisjonid (plebistsiidi), kaevandused, opteerumine, pleibitsiit, tähtajad (15. aastane), tollirežiim.
Ümberveod	Sõjavarude – Art. 375; sadamatevahelised Art. 325, 326; režiimi võrdsus – Art. 323, 324 (Vt. sõjavangid (repatrieerimine)), Saksamaa raudteed, sadamad, veeteed, Saksamaa tollirežiim Liitlasriikide suhtes, transiit.

Versailles' rahulepingut käsitlev analüütiline tabel.

03.07.2009.a. K. L.

Sisukord.

Sissejuhatus...1-31 lk.

Protokoll ... 31- 37 lk.

I Osa.

Rahvasteliidu põhikiri. Art. 1-26. ... lk.37 – 52.

II Osa.

Saksamaa piirid. Art. 27-30... lk.52- 56.

III Osa.

Euroopat puudutavad poliitilised määrused.

I Jagu – Belgia Art. 31-39	lk 56-59.
II Jagu – Luksemburg. Art. 40-41	lk.59.
III Jagu – Reini vasakkallas Art. 42-44	lk.59-60.
IV Jagu – Saari Bassein Art. 45-50.	lk.60-62.

Lisa	lk.62
------	-------

I. Peatükk.

Mäetööstuse omandi loovutamine ja selle ekspluateerimine.

II. Peatükk.

Saari Basseini territooriumi juhtimine.

III Peatükk

Rahvaküsitlus.

V. Jagu. - Elsas- Lotring ((Alsace-Lorraine.)) Art. 51-79 lk.72

Lisa. §1 lk.81

VI Jagu. – Austria. Art. 80	lk.83
VII Jagu Tšehhoslovakkia Riik. Art. 81-86.	lk.83
VIII Jagu. Poola. Art. 87-93.	lk.85.
IX Jagu. Ida-Preisimaa Art. 94-98	lk.92
X Jagu Memel. Art. 99.	lk.95.
XI Danzigi Vabalinn. Art. 100-108	lk.95.
XII Schleswig. Art.109-114.	lk.98.
XIII Heligoland. Art. 115	lk.102
XIV Venemaa ja Vene Riigid. Art.116-117	lk.103

IV Osa.

Saksamaa õigused ja huvid, millised asuvad väljaspool Saksamaad. Art. 118.

I Jagu. Saksamaa kolooniad. Art. 119-127.	lk.104
II Jagu Hiina. Art. 128-134.	lk.106
III Jagu Siiam Art.135-137	lk.108
IV Jagu. Libeeria. Art. 138-140	lk.109
V Jagu. Maroko. Art. 141-146	lk.109
VI. Jagu. Egiptus Art. 147-154	lk.111.
VII Jagu. Türgi ja Bulgaaria. Art.155	lk.113
VIII Jagu. Shantung. Art. 156-158	lk.113

V Osa.

Maa-, mere- ja õhujõude puudutavad määrused.

I Peatükk.

Saksa sõjaväe isikkoosseisu arv ja kaadriväelased.

I Jagu Sõjaväge puudutavad määrused.

I Peatükk. Saksa sõjaväe isikkoosseisu arv ja kaadriväelased. Art. 159-163 lk.114.

II Peatükk. Relvastus, varustus ja materjalosa. Art.164-172. lk.116.

III Peatükk. Sõjaväe komplekteerimine ja väljaõpetamine. Art.173-179 lk.119

IV Peatükk. Kindlused. Art. 180. lk.121

Tabel Nr:1

Aarmeeorpuste ja jalaväe ning ratsaväediviiside staapide kaadriohvitseride ja isikkoosseisu arv.

Lk 121

Tabel Nr: 2.

Relvastus, milline omistatakse 7 jalaväediviisile, 3 ratsaväediviisile ja 2 armeekorpuse staabile.

Lk. 123

Tabel Nr.3

Maksimaalselt lubatud varud.

Lk.124

II Jagu. Mereväge puudutavad määrused. Art.181-197 lk.125

III Jagu. Õhusõitu puudutavad määrused. Art.198-202 lk.131

IV Jagu. Üleliidulised Kontrollkomisjonid. Art.203-210 lk.132

V Jagu. Üldmäärused. Art. 211-213 lk.135

VI Osa.

Sõjavangid ja hauad.

I. Jagu. Sõjavangid. Art. 214-224 lk.136

II Jagu. Hauad. Art. 225-226 lk.138

VII Osa.

Sanktsioonid. Art. 227-230 lk.139

VIII Osa.

Reparatsioonid.

I Jagu. Üldmäärused. Art.231-244 lk.141.

Lisa I. Lk.141.

Lisa II §§1-23 lk.146

Lisa III §§1-9	lk.153
Lisa IV §§1-7	lk.156
Lisa V §§1-10	lk.159
Lisa VI §§1-5	lk.162
Lisa VII	lk.163
Jagu II Spetsiaalsed määrused. Art.245-247	lk.164

IX Osa.

Rahanduslikud määrused. Art. 248-263	lk.165
--------------------------------------	--------

X Osa.

Majanduslikud määrused.

I Jagu. Kaubanduslikud suhted	lk.172
I Peatükk. Tollieeskirjad, -maksud ja –piirangud. Art. 264-270	lk.172
II Peatükk. Laevasõidu režiim. Art.271-273.	lk.175
III. Peatükk. Ebaaus konkurents. Art.274-275.	lk.175
IV Peatükk. Liitlas- ja nendega Ühinenud Riikide kodanike suhtes rakendatav režiim. Art.276-279	lk.176
V Peatükk. Üldmäärused. Art.280 ja 281.	lk.177.
II Jagu. Lepingud. Art. 282-295.	lk.178
III Jagu. Võlad. Art.296.	lk.184
Lisa. §§1-25	lk.185.
IV Jagu. Varad, õigused ja huvid. Art.297-298	lk.189
Lisa §§1-15	lk.192
V Jagu. Lepingud, aegumistähtajad ja kohtulahendid. Art.299-303. lk.197.	
Lisa.	Lk.200
I. Üldmäärused. §§1-3	lk.200
II. Mõningate lepingute kategooriate spetsiaalsed määrused. Tehingud fondi- ja kaubabörssidel. §§4-7	lk.200
III. Kindlustuslepingud.§§8-24	Lk.201
VI Jagu. Sega-Vahekohus. Art.304-305	lk.205
Lisa. §§1-9	lk.206
VII Jagu. Tööstusomand. Art.306-311.	lk.207
VIII Jagu. Loovutatud territooriumitel sotsiaalkindlustuse ja riikliku kindlustuse tagamine. Art.312.	lk.211.

XI Osa.

Õhusõit. Art. 313-320	lk.212.
-----------------------	---------

XII Osa.

Sadamad, vee- ja raudteed.

I Jagu. Üldmäärused. Art. 321-326	lk.213
II. Jagu. Laevandus.	Lk.216.
I. Peatükk. Laevasõidu vabadus. Art. 327.	lk.216
II Peatükk. Sadamate vaba-tsoonid. Art. 328-330	lk 217
III Peatükk. Elbet, Oderit, Nemenit (Russtrom-Memel-Niemen) ja Doonaud puudutavad määrused.	
1° Üldmäärused. Art. 331-339	lk218
2° Spetsiaalselt Elbet, Oderit, Nemenit (Russtrom-Memel-Niemen) ja Doonaud puudutavad määrused. Art. 340-345	lk.221
3° Doonaud puudutavad spetsiaalsed määrused. Art. 346-353.	Lk.223
IV. Peatükk. Reini ja Mosellet puudutavad määrused. Art.354-362.	lk.225
V Peatükk. Määrused, millised annavad Tšehhoslovakkia Riigile kasutada põhjapoolseid sadamaid. Art.363 ja 364	lk.229
III Jagu. Raudteed.	Lk.229
I Peatükk. Rahvusvahelisi vedusid puudutavad määrused. Art.365-369	lk.229.
II Peatükk. Raudteede veerev koosseis. Art.370.	lk.231.
III. Peatükk. Raudteeliinide üleandmine. Art.371.	lk.232.
IV Peatükk. Mõningaid raudteeliine puudutavad määrused. Art.372-374.	lk.233
V Peatükk. Üleminekumäärused. Art.375.	lk.233
IV Jagu. Vaidluste lahendamine ja alaliste määruste ümbervaatamine. Art.376-378.	
Lk.234	
V Jagu. Spetsiaalsed määrused. Art.379.	lk.235.
VI Jagu. Kiel'i kanalit puudutavad määrused. Art.380-386.	Lk.235

XIII Osa.

Töö.

I Jagu. Töö organiseerimine	
I Peatükk Organisatsioon. Art.387-399.	lk.237
II Peatükk. Protseduurid. Art.400-420	lk.241
III Peatükk. Üldmäärused. Art.421-423.	lk.247.
IV Peatükk. Üleminekumäärused. Art. 424-426.	lk.248.
Lisa. Rahvusvahelise Töbüroo esimene, 1919.a. toimuv istungjärk.	Lk.249.
II Jagu. Üldprintsüübid. Art. 427.	lk.250.

XIV Osa.

Täitmise garantiid.

I Jagu. Lääne-Euroopa. Art. 428-432.
II Jagu. Ida-Euroopa. Art.433.

lk.251
lk.252.

XV Osa.

Erinevad määrused.

Erinevad määrused. Art. 434-440.

lk.253-261.

Analüütiline tabel.

Lk.261- 287.

Sisukord

lk.287-292.

04.07.09.V.K. L.

M-1925.
Tiraaž -3000

Täielik tõlge prantsuskeelsest allikast. Sisejuhatus J.V. Kljutsikovilt. (проф. Ю.В. Ключков)). Koos käsitletava materjali tabeliga.
((30.04.09-04.07.09))